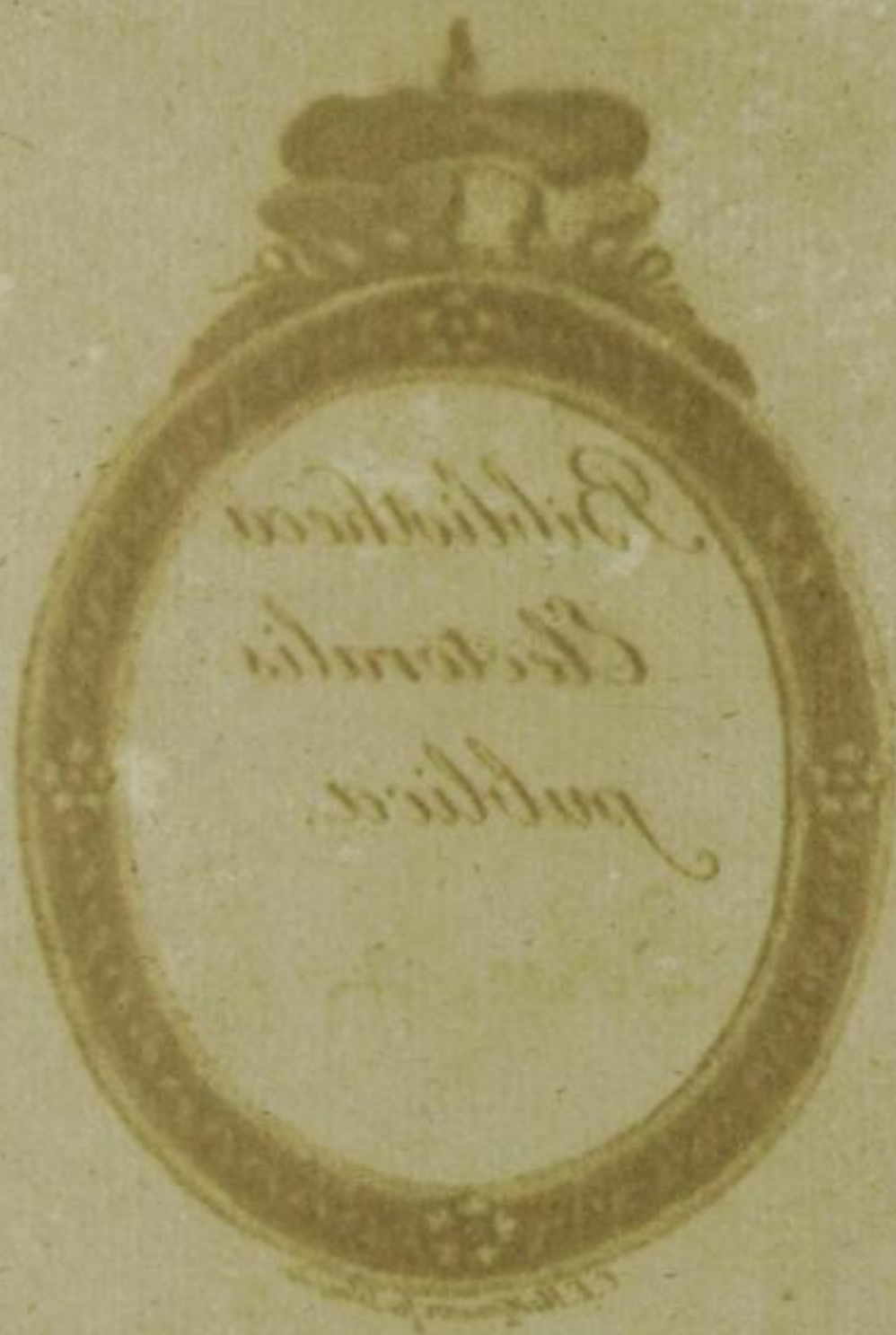
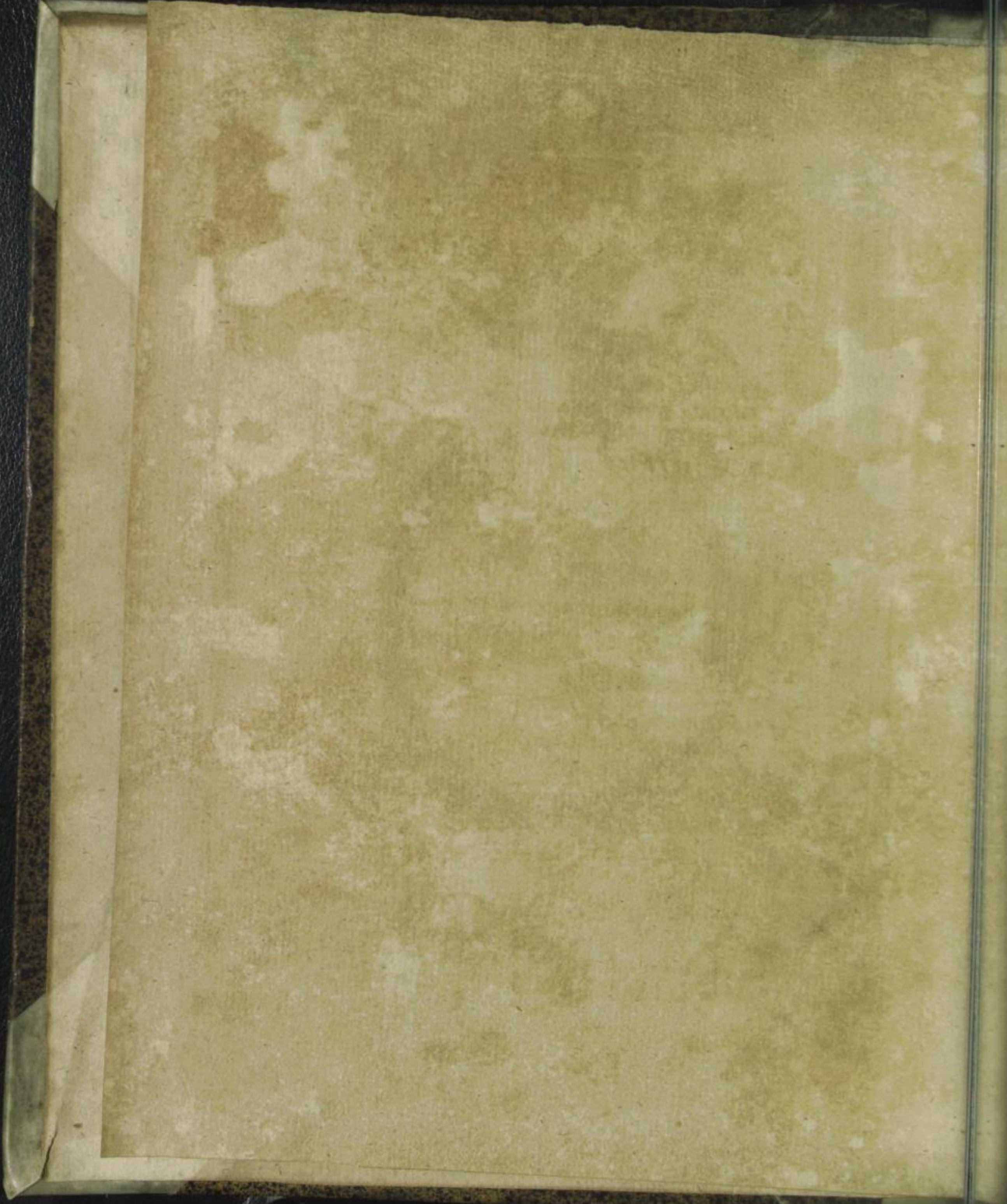

2838

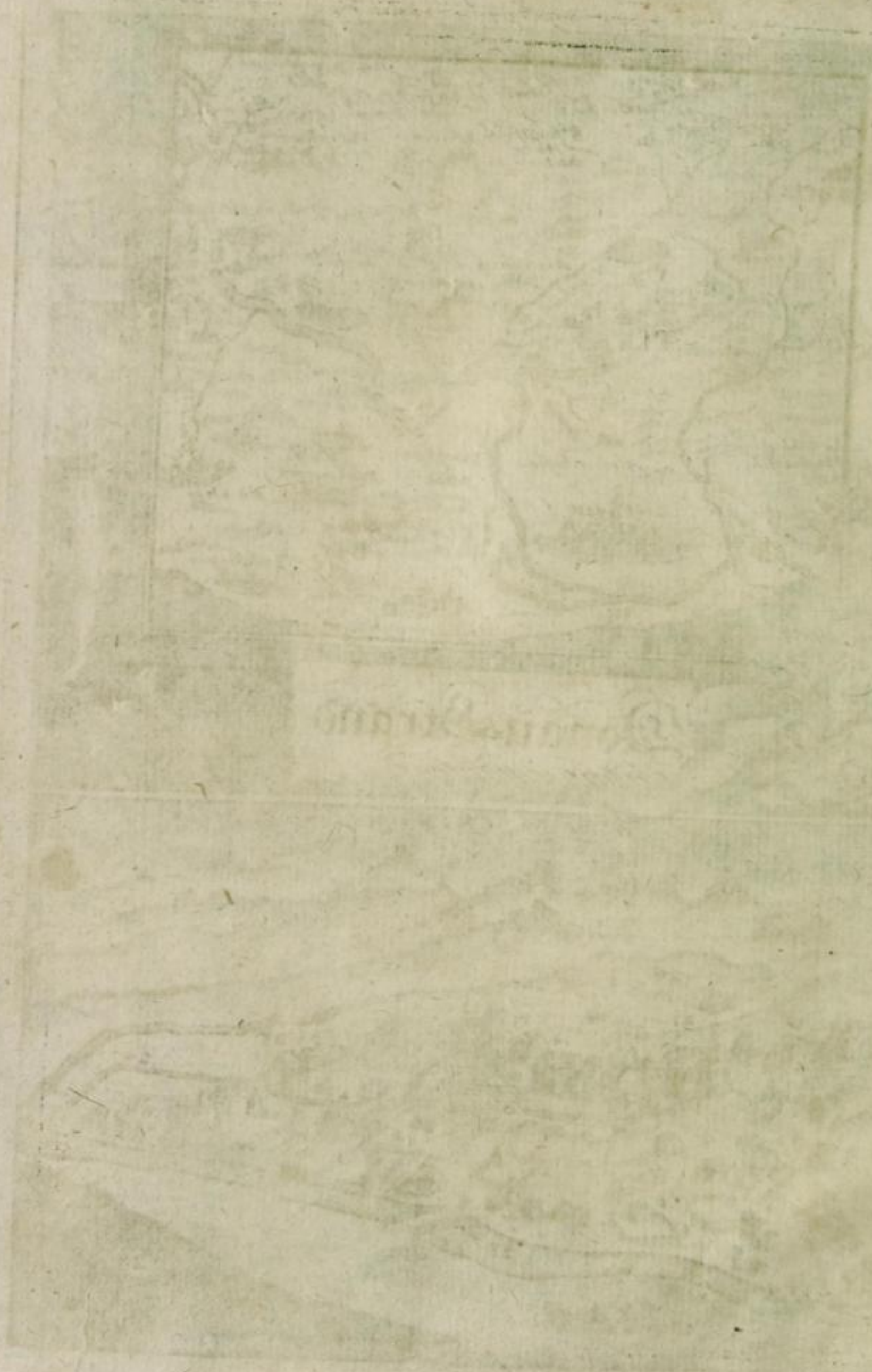

Donau-Strand

DONAU ESCHINGEN

Handwritten text, possibly a title or description, in a cursive script, centered between the two sketches.

JOH. JACOBI WEPFERI,
Divers. S. Rom. Imp. Princ. & Reipubl. Scaphus. dum
viveret, Archiatri Celeberr.

HISTORIA
CICUTÆ AQUATICÆ,

Quâ non solum

PLANTÆ hujus VENENATÆ
Structura naturalis, Vires & Operationes deleteriæ
in Hominibus ac Brutis

Adcuratè describuntur, sciteq; explicantur:

Sed & aliorum quamplurimorum VENENORUM, inprimis

Cicutæ terrestris,

Napelli, Coccularum, Nucis Vomica,

Hellebori albi, Jalappæ, Coronæ Imperialis,

Solani vulgaris ac furiosi,

Hyoscyami, Amygdalarum amararum;

Antimonii denique, Arsenici, Auripigmenti,

& Mercurii,

Qualitates funestæ,

Institutis experimentis collectisq; Observationibus;
deteguntur, aperiuntur,

tandemq; *Methodus* illis *medendi* brevis additur.

Adjectæ sunt ad Calcem Dissertationes

De

THEE HELVETICO ac CYMBALARIA.

Curante

THEODORO ZVINGERO, Archiatr. Basil.

BASILEÆ,

Ex Officina EPISCOPIANA, 1716.

JOH. NACCOB. WILHELM.

ALICE

1842

ALICE

ALICE

ALICE

ALICE

ALICE

ALICE

ALICE

V I R O
PERILLUSTRI AMPLISSIMO EX-
CELLENTISSIMO ATQUE EXPE-
RIENTISSIMO

D O M I N O
JOHANNI
CONRADO

LIBERO BARONI à BRUNN
DOMINO IN HAMMERSTEIN
SERENISS. PRINCIPIS ET ELECTORIS
PALATINI CONSILIARIO INTIMO
ATQUE
ARCHIATRO PRIMARIO

PIO FELICI PRUDENTI
MECOENATI SUO
OMNI HONORIS ET OBSERVANTIÆ CULTU
PERPETIM VENERANDO
SALUTEM ET FELICITATEM
PERPETUAM.

PERILLUSTRIS ATQUE EXCELLEN-
TISSIME VIR ꝙc. ꝙc.

Ametfi in tam splendidâ adspecta-
bilis hujus Mundi Fabricâ exi-
stant plurima, è quibus non exi-
gua in Genus humanum utilitas,
sive ad Vitæ procurandam lon-
gævitatem, sive ad conservan-
dam secundæ valetudinis perpe-
tuitatem redundet, non pauca tamen etiam repe-
riuntur naturæ Hominum adeo inimica, ut magna
ex illis noxa afferatur, sicubi quis ea in usum qua-
lemcunq̃ trahere voluerit. *Venena* hæc sunt, tali
particularum suarum acredine prædita, quâ qui-
dem texturam nostri corporis naturalem non levi-
ter solùm alterare, sed labefactare quoque pluri-
mum, imò penitus destruere apta sunt. Hæc au-
tem phænomena si mechanico modo, sive per Me-
chanices regulas contingere dixero, haud arbitror
me à veritatis semitâ aberrare; etenim particulæ
Venenorum non tam quantulacunque mole, quàm
acuminatâ figurâ suâ, angulis suis plus minus acu-
tis, pungentibus aut scindentibus effectus suos de-
leterios in Corporis humani structurâ producere
con-

D E D I C A T I O.

confueverunt. *Venenorum* autem *Species* differentes sunt, quarum aliæ quidem in solidis, aliæ in fluidis, aliæ tandem in utrisque ejus partibus vim suam deleteriam exercent, atque syndromen accidentium excitant, prout magis vel minus subtilia illa fuerint. Hanc naturæ Venenorum diversitatem præ cæteris nôrunt plures Itali, qui quidem illa tam scitè ac solerter præparare didicerunt, ut iisdem non solùm Chirothecas, Indusia, Pileos, Togas, aliaque Indumenta perniciosè imbuant, sed Epistolas quoque manuscriptas nefandâ arte inficiant, sicque earum apertores & perlectores in periculosa Animi deliquia incidere faciant. Cujus rei memorabile exemplum nobis ante aliquot lustra observare datum est in Viro quodam robustissimo, incolumitatis firmitudine nulli secundo, & sanguineâ temperie prædito, qui scriptam quandam ab inimico Italo Epistolam cùm aperiret & legere cuperet, vel inter legendum animo tam graviter defecit, ut non nisi plurium hebdomadarum spatium, per efficacissima demum remedia quàm diligentissimè usurpata, pristinas recuperare vires potuerit, atque diu postmodum adhuc pallidus manserit. Præsens equidem Tractatus hucusque *Titulum* præ se tulit *Cicuta folius Aquatica*, conscriptusque fuit occasione multiplicis noxæ, quam insipiens illius manducatio produxit, à Medico,

D E D I C A T I O.

per totam Europam celebratissimo, Practico, si quis fuit unquam, judiciosissimo ac felicissimo, Dn. D. JOH. JACOBO WEPFERO, Archiatro dum vixit, non tantum Reipublicæ Scaphusianorum inclytæ, sed & plurium S. R. Imp. Principum longè meritissimo, Patrono atque meorum ante plusquam triginta annos Studiorum Promotore maximo. Præter illam tamen *Cicutam*, cujus effectus scitissimè sunt explicati, plura quoque alia, tam vegetabilis quàm mineralis Regni Venena, horumque effecta obiter heic descripta invenies, ut Opus adeo hoc propemodum evaserit in *Tractatum de Venenis* Universalem, in quo plurima Venenorum dicti utriusque Regni phænomena, institutis quamplurimis experimentis, panduntur. Quibus addere possumus funestum *Arsenici crystallini* effectum, ante aliquod tempus in Puella anniculo notatum, hic enim, cum per integrum diem Ptisanam è Decocto Seminis Anisi & Cornu Cerv. usti, per incuriam cum Arsenici Crystallini frustis permisti, paratam bibisset, horrenda Tormina non sine Abdominis inflatione, nausæâ, & convulsionibus frequentibus bidui spatio passus, tandemque mortuus est, in cujus Cadavere deinceps aperto Venter atque Intestina maximè inflammata ac siderata offendimus, simulque quintuplicem in Intestino Ileo subinflationem deprehendimus, quarum sub-

sub-

D E D I C A T I O.

intrationum minima digiti medii longitudinem superabat : duæ etiam illarum à superiore Intestini contignatione inferiora versus, reliquæ tres autem superiora versus factæ conspiciebantur; quod phænomenon inter rarissima contingentia meritò numerandum esse censuimus. Prodit itaque Tractatus hic, qui diu quasi sepultus jacuit, in lucem de novo publicam, & quidem ornatiore pallio indutus, binisque *Dissertationibus*, quas quidem mei heic Discipuli, nunc Medicinæ Doctores, sub manu-ctione meâ publicè ventilârunt, quasque Lectori non ingratas fore credideram, auctior redditus. Tuo autem Illustri Nomini Librum hunc dedicandum atque inscribendum esse censui, non unam ob causam; primò enim Te Magni WEPFERI Generum esse, nemo non novit, ut vel hæreditario jure Tibi illum vindicare queas, qui hæres quoque evasisti omnium tanti Viri prærogativarum, Eruditionis, Experientiæ, Pietatis, Prudentiæ, Comitatis, atque cœterarum Virtutum; imò qui ad longè sublimius adhuc felicitatis, dignitatis, & fortunarum Medicarum culmen res tuas evexisti, ut vel Æsculapius in Te, vel Machaon aut Hippocrates resuscitatus videatur, cui certatim Imperatores, Reges, Principes, Comites, Magnaque Nobilium multitudo, suæ valetudinis curam incredibili fiduciâ hæctenus committere haud cunctati sint; ut mirum
hoc

D E D I C A T I O.

esse nemini debeat, quòd non solùm immensa Munera, Præmia, Sottra, velut Torrentes in Te confluxerint, sed & ingenti Tuo merito in *Illustrissimorum* Classem *Baronum* fueris evectus. Quâ Felicitatis eminentiâ utut non gaudendi tantùm, sed & superbiendi ansam satis amplam nactus sis, tantum abest tamen ut alios juxta Te despicias, Literarumq; studia deponas, ut, quanto illarum amore adhuc teneris, in lucem publicam edito nuperrimè Tractatu eruditissimo *de Glandulis Duod.* universo Orbi declaraveris. Itaq; tanto fidentius Illustr. Excell. tuæ Tractatum hunc inscriptum volui, quòd spes mihi haud vana sit, serenâ Te illum fronte admissurum, excepturumque esse; hoc autem ut facere digneris, submissè rogo, Deum insimul venerabundo animo precatus, ut Illustrem Personam tuam quam diutissimè porrò, ingenti Principum Virorum gaudio & solatio, Literati quoque Orbis commodo, ac Tuæ tandem Familiæ Illustr. ornamento, sospitem & incolumem præstare, ulterioreque prosperitatum affluxu cumulativè beare velit. Ita vovet ex animo

Illustris Personæ Tuæ

Basilcæ D. 26.
Jun. 1715.

Addictissimus Cliens

THEODORUS ZVINGERUS.

Præfatio.

Ad Lectorem Benevolum.

Rimum paucæ pagellæ erant quæ de *Cicuta Aquatica* meditabar: verum postquam convulsiones easque atrocissimas à cicuta, propè omnium ore frigida, imprimis aquatica, & congelante excitari in animum inducere non possem, de ejus temperamento dubitare cœpi. Deinde cum animadvertissem convulsiones aspectu terribiles & in Pueris eventum tristes, non diu post radices comestas evenisse ac puellas, vomitu rejectis radicibus, plerasq; imprimis Christinam, brevi integre convaluisse, persuadere mihi nequij è radicibus succum in ventriculo elicatum, sanguini confusum & ad cerebrum delatum hos tumultus instituisse, cum rejectis radicibus, vel aliqua munda in genere nervoso permansisset, cum semel hujus generis venenata cerebro communicata non tam cito deleantur aut evanescant: quod noscunt illi quibus cum ☿ rio & ☿ nij fumo res
X X unquam

unquam fuit. Quo modo verò convulsiones uni-
 versales, seu Epilepsia solummodo Ventriculo af-
 flicto fieret, dici hæsit aqua: multivaria versabam
 animo: tandem rem experimentis peragendam
 judicavi. Primum ex scriniis collegi, quæ pridem
 in brutis, ad vomitus & singultus generandi mo-
 dum & rationem perspiciendam, sæpius tentave-
 ram tum solus, tum cum *Nob. D. Joh. Conrado
 Peyero* Anatomico insigni atque aliis Philiatris.
 Cùm hæc non sufficere videbantur, alia suscepi:
 singulorum tentaminum historias tum proprias,
 tum communicatas his inserui, additis Scholiis,
 unde commentatiuncula in molem aliquam ex-
 crevit. Didici, citra ullum apparatus humorum,
 à solo venenato vegetabili, aut minerali intra ven-
 triculum admissio, etiam antequam è pyloro ulte-
 rius pergeret, hujusmodi tumultus concitados fui-
 se, comperiq; venenata affligere acrimonia qua-
 dam seu aculeis, qualitate sc. manifesta & tactili,
 membranam nerveam, seu adæquatum tactus in-
 strumentum atq; hanc ad corrugationem seu in-
 vitare seu sollicitare fibras circulares & rectas ven-
 triculi ac tandem universum genus nervosum in
 consensum rapere. Acrimoniam nec acidam, nec
 Alka-

Alkalicam, nec fixam, nec volatilem dixi, cum omnibus his insit, si omnino salia vegetabilium fixa alkalia mera censenda sint. Aculeis utpote invisibilibus nullam certam figuram attribuere potui; sint acuminati, sint per me hamati: mihi sufficiebat illos per tunicam crustaceam ad membranam nerveam, acus instar, penetrasse, unde spicula quandoq; nominavi. Deprehendi quoque venena suam virulentiam exseruisse citra ullam spirituum dissipationem, corruptionem, aut alium depravandi modum & citra sanguinis coagulationem, & si postea spirituum jactura supervenit, culpa proxima non tam veneno, ceu remotius in membranam agenti, quam diris & varij generis convulsionibus. Crebram mentionem facio Præsidis systematis nervosi, quam per me cum Physicis peripateticis Animam sensitivam statuere poteris. Alkalium & acidorum pugnam nullam observavi in ventriculo, quam vere talem dicere ausus fuisset: Vomitum mucii spumosi attribui conquassationi mucii copiosi ab acrimonia venenatorum ex membranæ nerveæ vasis eliciti, quæ sequebatur constrictiones fibrarum ventriculi & ejus succussiones in vomitu. Spuma copio-

) (2 sa post

' P R A E F A T I O .

sa post obitum ex ore emanans, ut & abdominis
inflatio sequebantur putredinem Aristotelicam,
aut particularum elementarium seu Aristotelica-
rum seu Chymicarum separationem & secessum,
vitali calore ceu custode remoto. An his B.L. satis-
facturus sim dubito, cum nec dum mihi satisfece-
rim: ut rem hanc plurimis aliis experimentis de-
cernendam putem nam monitore *divino Hippoc.*
etiam ipsam Experientiam *σφαλερην* lubricam & fal-
laciem, etiam in brutis tentatam, esse ultro fateor;
at Agyrtis venena turpis lucri causa devorantibus
omnino periculosa ajo, spernant hæc alta su-
percilia: vocent crepundia, nugas, aut si quod vi-
lius nomen excogitare possint, his laboribus im-
pertiant: non me multum movebit, nec forte plus
quam canis latratus afficiet. Id B.L. polliceri au-
sim hujusmodi exercitia in praxi medica non con-
temnendas utilitates ostendere: & mihi sæpissimè
in rebus absconditis non parvam lucem attulisse
testor. Si qua in re hæsitent Philiatræ, vel præcipuè
hac methodo veritatem indagare poterunt idque
sine magnis sumptibus, aut anxia sollicitudine:
sæpè canes, quos Anatomicorum martyres vo-
cant, Anatomæ vivæ destinant, ut Ventriculi, inte-
stinorum,

stinorum, diaphragmatis, cordis motus, vasa chy-
 lifera, lymphatica receptaculum chyli, ductum
 thoracicum & similia videant; una eademq; ope-
 ra cani ante sectionem aliquid horum ingerere
 poterunt, votorum utrinq; compotes fient & sæ-
 pè, quæ desiderant, luculentius conspicient: E. gr.
 fiat periculum *Nuce vomica*, detur primùm illa
 integra, quam quidam nullas convulsiones effice-
 re ajunt, postea in frustula concisa, aut limata; aut
 infundatur ejus essentia, vel si spiritus vini experi-
 mentum infidum reddere cogitetur, ejus extra-
 ctum in jusculo solutum ingeratur, nam spiritum
 vini ex his quoq; spicula extrahere existimo, cum
 illa ex cantharidibus eliciat, quorum Essentia quo-
 que vesicas cuti imposita excitat: Exhibeantur
 hæc cani vetulo, mediocris ætatis, aut lactanti, je-
 juno pleneve ventriculo: observetur sedulo nu-
 merus, series & vehementia symptomatum: sece-
 tur canis vivus, aut statim post mortem; inspician-
 tur interna gulæ, ventriculi intestinorum: inci-
 dantur vasa sanguifera majora, dum adhuc calet,
 occurrent certè multa ad majora prælucescentia.
 Hic adjungi possent injectiones ex oleo & aqua
 tepida (quas non studio, sed otij & occasionis de-
 fectu

P R A E F A T I O.

fectu omisi) post primum vel secundum paroxysmum epilepticum tentari, ut certo constet canes demulcentibus & vomitu à noxis hujus nucis devoratae & noxae vindicari posse. Ad injectiones per gulam in ventericulum quorumlibet liquorum Siphon æneus *Cl. D. de Graef*, adaptata cannulâ incurva, valdè commodus est, post quam semel dentes diducti fuerint, quod facilè manibus præstatur, nec opus est vectibus quibus os apertum detineatur. Et hæc sunt quæ præfari necessarium putavi.

Vale, Benevole Lector, & his meis conatibus fave porro, mecumque veritati litare annitere; qua in re nunc adjuvantes & succenturiantes habeo *Cl. D. Joh. Conradum Brunnerum* Anatomicum, quod præ fiscine dixerim, excellentem, Generum meum & Filium *Joh. Conradum Med. Doct.* qui quoque his studiis delectatur. Iterum benè Vale.

Ad Celeberrimum Authorem,

Fautorem & Patronum Colendissimum.

H*ippocratem* miror, veneror quoque Scripta *Galen*,
Fama, labor, laudes hinc utriusque placent.
Nec tamen hi soli mea sunt hæc luce voluptas,
Quin magis admiror quæ nova mundus habet.
Willisum taceo; fileo quoque Scripta *Recentum*,
Wepferum stupeo mente manuque *Sophum*.

Hic

Hic cultro & manibus celebris, velut ipse *Machaon*
Et si fata velint cras *CONS* alter erit.
Scripta *Viri* modò volve, sagax hanc volve *Cicutam*
Lector, & à *nobis* non alienus eris.
Pandit virtutes, noxas & commoda *Planta*
Hujus, & in partes scindere ritè docet.
Toxica ne noceant, monstrat, quò vita perennet,
Liber ut à morbis hic cluat *ipse*, precor.

JOH. JACOBI HARDERI, Med. Doct.
& Philos. Prof. Bas.

VIRO CELEBRATISSIMO
JOANNI JACOBO WEPFERO, Archiatro,

Ἰωάννου,

Cicuta Aquatica.

Quid mirum est, homini quòd diæ lumina vitæ
Disturbo? lymphas turbat & ipse meas;
Correptamque adeò malè cautus dente laceffit.
Contrà ego, nam insurgo, ut Cerberus atque draco
Tigride stipatus, nervos fibrasque revello,
Nempe, ne inulta cadam, tot Deus arma dedit.
Uro, caloris inops, mansa; & gelo, frigoris exfors:
Sphinx ego: WEPFERO vindice digna satis.

*Cicuta nec arguta obnoxia sanè ut
innoxia.*

Lucet: Parisior. ad d. 3. Januar.
A. M. DC. LXXIX.

JOAN. CVNRADI PEYERI, Med.
Schaffhusa-Helvett.

Figura I.

- A. *Caules ex radice tuberosa partim terra immersa, partim extra terra protuberante emergentes.*
- B. *Circuli radicem tuberosam cingentes, cum scrobiculis, ex quibus radices minores & filamenta pridem emerferunt & alicubi adhuc germinant.*
- C. *Radices rotunda, Hyoscyami non absimiles.*
- D. *Filamenta copiosa, mire complicata, prolixam barbam candidam*

Figura II.

- A. *Caulis.*
- B. *Genicula caulium.*
- C. *Involucra, membranacea & herbacea, quibus folia includuntur antequam plenè prodeant, quamvis jam formata sint cum ramis.*
- D. *Folia cum ramo recenter emergentia.*

Figura III.

- A. *Ramus à caule abscisus.*
- B. *Ala ramorum cum foliis.*

Figura IV.

- A. *Caulis.*
- B. *Fissura tunica circa caulis genicula ex qua prodeunt rami frondosi & pediculi umbellarum.*
- C. *Rami.*
- D. *Pediculi quibus sustinentur umbella, florum & seminum feraces.*
- E. *Umbella deciduis florum foliolis semina ostendens.*
- F. *Floris cum staminibus delineatio seorsim sed major quàm in planta conspicitur.*
- G. *Thecula seminum, itidem major quàm in planta videtur.*

Figura V.

Semina.

Figura I.

Fig. 11.

Fig. III.

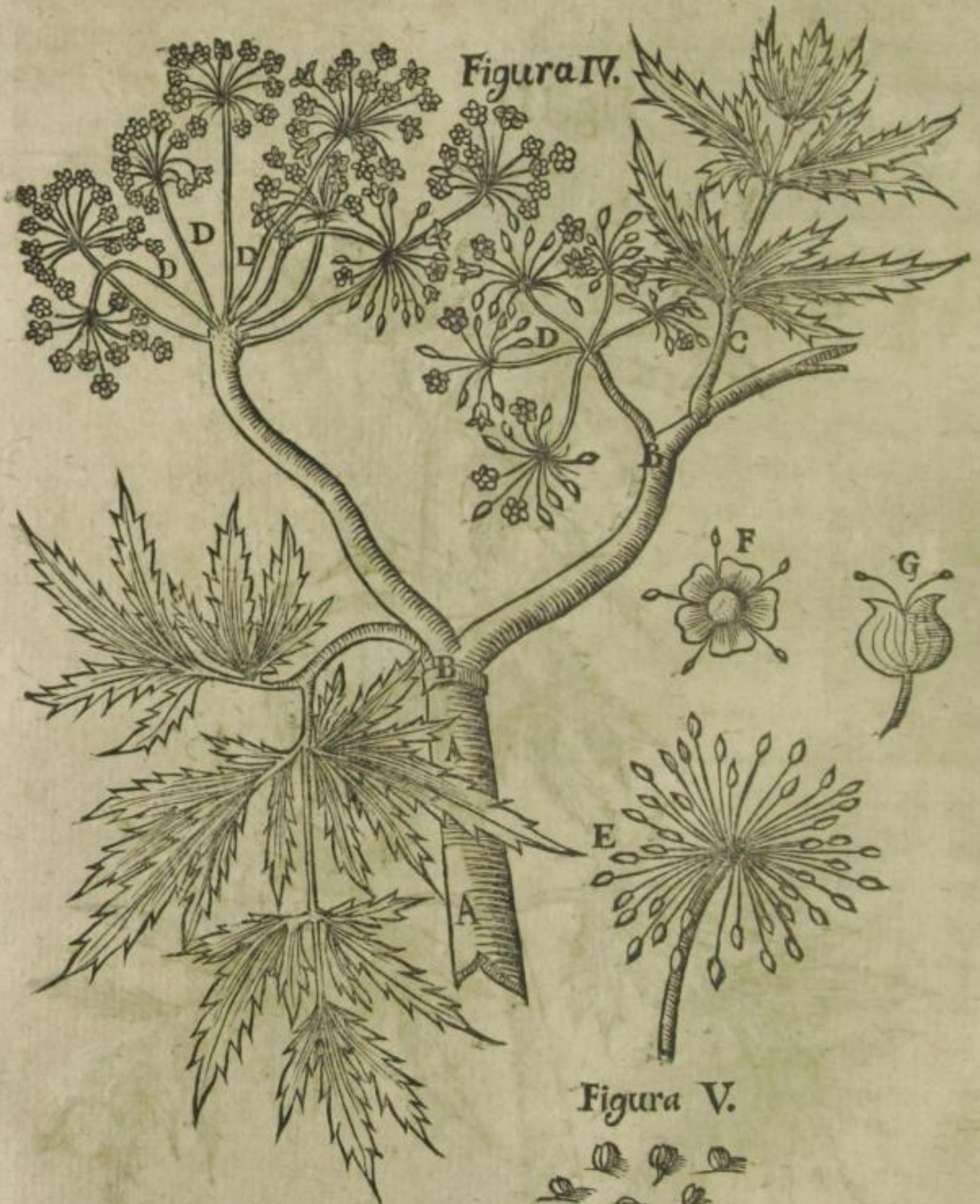

Figura IV.

Figura V.

CICVTÆ AQUATICÆ HISTORIA ET NOXÆ.

IN Landgraviatu *Baar* / ditio-
nis *Illustrissimorum Comitum Fürstenber-*
gicorum, ad pedes Montium *Sylvæ Ni-*
græ, seu *Hercyniæ*, Orientem versus, Pla-
nities longè latèque expanditur, Oppi-
dis, Vicis, Pascuis, imprimis origine *Da-*
nubij nobilis: in qua quoque situs est
Pagus, *Almanshofium* dictum vix qua-
drante *Milliaris Germanici* *Doneschin-*
ga, Arce splendida, *Illustrissimorum* *Dominorum* *Comitum* se-
de & *Danubij* fonte inclyta, distans, huicque meridiem versus
oppositus. Proxime pagum istum sub colliculo declivi, in prato
latissimis pascuis abundantissimo, Fons undis largis exoritur,
& limpidissimo amne, flexuoso itinere sub arce *Doneschingensi*,
in *Bregam* fluvium, ubi cum *Briga* flumine & *Danubij* rivo jun-
gitur, se exonerat & cum utroque *Danubij* nomen induit. Ad
ripas hujus Amnis atque alibi in pratis vicinis, aliàs herbas sa-
lutiferis, sc. *bistorta*, *pimpinella* *sanguisorba* *Italica* *capitulo ru-*
bro prædita, *succisa*, *acetosa* aliisque refertissimis, ubi aquarum
vivarum scaturigines (quarum plures hic reperi) existunt, *Cicu-*
ta Aquatica nascitur, quam ob locum nativitatis & affinitatem
ac similitudinem maximam figuræ externæ & virium cum *Ci-*
cuta

A

cuta

cuta vera, hoc nomine insigniendam existimavi. In locis uliginosis planitiei hujus amplissimæ, quæ Neidingam, ubi Monasterium Monialium est, & ulterius in opposita Dannubij ripa, ad arcem Wartemberg & Guttmandingam ultra Milliare Germanicum extenditur, Cicutam hanc nusquam quamvis sæpius hanc planitiem, quam ob uliginem *Das Riet* vocant, undiquaque transferim, inveni, nec Hortulanus Donefchingensis horum locorum & plantæ gnarissimus unquam observavit: ac si solum aquis purioribus & limpidis gauderet, à stagnantibus vero & putridis abhorreret. *Cicuta* hujus *aquaticæ* radix alia facie primo vere, postquam soluto gelu arva liquefunt, alia æstate, cum lætius omnia virent, apparet; sub finem enim hyemis atq; in veris principio Radix effoditur *ραφαριδης* seu tuberosa, nonnumquam palmam cum dimidia longa & uncias tres imò quatuor secundum diametrum crassa; quandoq; brevior & gracilior: in superficie videntur circuli ipsam ambientes, quorum in una radice nunquam quinque, nunc sex, nunc septem, aliquando plures, aliquando pauciores numeravi; his circulis scrobiculi lentis, seminis milij, aut Capitelli acus capaces seriatim insculpti sunt, qui non pervij, sed superficiarij existunt. Portio radice hybernæ extra terram prominens atq; ei vicinior virescit, profundius terræ immersa albicans est. Hæc secundum longitudinem divisâ caro candida, pulposa, Tuberibus terræ similis conspicitur atq; cellulae quædam, inter circulos sitæ occurrunt, aqua limpida plenæ, quæ à membrana pulpæ simili, ceu diaphragmate, invicem distinguuntur. Ex poris carnis pulposæ, maxime in ambitu, quæ corticis, licet non separabilis, ut in rapis aut raphano, aut similibus, exsudat liquor flavus, per noctem relictus rufescens & quasi resinofus evadens, qui primum dulcis mihi videbatur, mox tamen linguam acrimonia quadam pupugit, sed non tam durabili, nec tam mordaci, qua Arum linguam, fauces & palatum imbuere solet: odorem spirat similem pastinacæ silv. aut Hippocelini, sed ut ego
puta-

putaram, jam virulentiae conficius, magis nauseabundum & horridum. Vere adultiore & Æstate ad Autumnum usque ex radicis tuberosæ circulis seu Coronis, ut etiam ex reliquo Corpore hinc inde quædam radices oblongæ & geniculatæ, quædam rotundæ & glabræ prodeunt, similes radicibus Hyosciami; ambæ terræ profundius immeritæ, albæ, superficiei propiores, virides; Crassitie quædam parvi digiti, quædam graciliores; quædam duas Palmas longæ, quædam breviores. Insuper tum imprimis ex Circulis corporis tuberosi aliisque ejus partibus, tum ex radicibus glabris & geniculatis enascuntur Filamenta duabus palmis longiora, Crassitie fili contorti, quandoq; graciliora, pilis aut setis vix crassiora, quæ intermediis plurimis fibris, à se profectis mire intertextuntur & intricantur atque elota barbam prolixam & densam albicantem, Venerandi canitie senis, referunt: horum filamentorum potior pars nuda omnisque terræ expers in amnem propendet, pars terræ vicinæ raræ & uliginosæ infigitur, ex qua nisi vicini graminis radicibus implexæ sint, sine magna vi integræ evelluntur: in umbra detentæ aliquandiu, candorem amittunt atque ad flavedinem quandam vergunt. Non autem solummodo Radices majores hæc tria radicum genera emittunt, sed etiam minores et vix nucem juglandem superantes. Caro radicis tuberosæ æstate densior & compactior est quam in vere, succulenta tamen plusque humoris ex poris sudans, sed aquei, qui repositus flavior evadit, non autem rubicundior, aut glutinosior, ut in vere quiete redditur. Eundem quoque liquorem stillant radices glabræ & geniculatæ, filamenta vero, ceu corpuscula densiora, firmiora & aridiora, postquam omnis aqua excussa fuit, nullum in minuta frustula concisa liquorem præbent, quamvis acrius adverso nidore, quàm cæteræ hujus plantæ partes, nares feriant. Caules ex radicis tuberosæ summitate, & scrobiculis circulorum plures oriuntur; quidam etiam ex radicibus geniculatis propullulant; per has enim

nonsecus ac Arundines & Calamus Aromaticus, simileſve plantæ, Cicuta hæc ſe propagat.

Prope radices Caules & paulo altius emergentes aliquo usque albescunt & striis rubris decorantur; in progressu vero usque ad cacumina virescunt; Excrescunt ad altitudinem duorum Cubitorum: imo æstate 1672. altiores vidi: prope radicem tuberosam crassiores sunt infantis brachio: Geniculati sunt & quasi corona circumdantur, geniculo uno ab altero plerunque dimidij cubiti longitudine, quandoque brevius distante. Ex quolibet geniculo, seu Corona, prodeunt Rami, qui circa ortum suum totum caulem ambiunt, sed quoad tunicam exteriorem finduntur, fistula ipsorum integra permanente, ut Cauli medio & alii ramo in opposito latere emergenti transitum concedant; quod etiam in Branca ursina aliisque ferulaceis videtur. Ramorum cauliculi digito parvo quidam crassiores, quidam graciliores sunt: hi in alios minores subdividuntur, quorum quilibet septem Alis præditus est. Alarum quælibet tria, quinque vel septem Folia obtinet, ut Cicutam hanc verè frondosam appellare liceat. Foliorum quædam duabus unciis longiora sunt, profunde incisa, in extremitate acuminata, non secus ac Cicutæ & petroselini, levia, virentia, minus tamen obscura Cicutæ foliis, & magis tenera quàm petroselini adultioris existunt. Flores in umbellam collecti in summitate caulium & ramorum quorundam, jam Mense Majo prodeunt & adhuc conspiciuntur tota æstate & circa finem autumnii: nimirum in Cacumine caulium & ramorum quorundam recta sursum scandunt pediculi palmares, duodecim, sedecim, etiam octodecim; quilibet illorum in petiolos graciles & vix unciales subdividitur, quos prope pediculum filamenta viridia herbacea cingunt & in illorum summitate excrescunt flores albi, compositi ex foliolis minutis albis cordis figuram habentibus & staminibus quatuor vel quinque, in apice globulum acus parvæ capitelli magnitudinem obtinentibus. Floribus decedentibus, in cujuslibet floris
loco

loco Semina duo sibi opposita enascuntur, magnitudine & figura semini petroselini non absimilia; quæ hæctenus semper viridia vidi. Caules & Rami rotundi & fistulosi usque ad pediculos existunt, exceptis locis ubi geniculati sunt: intus albi & tomentosi. Intra quorundam caulium cavitatem integram nullibique hiantem aliquando inveni alios Cauliculos jam foliis, sed in glomerem coactis præditos. Caulibus & ramis per medium sectis liquor aqueus quoque exsudat, qui postea in lentum & subflavum mutatur. In caulibus quibusdam majoribus, seu vento, seu alia causa violenta fractis, vidi ex vulnere gluten quoddam, instar gelatinæ pellucidum, purissimum & albicans, nucis Juglandis magnitudine pendere, quod tenax & viscidum digitis adhærebat, ut in fila trahi potuerit, gustu primum insipidum & aqueum, at paulo post linguam, sed non diu mordebat. Cicutæ hujus caules hyeme circa radices putrescunt ac decidunt, novique ex illa non profundè terræ raræ & uliginosæ ad ripas amnis inhærente, appropinquante Vere, regenerantur.

Cum circa finem Martij 1670. Jumenta aquatum è pago ad fontem ducerentur, ripas amnis calcando radices Cicutæ hujus, cauliculis cum foliorum germine jam protuberantibus, in apricum produxerunt. Tunc temporis Pueri duo & sex Puellæ paulò ante meridiem ad fontem & pratum, per quod amnis præterlabitur, excurrerunt, & conspecta radice non malesuadæ famis Jussu, sed petulantis luxuriæ imperio, rati pastinacam luteam esse, de illa avidè comederunt, & quædam Puellæ ex illis radicem cæteris à dulcedine & suavitate commendarunt, unde imprimis Pueri largius illam devorarunt, & læti domum prope-
rarunt: unaque ex Puellis Matri lachrymabunda querebatur sibi à fociis avarius radicem suppeditatam fuisse.

Jacobus Mader, puer sex annorum, capillis albis præditus, tener, vegetus tamen, domum rediit hilaris ac subridens, quasi re bene gesta; paulo post conquerebatur de præcordiorum dolo-

A 3 re, &

re, & vix verbum effatus, humi prostratus urinam magno impetu ad Viri altitudinem eminxit; mox terribili aspectu, cum omnium sensuum abolitione convulsus fuit, os arctissime clausit, ut nulla arte aperiri valuerit, dentibus stridebat, oculos mire distorquebat, sanguis ex auribus promanabat: circa præcordia tumidum quoddam Corpus pugni virilis magnitudine Patris afflictæ manum & miserandi Pueri præcordia, maxime circa Cartilagineam ensiformem, validissime feriebat: singultiebat crebro; Vomiturus quandoque videbatur, nihil tamen ore arctissime clauso ejicere valuit: artus mire jaçtabat & torquebat, sæpius caput retrorsum abripiiebatur, totumque dorsum incurvabatur in arcum, ut puellus subtus per spatium inter dorsum & stratum inoffense reperere potuisset. Cessantibus convulsionibus per momentum matris opem imploravit: mox pari ferocia illis redeuntibus nulla vellicatione, nulla acclamatione, nullove alio ingenio excitari poterat, donec viribus deficientibus expalluit & manu pectori admota expiravit. Durarunt hæc Symptomata vix ultra horam dimidiam. Post obitum imprimis abdomen & facies intumuerunt absque livore, nisi pauco circa oculos conspicuo. Ex ore cadaveris usque ad horam sepulturæ spuma viridis largissime emanavit & quamvis sæpius à Patre mœstissimo deterfa fuisset, mox tamen nova succedebat.

Catharina Maderin, Jacobi Soror adultior, postquam Frater convelli cæpit, ad Patrem non procul à pago arantem properavit fratrisque infortunium indicavit ac Patrem domum festinantem concitato cursu sequuta est. Post Fratris obitum post fornacem sedens & ipsa se male habere querebatur. Vix dimidia hora elapsa manipulum integrum radicum devoratarum evomuit: mox Epilepsia vera corripiebatur cum sensuum omnium abolitione & terrificæ capitis, artuum & totius trunci succussione & torsione. Pater ipsi os clave effregit & Theriacam Venet. aceto solutam infudit, unde iterum manipulum harum radi-

radi-

radicum evomuit. Postea horis 24. ceu mortua in lecto jacuit brachiis compositis & pedibus quietis; dentibus tamen subinde stridebat, subinde quoque inclamabat Matrem; quando vero Mater responsum dederat, aut ipsam alias alloquebatur, Puella conticuit, nec audire videbatur: Novem horis Puellam plane mortuam Parentes crediderant, facies enim cadaverosa & respiratio ipsorum opinione insensilis erant, extremaque frangebant: Imo Parentes adhuc dum illam vere mortuam opinantur & vitam se Voto nuncupato debere persuasæ sunt. Post horas 24. ad mentem rediit: at diu ob linguam morsu vulneratam commode nequii. edere: diuque de præcordiorum dolore querebatur: obambulavit quidem sed per quatrimum delasiata. Nunc bene valet; nullaque labe in Visu, quamvis convulsiones oculos graviter torserint & propemodum extra orbitam expulerint, nec in auditu animadvertitur. Est Carnosa, vegeta nec quicquam imbecillitatis in hunc usque diem passa est, ac si nunquam de radicibus istis comedisset.

Maria Maderin, annorum duorum cum dimidio comedit quoque de radicibus, sed parciori manu: itidem Epilepsiâ corripiebatur, sed non tam atroci ac Frater & Soror. Pater ipsam ulnis gestans à tumore intra præcordia sensit magna vi, ceu à pugno, diaphragma percuti, unde singultiit, ejulavit, facies erubuit; mox os strinxit, artus jactavit sensusque amisit. Vi ore aperto & Theriaca aceto soluta ingesta, manipulum dimidium harum radicum evomuit. Intra horas octo penitus convaluit: die sequente obambulavit, comeditque, Carnosa & robusta est, nec quicquam adversi hæctenus passa est.

Matthias Grass puer annorum octo, Jacobo Mædero ad extremum usque halitum adstitit ac se quoque radices comedisse jactavit, nec tamen quicquam incommodi inde se sentire gloriabatur. Postquam vita defunctum socium vidit, domum suam abiit; antequam paternas ædes attigerat, super lapidem
federe

sedere præ quadam vertigine cogebatur : vix subsidit , pronus in faciem ruit : sine ullius ope surrexit & ceu temulentus domum properavit ac in scamnum prope fornacem decubuit ; mox inde à motibus convulsivis in pavementum hypocausti , distantia passus , præcipitatus fuit. Iterum surrexit atque per aliquot passus vacillante gressu incedit & post mensam scamno incubuit , inde rursus subtus mensam dejectus fuit : protractus terribiliter convellebatur , cum arctissima dentium constrictione : Imprimis aspectu horribilis erat ὀπιδόρον ; dum cultri manubrio quidam astantium dentes diducere conabatur , aliquot dentium fracti fuerunt : infusam Theriacam aceto solutam ob gulam pertinacissime oclusam deglutire nequirit. Corpus intra præcordia tumidum vehementissimè & validissime diaphragma percussit , ut à manu Viri robusti nec reprimi nec impediri poterit , cum singultu quodam sonoro. Paroxysmus iste Epilepticus tanta violentia ad dimidiam horam , sine ullis induciis continuabatur : nihil neque per vomitum , aut secessum excrevit , neque eminxit , donec viribus exhaustis exspiravit. Post obitum abdomen & totus habitus intumuit ut vestibus exui nequirit : spuma viridis larga ex ore indefinenter emanavit , donec terræ credebatur. Facies circa oculos livescebat : in reliquo corpore , præter inflationem nihil observabatur.

Christina Gräfin Soror , annorum novem , de radice quoque , sed parce comedit ; quod primum negaverat. Ad vespeream usque nihil mali passa est : nocte ingruente post fornacem sedens sibi ægre fieri & cadendum esse dicebat & radices se quoque devorasse fatebatur , indeque circa præcordia dolere cum sensu punctationis & ardoris ibidem : postea convellebatur. Pater harum calamitatum ignarus opportune vesperi domum rediens foliaque Tabacci minutim concisa in promptu habens , quantum duo acetabula fistulæ , qua ejus fumus hauritur , capiunt , aquæ fontanæ permiscuit ac dentibus vi deductis Puellæ infudit,

infudit, unde liquorem infusum cum radicibus mox violentissime evomuit: in lectum reposita quievit, post brevissimam quietem esuriit, cibum petiit sibi que bene esse dixit: attamen pater radicum reliquias superesse suspicatus, cibum denegavit: interea verò eandem dosin foliorum Tabacci aquæ fervidæ per horam dimidiam infudit & colatum liquorem ebibendum porrexit, unde iterum non sine violentia mucum & bilem sine ullis radicum reliquiis evomuit, jejuna tota nocte dormivit, mane læta surrexit, obambulavit & hucusque sanissima vixit.

Martini Mulleri Filia & Georgij Maureri dua Filia, gemellæ annorum quinque de his radicibus quoque comederunt, sed parca manu. Tres istæ Epilepsiam, sed mitiorem passæ sunt. Data Theriaca in aceto soluta omnes vomuerunt & brevi penitus convaluerunt.

Catharina Weberin & Georgij Maureri Filia tredecim annorum die 29. August. 1671. narrarunt mihi se quoque has radices degustasse, sed sine noxa, quæ alicujus momenti esset. Incolæ Pagi istius retulerunt mihi nec Equos nec jumenta Cicutam aquaticam frondentem attingere, nec siccata vesci illamque illibatam in præsepi linquere, nisi summa fame ad comedendum adigantur. Ante aliquot annos magnam porcorum jacturam fecerunt, causæ ignari; nunc omnem culpam huic radici deferunt, quamobrem postquam ipsis virulentia ejus ex puerorum pernicie innotuit, undiquaque illam extirpant, ut jam rarior occurrat.

C O M M E N T A R I I.

C A P V T I.

D*Anubius* nobilitate & celebritate non ultimus est inter flumina totius Orbis terrestris, cujus quoque mentionem faciunt

B

ciunt

ciunt antiquissimi Scriptores, inter quos est *Herodotus*, qui in *Euterpe*, postquam de Nilo, ejus incremento & fonte dubio multis differuisset, Danubium quoque seu Istrum memorat, ejus originem, progressum & effluxum in pontum Euxinum recenset atque aliquomodo Nilo, omnium scriptis decantatissimo, assimilat: cujus verba apponi merentur: Νείλος τῷ Ἰσρῶ ὅκ τῶν ἰσῶν μέτρων ὄρμαται. Ἰσρος γὰρ ποταμὸς ἀρχάμενος ὅκ Κελίων καὶ Πυρρήνης πόλιος ῥέει, μέσσην χιζῶν τὴν Εὐρώπην: οἱ δὲ Κελτοὶ εἰσὶ ἔξω Ἡρακλήϊων σηλέων, ὁμηρέεσι σεκιωσίοισι, οἱ ἐσχατοὶ πρὸς δυσμεῶν οἰκέεσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένων. Τελύτα δὲ ὁ Ἰσρος ἐς θάλασσαν τὴν τῆς Εὐξείνης πόλιος Διὰ πάσης Εὐρώπης. Paulo post addit: ὁ μὲν δὲ Ἰσρος πρὸ πολλῶν γινώσκεται ῥέει γὰρ δι' οἰκεομένης; πρὸς δὲ τῶν Ἰσ Νείλος πηγῶν ἰσ εἰς ἔχει λέγειν, ἀοικητός τε γὰρ ἐστὶ καὶ ἔρημος ἡ Λιβύη. δι' ἧς ῥέει. His quidem Herodotus fontem Danubij præ multis cognitum, cum per loca habitata fluat, asserit, verum dum ab extrema Hispania illum derivat ac mediam Europam scindere scribit, nimium hallucinatur atque ob hunc errorem graviter à Geographis vapulat cum *Aristotele*, qui *Meteorolog. l. 1. c. 13.* Πυρρήνης ὄρον quidem loco Πυρρήνης πόλιος substituit, cætera tamen cum *Herodoto* consentit & ex illo hanc opinionem suis inseruisse videtur. His medelam afferre conatur *Dalechamp. in notis ad Plin. H. N. l. 4. cap. 13.* dum Πυρρήνης χώρας loco πόλιος aut ὄρον legendum putat, non sine aliqua verisimilitudine; cum n. Danubij fons, qui hodie in arce Doneschinganâ indubie esse creditur, subinde à calore æstivo aliasve ob causas exarescat nullusque rivus ad Brigam vicinam, quæ prope Arcem hanc Danubij nomen induit, manasse observatus fuerit, (ut ipsemet factum memini & aliquoties quoque id evenisse Nobilissimus Dominus *Joh. Fridericus Plejerus de Ramsteinveiler* per plures annos Aulæ ibidem Præfæctus, recordatur; quodque Accolæ uni ex Illustrissima Familia Fürstenbergica ominosum & mortis prænuntium superstitione credunt) non mirum est hominem exterum altius fontem Danubij, scilicet

cet.

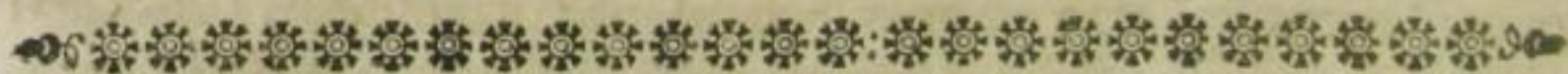
cet à montibus Brigæis & Bregæis repetuisse, cum ambo amnes divitibus undis ad hanc arcem accedant ac demum ibidem hodie nomen Danubij suscipiant. Neutiquam tamen hoc cōmento *Herodoti & Aristotelis* errata, ex reliquo contextu nimium palpabilia, eludet. Rectius *Accorambonus in Vera Mente Aristotelis ad Libr. Meteorolog p.m. 477.* utrumque excusat dum errori non patrocinatur ac tunc temporis Geographiam non excultam & hæc loca Septentrionalia Græcis ignota fuisse, ingenuè fateatur. Inter Latinos antiquos plures quoque Danubium memorent, ex multis paucos allego: *Plin. H. N. l. 4. cap. 12. Ortus Ister in Germanie jugis Montis Abnobæ, ex adverso Raurici Gallie oppidi, multis ultra Alpes millibus ac per innumeras lapsus Gentes Danubij nomine, immenso aquarum auctu & unde primum Illyricum alluit, Ister appellatus, sexaginta annibus receptis, medio fere numero eorum navigabili, in Pontum vastis sex fluminibus evolvitur. Tacitus de Morib. Germanor. Danubius molli & clemente edito montis Abnobæ jugo effusus, plures Populos adit, donec in Ponticum mare sex meatibus erumpit, septimum enim os paludibus hauritur.* Utrunque proxime veritatem de scaturigine Danubij attigisse, norunt illi, quibus hæc Regio perspecta est: vereque hic reperiuntur mollia & clementer edita juga, quibus ob declivem situm ex corrupto nomine Germanico diu ab novo merito nomen à Romanis Abnobæ attributum fuit: hæc abundant fontibus, qui divite unda manant, qualis imprimis ille est qui in Arce Doneschingana scaturit, ut & alter qui prope Almanshofium oritur, quibus non cedit tertius qui longe latèque patentem piscinam Doneschinganam implet, quorum omnium sociatæ undæ cum Briga & Brega Flumen prope arcem Doneschinganam constituunt insigne Danubij nomine. Quoniam Danubius placidissima unda, nullo modo impetuote, ut *Herodotus & Mercator* scribebant, per planitiem luculentam defluit, *Beat. Rhenan. Stumpfius Chronic. Helv. l. 5. cap. 38. Münster. Cosmogr. l. 5. cap. 9.* aliique

putarunt à loci conditione Danubium nomen obtinuisse: videlicet ex Germanico die eben ovo, elisis aliquot literis Danovo enatum fuisse. In illo autem minùs accuratus *Plinius* fuisse videtur quod multis ultra Alpes millibus ex adverso oppidi Raurici oriri Danubium opinatur, nam comodissime triduo itinere ad Alpes Helveticas quæ Germaniam & Italiam dirimunt pervenitur: Rauraca vero regio ad minimum novem milliariibus Germanicis à Fonte Danubij distat. Vere Danubius progenies est montosæ regionis quam hodie Sylvam nigram, quidam Hercyniam, Veteres Martianam appellant: cumque ab aliquot annis sæpe hæc loca accesserim, multa que notatu digna observarim, liceat aliquantum evagari & quædam memorare, quæ alios, quibus otium est, exstimulent ad accuratiorem ejus Chorographiam concinnandam. Primum namque plurimorum amnium & fluviorum scaturigines quaquaverlum occurrunt: ex multis paucos nomino, Wisam, Alpam, Wuttam, qui omnes in Monte Feldtberg oriuntur: hic inter altissimos totius Sylvæ Hercyniæ est & alicubi in multam æstatem nive operitur, quod etiam hoc anno fiebat, nam Mense Julio parte qua Septemtrionem spectat, amplo spatio nive adhuc tegebatur: alicubi scaturiunt Nicer, Kinzinga, Natrix: alia flumina & amnes alibi. Amnes & fluvij isti vel Danubio vel Rheno sociantur: qui Rhenum petunt, ex jugis altissimis magno strepitu præcipitati per Valles profundas plerique decurrunt; qui vero Danubio junguntur per decliviora loca placide manant. Aliquot in locis, vel sola manu, fontium aquæ dirigi possunt, ut fluviis misceantur, qui vel Danubium vel Rhenum adeunt. Prope pagum Furtvvangen in cacumine montis fons dives undis & aliquot molendinis versandis sufficiens scaturit, quem Colonus levi opera vel in Rhenum vel in Danubium derivare potest: Bregam vocant; qui nomen postea impertit fluvio illi, qui prope Arcem Doneschinganam Danubio confusus ejus incrementa juvat. Prope Blombergam

gam

gam fontium rivuli vel in W uttaquam, vel in Natricem; prope pagum Munchvvyler & Martinsvvyler vel in Brigam vel in Kinzingam vel ad Nicrum facile deducuntur, atque Rheno aut Danubio nunc adduntur, nunc subtrahuntur. Quinetiam domorum quarundam dorsis montium impositarum stillicidia rivulis miscentur, qui ad Rhenum aut Danubium properant, quod imprimis videtur in Hospitio, quod frigidum vocant, ob Gallum profugum frigore ibidem enectum. Prætereo Lacus plurimos hinc inde, etiam in montium cacuminibus obvios, & Lacunas ac loca paludosa plerorumque montium sumitates occupantia. Omnes lacus, rivuli & flumina per universam Sylvam Hercyniam pisciferi sunt & imprimis Truttis abundant. Deinde per universam Sylvam hanc Martianam solum arenosum & plerunque rubrum est, quod pluviis aliterve madefactum neutiquam tenax & glutinosum redditur nec ad tegulas aut vasa figulina idoneum est: quin etiam lapides durissimi sunt, qui nec ad strues ædium commode adaptari, nec in calcem comburi valent: fortissimo enim igne in arenam solvuntur. Circa Monasterium S. Blasij lapides plurimi occurrunt, in quorum superficie solis radiis exposita rubedo cinnabarina efflorescit, quæ attrita odorem violaceum spirat, eoque lintea affricta imbuit. Utcunque autem terra ubique arenosa sit, nihilominus tamen fertilissima est: abundat lætissimis pascuis: profert arbores, frutices, herbasque varij generis. d. 16. Jul. 1674. cum Reverendissimo Domino D. Romano, Abbate Monasterij S. Blasij optime merito & literatorum Mæcenate montem Feldbergicum conscendi: sumum quidem cacumen arboribus & fruticibus destituebatur; verum planities, per aliquot jugera expansa, consita erat imprimis gentiana, tormentilla, doronico altero plantaginis folio *Bauhini*, quod *Tabernamont. Herb. l. 2. c. 23.* Chaltam Alpinam vocat, aliisque vulgo obviis: in locis declivioribus inveni Napellum, Aconitum lycoctonum, Cacalium I. tomentosam Bauhin. circa fontem Alpæ gratiolum; paulo infra

fontem Rhaponticum I V. Bauhin. Cæterum alibi vix locus tam asper est quin cultus abunde proferat Avenam & secalem aliasque herbas esculentas. Sponte *Meum* plurimis in pratis nascitur. Alicubi reperij quoque Helleborum album, Cyrisum, coronillam Roman. Cervariam albam & nigram, trifolium fibrinum; Myrtillos rubros & nigros. Genista plurimos colles investit. *Seseli Aethiopicum* copiose reperitur prope Monasterium Amptenhausen, ab aula *Rudolfi I. Imperatoris* celebre. In locis declivioribus & in convallibus omnis generis arbores frugiferae, frutices, etiam Vites & Frumenta, quæ in locis cultissimis proveniunt, inveniuntur: adeo ut ad divitias Sylvæ nigrae comendandas & locorum asperitatem demulcendam meminerim opsoniorum loco in Monasterio S. Blasij tempore autumnali uvas, poma, pyra fraga & cerasa recentia bene matura mensæ apposita fuisse, denique suppeditat mineralia, ferrum scil. plumbum, cuprum, Argentum: olim in valle Todtnovv aurifodinas quoque fuisse ajunt. Alicubi quoque effoditur Antimonium. Non ita pridem Amethysti in Valle *Eisenbach* abunde eruebantur: alibi agri lapide Lynceo & Ophioglossò petræo consperguntur: Prope Euvattinam Hæmatites scissilis & Crystallum sexangulum reperitur; & hujus sortis plura alia. Pomœriis Sylvæ Hercyniæ includendæ quoque sunt Thermæ ferinæ, Acidulæ Deinaccenses ad morbos Melancholicos expugnandos inclytæ, Ripplisavienses, Griesbaccenses; salulæ Sulzenses. Animalium hanc sylvam incolentium seriem ut Aquilarum diversarum, Falconum, Urogallorum, Urforum, cervorum aliorumve recensere supersedeo.

CAPUT II.

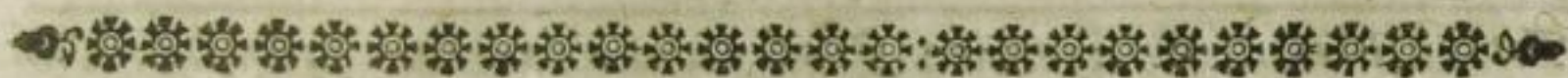
Cicuta famam auxerunt Athenienses Philosophorum non contemptores modo, verum etiam hostes, succo ejus ad mor-

mortem in publicis Judiciis utentes, ut suo damno vel Socrates testari potest, quem ad Cicutam hauriendam compulerunt. Alioquin indigna erat herba, quæ in omnium Poëtarum carminibus & sapientum Commentariis inveniretur, ut scribit *Johan. Bauhin. Histor. Plantar. Universal. Tom. III. l. 27. c. 74.* Verum cum Medicorum officium sit, tum ut omni studio incumbant ad Causas morborum noscendas, ut evitentur nondum admiffæ, tum ut feliciter expugnentur jam in corpus nostrum sævientes, non inutile erit hanc Cicutæ aquaticæ historiam explicare. *Cl. Caspar. Bauhin. in Pinac. l. 4. f. 5. p. m. 161.* tres Cicutarias Aquaticas tradit. IV. Palustrem latifoliam albam. V. Latifoliam rubram. VI. Tenuifoliam, seu Cicutam Aquaticam *Gesneri*, quæ nostra esse videtur: nam ejus descriptio, quæ apud *Joh. Bauhin. l. c.* sub finem *c. 73. p. m. 175.* exstat optimè nostræ quadrat: nisi quod unius radicis fibræ compluribus capillatæ meminit; forte innum trunci radicem esse non credidit, aut unam radicem præcipuæ magnitudinis sc. pollicaris memorare voluit; Cæteras capillamentis annumeravit; quamvis plures inter illas parvi digiti magnitudine quoque viderim: reliqua quæ de succo rufescente ex vulnerata non solum radice, sed etiam caule exsudente item de umbella & floribus, foliis atque caule addit *Gesnerus* omnino cum nostra congruunt. Addit *Cl. Gesner.* circa paludes & in paludum marginibus sponte oriri, ut ad Lacum felium Agri Tigurini. *Cl. D. Heinr. Scretæ* illam quoque ad marginem Lacus Büningani in vicinia nostra invenit. *Lobel. stirpium Advers. nov. p. m. 326.* hanc describit sub nomine *Oenantes Cicutæ facie succo viroso crocante*: hanc non admodum notam, nisi in Borealibus Angliæ, erumpere rivulis, lutulentisve & riguis ripis, multo pullulatu, virore tetro, colore & facie Cicutæ: Caules bicubitales spargere ex radice in pares *Asphodeli* albi bulbos multiplicata & quasi brachiata, nullius fibræ vinculo aut interventu continuos, teneros; gustu acres & ingratos, succo pri-

co pri-

co primum lacteo, deinde flavescente viroso & exulcerante prægnantes: umbellam cicutæ affinem autumare illos, qui maleficio parem experti sint. Addit hanc tam non esse Oenanthen, quam ab ea distet Ruta pratensis & Cicuta; imo illos non Medicos audituros, qui illam in Ischuria, secundinis tardantibus, in Epilepsia aut vertigine propinaturi essent; in quibus affectibus tamen Filipendula seu Oenante creberrimis experimentis commode detur. In hac descriptione radicem brachiatam & in bulbos multiplicatam Cicutæ aquaticæ videri, bulbosque & Caules radici nullius fibræ vinculo aut interventu continuos esse, vere monet; attamen illam nulla capillamenta emittere falsum est atque ipsamet figura à Lobelio apposita contrarium evincit, nam hæc, licet pauca & rara, forte ut bulbi magis conspicui sint, in illa manifeste exprimuntur. Apud *Dodon. Pempt. IV. L. 5. cap. 10. sium 2. & c. 12.* Phellandrium, sui tertia species describuntur, quæ forte aliquam, quoad externam figuram, affinitatem cum Cicuta aquatica habent, non tamen in omnibus conveniunt, & falso intra Synonymas apud *Johan Bauhin. l. c.* numerantur; nisi forte plantas has imperfecte descriptas, minus fideliter pictas & quoad illarum vires minus exploratas à *Dodoneo*. Viro alias diligentissimo, fuisse velimus. *Tabernemontan. Herbar. l. 2. f. 11. cap. 65. p. m. 464.* præter nomen & figuram de hac Cicuta, nihil tradit: nec figura recte Cicutam hanc exprimere videtur; caulem enim striatum exhibet, atque omittuntur radices bulbis Asphodeli pares ex geniculis seu circulis radicis majoris enascentes. Forte etiam Radix Cicutæ aquaticæ fuit, quæ ad Hydromolam quandam prope Hafniam, quibusdam lethifera fuit; *Exc. D. Simon. Paul. Quadripart. Class. 3. de Cicut. p. 263.* nam radix bulbosa erat & cultro in orbiculos aut taleolas scindebatur, quod magis aquaticæ, in primis primo Vere, quam comuni convenit. Nullus dubito hanc plantam forsitan aliis quoque innotuisse ac alibi quoque descriptam extare: verum hæc huc cumulate sufficiant.

CAPVT

CAPVT III.

Kώκετον est *Dioscor. Mater. Med. l. 4. cap. 79.* Φθαρκικόν κατὰ ψύξιν
ἀναργόν: seu *Cicuta* est Venenum secundum, vel cum, vel pro-
 pter frigus enecans. Hoc *Dioscoridis* de *Cicuta* effatum, ansam
 dedisse videtur Medicis & Philosophis quam plurimis, ut citra
 ulteriorem indaginem ejus Temperamentum frigidum statue-
 rint. *Galenus*, qui plurima *Dioscoridis* inseruit suis, de *Simpl.*
Med. Fac. l. 3. c. 6. audacter scribit, neminem *Cicutam* calidam di-
 cere, sed velut uno ore omnes illam frigidam pronunciare: quod
 repetit *l. 7. de Med. Simpl. Facult. l. 3. de Simpl. Med. Fac.* frigidissi-
 mam & *l. 4. de Med. Simpl. Fac. summè nos refrigerantem & interi-*
mentem dicit, ac corpus ejus potu frigescere *L. Quod animi mores*
corporis temperaturam sequantur c. 3. ait. Libr. 5. de Med. S. F. c. 19. ab
 ipso frigida & humida creditur, ideo *l. 1. de Temperam.* cum lactu-
 ca, mandragora & papavere *Cicuta* enumeratur, & *lib. 7 de Comp.*
Med. Sec. Loc. cum decocto *Cicutæ* ex *Opio*, *Myrrh. Sem. Hyo-*
sciam pilulas ervi magnitudine parat, quarum duas exhibet ante
 somnum, contra destillationes, procul dubio acres & tenues ac
 contra vocem interceptam. *de Remed. facile Parabil.* *Cicutæ* ejus-
 que semini vim adstringendi & repellendi tribuit, ideoque fron-
 talibus in ophthalmia dolorifica admiscet: & *l. 7. de Comp. Med. Sec.*
Loc. tribus medicamentis contra sputum sanguinis semen *Cicu-*
tæ permiscet, subjungens opium, hyosciamum & sem. *Cicutæ*
 maxime apta esse iis qui à tussi aut alias lancinentur; etiam om-
 nibus sanguinem quomodocunque reiicientibus convenire *l. 10. de*
Comp. Med. S. Loc. pastillis contra Vesicæ ulcera imiscet. Hæc de
Cicutæ temperamento *Galenus* tot in locis nudè, citra argu-
 mentorum seriem aut robur aliquod asserit, ac si sola *Dioscoridis*
 autoritate contra omnium secus sentientium tela tutus foret.
Galenum sequuntur cæteri Græci: ex multis seligo *Actium*, qui
 C Tetrab.

Tetrab. Prim. Sect. 1. scribit: *Quod Cicutā extreme frigidam vim habeat, omnes norunt, & propterea ex summa illa frigefactione etiam enecat.* *Avicenna l. 2. Canon. Tr. 2. c. 669.* Cicutam frigidam & siccam in tertio gradu usque ad quartum perhibet. *Santes de Ardoynis de Venen Tr. 3. c. 62.* frigidam & siccam in quarto gradu statuit. Ad hunc usque diem plurimi, qui de Venenis scripserunt & in *Dioscoridem* commentati sunt, unanimes prope modum in hac sententia Cicutam nimirum frigidam esse, perstiterunt: adeo ut *Jan-Anton. Saracen. in Schol. ad Dioscor. l. 4. c. 79. p. m. 83.* scribat, Cicutam potenter refrigerare suaque illa vi refrigeratoria etiam enecare, apud omnes fere Medicos in confesso esse. Verum pridem de ejus vi refrigeratoria summa dubitatum fuisse ex *Petro de Abano, Conciliatore dicto*, constat, apud *Sant. de Ardoyn. l. c.* Vixit is sub finem seculi decimi tertij, locoq; citato memorat quosdam Cicutam Calidam & siccam in tertio gradu statuere & sententiam suam stabilire autoritatibus, pro more seculi, *Rhasis, Averrois, Constantini, Platearij.* Dissidentes à *Dioscoride, Galeno* & pervulgata opinione *Petr. de Abano* conciliare conatus est distinguendo inter Cicutam terrestrem, quam calidam & siccam minimeque venenosam putat & Aquaticam, quam frigidam à loco & Venenosam existimat. Verum *Sant. de Ardoyn. l. c.* Conciliationem hanc, salva Reverentia tanti Viri non veram esse dicit: palam namque esse Cicutam sive oriatur in locis terrestribus, sive aquosis frigidam, venenosam, seu interimentem existere. Itaque putat errorem hic in versione potius commissum fuisse, quam quod *Averroes*, quamvis *Avicennæ* inimicissimus censeatur, Cicutam Calidam, aliique qui *Averroen* sequebantur, crediderint: nimirum vocem Harmel, quæ rutam Sylvestrem, calidam & siccam & medicamentum utile significet, male Cicutam frigidam & siccam ac venenosam, translata fuisse. *Cl. Gregor. Horst. in Conciliat. enucleato diff. 150. p. m. 200.* Existimat *Petr. de Abano* per Cicutam terrestrem intelligere potuisse Cicu-

Cicutam bulbotam *Baubini*, quæ *Clusio* Cicutaria Pannonica dicitur & pro specie Myrrhidis *Cesalp.* & *Lobelij* habeatur. *Nicol. Rorar. in Concil. Contradiet. Cels 2. p. m. 152.* discrimen quoque facit inter Cicutam aquaticam, quam frigidissimam opinatur & terrestrem, quam myrrhidem putat, in secundo ordine excalescentem. *Cl. Sennert. Pract. l. 6. p. 7. c. 6.* allegat *Cardanum lib. 1. de Venen. c. 20.* Cicutam calidam asserentem, idque non sine ratione, quia amara sit & quandoque in furorem inducat: Ipseque *Dom. Sennert.* non frigiditate agere autumat, cum aqua & nix Cicutæ longe frigidiora nihil tale, sc. eorum quæ de cicutæ scribuntur, præstent. Verum *Cardanum* alibi aliter sensisse patet ex *Ful. Cas. Scaliger. de Subtilit. Exerc. 152.* ubi refert *Cardanum* alicubi dicere succum Cicutæ soporem gravem inducere & frigiditate immodica Spiritus ipsos sine dolore extinguere: quam obrem quoque à *Scaligero* carpitur ipsemetque non exigua ad Cicutæ calorem evincendum argumenta suppeditare videtur: primum enim inquit Cicutæ folia loco petroselinii in jusculo posita *Franciscum Trapolinum* amentem, sed sine sopore, redditum enecasse; & *Nazarium Bassanum* cicutæ radicem pro petroselino receptam amentem fecisse, qui *Ludovici Lazisij* opera liberatus fuerit: multos alios vertigine torsisse & oblivione: qui sopore extinctus fuerit, ex hominum numero nondum à se visum ullum esse. Deinde ait in Liguribus Taurinis Anserculos Cicutæ foliis devoratis illico exspirasse: ibi tamen radices pro delitiis haberi in acetariis, addito etiam salubritatis elogio: urinas enim ciere valide admodum; quas ipsemet sæpe esitarit Sifari sapore. Insuper castigat *Cardanum* quod *Dioscoridis*, tanti in re herbaria herois, sententiam contemnat, asserentis sc. *lib. de Alexipharm. c. 11.* suffocatos atq; convulsione cruciatos interire, quod imensi doloris causa esse soleat. Denique ipsum ludit, quod extinctionem & resolutionem confundat, quorum illa fiat manente integro subjecto materiali & introducta nova qualitate, hæc

pabulo deficiente; quibus innuere videtur tantillum succi Cicutæ ad calorem extinguendum non sufficere. Verum nec ipse *Scaliger. l.c.* Cicutam calidam aperte pronunciat, imo ad sententiam illorum inclinare videtur qui frigidam opinantur, idque commotus potissimum *Socratis* morte, à *Platone in Phædone* descripta. Illa ipsa *Cl. Casp. Hoffmann. De Medicam. offic. l. 2. c. 67.* quoque in diversum abripit; non quidem Cicutæ calorem denegat §. 8. imo illum rationibus stabilit dum scimus, inquit ex *Scalig. l.c.* aliorumque Recentiorum observationibus, Cicutam urinas movere aliosque vehementes motus edere, qui à frigiditate (torporem enim illa inducit) non sunt: insuper adducit *Cels. l. 5. c. 6. Sem.* Cicutæ inter rodentia numerantem, aliaque affert calorem quoquomodo probantia, quæ ibidem videantur: attamen §. 9. Cicutam Venenum frigidum esse tam clare docere *Socratis* obitum apud *Platonem*, ut non possit clarius, inquit; idem docere putat illos qui amentes facti sunt: & §. 10. Atticam venenum simpliciter frigidum fuisse infert ex morte naturali simili, quâ sensim & sine Symptomatibus extinguitur igniculus sc. vitalis. Verùm nihilominus §. 9. fateri cogitur deliros & suffocatos id non docere, ideoque confugit ad diversitatem Soli nativi, substantiæ illius lethiferæ scil. in Cicutæ magis & minus coctæ, & discrimen inter substantiam & succum, quarum illa alicubi comesta innocens esse possit, succus autem non item, quod quoque de *Lactuca* perhibeatur. §. 10. Motus tam vehementes quos apud illos ciebat de quibus *Scaliger, Matthiolus*, aliaque mentionem faciunt partibus heterogeneis attribuendum existimat: atque hanc distinctionem adhibitam vult ab iis, qui etiam Venena frigida volunt agere *ἄρρητων δυνάμεων*, quod non sit, cum alibi aliud agant: ita *Mandragoram* tanto ardore purgare, *Opium* os inflammare, sudores movere, *Vinum* ipsum tam diversos effectus habere, &c. §. 12. addit Confirmationi assertionis de Cicutæ Atticæ sola frigiditate agente, servire hoc, quod

quod Hierophantæ Athenienses modica Cicutæ sorbitione se impune castrarint, quæque ad Pontificis devenissent dignitatem prorsus deserint esse viri : putat tamen illos præsumpsisse tantum, ut prorsus liberi essent ab ἀναγκάια illa τύχη; quo nomine *Trag. in Herbar. l. 1. c. 159.* quoque Cicutam matrimonia ejurantibus commendat. Apud *Cl. Joh. Rhod. In not. ad Scribon. Larg. Ann. 179 p. m. 265.* Nonnulli suspicantur Cicutam Atheniensium simpliciter frigidam fuisse, quod *Socratis* interitus fuerit naturali similis. Et Ipsemet quid statuendum sit de qualitate activa, dubius pendere videtur : nam tum pro calore, tum pro ejus vi refrigeratoria argumenta producit. *Petri Aponensis* distinctionem minus ineptam putat contra *Rudium* : ac terrestrem calidam & siccam in tertio gradu ob insignem attenuandi, ac vere Myrrhidis speciem cum *Cl. Horstio* admittere videtur. Addit Empl. ex Cicut. ab *Heurnio* contra duritiem Lienis deprædicari & à *Celfo* semen Cicutæ inter rodentia poni. Mox tamen subjungit artuum gelationem fieri quia Cicutâ refrigerando perimat ova sec. *Dioscorid.* & sanguis eâ quasi conglaciatur Authoritate *Aelian. de Animal. l. 4. c. 23.* & *Johan. Hayn. de morb. Astral. c. 5.* quem allegat ac si talem vidisset. Ex quibus patet id, quod de qualitate activa statuendum esset, multis adhuc difficultatibus involutum esse : quæ tamen forte non tantæ erunt, ut non liceat tricâs omnes evitare, si probe omnia expendantur quæ ad simplicium facultates examinandas requiruntur. Cicutam ceu perfecte mixtum, & vegetabile quod nutritur, augetur & sibi simile producit, nemo negabit particulis calidis, moventibus, & mobilibus præditam esse, sive illa ex quatuor elementis, sive ex Sale, Sulphure, Mercurio, Terra, Aqua & Spiritu, sive ex particulis vel atomis varie figuratis componi credatur. Deinde nemo inficiabitur cujuslibet simplicis temperamentum, seu vim aut facultatem denominari ab illo, quod se potissimum exserit, quando ab homine vel assumitur vel foris apponitur : nimirum

præcipuè simplicia ex effectis cognoscuntur : quamvis non negarim illa quoque per Analyfin Chymicam seu à priori nobis innotescere & quæ oleo , salibus & spiritu abundant calidiora esse illis , quæ horum magis egena deprehenduntur. Dispicendum igitur num Cicuta degustata aut intra corpus admissa aut foris admota affligat potius particulis Igneis, aut Salinis aut Sulphureis, aut acuminatis ? Anne vero terreis, aqueis, ignavis, torpidis & obtusis ; calidis interea & mobilioribus ita ab his inviscatis, ut neutiquam in nervum erumpere valeant ? Si ad omnes effectus attente animum advertam, sique quod verum est fateri licet, Cicutam calidam existere, seu nobis particulis igneis, salinis, sulphureis, spirituosis, acuminatis prodesse vel obesse intrepide pronuntiare ausim : quod forte tum ex historia hujus Cicutæ aquaticæ, tum ex aliis qui casu & per errorem Cicuta vescebantur, tum denique ex cōmodis quæ in arte medica rite adhibita afferre solet, clarum fiet. Primùm enim spirat odorem nauseabundum, horridum, instar pastinacæ Sylv. aut hipposelini : *Galen. lib. 5. de Med. Simpl. Fac. c. 18.* statim alienum & homini adversum vocat ; idque dum Cicuta adhuc integra est, sive aquatica, qualis mea erat, sive terrestris sit, quam *Galenus* procul dubio innuit ; de aquatica n. altum, quantum equidem sciam, apud illum est silentium : siquæ talem odorem exhalat dum adhuc integra est, contrita aut contusa fortius narres feriet. Cujus generis effluvia calida sunt & à sale volatili & sulphure foetido impuro emanant. Dein linguam acrimonia quadam pupugit, non tamen tam durabili ac mordace, ut arum facere solet ; forte tamen diutius linguæ inhæsisset, nisi protinus os frigida, veneni conscius, eluissem. *Lobel. I. supra Cit.* Oenanthem suam crocantem Cicutæ facie gustu acrem & ingratham, succoque viroso & exulcerante prægnantem comperiit. Saporem acrem Calidum esse *Galen. l. 5. de Simpl. M. Fac. c. 18.* ne demonstratione quidem egere merito affirmat, cum sensus evidentia rationis

tionis

tionis fidem præveniat. Quare, inquit, nec quisquam de eo dubitavit, imo & *Plato* de eo tanquam de Calidissimo pronuntiat, tum *Aristoteles* quoque & *Theophrastus*: atque adeo nec Veterum nec Recentiorum quisquam est, qui secus sentiat, quippe cum excafactio, dum gustatur, sit ex ratione ejus essentiæ: rem declarat exemplo piperis, allij, Cæparum, pyrethri, &c. Et certe nisi *Cicuta* abundaret particulis igneis, salinis fixis & volatilibus, illæque semper in promptu essent & præ cæteris se exsererent, aculeis suis nec pungeret nec exulceraret. *Dodon. Stirp. Histor. Pemp. 2. l. 3. c. 12.* ait, crebro accidit iis, qui *Cicutæ* fistulas intra labia aliquandiu continuerunt, labia & os inflari; quod etiam puero evenisse memini, qui *Florem Africanum* mandere inceperat; qui effectus ab utraque *Planta* calidis potiùs & acuminatis particulis, quam frigidis obtusis ac inermibus adscribendus erit. Præterea Symptomata, quæ *Cicuta* casu deglutita peperit, ipsam calidam seu particulis valide efficacibus & propemodum efferis potentem, non frigidam elanguidam, obtusam & tardam, abundè probabant.

Apud *Jacobam Maderam* cardialgia, urinæ impetuosa ejaculatio & *Epilepsia* terrificæ admodum neutiquam attribui frigori poterunt, sed humori seu succo acerrimo genus nervosum summopere affligenti & ad violentissimos istos motus stimulantem: qui itidem ad vomitum quamvis, gula & faucibus constrictis, inanem & ad singultum irritavit misellum. Forte à valida vi *Cicutæ* diuretica, quam ipsi tribuit *Scaliger* & *Lobel. l. c.* Vesica urina impleta fuit quam incipientibus jam convulsionibus tanto impetu tantaque altitudine irritata expulit. Sanguinis fluor exauribus non imputandus videtur Capitis allisioni alicui quam pater mæstissimus puerique amantissimus omni studio cavet, sed vehementi cerebri succussioni; unde forte sanguis intra cranium stagnans aliquid *Apoplectici* effecit acuum intra dimidiam horam sustulit: non raro enim *Epilepsia* vehementissima

in

apoplexiam definit, quod alij quoque mecum observarunt: quamvis enim post ultimum paroxysmum expalluerit & manum pectori admoverit, citius tamen filum abruptit vitæ, quam ut leipothymia à spiritibus dissipatis adscribi possit; licet enim magna spirituum jactura fiat in qualibet epilepsia validiore, raro tamen tam brevi tempore enecat. Memini me Illustri Puello bienni adstitisse qui 24. horarum spatio viginti duos paroxysmos Epilepticos eosque truculentissimos pertulit, sine leipothymia, qui congruis adhibitis ab Epilepsia prorsus immunis & sanus in hunc usque diem vivit. Spuma viridis post obitum large ex ore manans, effectus est fermentationis alicujus, quam debere particulis igneis, vel si mavis, Alkali & Acido in ventriculo pugnantis, in vulgus notum est.

Catharinam Maderin à Cicutæ violentia vomitus spontaneus vindicavit: non tamen penitus ejus virulentiam effugit & motibus epilepticis ac dolore præcordiorum de Cicutæ acrimonia testimonium præbuit: nec enim hujus generis violentos motus *Scaliger & Hoffman.* frigori, sed calori potius deferunt. Acetum cum Theriaca, propinatum vomitum quidem non sine auxilio excitarunt: verum annon ob ventriculum debilem & à Cicutæ succo erosum symptoma illud suffocationi ab utero similitimum, quo novem horis extremis frigidis facie Cadaverosa sine respiratione decubuit, ab aceto excitatum fuerit? nam apud hunc sexum ventriculo, maximè circa pylorum debili, Symptoma suffocationi uterinæ vulgò dictæ simile oriri non semel observavi. Novi Nobilem Matronam quæ ante quadraginta quatuor annos circa finem puerperii Carnibus aceto maceratis vescebatur: ab illo tempore in hunc usque diem nec vel minimum aceti, vel alius succi acidi degustare audet; imo primis annis nec pomum nec pyrum ipsi delibare licuit quam primum enim vel paucillum comedit protinus primum cardi-
algia, hinc extremorum frigore coripiebatur, mox instar mor-

tuae

tuæ corruit ac diu sine sensu & motu jacuit instar Cadaveris. Eadem longo tempore nec mitissima purgantia toleravit. Eo vehementius autem acetum in pylorum Nobilis Matronæ sæviit, quia ob pestem quatuor annis ante hoc puerperium periculossissime affligentem ventriculum magna acidorum copia debilitavit, partibus pyloro imprimis vicinioribus nimium absterfis & suo munimine denudatis, unde postea in puerperio, quo tempore partes membranosa & nervosa alias debiliores sunt, citius aceti noxam experta est. De extremorum frigore nihil ulterius addo, cum inferius de illo dicendi campus superfit.

Maria Maderin Epileptica, singultiens & facie erubescens & ipsa Cicutam calidam edocet. Acetum minus nocuit citiusque sæviorum Symptomatum continuationem effugit, quia parciore manu comedit & mature radices evomuit.

Apud *Matthiam Graf* Cicutam caloris acumina quoque prodidisse, obscurum esse nequit, nam primum vertiginem excitavit instarque temulenti incessit; sive enim vertigo ventriculo cerebrum in consensum rapienti, sive particulis succi Cicutæ ex Ventriculo expressis, Chylo & Sanguini permixtis ac ad cerebri medullam delatis adscribatur, non frigidum obtusum & torpidum, sed aut acre & nervosiores ventriculi partes rodens, aut spirituosum volatile Spiritus animales intra Cerebrum instar Spiritus vini aut alius potus inebriantis perturbans accusandum erit. Et quis Epilepsiam tam terribilem tamque pertinacem frigido imbelli succo tribueret, qua ille ceu strangulatus suffocabatur? De succussione corporis in præcordiis diaphragma ferientis, cum singultu sonoro inferius dicendi locus erit. Spuma viridis post obitum, scilicet laxatis fibris gulæ & faucium antea convulsis, large ex ore manans, quoque in hoc puero insignem fermentationem indicat, quam à Cicutâ multo sale volatili abundante profectam monstrat spuma viridis: nisi enim hujus generis particulæ succo Cicutæ inessent, non tam cito nec tam ve-

D hemens

hemens fermentatio contigisset. Alii succi licet quoque ab alieno calido foveantur & à peregrino fermento acuantur ad fermentationem fortiorem, nihilominus non horas sed dies requirunt. Non solum abdomen, sed et totus habitus intumuit, ut fieri solet à mercurio sublimato, arsenico aliisque venenis virulentissimis & calidissimis, quia hujus succi particulæ sanguini integro in venis & arteriis ob strangulationem stagnanti & spiritibus & sale volatili abundanti permixtæ non solum in Ventriculo & intestinis, sed in toto habitu quaquaversum per vasa distributæ fermentationem excitarunt.

Christina Gräfin Cicutæ vim calidam nobis non solum vertigine & Convulsionibus probat sed propemodum ardore & dolore pungitivo circa præcordia, demonstrat quæ vesperi post plures elapsas horas à comesta Cicuta percepit: Cujus radices tunc in ventriculo adhuc perstitisse Vomitus docuit. Nec obstat quod folia tabacci omnium calculo calidi, ipsi opem tulerint, quod non alterando, seu acrimoniam Cicutæ demulcendo, sed evacuando & ex ventriculo eliminando præstiterunt. Sic apud *Cl. Joh. Beverovic. in Thesaur. Sanit. l. 3. cap. 20.* Felis comesto cum esca veneno procul dubio arsenicali, aut mercuriali, vi ori intruso tabacco cum cibo permixto evomuit venenum ac convaluit: quod ipse soli Vomitus tribui posse existimat.

Tres ultimæ Puellæ quæ parca manu radicibus istis vescebantur, non evitarunt tamen ejus spicula, nam & ipsæ convalebantur: ac graviores forsitan insultus epilepticos effugerunt Vomitu à Theriaca in aceto soluta & epota.

Catharina Weberin & Georgij Maureri filia, ambæ adultiores & solummodo radicem degustantes, nihil quod alicujus momenti esset, experiebantur, quia nulla inter agens & patiens proportio erat, Cicutæque tantillum non sufficiebat ad gravius quippiam moliendum.

CAPVT

CAPVT IV.

Cicutam particulis calidis acribus, ferocibus aut aliter efficacibus potius quam frigidis, obtusis & torpidis agere in corpus nostrum alia quoque Historiæ confirmabunt: Illorum sc. qui casu & per errorem illam comederunt. Apud *Matthiol. in Comment. lib. 6. cap. 11. Dioscor.* Vinitor cum Uxore in coena radices Cicutæ terrestres coctas comedit, mox cubitum iverunt: media nocte ex somno expergefacti, omni penitus ratione amissa, huc atque illuc per domum in tenebris vagantes, amentia & furore ducti, caput, faciem & oculos parietibus allidentes, sicque horrende & monstrose faciem deturpantes, illustre documentum præbent Cicutæ particulas fervidiores & validiores hanc Tragœdiam peperisse. Idem *Monachus Franciscanus* ibidem docet, qui pluribus mensibus modo amentia, modo furore agebatur, quod Cicutæ folia, petroselini hortensis vice, piscium quorundam jusculis imposita, comedisset: nisi forte furoris proximam causam frigidam censere velimus. *Francisci Trapolini* amentiam, quæ sine sopore erat, atque cum vita finiebatur, non probabile est delirium quoddam fuisse, quod à causa frigida pendere solet, ut senibus bis pueris contingit; tales enim somnolenti sunt & plerunque sui nullum triste desiderium relinquunt. Nec dissimilis huic *Natarij Bastani*, Equitis fortissimi amentia fuit, qui Cicutæ vice petroselini vescebatur: si enim somnolentiam quandam comitem habuisset aliudve symptomâ à causa frigida pendens, non subjunxisset *Scaliger Ib.* nullum à se visum qui sopore à Cicutâ extinctus fuisset. Præ multis historiæ plurium qui Cicutæ terrestres radicibus, vice pastinacæ, coctis vescebantur apud *Cl. Heinr. Smet. Misc. l. 10. ad ann. 1591. p. m. 569.* evidenter probant Cicutam calidam esse & calidis particulis nocuisse. De hoc edulio comederunt tres Mulieres, Vir unus, duo

Adolescentes totidemque Puellæ. Omnes delirarunt: quò quis plus de illis ederat, eo diutius & vehementius, quo parcius assumpserat eo moderatius delirabat. Ipsa Nobilis Matrona quæ historiam ad D. *Smetium* perscripserat, oppressionem & angustiam sibi obortam sensit, adeo ut intra 24. horarum interval- lum, aut nihil, aut perparum sui compos fuerit, nec quid ageret, sciverit: fuit siticulosa admodum, & in Ventriculo gula- que fervorem immodicum percepit. Post 24. horas elapsas nihilominus mens per quatuor dies errabat Nobili Matronæ: omne avicularum & canicularum genus sibi obversari videba- tur; quoscunque circum circa videbat homines, omnes vel mor- tui vel ægroti apparebant, quorum singulis opitulari & medi- cari allaborabat, aut saltem, qua posset solari. &c. Cæteri deli- rantes alii imaginabantur se videre lacertas, aut serpentes; alii arreptabant in ignem: alii saltabant & per dumos sepesque va- gabantur. *Trag. Herbar. l. l. c. 159.* quamvis vulgato errori implici- tus Cicutam frigidam affirmet & contra morbos calidos com- mendet, nihilominus veritati litare cogitur, dum contrarium hi- storia Fœminæ comprobatur: cujus mentionem ibidem facit: hæc comesta namq; radice cicutæ, loco pastinacæ, ebria & insana reddebatur, ut altum scandere & subvolare conaretur: cui suc- currebatur haustis aceti, unde pacatior facta ad mentem rediit. *Cl. Johann. Bauhin. Histor. Plantar. Univers. l. 27. c. 74. p. 181.* narrat Cicutariæ vulgaris radicibus loco pastinacæ comestis duas fa- milias Montbelgardi in grandia Symptomata suffocationis, tor- pore, insaniam, ita ut ebrios verius exprimerent, incidisse: unum horum per integrum diem non potuisse excitari: qui vo- mebant citius liberatos fuisse. Curavit ipsos per Vomitum; de- inde per Cochlear instar lagenæ formatum pulv. rubr. Pannon. injecit. lb. Fœminæ secundo post comestas Cicutæ radices die propinavit Diaphœnicon cum Mithridatio. An hæc Cicuta mi- nor. Cordi apud *Schenk. Observ. Medicin. l. 7. p. 875.* quæ *Trag.* vitium
petro-

petroselini dicitur, Ger. *Blyssen* ? Hæc enim pro Petroselino vel una cum illo refecta, cibisque inspersa vescentium mentem gravi periculo turbat. Distinguitur à petroselino foliorum splendore: alioquin foliorum incisuris & forma non dissimilis. Utramque ex Cicutarum genere similitudo & effectus, comprobant; hos *Bauhin. l. c.* similes illis dicit quos *Dioscorides* Cicutæ tribuit: *Cordus* vero paucis innuit: utriusque effectus certè tales sunt, qui rectiùs à causa calida derivantur, quàm à frigida; licet in uno torporem fecerit, à quo per integrum diem excitari non potuerit; quoniam hoc ipsum à vino, etiam à spiritu vini ebriis contingere solet; ut taceam laudanum opiatum, quod plures calidum scriptis publicis non temnendis rationibus probarunt. *Exc. D. Sim. Pauli in digressione de Febrium Malign. & Petech. causa, &c.* ad Historiam Herbæ Gerhardi. §. 2. p. 2. memorat 1651. d. 22. Apr. Capitaneum quendam cum Uxore & Vidua hospita Hafniæ varij generis herbas ruri collegisse ad concinandum pulmentum herbaceum, quod primo verè germinantibus herbis plures facere consueverint; his addidisse Cicutariam, quia feratur insigniter ad hepatis calorem attemperandum facere. Quando verò pulmentum hoc comederint, non exprimitur: credibile tamen est hoc ipso die ipsis Coenæ condimentum fuisse; nam die 23. April. circa horam 12. seu tempore prandij Capitanei horrenda & lurida facie cadaver prostratum una cum moribundis, aut certe conclamatae salutis ambabus Viduis *Cl. D. Pauli* invenit, quod vix unius horulæ spatio Cicutaria, cum aliis cocta, præstitisset. Quæ symptomata Capitanei mortem ante cesserint, non refert. At Viduæ tunc adeo languebant ut palpebras non attollere, membra non flectere vixque fari possent, rogantes solum sibi somnolentis dormire liceret: alterutra lingua tremula facti speciem recensuit, herbas ex quibus pulmentum parabatur, nominavit: dum huic pulsum explorat, deprehendit ipsum tam languidum, ac si ipsæ arteriæ obdormis-

cerent; insuper parvum, imo tres circiter ictus intermittentem. Nimirum succus Cicutæ sanguini confusus & ad cerebrum & cerebellum quoque delatus, Spiritus animales torpidos minusque mobiles effecit, non congelando, cum idem Spiritus Vini, ut paulò post indicabo, præstet, sed fundendo in massa sanguinea humores aqueos, illisque aditum ad interiora medullosæ substantiæ parando: hinc quoque sumpta potione largiter sudorem prolicente, discussio sero symptomatum horum auctore, Vesperi hora 4. ab illis omnino immunes erant. Supererant fitis & ructus stomachi pisces corruptos sapientes & redolentes, ambo Symptomata ipsis permolesta: quæ neutiquam potioni sudoriferæ tribuenda, cum hujus generis ructus à Theriaca, mixtura simplici, sale C. C. Vol. &c. non exsurgant; nec fitim in malignis post se relinquunt. *R. D. P. Guntherus Schmidlin Convent. S. Blasij* rerum Chymicarum gnarissimus, Rusticis asperrima loca Sylvæ Martianæ incolentibus, si pleuritide corripiantur, felicissime exhibet Spirit Theriacal. *Cl. D. D. Joh. Adam Meyeri p. m. Physic. Lauffenburg*: cujus descriptio extat in Libello de Peste ab ipsius Filio *Cl. D. D. Franc. Ignat. Meyero* non ita pridem edito p. m. 66. Vidi ante aliquot annos senem & adolescentem, ambobus linguam aridissimam habentibus, delirantibus, summoperè æstuantibus & admodum siticulosis, à prædicto D. Patre quantum cochlear capit cuilibet hujus liquoris datum fuisse; unde profuse sudarunt, protinus dolore lateris punctorio, æstu & siti remittentibus; linguaque pristinam mollitiem & madorem adipiscente. Liquor iste non multum diversus est à Tinctura Bezoardica Celeberrimi *D. D. Joh. Michaelis*, quam nuper publici juris fecit *Cl. Godofredus Schulz* cum Comment. Quam ob rem quoque *Cl. D. Pauli* tum ut symptomata ista corrigeret, tum ut auferret siquid maligni à Cicutaria ventriculus imbibisset, suasit decoctum suum ex rasurâ C. C. Compositum partim ex refrigerantibus sc. hordeo, scorzonera, succ. Citr. Conf.

Conf. ros. rubr. fyr. de rub. Id. partim ex malignitati resistentibus, ut rad. contrayerv. Carlin. &c; Item Electuarium ex Diacord. Theriac. sale Fraxin. &c. Die 5. vel 6. elapso ipsum gratias acturæ domi conveniunt, pulsu omnino magno sed justo tardiore, prorsus sanæ, nisi quod totum corpus maculis ex rubro subnigris, subasperis & scabris, magnitudinem squammæ Cyprini piscis æquantibus, minoribus hinc inde interspersis, pictum esset: quas itidem sudorifero delendas censuit. Has effectum esse Caloris alicujus massæ sanguineæ impressi ex tota reliqua digressionem facile constabit, cum ex maculis istis ansam arripuerit prolixè differendi de Causa vera, unica & proximum febrium malignarum & petechialium, tum morbillorum, scorbuti, Luis veneræ & similium morborum, macularum: omnia hic congerere instituti mei non est: cui Volupe est, digressionem hanc multis præclaris observationibus divitem perlegat, neminem operæ poenitebit. Apud *Exc. D. Thom. Barthol. Hist. Anatom. Cent. 4. Obs. 46.* Quidam Hafniensis ex esu Oleris in prandio, illo finito decessit: duæ mulierculæ cæcutientes evaserunt. Fridericiburgi Arcis Præfectus cum Uxore post hujusmodi olus Capite turbatus fuit. Uxor delirare cœpit: delirio sedato perpetuus Capitis dolor remansit. Oleribus his sine dubio Cicutam admixtam existimat. Forte apud Hafniensem oleri ferocius venenum Cicutâ adjunctum fuit, cum alias tardius enecet, nisi forte Vinum in prandio superbibitum mortem accelerarit, quod *Plin. & Galen.* crederent. Si omnino soli Cicutæ interitus præproperi causa attribuenda erit, vix alterando massamque sanguineam refrigerando id efficere potuisset, cum pauxillum oleris non nisi lente tale frigus induxisset: forte si ad omnia Symptomata adstantes attenti fuissent, aliquid spasmodici animadvertissent, ægrumque strangulatum potius observassent. Cæcitatem foeminarum fateor equidem humori nervis opticis intruso deferendum esse: verum illuc vix impingi potuis-

potuisset, nisi præcessissent calor humorem fundens, stimulusque meninges cerebri ad corrugationem quandam irritans, quod Cicuta præstitit: nam ante Oleris esum sanæ erant. Perturbatio capitis apud Præfectum & Uxorem, deliriumque apud Uxorem, continuam cephalalgiam post se relinquens, Cicutam non frigore, sed calore nocuisse manifestum est: neque enim frigus Spiritus animales, ut deliraret, exagitare valuisset. Si aliquid de Cephalalgia postea continuata causa proxima asserendum foret, aliæ Circumstantiæ addendæ fuissent. *R.D.P. Athanas. Kircher. In Scrutin. Physico-Med. de Pest. s. 2 c. 2 p. 203.* æquè illustre ac *Cl. Smetius* testimonium de Cicutæ calore suppeditat, cui eo major fides adhibenda est, quo minus de ejus frigore mentem præoccupatam habuit: Jam illos narrat enim duos Religiosos in pastu ferculum ex radicibus Cicutæ carnibus incoctis primo loco appositum, fame stimulos, mortis in olla hospitantis ignaros; mox adorsos: vix cibo in stomachum demisso protinùs virulentam vim explicasse; utrumque protinùs mente captum insignis & exoticæ insanix signa dedisse: primum, urgente veneni furore mox in vicinum lacum se præcipitasse, in anserem se mutatum asserendo: Alterum omnibus spoliatis disruptis vestibus, in publicum prorupisse, nihil nisi flumen ad intestini incendij vehementiam exstinguendam appetentem, clamando se in anatem transformatum, sine aquis se vivere non posse. Addit. Medicos cognitis ex totius corporis livore incendiis, tantùm Cathartics, Cardiacis & Bezoarticis mediis effecisse, ut mortem quidem effugerint, veneno aliquousque suppresso, tota tamen vita languidos & tremore paralytico ex veneni in fibras intimas implantatione percussos, vitam reliquam summis doloribus exantlassè & intra triennium utrumque tandem extinctum fuisse. *Amat. Lusitan. cap. 5. Curat. 98.* Mercato-
ris Pisarenfis Filium undecim Annorum, comestis jejuno stomacho Cicutæ summitatibus extra urbem, illico dormivisse, sub
finem

finem Maj. 1556. & à somno expergetactum nec vidisse nec mente constituisse scribit : verum dubia fide , nam vix credibile est quempiam Puero adfuisse , alias non reliquissent ad torridum solem dormientem humi decumbere , adeo ut de sopore illico puerum corripiente ambigere liceat. Quoniam autem expergetactus nec vidit nec mentis compos fuit , Cicutam quoque in hoc puero calorem prodidisse arbitror, secus ac *Amatus in Scholiis*, Socratis morte seductus, opinatur. Dum domum deportatus brevi diem suum obiit, Cicutam etiam in Italiâ lethiferam ostendit. *Dalechamp. ad Plin. l. 25. c. 13.* qui Caulem viridem à plerisque edi scribit, in notis addit: Esu Cicutæ, quæ apij hortensis specie incautum fefellerat, ego quendam novi ad extremum usque vitæ dementem factum: non sanguinem spissando, quod succo Cicutæ ex semine trito expresso & Sole densato *Plinius l. c.* tribuit, sic enim potius citò ipsum enecasset. Plinio id ibidem asserente. *Cl. D. Joh. Rhodius in Emend. & Not. ad Scribon. Larg. Not. 179. p. 266.* Coronæ Imperialis virulentum effectum patefecit, cujusmodi nemo Botanographorum, quod equidem sciam nobis prodidit: Ita enim ille: Liliij, quod Corona Imperialis appellatur, eandem ferme noxam ostendit Patavij Nobilis Germani Pedissequus, qui bulbum concisum in patella ex oleo & sale curiosius frictum postquam assumpsisset, similibus Cicutæ malis correptus vix potentissimis auxiliis pristinae sanitati restitui potuit. Cum 20. Sept. 1674. labore examinis autumnalis defunctus S. Blasij hortum cum *R. D. P. Gunthero & Cl. D. D. Joh. Jacobo Benzio* mecum Celeberrimi Monasterij Medico ordinario perambularem, invenimus bulbum Coronæ Imperialis aeri expositum, quem medium cultello divisi; succulentus admodum erat & liquor aqueus ex poris protinus exsudabat, qui sensim in subflavum mutabatur; spirabat foetorem allio deteriorem, quem *Joh. Bauhin. Histor. Plantar. l. 19. c. 13. p. 697.* virosum & Colchicum, *Clusius* ibidem, hircum olentem & nares procul etiam

E

ferien-

ferientem ait : extremo linguæ apice degustatum compe ri a-
 crem, mordacem, veluti urentem & subamarum & paulò post
 aliquantulum linguam corrugantem : quod etiam *D. D. Benzius*
 observavit. Nullus dubito quin succus iste linguam exulcerasset,
 nisi protinùs os frigida colluissem. Ex his facile colligere est
 Calidum in hoc bulbo cæteris qualitatibus prævalere & quo-
 niam eadem noxa, qua Cicuta solet, Pedissequum affecit, tem-
 peramentis pares erunt. *Miscellan. Medico-Physic. Ann. 3. Obs. 345.*
p. 553. Cl. D. Christoph. Ræstler. scribit Comitissam ab Hanavv cum
 Virginibus & famulis inter pastinacas elixas etiam Cicutam,
 quas forma & sapore refert, comedisse, omnes inde vertigine
 ceu inebriatas correptas fuisse, sequentibus delirio, singultu
 aliisq; symptomatibus gravibus : Addit *Cl. D. D. Gottofred. Christi-*
an. VVincler nullam ex comedentibus mortuam fuisse, quia non
 copiosa pastinacæ admixta erat & parum saltem degustarint.
 Quo vero minus assentiam Cicutam frigus suum in his exseruis-
 se prohibent me Vertigo, non plurium dierum intervallo sen-
 sim obrepens, sed statim, ceu à potu inebriante, Convivas ob-
 ruens, sequente delirio, singultu aliisque gravibus symptoma-
 tibus, à calore potius quam frigore aliquo genitis.

CAPUT V.

VERUM ut cunque hæc evincant Cicutam particulis calidis,
 acris & aculeatis, quibus abundat, hos effectus in istis
 præstitisse, nullum tamen facile assensum impetrabo; obsta-
 bunt potissimum *Dioscoridis* autoritas, à quo cætera turba,
 quicquid nominis habet hac in re, mutuata est & in sua trans-
 tulit; deinde *Socratis* mors, plausibile frigus Cicutæ concilians.
 Dispiciendum igitur num *Dioscorides* commode explicari & in
 partes Cicutam calidam credentium trahi possit? *Φθάρκων* qui-
 dem κατὰ ψυχρὴν ἀναίρεσιν seu *Venenum secundum frigus enecans* di-
 cit,

cit, & quomodo vel partes, vel massam sanguineam cœterosq; ab illa pendentibus humores & spiritus frigefaciat, alto silentio præterit. *Galen. l. 3. de Simpl. Med. Facultat.* medicamenta simplicia hominis respectu exploranda ac prout illum immutant, ratione temperamenti definienda esse monet, ne utiquam autem ex sua natura: nam sic ipse Cicutam quatenus nutritur, augetur, germinat, fructificat, cum Philosophis calidam esse non refragatur; ad hominem vero collatam frigidam perhibet: at perquam apposite subjicit: *ὅτι ἐστὶ μονὸν ἰσφαλὲς κερηλοῖον ἐν αὐτοῖς, ἢ πρὸς ἀνθρώπων πείρα, διοριζομένων ἡμῶν ἐν αὐτῇ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς τῆ καθ' ἑαυτὴ* Seu *unum, solum certum Criterium & quasi tribunal est, illa Exploratio ad hominem* seu hominis respectu *in illis sc. medicamentis simplicibus nempe quoad illorum vires, distinguentibus & discernentibus nobis in hac Exploratione illud quod per Accidens, ab illo quod per se.* Licebit ergo etiam cum bona *Galen* veniâ inquirere an per se, an vero per accidens Cicutam frigefaciat? eoque liberius quia ubique locorum Cicutam solummodo frigidam nude & citra rationes prægnantes, ceu rem indubiam, pronunciat. Si itaque frigidissima sit *Cicuta*, ut sequaces *Dioscoridis* postea commentati sunt, postquam ille Venenum secundum frigus enecans pronuntiavit, non quidem instar nivis aut glaciei statim os, ventriculum aliamve partem, ubi aliquandiu detinebitur, actu ipso frigefaciet, sed de potentia in actum deducta vim suam explicabit, ventriculo frigoris sensum imprimet, sanguinem ex. gr. in arteriis capillaribus, cavitatem ventriculi, imo, si tanta frigefaciendi vis illi inest, etiam in arteriis & venis ventriculum ambientibus ita condensabit, ut vel ad motum ignavior evadat, vel plane sistatur; Spiritus animales ita figet, ut ad minimum villi, aut extrema nervorum in Ventriculum expansa prorsus sensu priventur, denique omnes poros ita constringet, ut omne in ventriculum effluvium inhibeatur. At nihil horum apparuit in illis, qui Cicutam per errorem comederunt,

derunt, quin potius in Ventriculo ardorem sævos dolores, in solitas succussiones & violentos motus excitatos fuisse, memoratae historiae fidem faciunt.

Christina Maderin Vesperi radicibus adhuc in Ventriculo persistentibus, juxta cardialgiam, querebatur de sensu punctio- nis & ardoris Ventriculi. *Nobilis Matrona* siticulosa admodum in Ventriculo gulaque immodicum fervorem percepit. Anti peristasin aliquam in Ventriculo causari hic ridiculum foret, quomodo enim propulsus aliorum sanguis ardorem excitare & tactus instrumentum spiritibus privatum hanc molestiam sensisset? *Jacobus Maderus* conquerebatur de dolore præcordio- rum, crebro singultiit, Vomiturit; ipsius *Soror* natu major vomuit aliæque ex fociis, quæ à Ventriculo stupido & spiritibus animalibus orbato expectari non possent. *Dioscorides* ipsemet de *Alexipharm.c.11.* inter alia Symptomata, quæ Cicuta efficit, λυγρὸ numerat, ad quem perficiendum requiritur sensus molestiæ præsentis & Vigor aliquis molestiam hanc excutere anni- tens, isque satis validus si crebro eveniat, ut in *Jacobo Madero* contigit: & quamvis *Galeno* largiamur, molestiam illam & sen- sus contristationem in Ventriculo, non solum acre, ut piper, & copia peccans, sed etiam ventriculum perfrigerans parere, ut opinatur *l.3. de Symp. causis c.3. atq; alibi*; neutiquam tamen pro- pterea frigidissimam aut, prout quidam eo usque prolapsi, in quarto gradu frigidam Cicutam dicere possemus, nam & Ve- nenum & frigidissima ita obstupescerent Ventriculum, ut molestiam non adverteret, non secus ac *Asini* Cicuta pasti in *Hetruria*, apud *Matthiol. Libr.4. in Dioscor.c.74.* qui profundissimo somno & torpore capti, ut non tantum stupidi sed plane mor- tui viderentur: nisi velimus Ventriculum postliminio experge- fieri, non secus ac *Asini* illi, quibus ceu mortuis pellis ad usum detrahebatur, in medio opere ad sensus redierunt non sine magno excoriantium terrore atque ingenti spectantium risu. Et
quam-

quamvis *Galeno* aliisque *Dioscoridis*, seu *Commentatoribus*, seu *Expilatoribus*, ob singultum *Cicutam* aliquomodo frigidam esse concedatur, nihilominus alias suppetias ad *Cicutæ* calorem evincendum præbet, de *Alexipharmac.* enim l.c. singultui jungit τῆς διανοίας τὴν ἀπορᾶν, seu *mentis abalienationem*, quam plures alii quoque observarunt, ut ex historiis supra recensitis patet, & quidem talem, quæ, ut jam innui, nullo modo à particulis frigidissimis *Cicutæ*, sanguini & tandem spiritibus animalibus permixtis, sed omnino à calidis originem duxit, utpote quæ in aliquibus cum furore, in aliis amentia non torpida & somnolenta, sed ineptis & absurdis gesticationibus sociata fuit. Quod Symptoma tam frequens post sumptam *Cicutam* est, ut *Galenus* fateatur, *Libr. quod Animi mores Temper. Corp. sequuntur c. 3.* ejus nomen Græcum Κώνειον, ab effectu, scil. amentia quam ab ipsa corpus pati cernimus, duxisse; quamvis falso ibidem quoque *Cicutæ* frigiditati inhæreat. His symptomatibus addit *Dioscor. l.c.* σκωλώματα καὶ ἀχλὺν, ὥστε μηδὲ ἐπὶ ὀλίγον βλέπειν *Vertigines & Caliginem*, ut ne minimum videant, Cujus vel humoris, vel vaporis, frigidi sc. an calidi soboles sint? facile divinari poterit ex *Vertigine Matthie Grafen* / qui temulenti instar domum properavit & paulo post ad necem usque terribiliter convulsus fuit: item ex historia *Vinitoris cum Uxore apud Matthiolum*, qui amentia & furore ducti huc atque illuc per domum vagantes in tenebris, misere caput, faciem & oculos parietibus alliserunt: ut & illi apud *Johannem Bauhinum*, qui ebrios verius quam aliter ægrotos se monstrarunt. Sive enim *Cicuta* comesta in *Ventriculo* persistit, sive à *Ventriculo* ejus succus expressus, in *duodenum* cæteraque intestina trusus & per *lacteas* & ductum *thoracicum* ad *cor* & *cerebrum* delatus fuerit, nullo modo credibile est *Cicutam* in *Ventriculo* insignes ejus nervos frigore ita afflixisse, ut inde *Spiritus animales* in gyrum acti fuerint, aut succum ejus ad cere-

brum delatum poros occlusisse alicubi, ut Spiritus animales ad hunc scopulum allidentes retroacti ad inordinatos motus compulsi fuerint: nam frigus enorme potius in ventriculo nervos obstupescisset, & succus frigidus ad cerebrum delatus spiritus sopiisset, quam exagitasset, prout apud illos factum, qui furore perciti huc illuc oberrabant: nec principium nervorum ad Epilepsiam terribilem instituendam stimulasent, ut in Pueris & Puellis evenit. Rectius statuetur Cicutam calidis particulis nervos ad cavum ventriculi penetrantes rosisse & Vertiginem excitasse, non secus ac humores acres in Ventriculo stagnantes ante Crisin, aut bilis in Ventriculum effusa, aut alij humores ex corruptione nidorosa, maxime post comesta fercula valde pingua, dulcia aut in butyro fixa, illam, etiam quandoque cum Visus obtenebratione, efficere solent: Aut si succum ad cerebrum usque pertigisse credemus, verisimilius est illum Spiritus animales ea prorsus ratione turbasse, quâ vinum aliique liquores exagitare solent, eoque magis quia furor comes in quibusdam erat & convulsiones in pluribus subsequabantur. Nec obstant profundi sopores, quibus quidam post comestam Cicutam obruebantur, cum idem Ebriis non solum à Vino, sed etiam à spiritu Vini non raro evenerit; ac potius somnolentia hæc effectus est assumpti liquoris aut succi calidi quam frigidi, qui humores in massa sanguinea fudit ac colliquavit, secumque intra angustissimos poros rapuit, ubi substiterunt, postquam liquorum & succorum particulae tenuiores à furore aliterve dissipatae fuerunt: qui humores tamen ipsi evanescent, nisi gravius symptoma superveniat, ut curdam apud *Cl. Joh. Bauhinum* evenit, cum per integrum diem excitari nequivisset, nihilominus convaluit medicamentorum beneficio, quod non nisi hoc spirituum ligamine sublato factum fuit. *Nicol. Fontan. L. Respon. & Curat. p. m. 162.* narrat Foeminam quandam quinquagenariam à peste liberatam somnum capere non potuisse: Consilio cum
mulier-

mulierculis inito, acetario sub Vesperam pauculum Cicutæ asper-
fisse, & ex ejus esu bene subdormivisse: atque hujus usum ad
somnum conciliandum continuasse, donec Febri Synocho putri-
da correpta fuisset: qua post 14. dies expugnata, addit vigilias
redisse, quas cum iteratis vicibus Laudan. op. primum ad grana
duo hinc sensim ad grana novem exhibito, abigere frustra co-
natus esset, se in causam tum pertinacium vigiliarum inquisi-
visse: quam postquam intellexerit, simulque remedium rescive-
rit, jussisse ut Cicutam solito more acetario inspergeret, sicque
denuo optime quievissse. In Respons. ad Literas D. D. Bethi p. 165.
putat Cicutam non habere vim deleteriam suapte natura, nec
à tota substantia, seu toto genere, sed quantitate sola lethalem
esse, unde in parva quantitate non lædere, sed superatam à ca-
lore nutrire, in pituitam & postea in sanguinem converti; nec
mirandum si inter coquendum vaporibus frigidis & lentis som-
num, cæterorum alimentorum frigidorum ritu conciliarit. Post
laudani op. usum nullum somnum secutum opinatur, quia natu-
ræ inimicū ab illa non blandè prendatur, propterea non coqua-
tur & sic fumos somniferos nullos sursum ableget; quia præterea
Opium magis densum & solidum non ita per corpus distribua-
tur; denique quia partes calidæ amaræ plures in opio existant,
quæ calorem innatum exacuant & pro somnolentia pervigilium
concitent: In antecedentibus causatur quoque canalium an-
gustiam, vel ob ætatem, vel ob crassorum & lentorum humo-
rum copiam. Verum nec ista historia frigori Cicutæ patrocina-
tur: quamvis enim Cicutæ paucillum ad somnum apud hanc
fœminam conciliandum efficacior laudano op. fuerit, nullum
tamen indubium argumentum est illam propterea frigidam ef-
se, quin potius concludi posset Cicutæ succum cum sanguine
ad cerebrum delatum potentius calore suo porulos reserasse,
secumque portiones serosas abripuisse illosque opplevissse atque
hâc ratione somnum produxissse, quam vapores frigidos per gu-
lam,

lam,

lam, basinque cranij dura matre quadruplicata obvelatam, ostiis penitissime à vasis egredientibus & ingredientibus occupatis, ad cerebrum pertingere, piam matrem percurrere & ad beatas somni sedes pervenientes ipsam suavi quiete demulsiſſe: neque enim forte ipse credidit tantillum succi Cicutæ sanguinem, qui largo flumine dum vivimus continue per carotides & vertebrales arterias in cerebrum irruit, frigefeciſſe ut somnum producere valuisset, cum vel millies à sanguine actu calido superatus fuisset; è contra vero quilibet haud difficulter à se impetrare potest, paucillum liquoris calidioris facile massam sanguineam, utpote particulis pinguibus & sale volatili abundantem, calidiorem reddere posse, cum sensuum fide, vel paucillo spiritus vini aut similis liquore degustato, maxime ab inassuetis id manifeste percipiatur. Quæ ulterius de Opio affert, cum non sint hujus loci, prætereo: si quid desideretur peti poterit ex Opiologia accuratissima *Exc. D. D. Georgij & olfgangi Wedelij*, ubi abunde inveniet, quæ veritatis avido satisfacient. Solummodo addo *D. Fontanum* obiter Cicutæ qualitates hoc in loco explorasse, si enim Cicutæ acrimoniam levicule degustasset, opium propter amaritiam ad somnum parandum vix imbecillius præ Cicutam dixisset. Quod Cicutam tantum non omnium ore frigidissima dicta fuerit in hunc usque diem, ex omnibus symptomatibus quæ patiuntur illi, qui illam comederant, præcipue $\Psiύξις τῶν ἄκρων$ seu Frigus extremorum & ansam & argumentum suppeditasse suspicor: quod quidam etiam aperte fatentur, ut videre est ad *Scribon. Larg. c. 47. in notis Exc. D. Joh. Rhod. comp. 179. p. 265.* Postquam enim *Scribon.* Cicutam potam caliginem mentisque alienationem & artuum gelationem subsequi scripsisset, addit in notis, illam secundum *Dioscor.* refrigerando perimere sanguinemque ab ea quasi congelari, *Aelian. de Animal. l. 4. c. 23.* notante. Imprimis vero id manifestum evadit ex *Sante de Ardoynis l. 3. de Venen. c. 62.* ubi accidentia post assumptam Cicutam

tam

tam evenientia, non eo ordine recenset, quo *Dioscorides*, sed illo quem propria phantasia & præconcepta opinio dictavit: accidentium apud illum series hæc est: *Frigiditas extremorum: Gravitatis motus corporis: suffocatio & strictura anhelitus: Permixtio rationis: Caligo oculorum: subet seu somnus profundus: singultus: dolor stomachi: Color labiorum citrinus vel viridis, Corporis plumbeus: Stupor membrorum: durities pulsus; quies venarum pulsatiliam & post quietem illam Mors, nisi curatio acceleretur.* Forte autem ordo non tanti faciendus esset, nisi causas tot Symptomatum obscuraret & fieri modum inverteret, falsaque pro veris obtruderentur, quod ab *Ardoyno* factitatum fuisse, patebit: nam Frigiditatis extremorum causam statuit excessivam Cicutæ frigiditatem & extinctivam caloris naturalis; Gravitatis motus corporis eandem frigiditatem congelantem humiditates musculorum; suffocationis & stricturæ anhelitus congelationem humiditatum musculorum gutturis & pectoris; permixtionis Rationis, ascensum vaporum præcipuè subtilium ad Cerebrum ejusque Ventriculos; Caliginis oculorum Vapores grossos ascendentes ad oculos; Somni profundi, multitudinem vaporum elevatorum ad cerebrum; singultus & doloris stomachi, motum spasmosum ventriculi, factum ob congelationem humoris illius; Coloris citrini, viridis & plumbei mortificationem caloris naturalis; pulsus duri & quiescentis congelationem humiditatis arteriarum, remissæ illius sc. duritiei, magis vero factæ, quietis; mortis denique causam existere post horas tres suffocationem & extinctionem Caloris nat. totalem. Non injuriosè *Ardoyno* forem, si dicerem illum nunquam Cicutam, ad regulas, quas passim *Galen. de Simpl. Med. Facult.* ad qualitatatum simplicium cognitionem necessarias esse inculcat, examinasse, cum omnia *neque* jejune prætereat, quamvis ejus frigus præter mentem *Dioscoridis* ad summum gradum exaltet: Merito autem reprehendi posset, quod plurima symptomata in unum cumulum

F

COR-

corraferit, licet vel nunquam usu & tractando ægros à pota, aut comesta Cicuta, Symptomata hæc observarit, vel oscitanter illa expenderit. Si enim unquam his ægris serio adstitisset atque illis operam suam impendisset, haud obscure percepisset etiam hoc Venenum primò virus suum in Ventriculo exserere, cum enim primum ibi detineatur, ibique crudelis hostis aliquandiu diversetur, vix fieri posset quin mature noxam perciperet, ob insignes nervos quibus non solum orificium sinistrum, quod *stoma* vocatur, sed quoque pylorus dotantur. Certe primus Puellus antequam convulsiones emergerent, conquerebatur de præcordiorum dolore: Ejus soror adultior demum quidem post fratris obitum male se habere dicebat, quo Ventriculi afflictionem procul dubio innuit, cum rudior ætas, imo quoque alii, ignari loci primario affecti, in Ventriculo male habentes hac ratione semet explicent; quod ipsum Vomitus post dimidiam horam subsequens amplius confirmavit: Apud sororem natu minorem pater sensit præcordia à tumore magna vi percuti, unde singultiit, ejulavit, facies erubuit, quæ symptomata potius ventriculi quam alterius ab æquo rerum æstimatore censebuntur. *Matthias Graff* à duro patre educatus nec post vertiginem, nec post primum insultum Epilepticum ullas querelas edit, at Ventriculum à tormentis immunem fuisse non credibile est, vix enim corpus illud tumidum diaphragma percutiens & singultus sonoros pariens, alia pars quam ventriculus erat: de quo paulo inferius dicendum plus erit. Soror ipsius tarde quidem de præcordiorum dolore cum sensu punitionis & ardoris conquesta fuit, at neque etiam de ullo alio symptomate alterutrius partis: quæ cum Vomitu concitato evanuerint, non nisi soli Ventriculo attribui poterunt. Symptomatum seriem, quam alii post comestam Cicutam observarunt, hic non repeto: hæc sufficient ad demonstrandum Ventriculum primo graviter affici. Interea nulli mirum & paradoxum alia quoque Symptomata

mata.

mata supervenisse videbitur, qui Veriverbium *Galen. l. 1. de Symptom. Caus. cap. 7.* perpenderit: ἔδ' ἐν ἑτά μέρει ἔτ' ἀπε βῆ τῆν αἰσθησιν ἔτε τὰς ἀρχὰς εκατέρως ἑαυτῶ σιωδαλίθησιν, ὡς τὸ σίμα τῆς γαστρὸς addo καὶ τῆ πλωρῆ cum æquè nervis abundet ac orificium sinistrum: qui hujus illustrationem expetit locum ipsum adeat.

Singultum autem & stomachi dolorem proxime à spasmō quodam & hunc ab humorum ventriculi congelatione originem duxisse, quis in animum inducere posset? quis persuadebitur sanguine ventriculum vivificante congelato, spiritus animales, sensus & motus præcipuum instrumentum, integros perstitisse? Cujus beneficio his abolitis molestiam sensit? Quomodo spiritibus vel fugatis, vel perditis fibræ validissimos motus, qui in singultu & Vomitu manifesti sunt, perficere potuerunt? Uti que enim si tanta seu congelandi, seu conglaciandi vis Cicutæ inesset, hic primum se exseruisset, cum glaciale hoc venenum ad hos humores & spiritus proxime pertigerit, adeo ut neque statim post assumptionem nec demum extremis jam frigefactis evenire potuissent. Unde & quibus ab oris venerunt Vapores subtiles delirij, grossi caliginis oculorum, copiosi somnolentiæ authores? An à Ventriculo ubi gelu detinetur? Aut ab intestinis, ad quæ contenta ventriculi ab inimico hospite fugata fuerunt? Num ab hepate ex intestinis fugitivum aliquem liquorem trahente & per Venas Jugulares lente primum subtiles, postea grossos parcius, tandem magnam vim, nebulae instar, ad cerebrum rationis & sensuum regiam sedem amandante? Credebatur enim Ardoyni tempore hepar ex intestinis Chylum trahere, illum in sanguinem mutare & tardo gressu tandem quoque ad cerebrum portionem per venas mittere. Anne forte immediate orificio ventriculi non rite clauso Vapores per gulam ad basin cranii pertingentes in cerebrum irruerunt? Qualis liquor in vaporem resolvitur? An ille qui ex Cicutâ elicitur,

F 2

aut

aut alius in ventriculo, intestinis, Visceribus, aut denique in vel extravasa stagnans? Qualis ignis vel calor liquorem in una memoratarum partium resolvens & in halitus convertens? Si Cicuta tam frigida sit, ut calorem nativum extinguat, unde extremorum frigus oboritur; si humiditatem musculorum in artubus, pectore ac gutture & sanguinem arteriosum in Venis pulsabilibus congelet, si denique calorem penitus mortificet ac labia colore citrino aut viridi, habitus plumbeo deturpentur, humores potius densabuntur, quam attenuabuntur, viæ vaporibus intercludentur & Calor, vaporum parens, à Cicuta extinguetur. Et licet forte concederetur Cicutam quoque particulis calidis præditam, quod quibusdam non absurdum videtur; at tantillum à summo frigore obrueretur adeo, ut ne minimam vim exfereret: potiores effectus semper penes illud essent nec unquam particulæ calidæ emergerent. Et licet forte ex Cicuta liquor aliquis eliceretur, aut stagnans alias in Ventriculo, ob Calorem per quandam antiperistasin fortiolem factum resolveretur, protinus tamen Vapores antequam ex ventriculo exirent condensarentur, cum præsentem singultu & cardialgia jam humores congelati sint & antequam hæc symptomata eveniant, quoque tota massa sanguinea conglaciata existat, adeo ut nec ulterius progredi, nec usque dum cerebrum attingerent, superesse possent. Alias Congelati in monte *S. Gothardi Alpium Helveticarum* nec delirant nec convelluntur, sed placidissimo somno obruuntur, donec non amplius evigilaturi obdormiscant, & mortui colorem fere naturalem obtinent. Anno. 1634. post Festum Nativitatis Mercatores quidam ex nudinis Argentinensibus domum redituri, in Sylva Martiana proditorie trucidati atque aliquandiu in nive sepulti, demum post aliquot dies huc delati & in Cœmiterio omnium conspectui expositi fuerunt: omnes nativum colorem retinuerunt ac dormientibus quam mortuis similiores visi sunt. Alia facie suffocati apparent. Et si vero

vero ἡ ψυξις ἀκρων seu frigus extremorum plausibile argumen-
tum ad Cicutæ frigus cudendum videri posset, infirmum tamen
est, nam idem in Febris acutis, à causa calidissima pendentibus,
evenit, Juxta Hipp. s. 4. aph. 48. & s. 7. aph. 1. It. Prognost. S. VIII.
p. m. ed. Lindan. 454. Ubi extrema vocat τὰ ἔξω, ἀκρωτήρια & in
Prognosticis exprimit nomine capitis, manuum & pedum. Gal. in
Comment. ad aph. 48. s. 4. ait, extremis frigidis interna uri in febribus
intermittentibus se neque vidisse neque quomodo fieri possit
animo capere posse: φαίνεται δὲ μόνον τοῖς ὀλεθερίοις ὑπάρχοντα
καύσις, ἢ εἰ βέλαιο καλεῖν ἐπίρωσι, τοῖς κακοηθεστάτοις, οἷον λιπαρῶσι:
ἄλλος δὲ ἔδωκε πύρεθρον διακαίει τὸ βάθος ἐψυγμένον τῷ δέρματι; po-
tius nimirum manifestum hæc solum supervenire Causis pernicio-
sissimis, aut si velis aliter vocare, malignissimis, quales Lipyræ:
nulla vero alia febris internâ urit, cute existente frigida. In Com-
ment. ad Aph. 1. s. 7. Symptoma hoc supervenire in acutis scribit
φλεγμοναῖς σφοδρόταταις τῶν σπλάγχνων inflammationibus vehe-
mentissimis viscerum, nisi enim magna adsit inflammatio ex-
terna non friges fieri, sed quoque calere. Idem quoque tradit in
Comment. ad Prognost. Hipp. c. Cui assentitur quoque Celeberr. Sennert.
l. 2. de Febr. c. 16. Causaturque inflammationem magnam &
vehementem aut Erysipelas visceris alicujus, præcipue Ventri-
culi. Tum Gal. tum Sennertus opinantur à parte inflammata spi-
ritus & sanguinem, ceu à Cucurbitulâ, introrsum trahi. In Fe-
bri epidemia jam per quinquenium non solum in his locis sed
prope per universam Germaniam grassante non raro observa-
tum fuit, cum partium internarum æstu extrema friguisset. Dum
hæc scribo Ancilla quædam robusta & carnosâ ante annum ab hac
febri congruis feliciter curata, circiter d. 12. Jul. 1676. iterum ma-
le habere cœpit, conquerebatur de Ventris, præcordiorum &
Lumborum doloribus, qui nocte post somnum ipsam affligere
cœperunt, appetitus imminuebatur, sitiit, caput doluit, delassa-
batur, quandoque diarrhæam patiebatur: neglexit morbum nisi

quod Venam secandam curarit: noluit decumbere: à Vino non penitus abstinuit. d.16. Jul. decumbere cœpit, noluit tamen lecto affixa esse, cum sororibus jocabatur: abhorruit Medicum & medicamenta. 17. Jul. Circa \esperam crebrius biliosa dejecit, unde summopere debilitabatur & extrema frigebant: nocte appropinquante extrema brachia cum manibus ultra cubitum & pedes supra genu gelidissima erant: mortem in propinquo credebant astantes: præ anxietate Corpus hinc inde jactavit: circ.10. noctis vomuit mucosa ad lib.5. A vomitu quietior evasit, non tamen penitus incaluit. d.18. Jul. vocor: manus frigida & livida: Frigebant quoque frons, nasus, aures: labia pallebant: pulsus erat freq. cel. parvus & debilis: respiratio per vices debilior: lingua arida: ingentem patiebatur sitim: in ventre se æstuarè dicebat & aliquomodo, non tamen vehementer dolere: dejecit flava: urina tinctissima pene rubra crassa: mente constabat. Post meridiem oculi convellebantur: frigus extremorum intendebatur, Vesperi deliravit cum vehementia quadam, brevi tamen ad mentem rediit: nasus incaluit: sitis remisit. Post medium noctis cum anxietate magis rursus augebant. d. 19. Jul. mane hora 4. vivere desuit. Post obitum multum fæcum nigrarum & Vesperi cruor ex ore emanavit. Idem aliis quoque evenit qui morbum negligentes Vinum biberunt; aut imprudentes pil. purgantes sumpserunt, quod Chirurgus quidam 1665. Febri Ungarica valde sæviente, magno damno expertus est: nam excitatis torminibus Ventris cum ardore partium internarum, extremis frigidis brevi vitam cum morte commutavit. *Hipp. s. 7. aph. 26. ἐπὶ ὀδύνη ἰσχυρῇ τῶν περὶ τὴν κοιλίαν, ἀκροθερίων ψύξιν* fieri indigitat. *Vischerus in Comment. ad hunc Aphorismum* non putat Hipp. hic loqui de dolore, quem magnitudo inflammationis internæ efficiat, cum à dolore vehementi, sc. partium imi ventris nervosarum & sensilium, non minùs intro revocetur quam ob magnam viscerum inflammationem. In prolapsu intestinorum ad scrotum

tum

tum & in foeminis extra inguina, compressis fortiter intestinis, flatibus & excrementis descensu denegato, quamvis integer Clyster aliquando apud Foeminam quandam per os reijceretur, & omnes crebro eructarent, quandoque mucosa, biliosa & assumpta evomerent, sæpe vehementissima tormina, maxime circa umbilicum cum extremorum frigore oborta fuisse observavi, citra intestinorum inflammationem, nam repositis intestinis & flatibus ac excrementis per alvum exoneratis, non solum à dolore liberabantur, sed protinus quoque in toto incaluerunt. Vir quidam literatus, obesus mitissimi animi, nephritidi obnoxius, cum denuo sævo paroxysmo corripere, ac per biduum cum crebro vomitu misere torqueretur, nihilominus obambulans, subito in extremis perfrigerari coepit cum magna virium prostratione & post paucas horas, magno suorum luctu vivere defuit. Aliquoties observavi in dysenteria lethali apud adultos per dies duos, imo tres, artus nasum & aures gelidas habuisse: non tamen ausim dicere illos absque magna inflammatione hoc Symptoma passos fuisse, cum illius vestigia non obscura in cadaveribus repererim. Illustrissimus quidam Dominus ante aliquot annos ex esu fructuum immaturorum Diarrhæa cum torminibus primum affligi cepit; opinabatur Colicam esse, quam spiritu vini hausto mitigare conabatur, cum illam pridem in Alsatia ex suasu Chirurgi cujusdam brevi, epoto Spiritu Vini simplici sopiisset; Verum non solum dysenteria inde summopere exacerbata fuit, quin etiam intensissima fitis, ineffabilis cruciatus cum ardore in ventre, crebro singultu, quandoque accedente Vomitu, excitata fuerunt, extremis prorsus gelidis ad quartum usque diem. Præ doloris & ardoris vehementia ventri in pavementum conclavis prostratus incubuit, ac se tristi spectaculo misere volutavit. Excrementa tandem nigra, quovis cadavere foetidiora excrevit, & paulò post diem suum obiit. Ante aliquot annos Fabri stannarij nostratis Uxor, foemina robusta
alias,

alias, ex Rhætiâ oriunda, jam sexagenaria major Radicem Hel-
 lebori albi in cincinum complicatam ex Rizotomi contrerra-
 nei suasu integram Vini dimidiæ Mensuræ immerfit: cum iterato
 de hoc vino bibisset, in prandio quoque vesperi subito summope-
 re circa præcordia angi & dolere cœpit ac humi prostrata fuit,
 extremis frigidissimis, citra leipothymiam, sudore frigido un-
 dique emanante: cum in procinctu convulsiones essent, voca-
 tus infudi jusculum, unde vomuit & paulo post exhibita aq. Cord.
 offic. sensim melius habere cœpit: at diu de dolore compressi-
 vo circa præcordia conquerebatur. Memini quoque Vomito-
 ria alia ex Antimonio & Vitriolo albo; item quoque purgantia
 frigus extremorum non momentaneum sed etiam per horas du-
 rans effecisse; maxime, si quantitate à Medico, aut in regimine,
 ut loquuntur, à fumente erratum fuit; & non raro etiam ante
 hypercatharsin extrema frigebant. Si omnes venenorum Clas-
 ses evolverem, vix ullum forte esset quod non vel brevi post
 assumptionem, vel certe non diu post illam, antequam eneca-
 ret, in extremis frigus excitaret, sive rodens, sive putrefaciens,
 sive alia quacunque occultissima qualitate præditum esset. Na-
 pellus exempli loco fit: illum *Santes de Ardoynis. Lib.2. de Venen.*
cap.1. plantam ex Venenis deterioribus magisque perniciosis &
 calidum & siccum in quarto gradu esse statuit ac etiam homi-
 nem drachmæ dimidiæ pondere interimere dicit. Dum nuper
 radicem transversim apici linguæ admovi, primum succus sub-
 flavus ex poris sudans dulcis apparuit, mox leviculè constrinxit,
 at protinus ardorem post se reliquit in particula illa quam atti-
 gi, cum vix aqua eluere valui, quin toto die sensum ambustio-
 nis quendam paterer: nihil vero animadverti eorum, quæ *Hel-*
mont. in Idea demente post degustatam levicule obvenerunt, cra-
 nium nulla Zona stringebatur, non animus turbabatur, nec post
 2. vel 3. horas Vertiginem sentiebam: Et quoniam *Helmontio*
 nihil amplius quicquam horum postmodum contigit tametsi
 aliquo-

aliquoties de eodem Napello degustarit. Forſan hæc accidentia ob aliam cauſam evenerunt, mensque ab alienis ideis occupata Archeos ſuos turbavit. Quamvis autem *Napellus* ipſo *Ardoyno* aliisque fatentibus, calidiſſimus exiſtat & cauſa Apoſtemationis labiorum & linguæ ſit fortis inflammatio ab exceſſiva ejus caliditate proveniens, nihilominus Extremorum frigus effeciſſe apud *Matthiol. in Comment. ad Dioſc. l.4. c.73. Edit. Baſil. Pragæ* in Latrone obſervatum fuit: Huic primum drachma radicis *Napelli* cum *Conſerva Roſarum* data fuit, ad ſeſqui horam alteram & poſtea aliud pharmacum ex ejus caule, foliis, floribus & ſemine paratum; duabus horis tranſactis nullum ſymptoma excitantur, verum una hora adhuc elapſa de laſſitudine ulcerosa, imbecillitate magna & Cordis gravedine conquerebatur & quamvis ſatis audacter loqueretur, nullo mentis incommodo & vividis oculis *Matthiolum* intueretur, conſpexit tamen ille frontem frigido ſudore madentem & arterias jam fere obdormiſcere animadvertit: poſt antidotum propinatum in ſyncopen quidem incidit, verum refocillatus de frigore conquerens, paulo poſt putrida, biliosa & livida vomitu rejecit, quo ſe non parum adju- tum fatebatur: dum Medici juffu à ſomno arcetur, obmutuit, nulloque alio ſymptomate ſuperveniente obiit, facie livida facta ac ſi laqueo ſuſpenſus fuiſſet. Alii Latroni ibidem Rad. *Napelli* drachma data, circa umbilicum veluti globum effecit, qui inde ſuperna petens in poſticam capitis partem frigidam quandam auram diffundebat: inter alternantes laterum paralyſes ajebat univerſas corporis venas frigeſcere. Hic ſeptima poſt datum *Lapide* *Bezoar* hora, vita deſperata, convaluit. Huic lingua nunquam intumuit, quamvis *Napello* piperis ſaporem ineſſe percepiffet. Memoria & Conſideratione digniſſima eſt *hæc* *Rei* apud *Schenk. Lib.7. Obſ.7.* cui incoenato rad. *Napelli* drachma data fuit, qui perpetuo de duritie quâdam frigida, ac ſi lapis quidam in ſtomacho foret, conquerebatur, quamvis aliquoties eo

G

die

die vomuerit sedesque habuerit. Credebatur à Lap. Bezoar granis quinque convaluisse, licet ipse quoque pessima Symptomata pertulerit. His *ωδύσθησόντερον* videbitur Spiritum Vini etiam non magna Copia assumptum Extremorum frigus peperisse: quod tamen cum *Exc. D. D. Emanuele Hurtero Collega meo gratissimo* illudque non momentaneum sed per horas durabile die 14. Decembr. 1673. observavi; quod forte quoque aliis evenit quoniam nimium se hujus spiritus ingurgitatione obruunt. Puer I. O. tredecim circiter annorum robustus & vegetus, mane post septimam spiritum Vini prælibavit, quem pro patre apud Victorem comparavit; multum enim bibere ausus non fuisset, quia Patri duriori seu dolus, seu furtum innotuisset: Post octavam matutinam Templum adiit, mox temulentus factus ob magnam dormiendi necessitatem scamno incumbit, somno obruitur; paulo post ad vomitum sollicitatur, egerit portionem Spiritus vini cum aliis in ventriculo contentis, è templo quasi semi mortuus ad vicinas æditui ædes deportatur; in hypocausto probe calefacto perpetuo dormire cupiebat: succutiendo, vellicando & acclamando unum alterumve verbulum extorquebatur, tandemque se Spiritum Vini bibisse fassus est: decima antimeridiana vocatus, inveni illum pallidum, extremis frigidum, prorsus somnolentum; erecto Corpore nutantem ac si collum perferendo capiti impar esset: vomituriit: eructavit crebro, ructus ipsissimum Vini Spiritum redolebant: semper oculis connivebat; ignarus ubi locorum esset, quiritabatur. Statim propinavi Lactis tepidi uncias septem circiter cum olei Oliv. Cochl. ij. mox ad vomitum stimulabatur, quo parum ejecit: naribus alternatim Sp. Salis Armon. Urinosum & Ol. succin. admovi: accessit tunc quoque *D. D. Hurter.* Perdurarunt aliquo usque symptomata. Ante 11. rursus Lac cum oleo propinatum fuit: verum non amplius vomuit. Interea adstantes perrexerunt ipsum vellicando & succutiendo vexare, unde excusso torpore, molestiarum per-

per-

pertæsus è lecto vegetus surrexit, aliquandiu in hypocausto ob-
 ambulavit & ante 12. domum in suburbium properavit, magis
 currendo quam eundo: nihilque adversi ab illo tempore huc
 usque perpessus est. Novi denique quam plurimis Extrema non
 per momenta, sed aliquandiu friguisse, mane imprimis, quan-
 do prævia anxietate Vomitus instabat, nec incaluisse donec ma-
 gno nisu vel aquam spumeam, vel viscidam, nunc insipidam,
 nunc falsam, nunc acidam, quandoque ceu Vitriolaceam & post
 multos labores tandem biliolam evomuerunt. Sed satis de his:
 nunc operæ pretium erit inquirendi in rationem quomodo ni-
 mirum ab his frigus in extremis producat? Nemo negabit Ex-
 trema cum partibus internis æquali calore præditum iri, quam
 diu sanguis calore & spiritibus illustris inoffense per arterias qua-
 quaversum dispergitur ac superfluous in venas recipitur, ad cor
 currit atque ad extrema recurrit: non enim aliunde quam à san-
 guine calent: quam primum vero ejus affluxu defraudantur nec
 salutari nectare sufficienter irrorantur necessario frigeant. An-
 te omnia monendum est in memoratis casibus non eadem ra-
 tione extremis partibus sanguinem denegari: culpa enim nunc
 deferenda est sanguini, nunc viis per quas ad extrema prope-
 rat, nunc cordi, ceu primo motori, quod dum homo vivit, in
 defesso labore & continuo nixu sanguinem longe lateque pro-
 pellit. Deinde certum est sanguinem è corde citra ullum sele-
 ctum ad extrema protrudi, nec calidiorem internis destinari,
 frigidioribus artibus aliisque ultimis & remotioribus impertiri;
 aut particulas seu alimentorum, seu medicamentorum, calidas
 & frigidas ventriculis illatas secerni ac prudentia quadam &
 pro lubitu vel ad interna, vel ad externa antandari: constrictis
 enim validè cordis ventriculis sanguis ibidem sibi similis, qua
 data porta, citra ullam cunctationem ad segregationem neces-
 sariam, pleno impetu, ruere cogitur: quod ideo præfandum ar-
 bitratus sum, quia in scriptis Medicorum sæpè occurrit quædam

medicamenta & Venena ex diversis particulis compingi, quæ sanguini quoque redditæ illique immixtæ calidos & frigidos effectus diversis in locis, ceu mente quadam præditæ, edant. Denique si ullibi, hic omnino attendendum esse ad illud quod per se, aut per accidens fit, necessarium existimo, seu distinguendos esse proprios rei effectus, ab illis qui aliam ob causam sequuntur: Alij hos effectus nonnumquam positivos, aut privativos nuncupare solent. Sanguinem primum quod attinet, ceu mobile, ineptus redditur ad minima Capillamenta arteriarum & venarum transeunda si coaguletur intra vasa, quod in Febribus malignis & Petechialibus fieri prolixè contendit *Exc. D. Simon Pauli in πνευμάσει de Vera, unica & proxima Causa febrium malign. & Petech. &c.* Cui quoque alij assentiuntur atque eo quoque Spina *Helmontij* collimat. In Febribus istis jam ultra quinquennium his in oris sævientibus extrema frigefieri plerunque, non tamen semper, cum ægri interitu frequenter observatum fuit. An coagulatio indubiæ veritatis sit? non disceptabo, non possum tamen non addere me hæmorrhagias narium, uteri, renum tum Patavij tum his in oris easque periculosissimas & enormes sæpè evenire observasse, non nisi à sanguine tenuissimo, admodum fluxili, fervidissimo extrema arteriarum capillamentorum oscula reserante, quam in Virgine jam letho vicina cum *Exc. D. D. Eman. Hurtero* non ita pridem non nisi Ichthyocolla in jusculis carnis & Aqua pro Emulsione amygdal. dulc. cocta, sc. sanguinem incrassando compescere valuimus: quod postea in aliis casibus facere consuevimus non sine exoptato successu. Præterea ante triginta annos & quod excurrit hic Tribuno Plebis in principio hujus febris venam secandam curavi, verum tantum abfuit ut coagulationem aliquam animadvertere potuerim in sanguine, ut fibrosum quoque nulla ratione, longo tempore, quovis in loco repositum concreverit unquam: id postmodum aliis temporibus comperi quamvis rarius in febribus malignis & fere

& fere nunquam nisi primo die Venæ sectionem & quidem solummodo in plethoricis & assuctis, urgente simul pleuritide, &c. nunc suadeam. Denique Ego aliique mecum non sine valetudinis damno in cadaveribus hac Febri interemptorum dissectis, non hanc coagulationem sanguinis in ventriculis Cordis & vasis majoribus invenimus, sed potiùs pulmonum, hepatis, mesenterij aliarumque partium interiorum inflammationes deprehendimus: de qua re videri poterit *Cl. Spigelius de Hemitrit.* Et si qua aliquando occurrit cruor concretus, non multum ab simili fuit illi, qui in violenta morte, aut alio aliquo morbo interemptorum cadaveribus omnibus frigefactis reperitur; nam calentia adhuc cadavera humana aperire pietas prohibet. At posito sanguinem in his febribus coagulari ac propterea minuta vasa pervadere non posse, neutiquam tamen id à frigore fit, neque illa congelatio quædam reputanda est: nam ipsemet *Exc. D. Simon Pauli in l.c. §. 19.* Calorem in sanguine, qui ipsissimæ Febris est, postquam calorem Febris Ephemeræ comparavit calori in liquore à balneo vaporario, in Synocho imputri à baln. Marin putrida à baln. Arenæ, in maligna & pestilenti similem statuit ab igne aperto profecto: & licet dolose benignus & blandus plerunque appareat, insigniter tamen penetrantem & adurentem contendit §. 14. sc. à sero & sanguine adustis ut refert §. 17. Et quis tota massa sanguinea supra modum effervescente particulis gelidis locum superesse in animum inducere sibi posset? unde etiam *D. Sim. Pauli in hac digressione* nullibi tales admittit ac potiùs coagulationis causam à salino principio derivat. *Exc. D. Joh. Sigismund. Elsholz. Clysmat. Nov. c. 5. p. m. 24.* in venam jugularem & cruralem animalis refert injecisse *Cl. D. Fracassatum Anatom. Pisan.* aquam separatoriam, sed debiliorem, animal actutum interiisse, omnem sanguinem coagulatum magis in vasis quam circa intestina fuisse, majoribus quoque vasis fissis, forte per naturæ impetum. *Idem D. Fracass.* alteri Animanti

Spiritum Vitrioli infudit, quod tardius, prægressa Epilepsia, interimebatur: in hoc cruor quidem coivit, at in grumos separatus, similes fuligini fornacis. In Cane Spir. Sulphuris per siphunculum iteratis vicibus infusus ipsum non interemit, imo famelicum effecit. In alio Cane ol. tartari immissum sanguinem non inspissavit, sed fluidiorem & rubicundiorem effecit. At quis aquam fortem, aut Spiritum Vitrioli à multis causticum creditum, affirmaret frigore coagulationem effecisse? *Idem Cl.D. Elsholz. Destillat. Curios. c. 16. p. 68. §. 8.* aliquod Coagulationis liquidorum exempla tradit; p. 73. in sanguine humano ab extractione calente adhuc, à spiritibus istis mineralibus inter alia quoque grumescencias & coagulationes advertit, quibus subjungit p. 75. observationes *Cl.D.D. Godofredi Leisneri* in sanguine & sero hujusmodi spiritibus instillatis factas: ubi leguntur coagulationes à Sp. Nitri, Salis, Vitrioli, Sulphuris, liquore Nitri in sanguine Scorbutici productæ: quod etiam in aliorum sanguine evenisse, ibidem legi poterit: neque enim omnia exscribere animus est: sufficiat ostendisse Coagulationem à calidissimis in sanguine effici. Interea observationes illæ merentur ut attentè considerentur ceu magni momenti in re medica, optandumque foret ut plures Virorum istorum doctissimorum Solertiam in experiundo imitarentur; certe non tot frigida & jejuna sæpè è cathedris resonarent, aut Theatra implerent. Ex observationibus his hoc quoque notatu dignum est, Sal tartari in Cane sanguinem fluidiorem & solito rubicundiorem effecisse l. 4. Spir. Salis Armoniaci in scorbutici sanguine nullam mutationem Obs. 1. ut nec in Phthifici obs. 2. effecisse: in alio scorbutico cum lap. Hæmatit. d. colorem intendisse; in hæmoptoici grumo nihil impressisse. Ex quibus patet, non omnia salia coagulare, sed solummodo acida: alkalica potius funderè & colorem intendere, quod quoque fecerit Sp. Salis Armoniaci colorem rubicundiorem parando, ac si alkalicis magis cum sanguine conveniret, quam ut il-
lum

lum destruerent, si solummodo non in magna Copia immixta sanguini fuerint. Alias serum sanguinis calor quoque conspicitur, quod non solum videtur sero sanguinis seorsim in patina prunis ardentibus subjectis calefacto, sed quoque in pleuritide & febribus putridis sanguine V. S. emisso, qui densa saepe nunc subflava, nunc grysea, nunc subviridi pelle obducitur, vere hujus sobole; item in catharris coryza & broncho, in vulneribus & ulceribus quando materia dicitur, concoqui conspicitur. An vero serum à Calore febris quoque ardentissimæ spissius & tenacius redditum, sanguinem minutissima capillamenta permeaturum remoretur, unquam non facile asserere velim, cum ob perpetuum impulsum concretioni nulla mora concedatur, & si qua daretur, præter extremorum frigus tumores, vel certè tubercula pullularent.

Extrema quoque frigescent si penus sanguinis nimium exhauriatur in febribus ardentibus, quod fiet si in Causo aliave febris maligna nihil comedant, neque phrenetici bibant; aut si his febribus hæmorrhagiæ enormes superveniant, quod non raro evenire quotidie observatur; quibus accensendæ sunt dejectiones pice nigriores, foetidissimæ, quæ nihil nisi cruor extravasatus, diu in cavo intestinorum detentus & corruptus existunt, cujusmodi erant Excretiones Illustrissimi Domini in dysenteria funesta & ancillæ febris maligna extinctæ.

Nonnunquam in Cordis Ventriculis corpora alba, densissime compacta & profunde cavernis ventriculorum radicibus plurimis infixæ & quasi implantatæ, ab *Ampl. D. Nic. Tulpio* & *Exc. D. Malpighio* non inepte Polypi vocata reperiuntur, quæ ramos per cavam sursum deorsumque, ex utroque ventriculo in pulmones ac per aortam, eosque in plures furculos subdivisos emittunt, sanguinisque liberaliorem distributionem impediunt unde illi qui hujusmodi polypos in corde gestant, facie livescunt, aut admodum pallent, in extremis levi ex causa frigescent.

fiunt.

fiunt. Non tamen hic locum habere videntur; nam sensim generantur, neutiquam vero paulo ante mortem, aut demum frigefacto cadavere, prout pellis cachecticorum & pleuriticorum grumosum sanguinem operiens producantur, ut vel imprimis ventriculorum cordis & quatuor fontium vitæ insignis amplitudo demonstrat, ac potissimum in Valetudinariis, morbo chronico, aut pertinaci cachexia affectis inveniuntur. Si verò subito similes polypis grumi etiam in cordis Ventriculis gignantur, non nisi à spiritibus mineralibus supra nominatis, aut humoribus similimis, id est acerrimis, neutiquam frigidis è sanguine coagulato ut jam dictum est, nascentur.

Extrema denique frigeant, utcunque sanguis naturaliter caleat aut p. n. ferveat, si non valida & indefessa cordis contractione propellatur, nam licet sæpe extimæ partes sanguine abundant, nisi singulis momentis novus accedat, effœtusque ad Cor retrudatur, brevi calor sanguinis perit & nisi protinus suppetiæ ferantur cum parte extinguatur ac veluti emoritur. Ob varias autem causas Cordis motus vel imminuitur & elanguescit, vel penè succumbit, vel inhibetur quo minus contenta solita ratione propulsare valeat: omnes huc accersere non necessum est: sufficient illæ quæ præsentis instituto inserviunt ac potius in Calidorum quam frigidorum censum veniunt. Imminuitur languidusque evadit cordis motus potissimum ob Spiritus ab æstu in causo similibusque febribus dissipatos nec restauratos, propter nimiam à cibis, etiam potus in phreneticis abstinentiam: aut quia pereunt ob sudores diaphoreticos, aut diarrhœas colliquativas, febribus malignis nimium quam familiares. Ignavior redditur cordis motus spiritibus animalibus vim hanc cordi largientibus, ut Constat ex *Exc. D. Willis Anatom. Cerebr. & Exc. D. Lowneri de Corde* experimentis, à narcotico stupefactis, ut Puerro à Spiritu Vini evenit & aliis qui opio abusi sunt: quomodo vero hæc Spiritus afficiant alibi dicendi locus erit. Vidi aliquot gangræ-

gangræ-

gangræna nunc cum pleno sphacelo, nunc incipiente intestino-
rum, renum, item pedum correptos, Extremorum frigus non
per horas, sed dies aliquot sustinuisse. Quidam Colica male
tractata, alii Enterocæle neglecta, etiam post intestinorum repo-
sitionem, præterita æstate quidam post nephritidem calefacien-
tibus internis & externis inunctionibus & inessibus fervidissi-
mis exacerbata, jam sopitis omnibus doloribus bona quæque
sperantes, extrema propè gelu frigidiora tangenda præbuerunt.
In pedum extremorum & tibiæ parte vero sphacelo correpta,
sed superficiali nec ultra cutem penetrante, integris musculis
eorumvè tendinibus frigus hoc non sunt experti, inter quos
erant Reverendissimus quidam Abbas 76. ann. & serenissima
quædam Princeps 78. ann. & Illustrissimus quidam Comes 50.
ann. qui omnes hæc ante biennium perpeffi, in hanc usque diem
satis commode vivunt. At si profundius serpat, etiam si ultimos
tendinum apices in pedum digitis solum corripuisse videbatur,
à frigore & vitæ discrimine, maxime senes & in principio ne-
glecto sphacelo immunes non erant. A partium fere vel etiam
penitus emortuarum musculis & tendinibus non fibrillæ aliæve
portiones solidiores in venas, sed ichores resorpti fuerunt. Hos
utcunque calore prope actuali privatos, non frigidos per se cen-
sendos arbitror, quia febres ad ultimum halitum perdurantes &
deliria excitarunt, cum intensissima siti & quamvis deliria tan-
dem cessarint, sana loqui sint ac composita mente adstantibus
ultimum vale dixerint, non tamen perfrigerii in massa sangui-
nea plenum signum erat, cum hæc quoque Causo aut phreni-
tide affectis ante obitum contingant, minus turmatim sc. parti-
culis igneis in profunda cerebri per arterias carotides & Ver-
tebrales irruentibus.

Cor licet musculus jam olim ab *Hippocrate* vocatum fue-
rit & à Recentioribus non sine ratione sc. ab *Exc. D. Nic. Stenone*,
Exc. D. Louvero, *Exc. D. Willis* aliisque his annumeretur, præter

H

necessita-

necessitatem perpetuo se movendi impositam, hoc peculiare in-
 super habet, ut à quibusvis animi pathematis & aliarum par-
 tium etiam remotissimarum doloribus ejus motus pervertatur,
 nunc acceleretur, nunc tardetur, nunc vehementius concitetur,
 aliquando nunc brevius, nunc longius suspendatur & penè sub-
 sistat: sc. pro ratione animi pathematum & dolorum. Magis ta-
 men à doloribus afficitur & non raro mire compatitur, si partes
 illæ affliguntur quæ eorundem partium nervorum cum Corde
 participes sunt, scil. Ventriculus, intestina, renes, uterus, &c.
 Cardialgiam vehementiorem non solum Extremorum frigus &
 omnino Syncopes consequi in vulgus notum est. Vomitus sæ-
 pè præcedunt, anxietates idemque frigus; quod etiam *Hippocr.*
 & *Galen.* magnis ventris doloribus & inflammationibus dolo-
 rum authoribus, adscribunt. Quid in Nephritide calculo in pel-
 vim delapso & per ureterem ad vesicam contendente Cor pa-
 tiatur; norunt illi qui in hac palæstra exercitati sunt. Quid in-
 jectio uterina cui Vitrioli Romani aliquantulum addebatur ef-
 fecerit apud *Harveum æterna memoria dignissimum* videri poterit
de Gener. Animal. Exerc. de Partu. p. 525. Et omnino rectius à Cor-
 de compatiente ac in motu tardante, aut illum aliquo modo su-
 spendente Extremorum frigus derivatur, quàm à dolore, aut Ca-
 lore instar cucurbitulæ Sanguinem & Calorem ab extremis ad
 se rapiente, cum explosa attractione, postquam verus sanguinis
 motus, prælucente *Celeb. Harveo*, innotuit, certo constet sangui-
 nem ad quasvis partes pulsu pertingere. Nec credibile est in ha-
 rum partium inflammatione tanta copia sanguinem stagnare,
 ut extrema inde eo defraudentur, cum sæpè non multum sit san-
 guinis hinc cunctantis, & *Exc. D. Sennert.* Erysipelas in his locis ad
 frigus extremorum efficiendum sufficere innuat: nisi fortè quis-
 piam putet fibrillas nerveas vasis sanguiferis circumjectas ob
 dolorem convelli, vasa angustiora reddi ac per Cavam magnam
 sanguinis copiam ad Cor refluxuram intercipi; Verùm si hoc
 fieret

fieret

fieret Venæ partium inferiorum quoque summopere intumesce-
rent, imprimis si constrictio ista convulsiva, tam diù perseveraret,
quam diù dolor & inflammatio continuare solent: quod tamen
accidere nec ipsi memorant, nec fortè hætenus ab ullo animad-
versum fuit: imo vidi in Viro, & aliquot in gravidis varices
turgidissimas in pedibus & femoribus, quas ulterius quoque
protensas aiebant idque sine ullo Extremorum frigore.

Cicutam frigefaciendi vi pollere forte etiam Medendi
methodus Veteribus consueta & à Recentioribus in usum cum
felici successu ducta, non sine applausu credulos persuadere pos-
set. Verum cum de hac methodo pluribus circa finem hujus
dissertationis agendum sit, hanc examinare hoc loco super-
sedeo.

CAPUT VI.

Socratis mors à Cicutâ illata quibusdam venenum frigidum
esse persuasit; Alios, effectus non nisi calori adscribendos ab
ipsa edi Observante s, ancipites reddidit, ut quale temperamen-
tum ipsi tribuendum sit, hæsitarent, aut alia effugia, ne calidam
pronuntiare cogerentur quæsierint. *Exc. D. Casp. Hoffmann. de
Medicam. Offic. l. 2. c. 7. §. 9.* ait Cicutam venenum frigidum esse,
idque tam clare docere *Socratis* obitum apud *Platonem*, ut non
possit clarius lib. §. 10. addit Cicutam Atticam venenum esse sim-
pliciter frigidum, quia mortem *Socrati*. sc. naturali similem in-
tulit: in quo nimirum sensum & sine symptomate exstinguitur
igniculus ille, nempe vitalis: idem docere ipsi videntur illi qui
à Cicutâ amentes facti fuerunt. Attamen & ille ipse calori §. 8.
manifeste favet, dum ipsi ex *Scaligeri* aliorumque observationi-
bus innotuit, Cicutam urinas movere aliosque motus vehe-
mentes edere, qui à frigiditate non sunt. Dubia conciliare anni-
titur à Cicutæ diversitate ratione soli natalis, partium, substan-

tiae & succi, cruditatis aut coctionis perfectioris; inculcat quoque distinctionem partium in illa heterogenearum, quam adhibendam putat contra illos, qui etiam velint venenum hoc frigidum agere ἀρρήτω δυνάμει. Expendantur quoque illa quae apud *Jul. Cas. Scaliger. Exercit. 152. & Exc. Joh. Rhod. in not. 179. ad Scribon. Larg.* habentur. Verum si attente omnia ponderabuntur quae *Plato* de morte Socratis tradit & quae ad temperamentum Cicutae vere definiendum requiruntur, non certo inde constabit illam frigidum venenum per se existere. Primum non extra omnem controversiae aleam positum est, Venenum quod Athenienses ex malevolorum instigatione, cum aeterna nominis infamia *Socrati* Justissimo & Sapientissimo tunc credito propinare jusserunt, Cicutam fuisse: nam in dialogo quem *Plato Socratis* discipulus Φαιδῶνα appellat & ubi historiam hujus veri Parricidij tradit, venenum hoc vel novies Φάρμακον, nullibi κώνειον nominat, ut neque in *Apologia Socratis*: licet id inter nonnullorum allegationes, ceu res obvia, legatur. Quamvis κώνειον nomen *Platoni* non ignotum fuerit; ita enim ille in *Dialog. Λυσίου*: εἰ αἰδοῦσθε αὐτὸν κώνειον πεπωκότα; ἀρα πῶς πολλὰ ποιοῖτ' αὐτὸν οἶνον: si senserit illum Cicutam bibisse, utique maximi faciat vinum, &c. & ipsemet *Exc. D. Hoffmann. l.c.* meminit apud *Anguillar.* dubitari: verum putat adversantium argumenta sufficienter ab illo propulsa fuisse. Sed fuerit Cicutae Venenum illud, sic suadente *Plinio Hist. N. l. 25. c. 13.* in visam publica Atheniensium poena, appellante, it. *Diogen. Laert. in Vita Socratis*, aliisque illorum sequacibus, licet aliquot seculis *Platone Socratis συγχρόνω* autoribus, detur hoc unanimi venerandae antiquitatis consensui & credulae posteritati: attamen non absque omni dubio est Venenum hoc ex sola Cicutae confectum fuisse. Apud *Exc. Rhod. l.c.* allegatur *Guainer. c. 9. de Venen.* qui compositum probat autoritate *Valer. Max. l. 2. p. m. 62.* ubi mentionem facit Veneni Massiliae publice custoditi, ex cicutâ temperati, quod ei dabatur, qui causas Senatui exhibuit,

buit,

buit, propter quas mortem expeteret: quod etiam in Insula Coea fervetur, ubi cum Sex. Pompej. vidit summæ dignitatis fœminam, quæ nonagesimum annum transgressa erat, Venenum hoc cum pompa quadam sumere *Thrasyas Mantinensis* apud *Theophrast. Histor. Plantar. l. 9. c. 17.* invenit Venenum quod facilem & *ἀπρον ἀπόλυτον* mortem non laboriosam faceret; parabat autem ex *Cicuta*, papavere aliisque hujusmodi quodque *εὐογκεν πίνου ἢ μικρόν* mole & pondere parvum sc. drachmæ ad enecandum sufficiebat, quod denique esset *ἀβοήθητον* seu immedicabile, durans diu nec quicquam mutationis experiens. Atticam huic in multis simile fuisse non vane hariolari licebit ex *Dialog. Cit. Platonis sine*, ubi historia mortis Socratæ traditur. *Criton* Venenum jubet afferre si tritum sit, sin minus, ut atteratur, ac si semper ad ejusmodi cædes patrandas in promptu Athenis fuisset, nam Pueri operam suam locantes *Critonis*, publici nefandi facinoris ministri, erant famuli. Alius *συχρὸν χρόνον διαλείψας* perlongum tempus atterens indigitat, illud ob compagem ad ætatem ferendam densiorem & firmiorem, quale *Trasysæ* erat, requirere multum temporis ad redigendum in pulverem. Alius *τετριμμένον ἐν κύλικι* contusum in poculo attulit, ceu facile liquori mixtile, quod de radicibus, foliis & seminibus, etiam in pollinem redactis, dici nequiret, quin superficiei innataffet & inter bibendum plurimum citra additamentum lateribus poculi adhæsisset, nec Socrates *μάλα εὐχερῶς ἢ εὐκόλως* admodum facile & expedite ebibere potuisset, nec indubie dixisset, qui poculum attulit, *τοσῶτον τρέβομεν, ὅσον οἰόμεθα μέτρον εἶναι πίνειν*, tantum trivimus quantum ad bibendum sufficeret; quia enim expedite & facile ebibendum erat verisimile est pondere & mole parvum & paucum fuisse, unde paucis reliquiis superstitis quoque minus efficax fuisset, secus ac exitus demonstravit, qui quoque prope *ἀπρον*, ut *Thrasysæ*, exstitisse probavit. Non tamen certo compositum affirmare ausim, quamvis admodum veri-

simile fit, cum plures succi inspissati omnis compositionis expertes, densi, ætatem ferentes, conterendi & etiam in quantitate exigua efficaces in Pharmacopoliis asserventur sc. opium, sanguis drac. in lachrymis, succi glycyrrhizæ, acaciæ, hypocistidis, &c. Fortè certius Cicutæ suus calor manebit atque ab excessiva frigefaciendi facultate vindicabitur, si asseratur *Platonem* hunc dialogum non composuisse, nec propterea historiam mortis fini ejus attexisse, ut probaret & demonstraret quænam qualitas in Cicutâ ex quatuor Elementorum miscela, licet tum quoq; temporis illa non ignota esset, resultet, cæterasque in agendo superet, sed potiùs in illo fidem erga Præceptorem optimum & facundiam ostentasse ad ignominiam perpetuam Atheniensibus, Philosophorum hostibus, inurendam ob *Socratem*, tum Sapientiæ & Justitiæ nomine celeberrimum, instinctu invidorum & delatorum nequissimorum tyrannice interemptum, atque ita potiùs Rhetorem quàm Physicum se præstitisse: Sermonis hujus pondus & efficaciam in semet expertus est *Generosus alias Ful. Cas. Scaliger* dum *Exercit. 152.* testatur se dialogum hunc sæpe, cum illius perlegendi cupiditate incredibili arderet, non sine lachrymis legisse & ubi eo loci deventum esset, scil. ubi historia mortis describitur, & consilium & librum abjecisse: nec quempiam, nisi prorsus ferreus, aut stupidus sit, fore existimo, quin perlecto hoc *Dialogo & Apologia Socratis* indignationis & commiserationis signa daturus sit. Attamen ad persuadendum Medico Philosopho & veritatis avido olim Cicutam usque adeo Venenum frigidum esse, alia in medium producenda fuissent *τεκμήρια*, quàm in hoc loco à *Platone* factitatum fuit: nec enim fieri potuisset, quin vel in illis partibus quæ primò Venenum susceperunt sui indicia prodidisset. *Exc. D. Hoffmann. l. c.* opinatur quidem hanc *Socratis* mortem naturali, in qua igniculus vitalis sc. sensim & sine Symptomatis extinguitur, similem fuisse. Verùm in illa extinctio sensim quidem fit, sed non paucorum vel momentorum

momentorum

mentorū vel etiam horarum, ut apud *Socratem* contigit, sed plurium dierum, mensium, imo annorum decursu absolvitur. Nimirum Flammula vitalis in Corpore, ubicunque detineatur, ceu Las familiaris, quotidie pabulum suum depascit, quod quotidie quoque congruis Alimentis instaurandum est: non tamen, utcunque exactissima diata observetur, tam laudabile resarcitur ac consumptum fuit, neque illa inexistinguibili pabulo potitur, quin elanguescat, donec tandem expiret, sive quod ipsius flammulae vis hebetior fiat minusque concoquat ac assumpta subigat, sive quod fibrae superfluae exprimentes, aut propellentes nimium exsiccentur & indurescant, sive quod pori per quos aliena expellenda sunt oblitterentur ac coalescant, unde flammula magis magisque obruitur & tandem plane suffocatur, quod plerunque senibus sive aetate, sive temperamento talibus, nunc sine Symptomatibus, nunc non absque illis, sc. Catharris suffocativis, apoplexiâ similibusque evenit. Deinde licet *Trasys* suum Venenum jactet ἀπὸν, atque aliquomodo Atticum illi simili appareat, non tamen verisimile est hominem sanum & vegetum, ab illo per os assumpto sine tumultu & concitatione gravissimorum Symptomatum, & quidem paucorum momentorum intervallo enecari posse, cum id non nisi Cordis motu abolito, integris adhuc visceribus & Vasis sanguiferis majoribus contingere debeat: nam si corrosivum reputaretur nullo modo in censum Venenorum ἀπὸνων veniret, nec forte tam quiete & tam cito vitam sustulisset. *Socrates* enim, licet sexagenario major esset, ut in *Apologia ad Athenienses*, effatus est, licet quoque in carcere detentus & quidem vinculis coercitus idque diu, sc. donec Iudices ipsius peracta *ἡμερα* è Delo post longum tempus domum rediissent, licet denique plures injurias devorare cogere-tur, integer tamen viribus perstitit & magnanimus mortis contemptor perduravit, ut ex *Apologia* & *toto Dialogo* luculenter patet, in quo gravissime de immortalitate Animæ & vita post mor-

tem

tem beatiore differuit : & *Phaedo* refert *Echecrati* : *Ευδαιμων* ο *ἄνθρωπος* ἐφαινετο καὶ τῶν τρόπων καὶ τῶν λόγων , ὡς ἀδελφῶς καὶ γενναίως ἐπελάττει ;
 Vinculis solutus crus perfricuit ac dixit jucundi & injucundi κορυφᾶς seu vertices & summitates colligatas esse & uno cessante alterum succedere ac dolori à vinculis illato voluptatem à frictione supervenire : cum fatalem diem instare sciret vinculis solutus jussit Amicos secedere , semet enim loturum , ne mulieribus post mortem negotium faceffat : aliud cubile adiit : lavit : lotus Uxores , liberos , Amicos ad alloquium admisit : abactis Uxoribus & liberis cum Critone etiam & undecim Virorum famulo mortis nuncio sermone imperterritus à mane ad seram Vesperam miscuit : poculo accepto nec tremens nec colore aut vultu mutato hominem poculum præbentem , ut solebat ταυρηδὸς aspexit : denique epoto veneno Amicos cæterosque lachrymas fundentes increpavit. Omnia hæc demonstrant *Socrati* Cor validum & firmum ad momentum illud quo pharmacum ebibendum erat , perdurasse , nec carcere , aut vinculis fractum , nec metu mortis , quàm imperterritus adiit , prostratum fuisse ; Massam sanguineam in vâsis sufficiente copia & spiritibus abundam viguisse & rite cursum suum peregisse ; Cerebrum sanum & spiritibus illustre perstitisse , alias *Phædoni* non *Ευδαιμων* seu bono genio dotatus & beatus ex moribus seu gestibus & sermone judicatus fuisset , nec dicere potuisset ἀδελφῶς securè & absque metu & γενναίως vitam finiisse : non in Apologia causam suam coram Atheniensibus tam generose defendisset ; non tam graviter , scite & prolixè de immortalitate animarum & vita post mortem beatiore differuisset , nisi hæc omnia , ipsamque mortis historiam , à Platone solummodo ostentandæ sapientiæ & facundiæ causa conficta velimus ; non finito dialogo surrexisset , nec amicos , ut , donec lotus esset , discederent , monuisset ; vix hanc ob causam aliud cubiculum adiisset ; nec uxores , liberos , amicos , Undecim Virorum famulum obfirmato animo ,

animo ,

animo, absque lachrymis, cœteris omnibus illachrumantibus multo sermone à summo mane ad serum vesperam compellasset idque non absque vehementia, alias *Crito*, publicus ille nocentissimæ facis minister, ut ipsum *Scalig. l.c.* vocat, non ipsum hortatus tunc fuisset, ut parce loqueretur, ne loquendo magis caleret ac venenum bis terve repetendum foret: hæc enim omnia non nisi partibus Principibus adhuc integris & Spiritibus bene irriguis præstare potuisset. Quid aspectus *πρωειδος* sibi velit videantur *Honor. Niquet. Physiognom. Ham. l. 4 c. 16. de signis Viri fortis, Scipio Claromont. de Conject. cujusque moribus l. 6 c. 9.* ubi imprimis consideretur obtutus projectus & adversos prospicientium oculos & animos penetrans. *Joh. Baptist. Post. Physiogn. l. 2 c. 2.* ubi effigiem *Socratis* habet ac l. 3. c. 24. ubi taurinum obtutum torvo ac terribili annumerat ac *Attila*, pridem orbis flagello, tribuit. Hoc Principum partium robur & hic in *Socrate* sene vigor superstes brevissimo tempore abolenda fuerunt, nam post epotum Venenum inter paucissimas interlocutiones & amicorum lamentationes misellus exspiravit. At quis in animum inducere posset Venenum frigidissimum, exclusa omni ejus vi inexplicabili, aut occulta, cordi omnem motum citra tumultum, aut Symptomata gravissima eripuisse? Vix fieri potuisset quin intra ventriculum nervosissimum & frigoris impatientissimum receptum, cardialgiam peperisset, quin ad intestina propulsum, quorsum potulenta alias citius quam vulgo creditur properant, tormina excitasset, quin denique hinc per ductum thoracicum Cordi infusum rursusque in pulmones sæpius ejaculatum gravissimam dyspnœam facultate sua gelida effecisset, antequam Cordis motum abolevisset: has enim partes omnes Venenum perambulare cogebatur & Cor quidem ac pulmones sæpe iteratisque vicibus, nisi velimus Venenum omne in ventriculo substitisse ac Cor in consensum tractum motu spoliasset, quod tamen quoque non nisi mediante sævissima cardial-

I

gia,

gia, superveniente tandem Syncope cardiaca, præstitum fuisset.

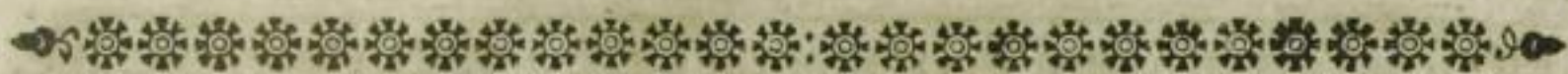
Cæterum nec illa quæ circa ultimam vitæ Catastrophen *Plato Socrati* evenisse memorat, sufficiunt ad demonstrandum Venenum Atticum, sive merus succus *Cicutæ* fuerit, sive mixtus, frigidissimum fuisse, quamvis multis hæc præcipue historia illud persuaserit: nam nec perfecta symptomatum enumeratio in illa apparet, neque usque adeo verisimilia proponit. Nulla mentio fit sensus frigoris in ventriculo, ubi Venenum primò in actum, ut loquuntur, ducendum fuit, de quo etiam *Latro à nappello* calido in 4°. gradu, ut creditur, conquestus est apud *Matthiolum*, quod utique fecisset, cum post obambulationem τὰ σκέλη βαρύνεσθαι non subticuisset, sc. rem minoris momenti, & cum postea pes valde comprimeretur, se id sentire negavit. At forte frigore intensissimo statim ventriculi sensum obtudit, ut ejus præsentiam non animadverteret. Verum quomodo Venenum è ventriculo propulsum fuit, cum sensus & motus ventriculi pari passu ambulent, sensuq; pereunte, motus auferatur? aut si forte ejus portio in intestina elapsa fuerit, qua ratione oscula vasorum lacteorum, aut alios poros, si qui alii sint, Venenum gelidissimum, sanguinem & spiritus congelaturum penetrasset? nonne sibi met viam geliditate centies occlusisset? At rimam invenerit; omnia obstacula per ruperit, qui factum, quod sanguini permixtum primum crura gravavit, obstupescerit, famulusque suris compressis invenerit ὅτι ψύχοιτο τε καὶ πήγνυτο, imo paulò post τὰ πρὸς τὸ ἤπαρ ψυχόμενα, atque ita robustus & sanus *Socrates* ab infernis emori cœperit? Cur Venenum Sanguini permixtum non æquè in partibus supernis vim suam exseruit? Quamobrem sanguinem non in vasis pulmonum, capillis etiam tenerioribus, congelavit atque ita respirationem difficilissimam reddidit? Cur ad cerebrum delatum loquelam non surripuit? Quam tamen retinuit pedibus jam stupidis omnibusque ad ἤπαρ seu

seu

feu hypogastrium & regionem sub umbilico frigefactis : Cur non memoriam oblitteravit, ut oblivisceretur *Galli Aesculapio* persolvendi ? Nam jam *Socratis* tempore sanguis in circulum movebatur eique admixta, è ventriculo sinistro, sursum deorsumque citra selectum & absque ulla prævia deliberatione, quorsum quæque spectarent, propellebantur. Nec enim fortè dubitabitur œconomix corporis eandem rationem nobiscum fuisse : si verò quis hæsitet Hippocratem adeat, apud quem hujus vestigia reperiri ajunt illi qui hunc motum nunc defendunt. Si hoc Venenum foris partibus inferioribus applicitum illas sensim congelasset & stupefecisset, forsàn major fides *Platoni* adhibenda fuisset : Res enim non sine exemplo fuisset. Apud *Nob. D. Franciscum Redi* mentio fit Piscis ἀνθρωπομόρφος seu sirenis, qui conspiciatur circa Ins. S. Laurentij cujus ossa præter modum frigida & sicca traduntur, ut si quis, dum sanguinem mittit unum ex his ossibus capiat, non sanguis modo, ob frigus quo brachium afficitur, sublistat, sed in ipsa etiam vena concreseat : de qua re videatur *D. Redi. de Experiment. Natur. p. 93. & seq.* si relationi experimenta responderent, forsàn aliquis sibi imaginari posset, quare Venenum Atticum pedibus appositum primum ibi frigus inducere potuisset, quod postea ad ἡτρεον, tandem ad præcordia tendens, hac facultate intense frigida *Socratem* sensim & absque labore occidisset : quamvis nec ipse *Dom. Redi* piscis istius ossa, ut & dentes Hippopotami magni faciat & relationi fidem deroget satis apertè. Verùm ut his tandem finem faciam, videtur *Plato* hoc ipso in loco, qui plurimos fascinarit, prodere causam Cicutam frigidam asserentium : nam circa ultimam vitæ catastrophem indicia profert, quæ Venenum Atticum Calidum innuunt ; postquam n. quasi congelatus nihil ampliùs respondit, ἀλλ' ὀλίγον χρόνον διαλιπὼν, ἐκινήθη, sed exiguo & paucò tempore deficiens, seu leipothymia affectus, movebatur : nimirum à ferocitate Veneni Cordis motus imminuebatur, & per accidens

sensim artus frigesiebant, paulò post propè obrigescebant, tan-
 demque plane per breve tempus defecit, facultas animalis ni-
 hilominùs tamen irritata & extrema instare sentiens, ultimum
 conatum ad hostem mortem intentantem excutien-
 dum, convulsionem quandam instituendo. Hæc in Acutis eve-
 nire quandoque, colligere licet ex *Hippocr. Coac. Prænot.* 82. ubi
 legitur ἐν ὄξει κίνησις, ῥυτίσμος, &c. ἐπίσει σπασμὸν σημαίνει; in
 Acutis, seu ut *Foësius* vertit, in Malis præcipitibus corporis mo-
 tio, jaectatio &c. quibusdam convulsionem portendit, seu pro-
 cul dubio imminere significat. At quoque hanc διάθεσιν p. n.
 toti Corpori *Socratis* à Veneno Attico illatam jure meritoque
 inter Acutos recensere licebit, cum citissimè & citiùs febre acu-
 tissima ipsaque peste suam periodum absolverit, sedemque suam
 non minùs quàm ipsa pestis similisve acutus morbus in sangui-
 ne locarit, indeque truculenter principes partes aggressa fuerit
 & pessum dederit. Præterea cum *Foësius* in *Commentario*, etiam
Galenum in suas partes trahendo, dicat hujusmodi motus indi-
 cia esse effervescentium & exagitationum humorum acrium in
 Corporis cavo & Ventriculo, cur hujusmodi effervescentiam,
 exagitationem & acrimoniam huic Veneno Attico detrahere-
 mus? quod ob brevissimam vitæ usuram post exhaustum pocu-
 lum necessario atrocissime intra cavum corporis sæviisse statuen-
 dum erit. Imo credibile est κίνησιν hanc *Socratis* convulsivam
 fuisse idque irritata facultate animali ab humore aliquo acri, nam
 postea relecto vultu τὰ ὄμματα ἔσθησεν, oculi aperti & immobiles
 videbantur, ac *Crito* συνέλαβε τὸ σῶμα καὶ ὀφθαλμοὺς, os & oculos
 hiantes apprehendit & clausit. Atque ita veritas *Coac. Prænot.* t. 2.
 αἱ μετὰ κατάψυξις δυσφορίαι κάκισται; & t. 3. κατάψυξις μετὰ
 σκληροσμῶν, ὀλέθριον, vere illuxit, quæ symptomata quoque tri-
 buuntur febribus acutis & viscerum inflammationibus, non cau-
 sæ per se frigefacienti; quæ etiam Venenum Atticum aut Cicu-
 tam non per se, verùm per accidens effecisse concludo.

CAPVT

CAPUT VII.

QUAMVIS ex præmissis, ut arbitror, abunde probatum sit & postea ulterius ex infra memorandis experimentis constabit, Cicutam calidam esse, nequaquam tamen credendum est illam Pueris ob calorem, reliquas qualitates in illa superantem, funestam fuisse, aut solo calore tam terrificæ & atrocis symptomata in Puellis istis excitasse. Utcunque enim rusticè vixerint, non raro tamen nacti sunt *λάζανα*, seu placentas dulciarias, quas parare solent ex pipere, Z.Z. Caryophillis, Melle aut rob. Ceraforum nigrorum cum pauxillo farinae, præcipue circa Festa Salvatoris N. & S. Nicolai, Encæniorum &c; nulla n. familia prope tam paupercula tunc erat antequam incolæ à milite hibernante aut transeunte fere ad incitas redacti rustici fuerant, quin liberos hujusmodi donariis exhilararet, quas ætas illarum avidissima; nulla mediocritate observata, innoxie comedit. Insuper etiam Vinum, maxime in diebus festis & solennitatibus nuptialibus non avara manu concesserunt: imo tenellis infantibus quando dentiunt vinum infundunt, susque deque habito *Platonis* præcepto, Vini usu ante decimum ætatis annum interdicens, obtemperantes potius Proverbio apud ipsos inveterato, Matribus Vittas & Calanticas vendendas potius esse quam dentientes vino defraudandos. Denique Cibos condire solent pipere, Zinzibere, allio, cæpis, quorum quoque natu juniores participes in communi mensa fieri solent, imo quandoque ob ætatis illius voracitatem se præ adultioribus referciunt: & hætenus quidem sine notabili damno, nam omnes tum integra valetudine utebantur. Taceo alios pridem & quotidie herbas & radices Cicutæ multo calidiores comedere: Sunt integræ Nationes quæ impense delectantur raphanis & alliis ingeruntque sæpissimè non avara manu innoxie. Novi quendam

vere folia ari primum germinantia large acetario permiscuisse, comestaque non aliam ventriculo cæterisque visceribus quam ardoris molestiam aliquot horis durantem peperisse. Apud *Exc. D. Plater. lib. 2. Observ. p. m. 435.* quidam ultra triginta annos, singulis matutinis, duas radices magnas Zingiberis, paululum saltem masticatas deglutivit, propter imbecillitatem ventriculi à febris quartana contractam; ab illius usu nec quicquam mali in ventriculo sensit, imo inde ad omnia munia graviter obeunda alacrior reddebatur & multorum annorum usu, nec die uno illa sine noxa carere potuit. Nec Cicutæ istius aquaticæ radix hanc noxam intulit, quia illam crudam copioseque devorarunt, cum antea more rusticæ hujus progeniei rapas, raphanos, rad. Petrofelini, Pastinacæ luteæ impune inglutierint, unde procul dubio avidius his quoque radicibus inhiarunt, illarum quadam similitudine & sapore subdulci delusi.

Verum Potius in radice Cicutæ istius Aquaticæ *διναμικὴ δηλητήρια* seu Venenata harum noxarum, seu præcipuus author, accusanda erit: licet enim inter masticandum & deglutiendum nihil adversi perceperint, *Jacobus Mederus* hilaris & subridens quasi re bene gesta domum redierit, *Matthæus Graff* se de radicibus quoque comedisse jactarit & una ex puellis lachrymabunda matri conquesta fuerit à sociis avarius radicem suppeditatam fuisse; attamen paulò post magno malo ejus virulentiam experti sunt. Omnes sani erant, nullus tum morbus Epidemius grassabatur; *Jacobus* vix duabus horis elapsis à comesta Cicutæ radice iteratis vicibus atroci Epilepsia affligitur atque intra semihorulæ spatium ab illa enecatur: Idem fatum expertus est *Matthæus Graff*, atque in eo solum differebat Epilepsia quod tardius invadens continua duratione & Symptomatum vehementia *Jacobi* superaret, itidemque dimidiæ horæ spatio nihilominus occideret. *Puella* quidem omnes vomitus beneficio mortem effugerunt, nihilominus tamen hujusmodi convulsiones expertæ

expertæ

expertæ fuerunt, quæ abunde testarentur radicem hanc virulentissimæ indolis esse. Magis virulenta erat *Cicuta* Romanis *Hispanica novissima* dicta, de qua *Exc. D. Carolus Drelincurtius Medicus Regius in Gallis nec non Serenissimo Principi de Turenna gl.m. olim à Consiliis Medicis, nunc vero Lugduni in Batavis Medicus Professor Primarius*, ipsis Cal. Nov. 1677. scripsit ad me, Medicum quendam & Chirurgum Hagienfes in hortensi deambulatione consueta, mense Aprili hujus anni *Cicutam* hanc saporis percipiendi causa suctu degustasse atque ambos citius quàm quadrantis horæ spatio mortuos fuisse: Idem in literis sub finem hujus anni confirmat ac hoc verissimum abundè sibi comper- tum esse fidem facit: quæ verò ante obitum excitarit symptomata & num multum succi in ventriculum demiserint non memoravit, sufficit citissimam mortem Veneni præsentissimi, testem esse.

In quo natura Veneni *Cicutæ* hujus aquaticæ sita sit, inquirere operæ pretium erit: vere enim *Exc. D. Wedel. de Med. Facultat. l. 2. f. 2. c. 1.* monet plurimos errores in forum medicum illatos fuisse, non considerantibus Medicis penitus, in quo Veneni natura consistat, in eorum occulta qualitate sola acquiescentibus: ut hanc censuram Jure optimo multis exprobratam evitem, quid sentiam libere exponam. Omnium Venenorum naturam excutere, intempestivum hic foret: sufficiet tum hujus Plantæ, tum aliarum congenerum una eademque opera vim examinasse, quæ in subsequentibus experimentis pro virili stabilire conabor. Multis Viris doctissimis & non levem in naturæ secretis indagandis, magno rei Medicæ incremento, operam navantibus ansam dedit statuere Plantas quoque Venenatas qualitate occulta edere effectus stupendos, postquam viderunt jam *Galen*i ætate, maximam Turbam sequacium infeliciter illas à manifestis derivasse, seu à *Temperamento* ex quatuor elementorum Peripateticorum varia miscela resultante, quod *Exc. D. Bruno*
Dogm.

Dogm. Med. Gener. p. 1. c. 3. §. 2. per ludibrium *Quintam Elementorum Essentiam* vocat ejusque doctrinam tot ἀνεμίδια peperisse, aut fumum nobis vendidisse verissime asserit atque illam merito μαλακολογίας damnat, maxime si à solo temperamento Venenorum vires diducere fautores conarentur: taceo ab aliis illos summæ impudentiæ accusari, qui etiam horum Venenorum vires secundum temperamenta metiuntur, & indicibilem mixtionem oggerentes indicibilis pertinaciæ argui. Observarunt Viri etiam assidui rerum naturalium excultores, à Vegetabilibus venenatis in quantitate exigua ingestis, brevi quoq; tempore, vehementissima symptomata, imo mortem ipsam inferri, quamvis multis medicamentis salutiferis, ex certis signis calidis aut frigidis, calore, frigore aut alia manifesta qualitate impares & inferiores essent, atque experti sunt has noxas in quibuslibet etiam sanissimis & robustissimis quacunque ætate, sexu & temperamenti effecisse. Has occultas qualitates quidam à Cœlo deducunt & *Astrales* vocunt, ac præ cæteris in perfecte mixtis attendendas autumant; Alii *Essentiales* appellant, seu à forma specifica cujuslibet mixti oriundas. Astrales suis authoribus linquo, qui, ut *Creidan. Instit. Physic. l. 1. tr. 2. c. 9.* loquitur, talibus qualitatibus rem explicare nituntur, videntur Deos cœlo vocare, ut solvant nodum fabulæ. De Essentialibus ulterius inquirendum & quamnam hoc nomine veniant & quales in scenam producendæ hic sint, dispiciendum erit. Cicutam, etiam hanc aquaticam in primordio cum aliis rerum naturalium speciebus à Deo O. M. creatam credo cum *Exc. D. Sennert. Pract. l. 6. p. 5. c. 1.* & per se bonam & ad Mundi perfectionem absolvendam & complendam pertinere, ac cum illo existimo habere vires hominibus utiles, quæ etiam non usque adeo ignotæ sunt, ut suo loco indicabitur. Creatura hæc Creatori sapientissimo & potentissimo obediens semina produxit, atque ad hodiernum usque diem in qualibet adultiore nova semina, nisi aliunde impediatur,

diatur,

diatur, ab ipsius Architecto, ceu æterni præcepti memore, pro-
 gignantur. Architectus iste in semine, quod totius plantæ com-
 pendium est, latet, imprimis in illa parte, quam gemmulam vo-
 cant & *Exc. D. Sim. Paul. Quadripart. Botan. Cl. 2. in Bona*, hilum ef-
 se evincit, cui consentit *Exc. D. Hoffmann.* hic ἀρχὴν δεξιακὴν καὶ
 ποιητικὴν locans: ibi in materia compacta, pingui, acri, spirituo-
 sa, ceu viscatus & incarceratus permanet, donec terræ congruæ
 creditus, emollitis involucris, calidioribus & Spirituosis parti-
 culis à benefici solis radiis excitatis, provinciam demandatam
 adire quasi invitetur. In actum autem ut loquuntur, deductus,
 aut sepultus à Solis radiis fuscitatus quasi Architectus iste, invo-
 lucris seu perruptis, seu oblongatis, deorsum protrudit radices,
 sursum emittit primum caules, utendo, ceu instrumento, θερμῶ
 ἐμφύτῳ seu calore insito sive congenito, in seminis sale potissi-
 mum volatili & sulphure seu pingui subtiliore locato: in radi-
 cibus efformat poros ad liquorem, futuræ plantæ alimentum ad-
 mittendum, item in his, ut & in caule, cæteroque ejus systemate
 sc. in ramis, pediculis, foliis, floribus, theculis, seminum reposito-
 riis, parat varij generis fibras, sub tegmina, pulpas, integumen-
 ta, porulos, meatus & ductulos, omnia artificiosissime, sine Syl-
 logismis aut Cynosura, prout nimirum in primordio creatio-
 nis à sapientissimo Creatore imperatum fuit, ipseque ad conser-
 vationem, augmentum & similis speciei conservationem con-
 sultum duxit: de qua re videatur *Exc. Malpighii. Anatome. Plan-
 tor. Elegantissima.* Liquor quem radicum pori admittunt, qui-
 que per poros meatus & canaliculos in totam plantam disper-
 gitur, illamque irrorat, non videtur esse pura pura aqua, sed im-
 prægnata vario sale & sulphure terræ, quibus ubique locorum
 abundat: quamvis enim observatum fuerit plantam peculiari
 vasi inclusam, ex sola aqua affusa in molem insignem excrevisse,
 nihil parumvé de pondere, ad trutinam postea vocatæ, terræ
 decessisse compertum fuerit: unde enim plantis consistentia &
 K firmi-

firmitudo, quandoque lignea? In seminibus pingue? In cineribus sal fixum cum terra, quæ nulla arte in liquorem redigi potest? In flamma sulphur & sal volatilis? *Helmont.* quidem de *Causis & initiis Naturalium*, solum duo Principia admittit, fermentum & Aquam, quàm alibi æquè Idiotis ac Philosophis ignotam pronuntiat: in *Tr. de Natura contrariorum nescia*, opinatur in semine vim transmutativam aquæ existere, licet in proxime antecedentibus asseruerit naturam sibi nunquam contrariari, imo horrere omne contrarium & quicquid unitatem turbat: atque ita sibimet contrarius contrarium hic admittit: quis enim credat totius substantiæ immutationem sine pugna fieri posse? Quis à se impetrare posset fermenta seminum, quæ Architectus sunt cum θερμῶ ἐμφύτῳ ejusque subjecto pingui salino, instar Lapidis Philosophorum aquam. ita transmutare ut tot tamque diversissima ex hoc elemento inde resultent? Si verò cum *Adeptis* modernis putet lapidem hunc se unire cum particulis scoriis plurimis involutis, atque ex harum puriorum cum illo, novo conjugio, Aurum emergere, naturam quidem contrariorum nesciam stabiliet, attamen simul concedere cogetur. Liquorem quem plantæ per radicum poros recipiunt, non simplicissimum existere, sed ex diversissimis particulis compositum, quamvis magis amicæ fermento socientur. Non equidem negarim liquorem recentem adventantem imbui salinis & sulphureis particulis, feminis, cum à pauxillo quoque bilis magna aquæ copia amarore & à paucis Spiritus Vitrioli guttulis aqua acore inficiatur, at illum propemodum in infinitum multiplicari, eademque principia vel millenis seminibus E. gr. in Cicuta quantitate & viribus paria impertiri incredibile est. Veritati magis consentaneum videtur poros in radicibus ita conformari, ut cuilibet plantæ congruum alimentum admittant: sic verum manebit non omnem terram non omnia ferre; ex pingui tellure uberiores messes sperandam; segetem latiore ex agris stercoratis.

tis.

tis surgere, cujus causa etiam delectus ab agricolis habetur, ut videre est apud *Varron. de Re Rustic. l. 1. c. 38. 39. & 40.* sic non absurdum intelligetur in dumeto ex terræ spatio arctis circumscripto terminis crescere Oxyacantham, uvam crispam, flammulam Jovis, ligustrum, Viburnum, acetosellam, violam, arum, herbam paris, primulam veris, moscatellam Cordi, fumariam bulbosam aliasque viribus diversissimas, quarum quælibet, non nisi sibi congruum liquorem aut particulas poris adaptatas suscipit: quod etiam confirmat polypodium ex ramis quernis enascens, solum dulci liquori aditum concedens per poros radicem, præteritis Vitriolicis quibus quercus scatent. Liquor admissus postea succus vocatur atq; evadit proximum totius plantæ alimentum cujus particulae à congenito & solari calore varie disponuntur, subiguntur, uniuntur & segregantur, prout individui conservatio & speciei propagatio id requirit, donec in qualibet planta omnia ad ἀκμήν seu summum vigorem pervenerint. Præter terram & aquam cuilibet plantæ inesse salina & sulphurea principia testatur analysis Chymicorum artificiosa, qua ex illis eliciunt Spiritus & olea sale volatili & sulphure prægnantia, sal fixum: nuper *Exc. D. Wedelius peculiari libello* ex Plantis salis volatilis parandi modum seorsim docuit, ut, qui illum fumo & oleis permisceri negant, palpate possint. Ab horum principiorum miscela diversa, prout nimirum unum alterum copia superat, aut hunc vel illum situm nacta sunt, hanc vel illam figuram acquisiverunt, arctius vel laxius unita fuerunt, aliove modo tertium inde resultavit, quamlibet plantam diversam virtutem obtinere existimo, quarum quælibet non absolute considerata sed ad hominem comparata diversos effectus edit: quod nemini mirum videre debet, cum idem Chymicorum solertia ex varia salinorum mistione, exaltatione & obtusione uni subjecto diversas virtutes conciliare valeat: Exempli loco sit *Mercurius* qui vivus vacuis ventriculo & intestinis in-

teger elabatur, cum salibus sublimatus ventriculi & intestino-
rum tunicis pertinaciter inhæret, illas corrodit, rursus cum vi-
vo sublimatus dulcescit, blandius & securius magisterio Gia-
lappæ purgat; ☿ vitæ, frequens nunc Castrensiū Chirurgorū
præsidium, sursum deorsumque movet: *Nob. D. Henricus
Screta à Zavorziz* verè Philosophus Chymicus parat his ☿ dia-
phoreticum, præstans auxilium in dolore Ischiadico & Lue ♀.
Plura hujusmodi in Chymicorum libris reperiuntur. Has plan-
tarum *δυναμεις* quispiam Essentiales, específicas, aliòve nomine
per me nuncupare poterit; nec forte admodum absone, cum ex
ordinatione & dispositione Architecti emerferint tales, quales
postea effectibus se præstant: non tamen ac si ab illo emanent,
cum etiam absente & pridem perduto illo permaneant in pul-
vere, succo expresso, etiam in extracto: non enim credere pos-
sum Ex. gr. in planta purgante à Capra comesta, in quatuor ejus
ventriculis variis modis attrita, in intestinis portione succi cum
Chylo, hinc cum sanguine mixta, ad mammas transportata, la-
ctique confusa, mediante nutrice post varias rursus immuta-
tiones, infanti communicatâ Architectum salvum manere, ut-
cunque veluti extractum, tandem ad infantem pervenerit. Si
quis formam subordinatam his principiis præesse putet, in qui-
bus asserendis multam operam impendit *Cl. D. Kergerius*, sub cu-
jus præsidio unita detineantur, per me quilibet suo sensu abun-
det, attamen si attenderit ad labores Chymicorum intelliget
& hos sæpiùs talium formarum artifices evadere, quod plures
Physicorum non concedent, qui ab arte formam substantialem
ludi posse, quod equidem sciam, pernegant. Architectum in
plantis accidens esse neutiquam dixerim, cum in omnibus
plantis constanter observetur à primordio creationis, summo
Numini obsequentissimus disponatque tam stupende omnia, ut
potiùs admirari, quam verbis artificium exprimere liceat, ne-
que enim tertium nomen novi, servetq; sibi *Helmontius* suum
fermen-

fermen-

fermentum, quod neque substantia neque accidens ait, sit Elia, Lælia, Crispis, nec Vir neque foemina neque Hermaphroditus: & tandem nihil: non tamen in examine virtutum medicamentorum aut virulentiae Venenorum curiosius illius naturam attendendam existimo, cum quoque Veteres in excutiendis plantarum temperamentis non usque adeo de Elementorum aut mixti formis solliciti fuerint. An verò Virtutes istae plantarum occultae sint & ita prorsus absconditae, ut omnes sensus fugiant, de illis Judicium suspendendum existat, Venenataeque illudant curiosis, valdè dubito, credoque cum *Cl. D. Creidano*, cum omnes oriantur ex certa materiae dispositione, in quam si resolvendo indagemus, nullam usque adeo occultam permansuram, & si occultae maneat potius incuriae aut torpori nostro adscribendum esse. Primò enim Principiorum istorum materialium, quae potissimum in considerationem apud Medicos veniunt, indoles non usque ignota est, quin quoque Γαληνωκότα-
π ip[s]is effectus manifestos, ceu à causa perspecta & clara, nullis obscuritatibus involuta provenientes adscribunt, quamvis quidam illa principiata, aut elementata appellent, iniquè quidem cum vix in alia resolvi queant, aut si resolvantur, id fiat potius phantasia, adeo ut vel nulla unquam talia in rerum natura extiterint, vel saltem non hujus fori sint, nec unquam causae morborum habita fuerint. Attribuunt isti salibus quibusdam vim abstergendi, vellicandi, irritandi, rodendi; quibusdam austerioribus vim corrugandi, astrigendi; quibusdam acidis attenuandi; sulphureis & pinguibus vim deliniendi, laxandi, emolliendi, inflammandi & sexcenta alia; cuiusmodi effectus si quispiam occultis qualitatibus imputaret, ignorantiae, imo insaniae nomine ip[s]is vapularet. Chymici industria sua principia hæc exaltantes & puriora sistentes, aut artificiose denuò permiscentes effectus illorum clarissimos, oculis conspicuos & manibus palpabiles, exigua quantitate, brevi tempore prorsus admira-

biles, iis præcipue qui horum principiorum ignari sunt, palam nunc in Theatro Medico proponunt: pugiles insuper Alkali & Acidum mirandorum effectuum authores in scenam producunt, quos non solum extra corpus commissi præstant, sed etiam in corpore nostro prudenter admissi edunt cum sanitatis emolumento. Hæc plurimis Viris præclaris & incremento rei Medicæ invigilantibus ansam dederunt Morborum causas & medicamentorum vires ab hujusmodi principiis derivare & cum præviderent nova multis sordere, *Hippocratem de Priscâ medic.* in subsidium adduxerunt, quem ibi multis aperte succenturiantem habuerunt, cum statim in exordio hypothesin in causis morborum & mortis calidum, frigidum, &c. sibi figentes aperte erroneas conspicuos appellet, ac in contextu satis clare in his non subsistendum probet. Quamobrem *Exc. D. Sennert. de Cons. & Dissens. cap. 16.* ingenuè fatetur, non solum ex qualitatibus primis humorum differentiam & Causam satis explicari posse, sed specialius & per propiores qualitates determinandam esse; quod in progressu orationis seu manu ductore, seu monitore *Hippocr.* secundum hæc principia nervose præstat: ut & *Exc. D. Bruno Dogmat. Med. General. p. 2. c. 7. c. 8. & c. 9.* It. *Cl. Wilhelm. de Rhyn. in Meditat. int. 24. de Prisc. Med. & Exc. D. Ettmüller. Disputat. in eundem Textum*, qui videantur ceu hujus assertiones illustratores eximij. Quibus addi possunt *Cl. Takenij Hippoc. Chymic. Ejusd. Clav. Hippocr.* quamvis potissimum occupetur in explicandis Acidi & Alkali naturis, pugna indeque resultantibus productis. Imprimis his facibus prælucentibus medicamentorum facultates feliciter in apricum protraxerunt *Celeb. D. Willis* tum primum *in libr. de Fermentatione & de Febris*, tum postea *in lib. de Anima Brut*: & præcipuè in *pharmaceutic. Rat. Exc. D. Joh. Dan. Ludov.* in aureo libro *de Pharmacia nostro seculo applicanda. Exc. D. Wedel. de Medicam. Fac. Exc. D. Bruno Dogmat. p. 6. c. 2. Exc. D. Nic. Pechlin. de Purg.* in quibus plurima occurrunt hæc stabilien-

tia,

tia, quæ huc transferre non lubuit: Benevolus Lector ipsos hos fontes adeat, sæpiùs repetitæ lectionis non pœnitebit, nullusque dubito quin in posterum & Hippocrati & Veritati sint litaturi: & postquam res intellexerint, non deerunt vel conceptus, vel verba, de quibus alias occultarum qualitatum Patroni solliciti sunt. Imo Venena quatenus feri & sanguinis *συσπασιν* & intimam miscelam violenter impugnant, non tam occultis quàm manifestis qualitatibus agere constabit ut *Exc. D. Wedel. ait de Med. Fac. l. 2. p. 2. c. 1.* à quo non multum dissentit *Exc. D. Bruno Dogm. Med. Gen. p. 2. c. 8. §. 10.* quorum operandi modum quatuor positionibus determinat atque ex ipsius sententia Venena 1. Quædam magis evidenter agunt in sanguinem, quædam in Spiritus animales. 2. Alia nimium humores & spiritus fundunt, colliquant & exagitant; alia figunt & congelant. 3. Alia mixto modo lædunt. 4. Alia tardissimè nocent. Omnia patentiora fient si singulorum venenorum effectus, ad rationem principiorum materialium plantarum examinabuntur: Si verò alicubi aqua hæreat & propter variam illorum & vix penetrabilem mixtionem quispiam se extricare non valeat, observet modum generationis morborum, seu ordinem causarum & operandi rationem qua remotæ propinquas & hæ morbum producant, imprimis quo modo vel in humores & spiritus, vel in partes agant illasque afficiant, vel in humores, spiritus & partes simul, quæ alias in aliorum morborum Generatione observanda *ἀξιολόγως* monet *Exc. D. Bruno Dogm. Med. Gen. p. 2. c. 9.* Cùm salia varias figuras habeant, & aliter atque aliter ob connubium particularum sulphurearum efformentur, quæ in partes sensu tactus præditas, nondum turbatis humoribus agunt, non abs re erit si & horum spicula ad explicandos venenatorum effectus arripiantur, cum harum partium læsiones sævissima Symptomata consequantur, toto Systemate animali in consensum raptò, seu ut *Helmontius* loquitur Archeo furioso reddito, unde Spiritus & hu-

& humores admodum turbantur, quamvis E.gr. nihil adhuc Venenatorum effluviolorum sanguini permixtum fuerit, vel saltem nondum hac proportione quæ horum systasin gravius perturbare, aut pessumdare per se posset.

CAPVT VIII.

Generationibus præmissis, videndum nunc quibus qualitatibus instructa, & qua ratione vim suam *Cicuta hæc aquatica* in singulis exseruerit. *Jacobus Maderus* *Cicutæ* hujus radices masticas aliquandiu intra ventriculum detinuit, & lætus subridensque domum rediit: interea radicum frustula in ventriculo à liquore illius, quo semper in omnibus hominibus madet, emollita fuerunt, succus ejus prolectus liquorem tinxit, qui tunicæ crustacæ poros subiens, procul dubio tunicam nerveam vellicando plus liquoris emulsit, nam post obitum, cessante fibrarum constrictione, multò majore copia spuma virore quidem tineta ex ore à ventriculo regurgitans, toto reliquo diei & noctis spatio ad horam sepulturæ emanavit, quam ex plurimis radicibus, quibus capiendis ventriculus multis modis impar fuisset, exprimi potuisset. Liquorem istum ventriculi, quem fermentum ejus existimo, si non glandulæ (quas quidam jam invenerunt, sed solitarias similesque intestinorum) saltem extrema capillamenta arteriarum fundant, idque forma liquoris, qui mora in ventriculo à calore lentorem acquirit, ac mucosus evadit, non secus ac serum sanguinis & lymphæ: quotiescunque enim ventriculos tum ruminantium, tum aliorum animalium, etiam humanos perlustravi, deteris omnibus contentis, omnique humido iteratis vicibus exsiccato, dum ventriculum, fibras & nervorum dispersionem inquirendo, varie versabam, sæpissime rursus intus maduit & sæpe satis largiter: imprimis id mihi evenit in examine Ventriculorum hominis, suum, canum,

canum, rupicaprae, ovium; & quamvis, praecipue in ruminantium ventriculis, ob copiam liquoris saepius regurgitantem, sperarim apiculos, imprimis in *κοιλία μεγάλη*, perforatos fore, tamen nullo ingenio nec oculo catoptro armato conspici potui, licet in singulos apices desinat papillula, seu lingula molliscula humidiuscula: tandem tamen nuper in *ένύσρω* Vaccæ & vituli plures solitarias inveni, attamen liquor ille neutiquam ad tres superiores ventriculos ascendere valet, utcunque ruminent, quod facile videbit, qui attentius hos perlustrabit. Fermento stomachi à radicum istarum succo jam nimium, quàm tenelli pueri interior ventriculi superficies perferre posset, saturato, circa præcordia dolere coepit; nimirum illud poros tunicae crustaceae, sensu destitutæ, transiens, attigit tunicam membranofam, illam ubique, vel saltem circa stomachum & pylorum Antrique ejus portionem, utpote nervosum admodum affixit, doloremque in ventriculo, quem vulgus cordi adscribere solet, excitavit. Vix verbum effatus humi prostratus, urinam ad viri altitudinem eminxit, non quod Vesica à Cicutæ vi quadam diuretica, fuso sero, adimpleta fuerit, nam parum, vel nihil omnino liquoris Cicutæ succo imbuti ad massam sanguineam pervenisse, postmodum probabile reddere conabor, verum quia alias urina impleta subito constricta fuerat: mox etenim Epilepsia, seu vehementissimis motibus convulsivis exagitatus fuit, cum omnium sensuum internorum & externorum, etiam tactu incute non excepto, abolitione; nam nec acclamationibus nec vellicationibus excitari poterat, sive universum systema animale ad suppetias ferendas à ventriculo afflicto sollicitatum fuerit, sive non ultima sui portione truculenter irritata, furiosè consilii inops hos terribiles tumultus instituerit. Utcunque autem tactus in cute, paroxysmo durante, abolitus fuerit, in ventriculo tamen persistit, nam in ipso insultu epileptico vomituriit, singultiit, tumor insignis magnitudinis apparuit, qui mœsti pa-

L tris

tris & miserandi puelli præcordia graviter feriit & cessante paroxysmo matris opem imploravit anxius, nondumque mentis compos. Vomendi nixum necessario præcedere debuit sensus & perceptio aliqua rei molestæ in ventriculo, non enim motus, isque vehemens & iteratus subsequutus fuisset, nisi ab afflictione ad objectum permolestum excutiendum instrumentis motui dicatis imperatus fuisset; irritus fuit quamvis validus esset, quia obstitit occlusio vel stomachi, vel gulæ mediæ, vel etiam extremæ, convulso quoque musculo pharyngæo, seu illius sphinctere & licet forte impetui aliquantulum stomachus & gula cessarent, & aliquis sonitus ex ventriculo ceu vomiturientis exauditus ab astantibus fuerit, irritus tamen fuit, quia protinùs à vehementissimis convulsionibus hæ partes rursus coarctatæ fuerant; secus ac puellis evenit, in quibus gula impetui ventriculi cessit ac cum certo & brevi auxilio infenso hosti radicibus nimirum, eliminationem permisit. Tumor in præcordiis, qui non nisi ventriculus erat, in propatulum venit, quia fibræ circa utrumque orificium constrictis, flatibus, liquoribus & radicibus omnis exitus intercludebatur, unde necessario in hanc molem assurgebat: at quoque hæc orificiorum constrictio sensum præsupponit. Singultum equidem fateor præcipue à diaphragmate edi, probantibus hoc vibratione quæ circa præcordia observatur, non raro cum respiratimis vitio, sonitu, qui non tam oritur à flatu per gulam emissio, quam ab aere per asperam arteriam eliso & in larynge fracto & mitigatione ejus, quandoq; omni modo cessatione ab aeris retentione, seu voluntaria expirationis inhibitione: At quoq; non negabitur frequentissime diaphragma ad hunc motum incitari à Ventriculo præcipue circa stomachum afflictio, sic sæpe supervenit cibus acrioribus comestis; novi aliquot quibus piper hoc symptoma effecit; oritur non raro à nimio infarctu; cessat vomitu rejectis, ventriculum molestantibus, aut ab assumptis illecebram demulcentibus; cuidam diuturnus singultus

tus

tus tollebatur continuato potu emulsionis amygd. dulc. quidam ipsum sopiunt iteratis potulentorum sorbitionibus, cuius tres superstitiosum vulgus suadet. Nec mirum est à Ventriculo gravius vexato diaphragma ad hunc motum stipulari, illudque conari ipsi hac succussione suppetias ferre, nam gula illud non ita libere transit, quin potius undique supernè gulæ propè ventriculum, mediante membrana ipsi cum pleura communi & inferne propè stomachum mediante membrana cum peritonæo communi connectitur; insuper à diaphragmate reliquo, ubi gula illud permeat, filamenta & membranæ nerveæ arctissimæ uniuntur, & ulterius aliquo usque exporriguntur atque etiam cum fibris ventriculi rectis potissimum coalescunt. Propter hoc consortium diaphragmatis & Ventriculi inflatus, quoque succussus fuit, ac Tumor ille pueri diaphragma & præcordia & manum patris inter medias convulsiones epilepticas verberavit, concurrentibus forte fibris ventriculi rectis pylorum versus stomachum aliquantum adducentibus. Ventriculi internam superficiem undiquæque sensu quodam præditam esse, multa sunt quæ probant, qui tactui annumerandus videtur, nisi sensus multiplicare sine necessitate velimus, nam præter esuriam & sitim, varios dolores & ardores non solum ab assumptis alimentis, medicamentis & venenis protinus aut aliquandiu post inglutitionem, sed etiam ab humoribus aliisque heterogeneis in illo collectis vel aliunde huc transportatis experitur: & quidni objecta perciperet? Cùm intus undiquaque succingatur membrana nervea propterea sic appellitanda, quin in illam nervi insignes stomachici desinunt & expanduntur: imò acutius cutem tum integra, tum à cuticula denudata objecta tactilia animadvertere videtur, utcunque harum qualitatum norma reputetur: sentit hæc ventriculi membrana spicula antimonii, quæ tolerat cutis integra & excoriata, ut pote medicamentum topicum sine morfu exsiccans; illud sine noxa aut irritamine admittunt oculi in

collyriis, licet acutissimè præ cute sentiant; imo apiculi nervei
linguæ, saporis organa adæquata, minus ab illius spiculis affi-
ci, quilibet factò periculo explorare innoxie poterit. Quan-
tum sensus in Ventriculo tactum cutis præcellat, non solum
Antimonio similibusque cuti plane non molestis, assumptis in-
notescit, sed quoque ipsamet *Cicuta aquatica* documento est:
nam teste *Wiero apud Cl. Smetium Miscell. Med. l. 4. Epist. ii.* Chi-
rurgi Ditmarsenses radices ejus stuppa involutas, sub cineribus
affatas & cum melle fusas, forma cataplasmatum, tumoribus
in abscessus versis in arthritide vaga imponunt. *Diosc. de Mat.*
Medic. l. 4. c. 79. Cicutæ succum inspissatum vocat *πολύχρηστον εἰς*
τὴν ὑγιαστικὴν χρῆσιν, ibique ait collyriis a nodynis commode misce-
ri, herpetem & Erysipelas restinguere: herbæ comam contu-
sam testibus appositam *ὄνειρωχτοῖσι* opitulari: lac extinguere; in
virginibus incrementa mammarum prohibere. *Dioscoridi* as-
sentitur magnus Herbariorum numerus sive ex credulitate qua-
dam, sive veritatem quoque experimentis didicerint, Videat-
ur *Trag. Herbar. l. 1. c. 159. Exc. D. Casp. Hoffmann. de Medicin. Offic.*
l. 2. c. 67. Cicutæ radicem cum Gumm. Ammoniaco secretum con-
tra duritiem nervorum proponit. *Exc. D. Joh. Rhod. ad Scribon.*
Larg. in not. 179. ad duritiem Lienis Empl. de Cicuta profert,
cujus inventorem prædicat *Joh. Heurnium*, miraturque à Lon-
dinensibus ejus nomen taceri: simile ad eandem duritiem com-
mendat *Cl. Fabrit. Hild.* Nemo horum meminit Cicutam affli-
xisse unquam cutim, eaque læsa ullam partem in consensum
raptum fuisse. Sæpius Liene magno præditis Empl. de Cicuta
Fabr. Hild. quod in Officinis nostris prostat, imponendum cura-
vi, ut ex tumoribus duris ab humore viscido crasso in artubus
applicui, quod Ægri non solum per septimanas, sed etiam per
plures menses innocue gestarunt: quin etiam ex radicibus re-
centibus Cicutæ aquat. succum expressi, radices contusas diu
manibus versavi ac canibus & lupis intrudi absque ullo sensu vel
minimæ

minimæ molestiæ, quamvis manus & digiti sæpè diù succo hoc maduerint. His non adversabitur unica *Borell. Hist. & Obs. c. 2. Obs. 3.* de Matronâ Nobili Cicutam mammæ ad imminuendam illam admovente, indeque mortem contrahente, cum sine Symptomatum aliarumve circumstantiarum recensione hoc referat. Non tamen negarim tactum circa stomachum & pylorum magis vigere & acutiorem esse, quam in reliqua interna superficie sive fundi, sive laterum, sive superni tabulati, non quod membrana nervea in his partibus minus nervis dotetur, quàm pylorus & stomachus, ut quidam opinantur, intuentes solummodo plexus insignes nerveos ad hos foris accedentes atque undique amplectentes, cum nec mole, nec numero nervea filamenta magis membranam nerveam hic quàm alibi dotent, omnes enim ulterius disperguntur & partim fibris uniuntur, partim in hanc membranam expanduntur atque ita obliterantur: Causa potius vegetioris tactus est, quia membrana nervea in pyloro & stomacho magis in propatulo & nudior est, quàm in cætera interna superficie: obtegitur enim tunica mucosa, hoc nomine insignienda, quia in homine multisque animalibus quadrupedibus unico ventriculo præditis statim post obitum aperto ventriculo, nihil nisi mucus pellucidus esse apparet; si verò spiritu vini maceretur, aut ei fervida affundatur in crustam opacam & veluti villosam degenerat, quàm magna cautione adhibita propè integram sensim à nervea separare potui. Hæc tunica sive mucosa, sive crustacea neutiquam sensum abolet, aut planè impedit, quamvis illum moderetur atque efficiat, ne quibusvis injuriis obnoxius sit ventriculus, non secus ac cuticula cutim contra has munit. Fateor quoque tunicam hanc non solum pro diversitate animalium aliter atque aliter se habere, atque in quibusdam admodum crassam, densam & tenacem esse, indeque fieri quod quædam aliis Venenum, aliis alimentum existant; verum etiam in eadem specie animalium, Ex. gr. in homine varia-

re, unde quidam facile cujuscunque generis fercula optimè tolerant, alij facile à dulcibus, acidis & acribus etiam in parva quantitate ingestis læduntur: novi quosdam qui juscula fervidissima, sine molestia inglutierunt: Forte Anus Attica apud *Galen.* & Foemina Batava, de qua *Nic. Fontan.* Cicutam sine noxa devorarunt, densiore quoque crustacea præditæ erant; fortè etiam talem nactus est Cultivorus Basileensis *Miscellaneor. Curios. Ann. Tert. Observ. 178. ab Exc. D. Joh. Rudolf. Burkardo P. P.* communicata, qui bufones, lacertas, aliaque absurda devoravit. Ipsam cuticulam ita densari & crassescere rustici, Fabri ferrarii aliique labores duriores peragentes docent, ut præ aliis qui mollicule cuticulam curant, vasa calidiora impune attingere, aut apprehendere audeant: Vidi Blombergæ metallurgos Leodicenses massas ferreas ignitas plantis pedum calcasse, imo rivo ferri fluidi ex fumo emananti digitorum apices immerfisse, ac propè manipulum hujus in vicinum parietem ejaculasse, qui in minutissimos globulos plumbeis similes quibus aviculæ sclopetis petuntur, secedebat: inspectis & tactu exploratis digitorum pulpis, deprehendi cuticulam ibidem prope in corneam durtiem immutatam & verè impenetrabilem post tot adustiones redditam fuisse: nullæ vesicæ, nullæ crustæ novæ à candente ferro excitabantur, nec plus doloris, aut afflictionis alicujus sentiebant, quàm propemodum lapis aliudve omni sensu destitutum.

Ventriculum prævio & imperante ac instigante sensu moveri, plurima sunt quæ suadent; cum utrumque orificium pari altitudine locatum sit, imo in alitibus Pylorus prope altior stomacho sit, necessario movendi vi donatum esse oportet, non enim sua sponte, aut pondere ventriculum ceu canalem assumpta permearent, sed immota in fundo cum animalis perniciæ restarent; naturaliter igitur ventriculus illa amplectitur, potulenta citiùs, quàm vulgo putatur exprimuntur, crassiora verò, postquam

quam

quam aliquomodo subacta fuerunt, sensim eliminantur ac in duodenum per pylorum protruduntur: id fit sine magno ipsius labore, aut afflictione aliqua, quia expulsio peragitur blande & lente. Præter naturam & inverso motu peristaltico, in vomitu & ructibus plerunque, non sine anxietate ac violentia perficitur: & quamvis in lienteria & fluxu cœliaco naturali affinis sit, non tamen omnis molestiæ expers est & non raro cardialgiam quandam conjunctam habet. Motum ventriculi oculis observare licet in vivarum bestiarum anatome, & non semel vidi illum constringi lente versus stomachum subsequente vomitu, aut versus pylorum contentis in duodenum explosis; nonnunquam gracilior & brevior reddebatur; mox iterum intumuit, subsequente rursus nova coarctatione, quæ vel versus pylorum, vel stomachum progrediebatur. Motus istos peragit fibrarum beneficio; quarum maximè conspicuæ sunt exteriores rectæ, internæ & his subjacentes circulares: à rectis se contrahentibus undiquaque ventriculus brevior & gracilior evadere videtur, à circularibus motu peristaltico pergente undiquaque latera sibi met accedunt & contenta propelluntur: præter has manifestiores, sunt aliæ transversæ minutissimæ fibrillæ, quarum beneficio rectarum & circularium stamina seu fibræ connectuntur, & in motu quodlibet fibrarum genus sibi appropinquat; præterea rectæ & circulares harum interventu junguntur & in motu sociam operam præstant; denique etiam ab his ubique per totam ventriculi peripheriam quàm plurimæ ad membranam nerveam exporriguntur, quibus debetur consensus fibrarum manifestiorum & hujus membranæ; illæ quoque anfractus efficiunt, unde separato fibrarum tegmine oblitterantur anfractus, ac nervea in amplissimum receptaculum distendi potest. Non possum non hic duo paradoxa inserere; primum est Fibras ventriculi & intestinorum, addo etiam cordis & omnium musculorum, nihil nisi nervos esse, aut proximè ad illorum naturam accedere, certè si quis persequatur

tur

tur cum solertia quadam nervos musculos subeuntes, observabit nerveas fibrillas arctissime uniri & in unum corpus coalescere, & licet nervus musculum transiens non omnis in fibras illius impendatur, id tamen in vicinis musculis fit atque eo usque progrediuntur, donec tandem in membranas, adæquatum tactus organon, absumantur hacque ratione terminentur. Non hoc propterea cuiquam absurdum videatur, quod nervi corpora mollia minusque tenacia sint prætereaque minuta, ut hanc ob causam impossibile sit tot fibras in tota corporis fabrica constituere: molles esse nervos intra spinalem medullam, ut cæteros quatuor sensibus inservientes præteream, contentos indeque elabentes aliquousque, ultro fateor, at paulo ulterius progressi non solum tenaciores sed & crassiores evadunt, alicubi ganglia pro majore robore indultu beneficæ naturæ asciscunt: qui dubitat persequatur solummodo nervos crurales ab exitu ex osse sacro & lumbarium vertebrarum ostiis ultra coxas, inveniet infra coxam nerveum fasciculum majorem, crassiorem multis vicibus quàm circa ortum erat: dum hæc scribo, fasciculum hunc examinavi & in fibras, ventriculi & intestinorum fibris tenacitate & firmitudine nihil prorsus cedentes, dirimere potui atque ut in ventriculo, intestinis, Corde & musculis aliis transversis fibrillis connectebantur; quælibet quoque fibrarum istarum nervearum more aliarum fibrarum in minutissima filamenta discerpi poterat, videbaturque major moles & robur nervis accedere quo magis à sua origine discedunt. Aliquando nervum insignem è cranio emergentem sub inferiore parte orbitæ oculi versus rostrum progredientem in Anseri sene prosecutus sum, qui ortui vicinus mollis erat & quamvis plurimos ramusculos vicinis partibus & naribus suppeditaret, non tamen moles multum imminuebatur quo magis ab origine distabat tenacior evasit, & tandem in extremitate rostri superioris planè in lamellam osseam degeneravit, non secus ac in gallinaceo genere tendines muscu-

muscu-

musculorum pedes imos flectentium & extendentium ossi frequenter fieri comperiuntur. Alterum paradoxum est, fibras intestinorum & ventriculi, imo etiam cordis aliquandiu vim movendi se retinere emortuo animali, utcunque dicatur cor primum vivens & ultimum moriens. Vidi sæpè in ovibus mactatis, inciso à lanionibus abdomine, visceribus adhuc calidis diù intestina motu peristaltico sursum deorsumque moveri ac chylum exprimi. Aliquando Ventriculos & intestina capræ cum hepate, Liene & mesenterio ex recenter mactatæ ventre in macello eximenda ac in domum meam deferenda curavi; tabulato his visceribus impositis, *κοιλία μεγάλη* obscurè quidem subinde contrahebatur, at intestina ultra dimidiam horam motu peristaltico mire & celerrime movebantur, & cum quædam pinguedine jam alicubi congelata ipsaque prorsus perfrigefacta à motu cessarent, nihilominus alia his subjecta adhuc calida motum vel sponte, vel irritata continuabant. Anno 1676. Felis aliquot foetus vivos peperit, unicum mortuum: post partum ægrotare cœpit, omnes cibos etiam carnes fastidivit, impense sitiit, ad vicinum fontem excurrit, avidissimè iteratis vicibus bibit: 25. Aug. hora 10. Antimeridiana mortua est; hora prima meridiana Ventriculum & intestina cum *Nob. D. Joh. Conrado Pejero Anatomico dexterrimo* exemi, perlustravimus illa ac imprimis in glandulas intestinorum inquisivimus: Uterum inflammatum & lochiis nigerrimis putridis infarctum invenimus, hicque mortis causam latuisse putavimus: circa 2. pomeridianam *D. Pejerus* Chyli receptaculum aliam ob causam tubulo inflavit, protinus primum auricula dextra micare, mox totum Cor systole & diastole, quamvis cadaver rigidum & frigidum esset, moveri cœpit, hanc verissimam & animalibus vivis apertis alias conspicuam systolen & diastolen ad seram vesperam continuavit, cum omnium spectatorum summa admiratione; & si forte rythmus iste elanguescebat, post novam inflationem pro-

M

tinus

tinus vivæ instar redintegrabatur ac pari alacritate perficiebatur. Idem non diu post hæc tentavit *Cl. D. D. Joh. Conrad Brunner*, *Anatomicus solertissimus, Gener meus* in Cane molosso, cui pancreatis ductum filo arctissime constrinxerat aliquot septimanis ante hanc anatomen: exemptis ventriculo & intestinis & examinato ductu pancreatico, num sc. penitus occlusus esset, post longam moram diuque jam emortuo cane, ab inflatione receptaculi Chyli cor denuo moveri vera systole & diastole coepit, ac pluribus horis hunc motum continuavit, donec auricula sc. dextra exaruit. Integram Historiam aliaque circa ductum pancreaticum tentamina destinavit *Inclyto Collegio Curiosorum Germania*, quam propediem suppeditabit. Idem aliquando in taxo inflata vena cava tentavi, cum Chyli receptaculum jam à canibus venaticis lacerum esset, verum vix unam alteramve micationem Cordis auricula edidit, reliqua mole immobili permanente.

Aliquoties Catellos projectos vivos, ad motum ventriculi, intestinorum & Chyli aliaque mihi potissimum, in medendo aliquando profutura observanda aperui; vidi sæpius omni sensu & motu abolitis, imo detruncato capite, Cordis motum, systole & diastole ritè alternantibus, plurimis horis integrum perstitisse. Forte talis vita fibræ Uteri permansit superstes in foeminis, quæ post obitum foetus vivos aut Embryones excluderunt, nisi enim foetus impulsus fuisset, non constaret modus, quo foetus vel Embryo claustra hæc perumpere potuisset; quamvis *Exc. D. Bartholin. Anat. Reform. l. 1. c. 28. p. m. 275.* aliter sentire videatur. Non autem hæc eo dicta velim ac si Ventriculus, intestina, cor & uterus sibi proprium motum vindicent, nec à cerebro & cerebello pendeant; nec in dubium voco præclara experimenta *Exc. D. Willis Anatom. Cereb. c. 23. p. 194. aut Exc. D. Loweride Cord. c. 2. p. 86*: nam certum est denegato influxu à cerebro & cerebello, harum quoque partium motum tandem aboleri:

leri:

leri : id non solum apoplexia , sed violentæ quoque præcisiones medullæ spinalis , aut nervorum paris vagi : eorumque ligaturæ abunde testantur ; solummodo hoc innuere volui , in fibris harum partium sensus alicui & motus instrumentum pertinacius inhærere , nec tum cito , ut alibi , evanescere , quod *in l.c. Cl. D. Louverus* etiam concedit , dum aliquem motum ligato pari vago cordi permanere non negat , licet illum nervis intercostalibus tribuat. Sic quorundam animalium Ex. gr. Lacertarum & serpentum caudæ aliaque trunci frustra diu varie se torquent , sic Cor anguillæ & Lucii piscis exemplum diu systolen & diastolen peragere creduntur. Fibrarum istarum actio , seu motus est contractio , in qua in se coëunt & breviores simulque graciliores fiunt : nimirum nulla fibra est , utcunque simplex appareat , quæ non in hac contractione , antea laxior , mollior & planior , fiat rotundior , gracilior , durior , densior & brevior ; quod conspicitur manifestè in motu intestinorum , ventriculi , cordis in systole ; imo etiam muscoli angustiores , duriores & breviores evadunt , utcunque in medio in ventrem attollantur : Deinde dum fibræ contrahuntur videntur incisuræ quædam seu sulci transversæ , brevissimis intervallis distantes : id in fibris oblongis & circularibus majoribus seorsim separatis , frigida aut tepida maceratis ac orbi aut asseri plano parum humectatis impositis , manifestius conspicitur , quàm ut verbis exprimi possit. Contractio ista fibrarum sæpè pertinacissima , firmissima æqueque solubilis est : observavi in intestinis colica defunctorum & animalium quibus purgantia aut corrosiva intrudi , tam pertinaciter se constrinxisse , ut flatus aut contenta inter duas contractiones intermedia , vix ulterius propellere potuerim. Novi Illustrissimum quendam dominum pugnum tam arcte clausisse , ut nec robustissimus illum aperire , pollicem extrahere aut digitos explicare potuerit.

Hanc fibrarum contractionem quidam mechanice expli-

M 2

care

care conantur, ac fieri opinantur impletione & distensione quadam à Spiritu incluso subito se expandente & majus spatium poscente secundum omnes dimensiones, unde fibræ breviores & pars, quam fibræ amplectuntur, angustior, evadant: verum id minus phænomenis congruum videtur, fibræ enim non sunt corpora fistulæ instar cava, sed filamenta tenerrima, simul & tenacissima, prorsus impervia; & licet fibræ quædam primo intuitu simplicissimæ apparentes, in plura filamenta subtilissima subdividi possint, quarum primariæ omnes rectæ, secundariæ transversæ aut obliquæ, rectas instar subtegminis colligantes existant; quamvis etiam major fibrarum complexus propria membrana obvolvatur, ad interiora admittat surculos venarum arteriarum & vasorum Lymphaticorum ad vitam & vigorem tum obtinendum tum conservandum; quamvis concedenda sit porositas aliqua & spatium inter unam alteramque fibræ rectam, etiam inter transversas, ac propterea liquorem admittat, non secus ac cannæ Indicæ oleum superne imbibunt, eique descensum per poros ad proximum internodium permittunt; quamvis denique per medium & transversim dissectæ rursus coalescant, atque ita uniantur, ut pristino motui inservire possint, quod non nisi intermedio humore, calore & spiritibus fecundo, præstabitur, nihilominus tamen nec in hoc minutissimarum fibrillarum complexu, unde integra fibra resultat, hanc inflationem locum habere credere possum, cum quælibet harum angustior, densior & durior in contractione evadat. Novi plures fibrarum coalescentiam fabulosam censere, qui tamen vel Cheirurgiæ imperiti sunt, vel in re præstiti non difficili nunquam periculum fecerunt: modum consuendi nervos magnos (forte tendines intelligit) *Gabriel Ferrara Observ. Cheirurg. l. 1. c. 17. p. 32. Francofurt. 1625. edit. tradit. Retulit mihi D. Gauthier Chirurgus Illustrissimi Domini Comitissæ de Rabatta Generalis Exercitus Cesar. 1677. Mens. Oct. duobus tendines carpum flectentes & uni-*

pedem

pedem extendentem præcisos fuisse, qui, consutis tendinibus artificiose, motum integrè consecuti fuerunt: artificiumque facile in canibus addisci posse. Non ita pridem hoc ausi sunt hinc Chirurgiæ quidam studiosi; cani in pede sinistro tendinem magnum transversim dissecuerunt; incisa secundum longitudinem cute, in tendinem retrogressum inquisiverunt, forcipe apprehensum retraxerunt, methodo à *Ferrara* tradita simplici filo tendinum capita præcisa accuratè junxerunt, quæ citra balsama aut Emplastra, solo canis linctu coaluerunt; currit nunc sine ullo impedimento: in loco ubi sectio facta fuit, nodus instar ganglij tangitur. Sed ut ad fibrarum contractionem redeam, quomodo illa peragatur? explicatu difficilimum, si non impossibile, existimo, imo me ignorare ultro fateor: in ventriculo intestinis, utero, corde aliisque partibus voluntatis aut phantasiæ imperio non subjectis, consequitur perceptionem irritaminis membranæ nerveæ sponte; in musculis fibræ obediunt mandatis voluntatis, aut appetitus sensitivi; ubique sæpissimè celerrimè & ad quemvis etiam nutum contrahuntur: Ex. gr. Si pollicis pedis extensio vel flexura imperetur, momento citius, nisi morbus obstet, attollitur aut flectitur, quo brevissimo temporis intervallo vix mente concipi potest, vel humorem vel spiritum etiam subtilissimum, à sede phantasiæ, ad extremum pedem per corpus densum fulguris instar ejaculari posse ad constrictionem talem perficiendam. Jure de omnium fibrarum contractione pronuntiari posse opinor, quòd de Cordis motu *Exc. D. Louver. de Cord. c. 2. p. m. 85.* dicit, nempe nimis arduum esse de ratione motus ejus quicquam rite concipere, atque Dei solius, qui secreta Cordis rimatur, motum quoque ejus cognoscendi prærogativam esse. Interea, dum meliora & clariora proferantur, credam cuilibet harum fibrarum vim inesse ob quam facilissimæ & promptissimæ sint ad contractionem & cessante stimulo aut imperio, brevi quoque relaxentur.

M 3

Prout

Prout Fibrarum motus seu contractio earumque relaxatio non solum in musculis, sed etiam in ventriculo, intestinis, utero, Corde aliisque partibus manifesta est, & in sensus incurrit, aut certè rationibus firmissimis demonstrari potest, ita quoque certum est alicubi membrana nervosa sola, quàm fibræ obtegunt & amplectuntur, aut membrana fibrarum plexus seu fasciculos involvente gravius afflicta, aut irritata, fibras alius partis ab hoc objecto irritante immunis ad contractiones sollicitari, imo cogi, quod vulgo per consensum fieri dicitur. Fibræ quæ ad hujusmodi contractiones commoventur, sunt vel partium vicinarum, vel remotiorum, vel remotissimarum. Rem exemplis explanare liceat, ad *Puerorum & Puellarum*, maliâ *cicuta aquatica* tantoperè afflictorum, fatum melius intelligendum. Si calculus, imprimis asperiusculus & angulosus, relicta parte carnosâ renum, seu avulsus à carunculis papillaribus illorum, in pelvim descendat ac per ureteres ad vesicam protrudi incipiat, non solum sævissimos cruciatus etiam minor excitat, nisi ureteres à plurimis prægressis calculis nondum dilatati fuerint, verùm etiam vomitus movet, seu adiguntur fibræ circulares ventriculi ad contractionem ad eijcienda ejus contenta; imò quandoque fibræ circulares intestinorum & vesiculae biliaræ ad illam abripiuntur, unde bilis vomitus consequitur, quandoque tormina ventris excitantur & alvus fortiter occluditur. Orificiis ventriculi sc. pyloro & stomacho ab objecto rodente aliterve vehementius afficiente læsis, cardialgia oboritur, quam non raro leipothymia imò Syncope comitatur, sc. Cordis fibris diutius in Systole constrictis permanentibus, aut quasi attonitis, à motu cessantibus, unde sanguinis motus vel imminuitur, vel aliquandiu suspenditur, partes calore influo defraudantur, sæpeque plurima mortis imago apparet. Intestinis sævis torminibus exeruciatis, sive ob fibrarum pertinaciorum constrictionem & flatuum aliorumque contentorum detentionem

nem

nem p. n. sive propter illorum subintractionem, in his frequentiorem quam vulgo creditur, sive intestinis in *ἐπιερωκίλη* fortiter compressis, sive ab humore aliove contento ipsa arrodente, sæpissime enormis vomitus sequitur, non solum intestinorum cæterorum sanorum portionibus, sed ipso quoque ventriculo ad motum peristalticum inversum coactis; imo vesicula porusque bilarius ad aliquam constrictionem compelluntur, quamobrem plerunque tandem mere biliosa evomuntur. Partis remotioris in consensum raptæ exemplum fit Spasmus in principio gulæ, musculorum maxillam inferiorem adducentium & labiorum, consequens aliquando herniotomiam: aliquoties enim vidi post sextum diem à castratione, quandoque tardiùs hujusmodi ægros primum de quadam deglutiendi difficultate conquestos fuisse, ob quam cibos ex faucibus per gulam in ventriculum protrudere nequiverunt, subsequente mox spasmò cynico, ac tandem arctissima dentium constrictione, ut nulla vi os deduci potuerit, nec liquorem siphone per hiatum à dente evulso comparentem infusum deglutire valuerint, licet mens adhuc constiterit, loquuti fuerint, se famelicos & siti-bundos dixerint, idque non una atque altera hora, sed diebus aliquot ante obitum & antequam Epilepsia sævissima ipsisque funesta supervenisset. Remotissimarum partium consensum & sympathiam nobis ostendunt Epilepsiæ originem ducentis ab extremis pedibus, testiculis, utero, intestinis, ventriculo aliisve magis absconditis & nihilominus à cerebro & cerebello distantissimis, quæ tamen coaffici necessum est, non solum propter universalem & totius corporis convulsionem, verum etiam ob abolitionem omnimodam sensuum internorum & externorum. Hujusmodi motus convulsivos in aliis partibus resultantes, quamvis causa proxima contractionis fibrarum ibi non detineatur admittit quoque *Exc. D. Willis in Patholog. Cerebr. & Nervos. generis c. 1. p. m. 19.*: Ubi fatetur partium nervosarum irritationem

tionem

tionem motus convulsivos efficere variis in locis à variis rebus, etiã fibris incongruis. Res illas vocat, Venena, qualitatum tangibilium excessus, varia recrementa sanguinis & succi nervosi, miasmata febrilia, humores salinos, sulphureos, lumbricos, calculos &c. Hujus sedem, licet in qualibet systematis nervosi parte noxam inferat, ut plurimum tamen vel juxta nervosi generis principia, vel extremitates vel in mediis nervorum processibus, præcipue verò in plexibus defigi: p. 20. Extremitatem exteriorem seu finem, quam nervorum ultimam expansionem in membranis nervosis & associationem, imò unionem in fibris nerveis vocare soleo, motus convulsivos suscipere, eosdemque quaquaversus transferre concedit, attestantibus convulsionibus sequentibus puncturas nervorum & tendinum, vellicationes in visceribus à pharmacis, humoribus acris, lumbricis in ventriculo & intestinis; exinde n. motus convulsivos non solum in partibus affectis resultare, verum etiam indifferenter in alias quascunque partes retorqueri. Huc pertinent aliquomodo illa quæ c. 6. tradit de motibus convulsivis, quorum causa circa nervorum extremitates subsistit.

Modus quo fibræ partium vicinarum coafficiuntur ac ad communem contractionem stimulantur, forte non adeo obscurus est, & concedi poterit illud fieri ob membranam nerveam cum ipsis continuam, aut propter nervos ab eodem ramo oriundos; quod explicant similitudine chordæ in extremitate tensæ, ejusdem tensionis sensu ad principium ipsius pervadente: hoc locum habere creditur in consensu renum, intestinorum & ventriculi, item intestinorum & ventriculi, ut & hujus & Cordis: attamen in partium remotiorum, aut valde distantium vel ob hanc unicum rationem explodenda videtur, quod partes intermediæ, aut his viciniore, licet eorundem nervorum participes sint, à contractione immunes sint: imò illæ ipsæ partes in quibus minera, seu fomes convulsionum detinetur, non raro
nihil

nihil convulsivi patiuntur. Quidam ut hanc compassionem credulis obtrudant, maxime in convulsione universali, seu epilepsia partium distantiorum læsionem subsequente, præviam in nervorum origine dispositionem & apparatus causæ morbificæ comminiscuntur: quidam inde aliquid vitiosi à parte ægra cerebro transmitti opinantur. Verùm citra apparatus morbificum circa originem nervorum Epilepsiam excitari aliquando hinc manifestum fit, quod sæpe quidam hac corripiantur quoad cerebrum & cerebellum sanissimi, sic adoritur illa quosdam à punctura nervorum, morsu viperarum, infantes corrupto lacte & pultibus in ventriculo & intestinis: eandem excitant quoque lumbrici; venena quædam in ventriculo subsistentia nec ejus pomæria egressa. Deinde sæpe illa tollitur causa morbifica ex parte primario affecta, nullo vel exiguo ad cerebri roborationem habito respectu, vel medicamentis præcipue ad illius curationem directis. Novi juvenem quendam rusticum ab epilepsia satis truculenta vindicatum fuisse à vesicatorio toti pedis dorso applicito, unde symptoma hoc tragœdiam ordiri persensit: non ita pridem *Dom. D. Joh. Conr. Brunner*, hanc ob causam cum fructu Nuchæ moxæ succedaneum apposuit. *Illustrissimus Puellus*, de quo supra, post iteratos clysteres anodynos ab epilepsia liberatus fuit, nec ad hanc usque diem vel minimum insultum expertus est, jam propè 18. annis elapsis atque adhuc sanissimus vivit: idem in pluribus infantibus atque adultioribus expertus sum. Lumbricis expulsis, venenis assumptis è corpore eliminatis, aut illorum ferocia obtusa & cohibita, morsibus viperarum mature adustis epilepsiam vel sublatam vel præcautam fuisse, experimentis confirmare possem, cujusmodi etiam in observationibus Medicis passim occurrunt. Communicatio causæ morbificæ, ejusque ad cerebrum transmissio in multorum ore est, plerisque de viis & ratione, qua illuc transportetur, non usque adeò sollicitis, sc. sufficit illis *Hipp. ξύπνοια,*

N

ξυμπνοια

Σύμπνοια καὶ συμπαθεα πάντα εἶναι. vapores & flatus ab utero, liene, ventriculo, intestinis aliisque partibus imi ventris caput petere, atque huiusmodi tumultus ciere, sæpè à vulgo practico- rum auditur, & in illorum consiliis legitur; interea nulla cura ipsos tangit, quomodo diaphragma & pectus undique pleurâ succinctum perrumpant, aut cranium ac duram matrem in basi ad cerebrum & cerebellum usque transeant, si omnino concedatur, orificia stomachi hiare, non benè claudi, & hæc μετέωρα ad fauces usque pertingere: non perpendunt à partium istarum membranis ita coërceri, ut alibi potius & per patentia oscula ipsorum excretioni dicata exitum quærant, quàm sursum tendant. Tùm has tum alias ob causas meritò hunc vaporum ascensum & translationem explodit *Exc. Willis l.c. c. 6. 10. § 14.* atque alibi passim. Ex fomite huiusmodi per nervos humorem vel vaporem caput adire mihi à vero plane alienum esse videtur, cum circa extremum suum finem vel in membranas expandantur, vel cum fibris, quæ corpora densa & solida sunt, in unum coalescant; in partibus enim istis nervi vel terminantur, vel si illas permeant, nihilominus propriis membranis involvuntur, ut nihil horum imbibere possint, & licet aliquid huiusmodi poros membranarum subiret, neuti- quam tamen ulterius progredetur, obstarent fibrillæ transversæ nervorum fasciculos colligantes, remoram facerent ganglia frequentia tum nervorum medullæ spinalis, tum cæterarum parium. A venis & vasis lymphaticis ab his partibus aliquid resorberi, item è ventriculo & intestinis portiones venenorum assumptorum chylo & sanguini permisceri non nego, quin etiam concedo sanguinem hunc inquinatum undiquaque cerebrum, cerebellum, medullam oblongatam & spinalem, nervorumque caudices & fasciculos subintrare, nam intra anfractus cerebri & laminas cerebelli manifestè ingrediuntur illorum substantias arteriæ capillares innumerae, atque transversim incisæ cerebro, cerebello, medulla oblongata

longata

longata & spinali, guttulæ sanguinis emicant, & dextrè directis medullâ spinali & nervorum fasciculis, in visum incurrunt vasa sanguifera capillaria. Quamvis autem è fomite partium distantissimarum à cerebro particulæ quædam, aliàs generi nervoso inimicissimæ abripiantur & sanguini permisceantur, non tamen, licet quoque ad originem nervorum continuè vel etiam per exiguum temporis spatium deferantur, epilepsiam hanc efficere videntur, nam primùm non continuam epilepsiam excitant, sed sæpe longæ induciæ conceduntur illis ab epilepsia, qui hanc per consensum patiuntur. Deinde tollitur sæpe omnimode fomite sublato, quamvis particulæ adhuc sanguini permixtæ sint, quod procul dubio etiam puellis evenit, post vomitu rejectas radices Cicutæ. Denique sæpe pessimæ notæ particulæ illæque acerrimæ sanguini confunduntur, à quibus nunquam vel rarissimè Epilepsia excitatur. In Lucæ ♀ affectis, sanguis abundat particulis non solum carnes depascentibus, sed ossa quoque alicubi instar aquæ stygiæ arrodentibus: neminem tamen epilepticum hac solâ affectum evasisse vidi, quamvis quàm plurimis in Nosodochiis Italorum Medicorum praxin secutus adstiterim, & non pauci etiam his in oris se curæ meæ dediderint, maximè hoc bello flagrante, quo, præter innumeras humani generis perniciës, hic quoque morbus invaluit, antea minus notus & verè infamis, ceu benè merita peccati poëna & vindex. Plures quoque cancro affectos utriusque sexus cognovi ab Epilepsia immunes, quamvis absque ullo dubio teterrimi humoris particulæ à venis resorbeantur & sanguini permisceantur, imprimis si diu exulcerati negligantur, nam licet canceri hujusmodi ferro & igne quandoque extirpentur, vulnusque ad cicatricem perducatur, alibi tamen novi emergunt, quod Moniali cuidam contigit, cui mammam auferendam curavi, enascente post triennium primum sub axilla tuberculo duro, quod brevi magna incrementa sumpsit ac exulceratum corrosis

vasis sanguiferis majoribus brevi lethum attulit. Memini me Patavij ab *Exc. D. Petr. de Marchettis Praeceptore meo* aliquoties audivisse, ablatis mammis cancrofis se observasse cancos in utero abortos fuisse, imo fonticulos in brachiis & pedibus in ulcera cancrofa degenerasse. Praetereo pædarthrocacem aliaque ulcera diuturna cum ossium carie conjuncta, lepram, phthisin aliosve hujus generis morbos, in quibus certò certius in massam sanguineam redundant humores, nulli acrimonia cedentes nec minus nervoso generi infesti; quibus tamen nunquam epilepsiam supervenisse observavi, etiam tunc quando post multos labores quidam sanitati pristinae restituti fuerant, nec ichoribus pravis alibi exitus parabatur.

Ad rem hanc obscurissimam explicandam aliquo modo necessario statuendus videtur *Præses* aliquis *toti Systemati nervoso præfixus*, qui quandoque hos tumultus imperet; quemlibet enim motum animale præcedit perceptio & cognitio aliqua, hanc sequitur appetitus rei gratæ aut aversio rei noxiæ, à quibus imperatur motus, qui, quod imperatum fuit, ex sequitur: de quibus videatur *Exc. D. Glisson. de Percept. & Appetitu Nat. & de Gula, Ventriculo & Intestin.* In quibus solidè & doctissimè hoc argumentum tractat. Hunc Præsidem *Nob. Helmont.* tum in his motibus convulsivis, tum alibi, inserviturum expediendis nodis difficilibus, vocat *Archeum*; quàm benè *D. Glisson. in l.c.* ostendet. Præses iste non est Voluntas, quia invitis partibus motui dicatis tumultus isti cientur. Appetitus sensitivus commodius appellaretur, cum potissimum ille motus animales fibræ peragendos privatim & publice post perceptionem, partibus naturaliter se habentibus imperet. Nihilominus tamen in motibus præternaturalibus imperandis & hic appetitus, si non dubius certe admirandus agris operam dantibus quotidie apparet. Duorum puerorum post herniotomiam convulsionibus defunctorum cadavera secui: primus 9. circiter annorum 1643. mense decembri

decembri castratus in dextro latere, bene se habuit ad diem sextum usque, tunc ad risum à fratribus & sociis, mox ad iram concitatus fuit ob rem nihili: circa vesperam difficulter deglutire coepit, postridie plane non amplius deglutire nec os aperire valuit: tertio die nunc à tetano ceu rigidus jacuit, nunc artus & truncus mirè à motibus convulsivis succutiebantur: frustra ab Exc.D. Felic. Platero, magni Plateri ex Fratre nepote varia medicamenta adhibita fuerunt; post graves exantlatos cruciatus vivere desiit: cadaver Basileæ Exc.D. Platero præsentè aperui, nihil prorsus inflammati, aut aliter p. n. dispositi invenimus, quàm processus peritonæi reliquias flaccidas, sublividas & quasi sphacelatas, cum portiuncula exigua partium vicinarum abdominis & peritonæi, corruptela vix ultra uncias duas serpente. Idem in altero Puerò Pistoris nostratis filio ante 20. annos observavi, quem his spasms Herniotomus frigidæ potu & pedum perfrigeratione dedisse ansam opinabatur. Pridem spasmum in gula obortum, post universum corporis habitum ad internecionem usque invadentem adscripsi sphacelo partium istarum nervosarum, originem nervorum inconsensum rapientem. Verùm hæc nunc quater cancos loca hæc undiquaque depascentia in viris robustis occupasse observavi, nullo unquam spasmo subsequente, quamvis pus aqueum largissime ex ulcere stillans obvia quæque corrodendo acerrimum esse pateret. Idem dum hæc scribo in Viro Nobili comperio, hic Mense Majo 1678. σαρκικήλην in sinistro latere excindendam curavit, pondere, ut Herniotomus retulit, librarum duarum: processus peritonæi portio supra funiculum versus abdomen remansit, crassior duabus unciis: vulnus scroto inflictum consolidationem aliquam pollicebatur; at decedente funiculo portio illa peritonæi carnosæ & veluti scirrhusa nunquam cicatricem successuram, mitissimis etiam siccantibus adhibitis, ostentavit: præmonui Herniotomum aliquid cancrofi hic latere, erupturum brevi, propterea, ut cunque caro

luxuriet, omnium acrium usum penitus omittendum: monita spreuit; ulcus dilatabatur; pus primùm coctum, magis aqueum indies evasit, cutim & carnem renatam consumpsit, ulcus latis & profundius evasit: post unum alterumque mensem oppidum, quod inhabitat Nobilis, transii: vocor; video ulcus duabus palmis longius, ultra palmum latum, pus fundere aqueum, subcruentum, foetidum, cum pauco debitam consistentiam & colorem habente; labia inversa, inæqualia, tuberosa; profundiora, alicubi rubra, inæqualia, alibi ceu cauterio potentiali adusta, sphacelata: suasi siccantia mitissima, imprimis pulveres & collyria ex plumbo confecta: prædixi astantibus ulcus cancerosum & immedicabile, quod ægerrime tulerunt: hortatus sum ut sibi ab Agyrtis & Empiricis caverent: verum his susque deque habitis primum ulcus crediderunt Fabro lignario, optima quæque promittenti; inspergit ille pulv. ex arsenico, fuligine & sulphure: carnosæ excrescentiæ imminuebantur, mox tamen renascebantur, ulcus magis magisque dilatabatur sursum deorsumque: increpatus à D. D. Brunnero Empiricus iste quoque Ægrum deseruit: Alius nunc Hernioromus ipsi medetur, quem quoque acria adhibere audio: circa medium Januar. 1679. ingens hæmorrhagia in ulcere evenit: urina prope radicem virgæ ex ulcere emanat: adhibet ille nunc butyrum antimonii, & sublim. aq. fortem; quibus procul dubio mors accelerabitur finemque calamitosi morbi, ob quem dies noctesque in sella traducere cogitur, brevi experietur. Nobilis iste ab illo tempore, quo cancer in apricum prodiit, ad 1. Febr. hujus anni, nihil unquam convulsivi expertus est, quamvis sævissimos cruciatus tum à virulento pure, tum à medicamentis causticis, puris acrimoniam augmentibus passus fuerit, & plurimas noctes insomnes hæctenus duxerit.

Observavi parotides cancerosas omnia ad collum usque depascentes, epulidem cancerosam totam malam consumentem, fucus

cus

cus canerosos oculorum, caneros labiorum, faciei, extremi apicis nasi, nullus tamen vel comitem habuit epilepsiam, vel quod equidem sciam, ante supremum diem illam expertus est, quamvis plerorumque vitæ exitus mihi innotuerit. Hi omnes varii generis dolores sc: urentes, prurientes, pungentes, vellicantes, lancinantes diu noctuque sustinuerunt, nec unquam τὸ ἐγκέφαλον vicinus ita in consensum raptum fuit, ut inde artus aliæve partes convellerentur. Infantibus dentientibus, maximè caninis erumpentibus, item tormina patientibus, epilepsiam accidere nemini ignotum est. Adultiores odontalgiam, podagram, colicam, hemicranias, cephalæas summopere excruciantes, sæpè pluribus diebus, imo septimanis ac mensibus experiuntur, quorum nec centesimus, inde epilepsiam patitur; licet plerunque colica ab intestinorum convulsione præcipuè pendeat, & podagricis spasmus flatulentus sæpè graves molestias pariat & dolores exasperet. Plurimi colicâ biliosâ, affecti meâ operâ usi sunt, nullum tamen epileptici quidpiam perpeffum recordor, præter Nobilem computationibus deditum, & Illustrissimum quendam Dominum crebrò recidivantem colicam sustinentem; qui ambo tamen epilepsiam tunc passi sunt, cum tormina mitiora atq; jam paretici essent. A clystere uterino, cui parum vitrioli Romani permixtum fuit, sævissima symptomata convulsiva commota fuerunt, in Matrona nobili, ulcus uteri habente, apud *Exc. D. Harveum l.c.* E contra Scortis Patavii in Nosodochio S. Francisc. ab *Exc. D. Marchetti* ulcera vaginæ à lue ♀ oborta, impunè eluebantur aquâ forti, aut ferro candenti attingebantur. *D. Joh. Georg Cronerus*, lithotomus nostras, Virgini carnem post ostium urethræ instar cristæ galli enascentem, summumque dolorem à mictione facientem, butyro antimonij auferre conabatur, cum partes vicinæ inde læderentur, ustionem suasi, à qua emarcuit & cum eschara decidit, ulcere brevi consolidationem admittente: interea nihil quicquam convulsivi vel à liquore corro-

corro-

corrodente vel igne excitatum fuit. Ante aliquot annos rusticus pede fortiter ancillæ parieti assistentis abdomen flatibus distentum calcavit, unde uterus prolapsus fuit: venit Wolfachium ad Herniotomum quendam; hic viso orificio interno uteri mucositate obsito, ulcus cancrosum valdè sordidum existimans, imposuit orificio prorsus nervoso & sensu exquisitissimo prædito, ☿ sublimatum: postero die ab ipso accersitus primo intuitu veram procidentiam uteri agnovi: rejecto ☿, iussi procidentiam lacte calido, in quo flores Chamem. melil. verbasco. cocti fuerunt, uterum fovere, uterum reponere, ac pila repositum detinere, unde nihil gravius passa convaluit. Observavi in duabus Monialibus & duabus foeminis in matrimonio viventibus, uterum post diuturnum fluorem album ulcere cancroso correptum fuisse, apparente in hypogastrio tumore duro inæquali & continue ichorem foetidissimum sub cruentum, cum maximo dolore, stillantem: omnes tabidæ moriebantur, nulla convellebatur: una ex monialibus juvencula adhuc ineffabiles cruciatus sustinuit, maxime post alvi solutionem & mictionem, ultra novem menses: obiit præterito anno summè extenuata, cuti vix ossibus hærente. *Præses iste systematis nervosi* non minus ab aliorum sensuum quoque objectis percellitur, ac non raro universales convulsiones imperat. Foemina quædam gravida in Nofodochio nostro conspecto Epileptico, post tergum ipsius cum impetu humistrato & vehementer convulso, ita perterrita fuit, ut paulo post ipsa quoque epilepsiâ corripere & puella, quam post paucas septimanas enixa est: hæc incertis periodis matrem & filiam ad nonum ætatis annum crebrius invasit, & frustraneis omnibus medicamentis, utramq; sævities paroxysmorum necavit. Virgines duæ nubiles à procis furtim ipsarum cubilia conscendentibus territæ, eandem epilepsiam contraxerunt, quarum una post plurium annorum decursum, multis perpeffis paroxysmis apoplectica obiit: altera misella adhuc superstes est, malo nulli remediorum generi cedente. Quis

Quis non à fragore valido, subito, & inopinato edito percellitur, ita ut artus succutiantur & cor ad tremorem quendam illo ipso momento commoveatur? Quod non fieret, nisi objectum hoc terrificum ad phantasia delatum, Præsidi ceu res fugienda sifteretur, sunt tamen quoque qui nec ab horrendissimis spectris nec à bombardarum tonitru perturbantur, maxime qui sensus exercitatos & his assuetos habent. Novi Monialem cui protinus ceu ab electivè trahente, aliquot vicibus alvus solvebatur, quoties coram ipsa de rhabarbaro & fol. fenæ, ceu purgantibus ipsi notioribus differebatur: Fœmina quædam nostras, post morbum chronicum pharmacopolium prætereundo tota exhorruit, nausæa correpta fuit & vix vomitum evitare valuit, ut hanc ob causam plateam illam declinarit: scilicet in utraque sapes & odores illarum phantasiæ abominandi, solâ nominum mentione, aut odoratu, in memoriam revocabantur, ac Præsidi systematis nervosi obtrusi, illum ad has turbas ciendas compulerunt. Plurimos alios hæc nomina nec vel minimum comoveant, nec ab odoribus utquecunq; annos in pharmacopoliis transigant, turbantur.

Quæ hæctenus retuli, nollem à quopiam finistrè interpretari, quasi Existentiam *Præsidis systematis nervosi*, seu *Archai* dubiam facere, enervare aut plane annihilare constituerim: tot argumenta supersunt quæ illam confirmant, ut nemo sanâ mente præditus eam rejicere queat: imo credo esse substantiam, & quendam *ἄσώδη* spiritum in sacris literis, in animalibus quoque animam viventem vocatum ab interpretibus; à Philosophis animam sentientem, cujus pedissequa sit anima vegetans, quam nullo modo accidens, nec corpuscula variè disposita, seu elementorum Aristotelicorum, seu Chymicorum, seu Cartesianorum esse, admirandæ actiones, quæ in generatione, partium formatione, nutritione & omnino in omnibus vulgò dictis animalibus tum brutorum, tum præcipuè hominum quotidie ob-

O

servan-

fervantur, abundè evincunt; & quamvis non penitus assequar, quomodo spiritus omnis corporeæ miscelæ expertes in corpora agant, nolo tamen propterea in Sadducæorum castra transire, qui pridem Angelos & spiritus esse negarunt: potius in his summam Creatoris O. M. potentiam, sapientiam & bonitatem quoque admiror, qui in rerum primordio cuilibet speciei animalium sapientiæ & potentiæ suæ characterem impressit, ac in mandatis dedit, quid secundum quamlibet speciem, dum vivunt, agere debeant. Non tamen nego hunc systematis nervosi Præsidentem seu Archæum indigere singulorum sensuum instrumentis & spiritibus animalibus, seu corpusculis subtilissimis, tum ut ad actiones pelliciatur, tum ut illas ritè perficere valeat: nec abnuo illum in agendo varium esse, ac diversimodè pro varia instrumentorum suorum dispositione, actiones aboleri, imminui, depravari & intendi: spiritibus sopitis & instrumentis stupidis, ipsemet torpet: si sensuum organa valeant & spiritus tenues sint, promptus est, quandoque etiam nimius. Atque ita tum hanc ob causam ipsius actiones, tum pro ætatis, sexus, temperamenti, vitæ generis, regionis, victus & consuetudinis ratione, sæpe multum variant, nec pari ratione monitus, insurgit & tumultuatur.

An Præsides iste motus consilio & quodam juvandi studio imperet? in sanis dubitare non licet: at si præter naturam hoc fiat, maximè in motu universali, seu in epilepticis insultibus, valde ambiguum est, nam cum in illis quoque cordis, diaphragmatis, pulmonum, aliarumque partium respirationi dicatarum partium fibræ convellantur, quibus *Exc. D. Willis de Morb. convuls. c. 3. p. m. 35. 36.* spumæ oris effluvium, & pectoris contusionem ingeniosè adscribit, cumquæ ab harum partium constrictione mors intentetur, quandoque inferatur, cum quoque omnia sursum deorsumque ferantur, & maxima consilij inopia ubique appareat, nullum vel minimum opis præstitæ indicium emicat.

Verùm

Verùm utcunque omnia molimina Præsidis potiùs interitum quàm auxilium polliceantur, certùm tamen primos nixus susceptos fuissè ad excutiendum & abigendum, quod instrumento cuidam sensorio infestum fuerat, & si sine suo frustretur irritaminis potiùs vehementiæ, quàm ipsius conatibus adscribendum esse; unde periculum à nimio opitulandi desiderio imminens compescimus in epilepsia, si aliorum ipsum avocamus, frictionibus & vellicationibus dolorificis, spiritibus & balsamis acrioribus, aliisvè similibus, & postea demulcentia sensus, imò quandoque obstupefacientia & opiata exhibemus, atque hac ratione, ut nunc loquuntur, Archæum furiosum mansuefacimus.

Denique, ut post digressionem in viam redeam, licet non semper accuratè nobis perspectus sit modus & ratio, quâ Præses iste in consensum rapiatur & ad hos tumultus suscitandos adigatur, non protinus tamen prima irritamina venenorum occultis qualitatibus agere pronuntiandum est: certè si rem æquo animo æstimabimus, non obscurè deprehendemus in illis potiores vires esse à qualitatibus tangibilibus, quæ quidem non calefaciendo aut frigefaciendo agunt, sed rodendo, vellicando, pungendo, alitervè affligendo membranas nervosas, adæquatum tactus instrumentum, nec magis occultè virulentiam suam exferere reputandum est, quam instrumentum ferreum acutum, nervum pungendo convulsionum subsequentiũ author. Hac ratione Cicutam aquaticam in memoratis pueris & puellis nocuisse penitus persuasus sum: nec aliter pleraque venena assumpta nos afficere intelliget, qui attente expendet symptomatum supervenientium ordinem; quorsum nos manuducet *Exc. D. Sennert. l. 6. Prax.* ubi tum veneni præsentanei, tum singulorum signa diagnostica in compendio tradit; assurgetquè *Hippocrati* nobis inculcanti non calidum, frigidum, &c. sed acre, amarum, salsum, &c. qualitates sc. quoque tactiles morbos facere.

Jacobus Maderus mortuus est postquàm universum genus

nervosum à vehementissimis convulsionibus summè debilitatum & cor enervatum, sanguinem ad caput & habitum corporis non ampliùs protrudere valuit, unde primùm expalluit, mox admota manu pectori, spirare & vivere desuit. Nihil apoplectici passus videtur, licet à violentia convulsionum sanguis ex auribus emanarit, quòd fortè musculis aurium convulsis, vase aliquo rupto evenit, nam manum pectori admovit & subito, ceu à syncope mortuus est. Spuma viridis ex ore post mortem effluxit, quia laxatis gulæ fibris circularibus, succus radicum & fermentum stomachi turgescencia, ob molem auctum, unde quoque abdomen intumuit, exitum quæsierunt, quem viscera ventriculo incumbencia pondere, ceu emortua, promoverunt.

Matthias Graff tardius à radice affligi cœpit, quia adultior & robustior *Jacobo*, & durius quoque educatus fuit, ac propterea tunicam mucosam densiorem magisque renitentem habuit. Postquàm verò virulentia cicutæ ad tunicam nervosam penetravit, primùm vertigine correptus fuit, quàm potiùs sensui hujus membranæ adscribo, quàm succo jam sanguini permixto, cùm similem vertiginem nonnunquam bilis in ventriculum effusa excitet, eâque vomitu rejectâ cesset, sanguini verò permixta nullam pariat, quod frequentia Ictericorum exempla probant, qui rarissimè vel nunquam ob solam bilem sanguini confusam, sano ventriculo nutant. Nondum cicutæ frustula, vel succi portiones ad intestina pervenisse, hoc quoque mihi argumenti loco est, quod de nullâ molestiâ ventris conquestus sit, nihil per secessum unquam egresserit, & ingruente paroxysmo tumor diaphragma percusserit, qui ventriculus erat, arctè utroque orificio clauso, admodum distentus ab effervescentibus liquore ejus & succo cicutæ. Paroxysmus epilepticus paulò post illum invasit, fortius vellicatâ membranâ nervosâ, quem masculè superavit, at ingravescentibus fortioribus insultibus, tandem quoque nervosum genus & cor succubuerunt, imprimis
post-

postquam violentissimi sine ullis induciis continuarunt. Post mortem totus habitus & abdomen intumuerunt, ille propter particulas sulphureas & salinas, cessante sanguinis motu, sui juris factas, aut propter calorem intrinsecum mixti, prædominante calore externo, emortuum, omnibusque humoribus ad putredinem tendentibus; hoc ob pugnam fermenti stomachi & succi cicutæ. Quia in paroxysmis violentissimis, in quibus omnium partium fibræ constringebantur, nihil eminxit, indicio est cicutæ succum non ad massam sanguineam pervenisse, nec vi suâ diureticâ serum vel colliquasse vel præcipitasse. Spuma post obitum ob easdem causas ex ore emanavit, quas profluvij authores in Jacobo fuisse putavi.

Catharina Maderin radix cicutæ copiosius etiam comesta, tardiùs quàm cæteris molesta esse cœpit, & quamvis ultra duas horas illam in ventriculo detinuerit, non tamen afflixit, quia tunicam crustaceam densiorem nacta, virulentia cicutæ diutiùs obstitit: nec tantum succi è radice prolecti ad intestina & hinc ad massam pervenit, qui spiritus animales stupefecerit, ad patrem arantem namque properare, ipsumque domum festinantem currendo sequi valuit. Postquam malè habere cœpit, exordium læsionis in ventriculo fiebat, in quo tota ingestæ radicis moles detinebatur, plerunque enim, si malè se habere citra partis denominationem dicunt, ventriculum intelligunt, quod confirmavit vomitus spontaneus subsequens. Epilepsia quæ post vomitum invasit, deferenda est tum rosioni à radice ante vomitum factæ, tum ulterioribus reliquiis radicis, jam pleno impetu ad membranam nerveam penetrantibus. Non tamen tam vehemens fuit, ut in pueris, nec usque adeò omnes fibræ tam validè contrahebantur, unde pater clave os effringere, theriacam aceto solutam infundere, ipsaque liquorem deglutire valuit, subsequente vomitu superstitem radicem salutifero, non tam à theriaca concitato, quàm à radice stimulante ventriculum ad ho-

stis domestici expulsionem, quod idem antè theriacæ propinationem magno puellæ bono jam præstitit. A vomitu ultimo epilepsia remisit, attamen illa veluti sopore sepulta jacuit, non tamen sine motibus convulsivis, nam subinde dentibus stridebat, novem horis sine respiratione manifesta cum extremorum frigore decubuit, ut parentes verè mortuam crederent, quòd potius fibris cordis aliquomodo adstrictis, ut & partium respirationi dicatarum, unde sanguinis propulsio impedita fuit, quàm à spirituum animalium dissipatione, cum epilepsia non vehementissima fuerit, symptomaque hoc suffocationi ab Utero persimile extiterit, derivandum, de qua videatur amplius *Exc. D. Willis de Morb. Convuls. c. 10. imprimis p. 170.* nec infrequens est in foeminis hoc affectu detentis, respirationem sæpè plurimis horis supprimi, unde legibus cavetur, ne ante 48. horas hoc symptomate defunctæ sepeliantur: plenior explicationem de his suppeditabunt Auctores Practici & observationum scriptores, atque in his casibus nulla miracula effingi posse abundè ostendent: imprimis *Ludovicus Mercatus Hispanus de Morb. Mulier. Sopor iste forte etiam vi narcoticæ hujus cicutæ adscribetur, terrestri in omnibus similis, quæ etiam foemina Batava apud Nic. Fontan. l. c. sibi somnum conciliavit: hanc equidem ipsi non nego, fateor quoque liquida cito per pylorum exprimi in intestina, atque à liquore stomachi, è cicuta succulenti quidpiam prolectum fuisse; attamen sequentes historiae ut contrarium sentiam, mihi persuadent; deinde utcunque in sanis, salvoquæ antro pylori potentia, aliaquæ liquida brevi post assumptionem expellantur, tamen aliter fit parte hac afflictâ, nam quam primùm regio hæc ventriculi gravius vellicata constringitur, omne effluvium prohibetur; quod procul dubio in duobus pueris factum fuit, & quoque in hac puellâ antrum hoc coarctatum fuisse credibile est, quia primùm circa hanc regionem malè se habuit, mox vomuit, postea demùm superveniente epilepsia; diuquæ postea-*

quam

quam à sopore evigilavit, de præcordiorum dolore conquesta fuit. Ad mentem rediit 24. horis elapsis, quia fibræ cordis & partium respirationis relaxatis, cor pristinos rythmos suis motibus exordiri cœpit, sanguineque universam corporis compagem ritè irroravit, singulasque partes refecit. Delassata per quadrimum mansit, non tam propter nimiam musculorum defatigationem ab epilepsia, quàm propter lymphæ stagnationem intra musculorum interstitia, atque in ipsis musculis, ob sanguinis motum languidissimum & propè nullum, toto durationis uterinae suffocationis tempore. Citra medicamentorum usum postea integrè convaluit, quia antè comestas radices sanguinis *νεφρον* laudabilem habuit, quam redeunte cordis motu legitimo, brevi denuò, cum auditu & visu, recuperavit, & carnosâ ac vegeta, citra ullam labem bonæ valetudinis vixit.

Maria Maderin quamvis in pauca quantitate radices comederit, nihilominus tamen quoque epilepsiam experta est, verum quoque non nisi prægressa ventriculi afflictione, nam ejuavit, singultiit, tumor præcordiorum apparuit. Epilepsia tamen non vehemens fuit, nec omnes fibræ constrictæ fuerunt, nam theriacam aceto solutam deglutire, & radices evomere valuit, atque paucarum horarum spatio præterito, nihil adversi amplius persensit. *Martini Mylleri Filia*, & *Georgij Maureri Gemella*, utcunque epilepticæ evaserint, brevi tamen post Vomitum integrè convaluerunt: atque ita quatuor istæ puellulæ firmum argumentum præbuerunt, epilepsie primariam causam limites ventriculi non excessisse, quia brevi post Vomitus integræ valetudini restitutæ fuerunt, nec ullum Symptoma amplius excretis radicibus passæ sunt.

Christina Grâfin radices in ventriculum absque aliquâ noxâ ad seram vesperam pertulit: tanto intervallo temporis fermentum stomachi omnino aliquid succulenti è radicibus extraxit, cum breviori temporis spatio in pueris succum prolicuerit, ut testa-

testa-

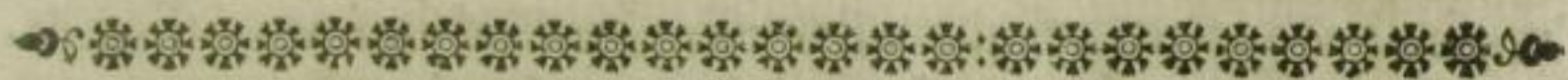
testabatur spuma copiosa ex ore post mortem emanans : procul dubio hujus quoque non exigua portio per pylorum in duodenum, & ulterius propulsa & cum chylo permixta, sanguini confusa fuit : nam pylorum patulum fuisse non obscure patet, quia nihil de dolore praecordiorum ad vesperam usque conquesta fuit : atque ita documento est, succum cicutae cum sanguine ad caput delatum, nec vertiginis nec epilepsiae causam dici posse, seu haec symptomata excitasse principio nervorum afflicto. At postquam ob longiorem in ventriculo moram tunicam mucosam suis aculeis perripit, dolorem & sensum punctationis & ardoris excitavit, sibi cadendum dixit, & non diu *Praside systematis nervosi* commoto, convellebatur; infusam miscellam ex tabacco conciso & aqua, vomituque concitato amplius confirmavit, epilepsiae causam primariam seu incitamentum ad illam, in ventriculo hospitasse : ejectam enim radice nihil amplius adversi persensit, adeo ut iterata inf. tabacci potio supervacua fuerit.

Catharina Weberin & Georgii Weberi filia, ambae pueris puellisque his adultiores, sine noxa quae alicujus momenti esset, radices has degustarunt, attamen quia procul dubio parum deglutierunt, obstitit densitas tunicae crustaceae, quo minus membranam nerveam laedere potuerit, & tantillum ventriculi fermentum ita diluit, ut illud sine damno perferre & superare potuerit.

Cur pueri praepuellis istis vomitus beneficio gaudere nequierint, non adscribendum est impotentiae fibrarum circula-rium ventriculi, quae in *Jacobo* manifeste hanc moliebantur, sed fibris gulae & praecipue sphincteri ejus, forte etiam transversis stomachum ambientibus, ob fortissimam constrictionem, impulsui ventriculi non cedentibus; sc. in masculino sexu actiones animales plerumque majore vehementia, quam in foemino perficiuntur : unde quoque ira viris longe nocentior vulgo credi-

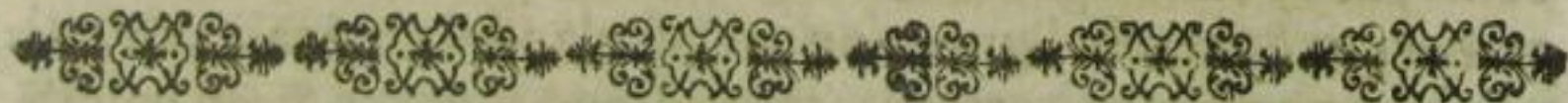
credi-

creditur quàm fœminis. Nullus tamen dubito, quin à morte vindicari potuissent à præfente artis medicæ perito, si Archæum excitasset, cumquæ aliorum objecto sensus valido & potente avocasset, si fibras tensas unctuosas laxasset ac conatum ventriculi juvasset. Iumenta præ hominibus ut notissimum est odoratu venenata dignoscunt, nullâquæ ratione nisi summa fames urgeat, ut talia degustent, adigi possunt: frondibus tamen ficitis impunè fruuntur, quia dum arefiunt particularum acrium multæ avolantes, forte frondes minus quàm radices virulentia obtinent; hanquæ ob causam Fœmina Batava & Taurinenses à cicutæ turionibus in acetariis apud *Scalig. l. c.* nihil gravius passi sunt.

CAPUT VIII.

Opportunè hic inseri posse sequentem Historiam Anatomicam existimavi, tum quia fortè non ubivis obvia continet, tum quia ad illustranda quædam supra memorata pertinebunt. Si quæ obscuriora videbuntur, scholiis subjectis pro viribus explicabo & quoque prægresso discursui adaptare conabor. Fortè si minus rem attigero, tum aliis tum mihi ansam præbebit, datâ quaque occasione attentius inquirendi.

HISTORIA ANATOMICA.

BArbara Meyerin Geislingensis, carnosa mediocriter, infanticida propemodum in ipso facinore deprehensa: finito puerperio d. 27. sept. 1677. ad mortem condemnata fuit. Ab illo tempore nihil prope comedit, & vix unum alterumvé cochlear vinisorbillavit. d. 28. sept. post II. antimeridianam

P

nam

nam decollata fuit. Foetus quem necavit, masculus erat. Caput jussu *Illustrissimi Domini Maximiliani Francisci, Comitis de Fürstenberg* in arcem Stülinganam circa 1. pomerid. delatum fuit, quod ipso praesente, cum *Nob. D. D. Heinric. Scretæ de Zavorziz* eo lubentius aperui, quod tunc communem operam navaverimus, *Illustrissimi Domini Comitis* cephalæam curandi. Caput adhuc calebat, quamvis aeri tunc frigidiusculo expositum fuerit. Cuti capillatâ decussatim incisâ & à cranio avulsâ, in sinistro bregmate seu syncipite plurimæ guttulæ sanguinæ ex cranio & pericranio, ultra Dahleri amplitudinis spatium exsudarunt. Musculis temporalibus utrinque ad os Zygomaticis separatis,prehendimus sub illo seu pericranium, seu membranam muscoli propriam cranio adhæsisse usque ad futuram ossis temporum squamosam, inde verò infra os jugale ossa temporum prorsus nuda apparuerunt. Aufferendo cranium, observavimus duram meningem, præter firmas connexiones circa suturas, insuper aliquot in locis, ossi imprimis syncipitis spatio bazij amplitudinis, alicubi minori, mediantibus fibris & vasis capillaribus, porulis ejus se insinuantibus, pertinacissimè adhæsisse. Ablatâ ollâ cranij, juxta sinum tertium duram meningem utrinque incidi usque ad laterales sinus, corpusque falciforme circa cristam galli abscidi, illam quoque juxta sinus laterales antè & retro, ut & circa egressum sinuum lateralium discidi, ut totum cerebrum & cerebellum, non avulsâ glandulâ pineali, abscisis paribus nervorum, arteriis carotidibus internis & vertebraliibus, glandulâque pituitariâ, cum residuâ portione medullæ spinalis eximere, & methodo Varoliana examinare possem. Cerebrum exemptum non minùs atque antè præparationem hanc, adhuc calebat.

Meninx tenuis propè verticem, maximè in sinistro latere, p. n. duræ meningi non solum per vasa sed etiam fibrillas concrevit: ibi tenuis crassior debito, & sub illa bullulæ conspiciantur

bantur

bantur, & aqua aliquousque stagnabat. Observavi meningem non tantum totum cerebrum operire, anfractus colligare, sed insuper intra anfractus cerebrum integere. Arteriarum carotidum & vertebraliū unionem in basi cerebri, ramorumque arterialium tum antetum post unionem distributiones, ut in comment. de loc. aff. in Apoplexia descripsi, eleganter conspexi, atque hinc inde furculos arteriales innumeros, intra cerebri & cerebelli quoque anfractus, instar retium convolutorum mirè in minuta fila diremptos, diremptosque rursus concrecentes observavi, ut si omnino rete quoddam mirabile ad spirituum animalium præparationem in homine necessarium sit, hic quaerendum esset, quod certè sub dura meninge in sella equina humana neutiquam apparet; ibi integram arteriam, etiam in hac foemina inveni, qualem in comment. f. c. delineandam curavi, neque hætenus alia facie mihi comparuit. In ramis arteriarum majoribus in basi cerebri, sanguis adhuc aliquis supererat, & impulsus fluctuabat, magis verò rubebant furculi intra anfractus & super corpore calloso, item in plexu choroideo: sinus verò omnes sanguine vacui erant. In basi cerebri ad latera utrinque, leviculè digitis sublatâ medullâ oblongatâ, conspiciuntur hiatus in ventriculos laterales patuli, qui ampliùs in conspectum veniunt, fibrillis partim vasorum, partim membranarum seu nervulorum sed tenerrimis citra vim magnam solutis: atque in ipso aditu apparet limbus medullofus albus, postea plexus choroideus, in quem antè & retro implantantur rami arteriosi, atque ab illo proficiscuntur ramuli venosi ad sinus laterales tendentes: abscisis thalamis opticis, ventriculi laterales plenè videntur eâ ratione, quâ primum ab *Exc. Sylvio* notati fuerunt. Per superficiem ventriculorum candidissimam, ramos sanguiferorum vasorum hinc inde dispersos vidi, quorum furculos se substantiæ illorum medullofæ immergere, imo intra illam se dispergere, blandè abrasâ medullâ integros, sanguineque turgidos vidi.

Videntur hac ratione speculum lucidum, crura fornicis, scaturigo medullæ oblongatæ ex cerebro & cerebello, pons medullæ, cui adhæret glandula pinealis immediate, non autem plexui choroideo, nisi per vasa sanguifera, idque laxè, qua ratione connectitur sinui quarto, secus ac pridem credideram. In ponte hoc, qui communionem cum cerebro & cerebello habet, videntur striæ candidæ transversæ, quæ fortè *Cl. D. D. Muralto* ansam dederunt, ut putaret nervorum omnium origines esse, ac propterea glandulam pinealem secundum *Cartesium* sedem animæ rationalis. Glandula pinealis in hac foemina rubicunda erat, non major phaseolo, firmâ & crassiusculâ membranâ prædita, scissu non adeò facilis: cum membranam penetrassem lancettâ, attigi corpus durum, quo presso prodiit calculus albus, angulosus, lente major, simulque aliquot arenulæ pellucidæ, angulosæ: an prioris frustula? non certò scio; utcunque enim lancettæ membrana inter scindendum resisteret, nullo tamen fortiore nixu in cavum glandulæ, ungui pollicis mei impositæ penetravi, ut inde ruptus fuisset: continuit insuper liquorem turbidum, pultaceum seu medullosum, subrubrum.

Ab egressu nervorum opticorum ad illorum insertionem in oculos spatium est, in quo citra difficultatem humor guttæ serenæ causa colligi posset, cum propemodum vacuum sit, nihilque contineat præter vasa sanguifera, surculos hinc inde spargentia, & fibrillas tum teretes tum latas membraneas tenerrimas. Oculos cum palpebris exemi: hæc ratione, tum glandulâ conglomeratam sextuplo majorem glandulâ lachrymali, cum omnibus musculis, integrâque trochleâ eximere, simulque adnatæ conditionem contemplari licuit. Musculi duplici ratione separari possunt, vel incipiendo post adnatam, quod laboriosius videbatur, vel ante illam, quâ ratione citius musculis cum integra trochlea potiebar, simulque adnatam penitus exploravi. In oculum acum in iridis extremum terminum, propè albugineam
adegi

adege, perveni in spatium cis uveam, ac didici acum in depositione catarrhaetæ cautè demum per uveæ foramen, quod pupillam constituit immittendam, ac catarrhaetam acus apice, ex spatio quod inter uveam laxam & anteriorem partem humoris crystallini est, eliciendam esse: nam omnem catarrhaetam hanc sedem occupare inde constat, quòd omnes rotundæ sint: si in parte anteriore sitæ essent, non exactè rotundæ per corneam pellucidam viderentur. In prolectione cavenda summopere uveæ punctura, aut laceratio, qua summos cruciatus, & laceratâ simul uveâ inemendabilem cœcitatem excitatos memini: laceratâ namque uveâ, pupilla rotunditatem amittit. Si post uveam laxiorem seu portionem corneæ non adhærentem acus adigeretur, ligamentum ciliare rumperetur, & vix punctura humoris crystallini evitari posset: quamvis quidam hoc modo paracentesin instituendam rentur. Corneam penetrant vasa sanguifera in parte postica, & ramos uveæ ac retinae impertiunt. Retinae moles multo major est nervo optico: in illa multa multa vasa sanguifera conspiciuntur.

Post meridiem circa quartam ab domen & pectus aperuimus, expositum aëri aprico. Interanea tum quoque adhuc calebant, instar pecudis propemodum recenter maetatae. Pulmones in dextro latere inflati erant, conspersi maculis & striis sub nigris, subtus rubicundi & veluti inflammati; in sinistro latere collapsi & prorsus albi & exsanguis. Cordis ambo ventriculi, auriculæ, arteria aorta, vena cava ne guttulam quidem sanguinis continebant, nec ex Vena pulmonica vel guttula in sinistrum ventriculum stillabat.

Denudatis visceribus imi ventris, intestina ferè ad os pubis omento pinguedine subflava prædito tegebantur. Ventriculus prorsus vacuus, in medio angustior & parvus apparuit; Intestinum colon in dextro latere, ubi peritonæo & renis tunicae adiposæ annexum erat, flatibus distendebatur, ac prope ventriculo

amplius erat; non rectà sed incurvè deorsum versus sinistrum
latus, secus ac alias pingitur, exporrigebatur: flexura ejus in
sinistro latere non distenta erat; continebat ibi, ut & rectum
hinc inde, maximè in pelvi, excrementorum frustula in scybala
concreta. Ileon aliquot in locis flatibus distentum pellucebat;
duobus in locis glomeres lumbricorum tangi poterant. Inti-
stini coli portio, ut & ilei, flavedine à vesicula biliaria latè tin-
gebantur & portio mesenterij & Mesocoli hepar erat palli-
dum, subflavum, exsanguis, molle tamen & tenerum: Renes
quoque pallidi, magis tamen ad albedinem quàm flavitiem ver-
gentes: Lien lividus. Vesica urinæ plena.

Intestina cum pancreate, vesiculâ felleâ ex cavo hepatis
cum ductu excisâ, ventriculum & gulam simul cohærentia ex-
emi. Sordes chirurgi famulus, omniaquæ ventriculi & intesti-
norum contenta aquè per infundibulum in gulam iteratò fusâ,
diligenter eluit.

Die sequenti omnia intestina attentius perlustravi: Ven-
triculum & gulam sp. cerevis. add. absinth. & lavend. maceravi,
ad diligentius examen servanda. In toto intestinorum ductu à
pyloro ad extremum rectum, foris conspicuæ erant fibræ rectæ
sub illis circulares: utræquæ in colo & recto conspectiores erant:
nec illis cœcum destituebatur. Intestina juxta insertionem meso-
coli & mesenterii secundum longitudinem discidi: Rectum in-
tus mucosum erat, mucus pellucidus, quo absterfo læve erat:
non lanuginosum; mirè anfractuosum: ejus tunica nervosa laxè
cum fibrosa connectebatur, illisque separatis anfractus oblitera-
bantur: plurimæ glandulæ solitariae in illo videbantur, in me-
dio manifesto osculo præditæ. In colo, præter anfractus mino-
res, aderant valvulæ conniventes, beneficio ligamenti nervei
cellularum discrimina facientes: multo muco oblinebatur, quo
absterfo læve erat: sub valvula in fine ilei, quam orbicularem &
membranaceam latam vidi, colon finum habet, & amplius ca-
paci-
pacius

pacius est, quam in reliquo progressu: plurimas glandulas, solitarias plerunque, aut solum 3. vel 4. conjunctas itidem osculo præditas inveni. Cæci osculum facile pisum admisisset, nerveum, in ambitu sulcis rectis præditum, ac si se constringeret: continuit prope osculum aliquid fœcum liquidarum; in extremo liquorem turbidum veluti chylosum, & granum unicum frumento faracenco simile. Contentis absterfis mucos oblinebatur: glandulas sparsim solitarias hinc inde, at plures conjunctas in extremo ejus apice..

Jejunum intus lanuginosum & instar panni sericei tonsi cum ileo & duodeno erat, nec abluere neque abradi hæc superficies penitus poterat. In jejuno post iteratas ablutiones, præcedente die nihilominus liquor lacteus turbidus & veluti chylosum copiosè apparuit, qui prope insertionem flavedine tingebatur; à pyloro verò ad insertionem ductus bilarii ut & in ileo magis mucosus erat. In fine ilei plexum seu agmen glandularum, quale in quadrupedibus, gramine & fœno vescentibus, ut & in lupis, canibus & vulpibus vidi, invenire nequii, at plures solitarias, minores tamen quàm in recto & colo: at in partibus superioribus octo agmina, tum ampliora tum angustiora inveni, minus tamen prominula quàm in prædictis brutis: plurimas autem solitarias. Agmina separatâ tunicâ fibrosâ manifestè nerveæ tunicæ insculpta sunt: videntur in illa scrobiculi minuti, qui eâ parte, quâ fibrosam spectant, cæci seu impervii, at pellucidi sunt. Circa agmina in tunica nervea sunt plexus quoque capillares sanguiferi. In duodeno plurimas insignes glandulas ultra palmi latitudinem, à pyloro deorsum sparsas inveni, quæ detractâ tunicâ fibrosâ quasi conglomeratæ apparuerunt, dimidiati seminis cannabini magnitudine, quæ aquâ maceratæ mucum stillabant copiosè, etiam octavo adhuc post mortem die. Valvulæ conniventes *Cl. Kerkringii* imprimis conspicuæ erant in jejuno, quæ separata fibrosâ à nerveæ tunicâ, nihilo-

hilo-

hilominus persistebant. Quatuor digitis infra pylorum in duodeno, prominuit corpusculum rotundum album, nerveum, durum, semine cannabino majus, ac intra tunicas tetigi corpus rotundum, ferè dimidiæ unciaë longitudine, crassitie pennæ gallinacæ, quod ductum pancreaticum primùm credidi, quia ibi quoque portio pancreatis accreta erat, verùm neque inflatione per tubulum minutum penetrare, vel minimum osculum longâ inquisitione reperire potui: at postea integro ductu pancreatico denudato, ejus insertionem plenam juxta biliarium inveni: nam octo digitis infra pylorum in cavo intestini apparuit rimula oblonga, & corpus rotundum, ferè magnitudine pennæ anserinæ tetigi, longitudine unciaë dimidiæ: intruso stilo per ductum biliarium, & alio per ductum pancreaticum in intestinum, deprehendi superius biliarium, infra illum pancreaticum, quemlibet proprio ostio in illum canaliculum, intra duas tunicas latentem, hære, & contenta per rimam effundere: unum quodque horum ostiorum angustius est suo ductu, ægriusquæ stili transmissionem permittit, imo paulo ante ostium ampliores sunt ambo, quam in reliqua ejus portione, ipsuper ostia hæc nervea & robusta sunt, quæ manifestum argumentum præbent, non semper bilem & succum pancreaticum exstillare, sed quandoque detineri, & à continuo effluxu arceri; multò minùs aliquid ex intestinis admittere, quod posterius etiam hoc confirmat, quod trans ostium ductus pancreatici, nec vel minimum vestigium flavedinis in illo, in hac foemina comparuit. Idem quoque innuit incessus canalis communis, inter duas tunicas obliquas seu à supernis deorsum vergens, ipsaquæ rima connivens, bilisquæ ductus communis prorsus, colore & consistentia similis illi, quæ in vesiculâ biliaria continebatur.

Gulæ fibræ externæ carnosæ robustæ; internæ utcunq; non exactè circulares sed ellipticæ videbantur; illâ tamen secundum longitudinem incisâ & explanatâ verè circulares seu transversæ existunt,

existunt, quas rectæ decussatim interfecant. Tunica fibrosa nervea laxè adhaeret, mediantibus fibris veluti membraneis; & quamvis rectæ fibræ proximè nerveam non attingant, sed circulares, nihilominus fulcis rectis prædita est, qui separatis fibris evanescent. Nervea alba gulæ, crassior & tenacior est membrana nervea ventriculi & intestinorum, quamvis illis continua existat. In illam quoque desinunt vasa sanguifera ac nervi, qui prorsus in illa oblitterantur. Nullas in illa glandulas observavi, præter illas quæ circa stomachum existunt. Ventriculi magnitudo, dum integer erat multò minor erat, quàm post separationem tunicae fibrosæ, tum quod ob abstinentiam à cibo & potu vacuus, tum quod à fibris inter fibrosam & nerveam tunicam inter mediis, coarctatus esset. Fibrosæ tunicae longitudo supernè à stomacho ad pylorum erat xxij . inferiùs à stomacho ad pylorum xxiiij . latitudo in parte sinistra, ubi post insertionem gulæ protuberat vij . in medio ferè vj . Antrum pylori longum erat iiij , latum ij NB. Gula non in extrema parte sinistra, sed ij . circiter ab illa supernè inseritur. Foris fibræ rectæ, fibris gulæ continuæ inde exporriguntur per totum ventriculum & intestina, usque ad podicem, sed pertenues sunt: tota tunica fibrosâ ablatâ, circa stomachum apparent circulares illum ambientes carnosæ & robustæ, ac aliquo usque exporriguntur, scilicet ultra uncia latitudinem circa regionem stomachalem: ab illa prope stomachum, supernè extenduntur aliæ fibræ rectæ, ad antrum pylori usque robustissimæ, carnosæ; prope stomachum utrinque ab hac rectarum serie, aliæ obliquæ ad latus utrumque descendunt, quæ quo magis fundo accedunt, eò magis oblitterantur. Circa medium stomachi, quoque ab his fibræ rectæ obliquè deorsum deflectunt, & antequam ad fundum pertingant, quasi evanescent. Rectæ quæ in parte postica & fundo videntur, sunt soboles fibrarum rectarum gulæ, certè illis continuæ & pertenues existunt. Sub his rectis externis & internis sitæ

Q sunt

sunt fibræ circulares totum ventriculum ambientes, tenues, non carnosæ, nec tam robustæ, ut rectæ per dorsum ventriculi supernè incedentes, ferentesque ad antrum pylori: paulò antè antrum pylori crassiores & carnosiores esse incipiunt: at quæ antrum circundant crassæ, robustæ & nerveæ sunt; limbusque ille, qui in extremo pylori instar valvulæ existit, nihil aliud est quàm circulus ex fibris nerveis circularibus densissimè compactus, latitudine pennæ anserinæ, minus tamen crassus, quàm penna anserina est. Circulum istum totum à membrana ventriculi nervea separavi, ac observavi limbum illum in pyloro prominulum, intus alias conspicuum, penitus evanuisse. Fibrosa tunica faciliùs à membrana nervea separari poterit, post macerationem in aqua frigida per aliquot dies, sæpiùs aquâ mutatâ; aut ad foetorem declinandum Ol. lavendul. absinth. &c. Ligamenta quæ nerveam tunicam & fibrosam connectunt satis arctè, ac anfractus in tunica nervea efficiunt, sunt vasorum sanguiferorum rami, nervorum surculi & fibrillæ ac membranulæ quasi nerveæ, alicubi satis tenaces. Utraque membrana, sc. nervea & fibrosa commodius separari posse videntur, si à pyloro exordium fiat. Membrana nerveæ, ablata tunica fibrosa, in mensa citra extensionem fortiorem explanatæ, longitudo supernè à stomacho ad antrum pylori erat ℥xiiij, inferior ℥xxxv. Antri pylori ℥iiij. Latitudo prope stomachum ℥x in medio ℥viiiij. Antri pylori ℥iiij. Latitudo propè stomachum ℥x in medio ℥viiiij. Antri pylori ℥ijs. In tota ejus superficie, quâ fibrosam respiciebat, nullam glandulam nisi circa stomachum aliquot compressas & veluti verrucas, lentis magnitudine adhærentes conspexi. Per superficiem plurimi rami sanguiferi disperguntur, & inter separandum, plurimos nervorum surculos ipsi impertiri deprehendi, qui in illa obliterabântur. Superficies externa lævis erat atque omnis asperitatis expers, præter illam quàm vasorum rami & ligamentorum supra memoratorum segmenta, pepererunt.

At

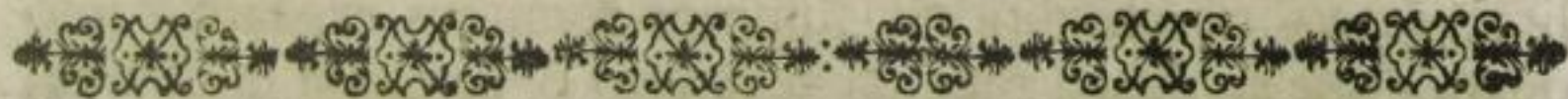
At longè alia facies erat membranæ hujus nerveæ intus; omnes anfractus complanati erant & oblitterati; totam internam superficiem densè operiebant seu glandulæ seu verrucæ, certè externæ superficiæ glandularum, quas in oculorum angulo minore & in glandulis lachrymalibus vidi non absimiles. Plurimæ & majores erant in fundo & ad latera, pauciores in parte superiore, minusquè densè junctæ, paucissimæ & rariores & veluti solitariae in antro pylori, quod propè glabrum erat. Glandularum magnitudo diversa, aliæ lente majores, aliæ minores, vix crassitie lentis præditæ; figuræ diversæ, quædam rotundæ, quædam oblongæ, multæ angulosæ; quædam erant fuscæ, quædam albæ, quædam subrubræ, omnes firmæ. In quibusdam manifesta oscula rotunda ceu acu inflicta vidi. Mucum dum ventriculus recens erat, seu paucis post decollationem horis fluidum & pellucidum reperi nam propè antrum pylori internè vulnus infixi, ad infarciendum illum fol. lavend. & absinth. incis. & sp. cerev. irrorandum, quo diutiùs ipsum asservare & commodiùs explorare omnia possem: Verùm octavo post obitum die mucum hunc tenacissimum & crassissimum inveni, in multis locis tincturâ viridi imbutum: alicubi verò ubi intra anfractus delituit, album, turbidum & veluti chylosum. Mucum omnem non difficulter, integris glandulis, cultro obtruso abradere potui. Si hæc superficies in omnibus humanis appareat, minùs nos de fermento sollicitos esse decebit. Hanc octavo post mortem die aqua maceravi 24. horis, post absterfi omnem mucum: die 9. multum adhuc mucum abstergere potui, ac inter abstergendum liquor albus turbidus ex glandulosa hac superficie, frictione & scalpturâ prodiit. Tunica hæc minus densa gulâ interiore, crassa tamen & laceratu difficilis, nisi ubi inter separandum sauciata erat. Scalpturâ & abrasione mucum glandulæ firmæ perstiterunt. Post macerationem hanc levi incisione factâ, omnem compagem hanc glandulosam à membrana nervea separare potui, ac peculiarem tuni-

cam constituere cognovi, quæ cum nervea jungitur fibris soluta longè facilioribus, quam à fibrosa, nisi ubi in membrana nervea uberior ramorum sanguiferorum, aut surculorum nerveo-proventus erat; ibi enim unguibus vix illas, sine alterutrius laceratione, separare valui. In tunicæ nerveæ superficie hanc tunicam spectante, plura quasi retia vasorum sanguiferorum, seu ramos, in capillamenta divisa, & variè intricata observavi. In tunica hac glandulosa, ubi nerveam respicit nulla quidem vasa sanguifera, at strias rubras vidi, sc. ibi, ubi incumbebant rami sanguiferi. Tunicam hanc glandulosam ex villis erectis dense junctis, compositam vidi, quorum villi longiores, conjunctiores, arctèque compacti, glandulas referebant; tum in capitellis, tum in spaciis intermediis beneficio catoptri, vidi plurimos porulos, alicubi capitella instar hydatidum, magnitudine pisi, pellucencia. An hæc tunica crustacea nuncupanda sit, dubitavi: Certè multum mucii, & liquoris chylosi quasi fovere credibile est, aut saltem humores immutare, nam post longam etiam macerationem liquorem album exprimere valui.

Tunica nervea multo tenuior est gulâ nerveâ, firma nihilominus & tenax. Tum ubi fibrosam, tum ubi crustaceam seu glandulosam respexit, illius superficiem perreptarunt vasa sanguifera.

Uteri fundus in summo rubebat & antè aliquantulum; In testiculo dextro inveni rimam longitudine unguis parvi digiti, latitudine dorfi cultri mediocris, in ambitu rubentem; labiis diductis, scrobiculo ferè pisi capace præditam, intus quoque rubentem; similem neque in hoc neque in sinistro testiculo reperi. Tuba Falloppiana dextra, major sinistrâ videbatur & aliquantulum, ubi amplior est, rubescens. Inflatae ambæ, maximè dextra, aliquo usque digitum indicem admisissent, sc. ultra zj. postea per zij. minùs distendebantur: hinc usque ad insertionem in fundum uteri, ob compagem nerveam, flatui non cedebat, verum usque

usque ad fundum uteri facile stylum minorem adigere potui, ubi amplo ostio ambæ hiant. Interior superficies in parte dextra, postica imprimis, nigris fibris deturpata erat, sanguine corrupto ramos vasorum implente; anterior rubra erat; mucos obducta; quo abrado nigredo & rubedo perstiterunt: in collo interno, mucos albo turbido absterfo, ut & à parte rubra fundi sanguinis guttulæ mucum rube facientes simul exprimebantur. Orificium internum occupavit mucus tenacissimus: dimidii digiti distantia à collo interno, ad illius osculum nullæ venæ intus transparebant, tota superficies alba rugosa & porosa erat. Orificium internum laxius, nec firmiter, ut solet, clausum & constrictum fuit, ipsa substantia uteri porosa erat, ac vasorum insignium oscula illâ discissâ apparuerunt, tam arteriarum quàm venarum, quorum quædam pisum admisissent fere. Orificium internum in vaginam prominet, & laxis quasi ligamentis in vaginam propendet aut suspenditur, quibus laxatis, non adeo difficulter vera uteri procidentia contingere potest. Ut certior ratio quâ illa eveniat, sciatur, ferrâ ablato osse pubis & perpensa, tum uteri, tum fundi seu colli interni uteri coñexio in lateribus cum osse iliaco in pelvi consideranda, & impulsus uteri superne faciendus est.

Scholia.

I.

Aqua seu lymphæ extravasata intra anfractus cerebri, meninge tenui coërcita, quandoque Medicis cadavera secantibus, suspicionem movet, quasi symptomatum, maximè cephalalgie causa esset, quàm in hac infanticidâ auxissent bullulæ ibidem conspicuæ. Fortè etiam accretiones p. n. duræ meningis, imprimis in syncipite illam ad hoc symptoma

Q 3

procli-

proclivem fecissent, cum sanguine in vasis turgente liberior profluxus impediatur. An autem cephalagiæ obnoxia fuerit? non certo constat: nullum tamen dubium est misellam captivitati mancipatam, facinus serio deplorantem, ac infame mortis supplicium præ oculis videntem, largo lachrimarum imbree, symptoma hoc accersivisse. Nec mirum est partibus internis, seu utrâque tenui meninge aliquid adversi sentientibus, cutim capillatam compati, sive quod de humore nocuo per vasa capillaria poros cranij pervadente aliquid suggeratur, sive quod, transitu per cranium impedito, humor aliquis exiens aut remeans foris stagnet.

2. Retia verè mirabilia intra anfractus cerebri humani & inter lamellas cerebelli, furculos profundè intra cerebrum & cerebellum demittentia, item rami arteriosi medullosum ventriculorum superficiem ac corpus callosum perreptantes, & quoque furculos emittentes, qui profundius se immergunt, facile fidem faciunt, aditum patere humoribus pravis, etiam succis cicutæ & opio imprægnatis ad intima cerebri & cerebelli, ibique vim suam exserere posse, nec occultas vias, aut nescio quas rimas, solis vaporibus aut flatibus pervias excogitandas esse. Manifestum quoque inde evadit, non omne sanguini commixtum, licet deterioris conditionis summos tumultus excitare, imò quandoque facilius à medullosa cerebri & cerebelli substantia, utpote sensu destitutâ, tolerari, quàm à membrana nervosa, etiam pro ignobilissima habita. Non tamen nego per has vias ad cerebrum & cerebellum causas deliriorum, soporum & convulsionum aliunde transportari: attamen nunquam convulsionem excitare, nisi membranas nerveas, tactus adæquatum instrumentum attingant.

3. Sedem certam Menti, seu Reçtori, aut Præsidi systematis nervosi, seu Appetitui sensitivo in brutis, mandata fibræ motoriis danti; seu denique sensui communi omnium sensuum

suum

suum objecta agnoscenti & discernenti, seu Nomini alii facultati animali præfecto, intra corporis humani partes constituendam, multi Philosophorum censuerunt. *Nob. Cartesius* ejusque sequaces hanc *Glandulam pinealem* esse credunt, quia unica sit in cerebro, ad quam ceu ad centrum se omnia sistere & possint & debeant. In crudeli hac matre in propria viscera sæviente, si hic omnium animalium judex locandus sit, non mirum est carpesiâ rupe duriolem, & obtenebratissimum animum habuisse, ac lapillo, arenulis, & turbido spurcissimoque humore hanc regionem infarctam fuisse.

4. Eo tempore, quo cadaver hoc secandi occasio oblata fuit cum *Cl. D. D. Emanuele Hurtero* Matronæ cuidam nostrati guttâ serenâ cœcutienti medebar: quamobrem diligenter in locum affectum inquisivi: noveram, monitore *Exc. D. Malpighio*, nervum opticum evolvi & explicari posse: atque in medullis ipsius vasa sanguifera latere, indeque humorem exstillare guttæ serenæ causam aliquando: hoc tamen in hac Matrona non fieri, me persuadebant sævissima cephalalgia, totum caput, maximè frontem occupans, susurrus in toto capite, sensus quidam fluctuationis, aliaque symptomata comitantia. Itaque unicè operam dedimus ut avelleremus humorem ab hoc loco: setaceum per cervicem traduxi, crebro humeris circa deltoidem, post olecranon, in carpis vesicatoria apposuimus, pilulas cephalicas exhibuimus, tandem trageas cephalicas, quibus radicem valerian. s. addidimus, diu sumendas suasimus: imperatâ simul victus accuratâ ratione, vinum aliumve potum inebriantem denegando: his aliquandiu continuatis visum integrè recuperavit, talpâ antea cœcior, quamvis in papilla ne minimum vitium, præter amplitudinem, appareret: atque in hodiernum diem bene videt, legit, scribit. Solo setaceo puero rustico supino ex equo decidenti, ac graviter occiput allidenti guttam serenam benedicente Deo ante 14. annos circiter, sustuli, qui hucusque accuratè vidit.

5. Ma-

5. Mater mea charissima, circa 76. ætatis annum, animadvertit visum imminui, ac in oculo dextro objecta ceu nebula obfufcari: sensim suffusio augeri cœpit, ac tandem in utroque oculo visum sustulit, ita tamen, quamvis margaritis similes essent, ut lucem diurnam jam octuagenariâ major, discernere posset. Chirurghi quidam opem pollicebantur, quos tamen respuit, tum ob provec̃tam ætatem, tum quod memor esset duos ex ipsius cognatis, nec visum ab hac operatione recuperasse, nec melius suo senio consuluisse, verùm vehementissimis doloribus affectos fuisse, qui ipsos ad mortem usque excruciabant. Sæpe cum hujusmodi sermones miscere contigit: alii volebant acum trans extremum terminum iridis prope albugineam intrudendam, quia suffusionis sedes sit inter tunicam vitream laxiorem, & humorem crystallinum, unde omnes rotundæ conspiciantur, si non rotundæ sint, ut in ὑποπύω videtur, nec suffusionem esse, nec facilè visum penitus auferre, cum rarissimè operiat pupillam: Alii cis hunc terminum acum introrsum adigendam putarunt, cum priore ratione ligamentum ciliare, ac pupillæ rotunditatem pervertere necessum sit: & crediderunt ex pupilla suffusionem bene maturam, artificibus cognitam, acu proliciendam, ac deponendam esse, quod firmato oculo, instrumento Fabrit. ab Aquapend. citra lacerationem uveæ, non factu difficile esse judicarunt. Utrisque scientiam conformationis oculi summè necessariam esse, manifestum est, & antequam in hominibus periculum faciant, illud prius in brutis impunè tentabunt. Mater optima, vanitatum humanarum conspectu pridem satura, noluit illos admittere, potius beatam ἀνάλυσιν patienter exspectavit, quàm etiam placidè & plena fidei obtinuit 83. Ann. & 4. Mens. d. 25. Januar. 1678.

6. Pulmonum maculæ lividæ & rubor, non paucos & me-
met ipsum fefellerunt in cadaverum apertione, ac si malignita-
tis & inflammationis indicia essent, ac hic interitus causæ late-
rent.

rent. Quod tamen erroneum pridem agnovi, & me hoc subiectum confirmat, docetque maculas & ruborem esse sanguinem recenter hic stagnantem, qui motu cordis cessante, ulterius propelli nequit, quod detruncato capite in motu substitit, nec sanguinem ex capillaribus vasis, sanguine exhaustum, propellere valuit.

7. Maculas etiam flavas colo, ileo aliisque vicinis partibus à vesicula biliaria impressas non pauci, nescio quorum symptomatum authores, causantur, cum tamen hæc ancilla nunquam ante hæc ægrotarit, munia sua bene obierit, adeo ut etiam domestici illam gravidam esse non animadvertent; cum quoque in ictero, non solum toto habitu, sed etiam omnibus visceribus, foris & intus à bile flavissimis, diu nulla deterioris notæ symptomata observentur.

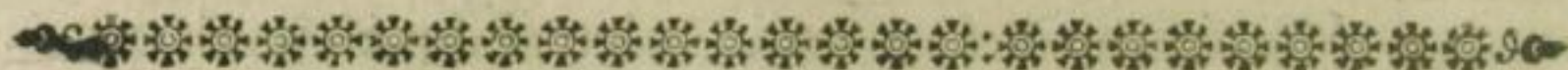
8. De gula, ventriculo & intestinis quædam notanda forent, quæ tamen nunc omitto, ceu inserenda, Deo volente, observationibus harum partium, quibus etiam hæc historia destinata erat. Illud solum moneo tunicam glandulosam ventriculi, nullo modo glandulosæ nomen mereri, ut paulò post in aliis ventriculis & hætenus sæpiùs animadverti: est revera tunica crustacea, si ventriculus statim post obitum inspiciatur, mucosa apparet, si verò diu maceretur, aut fervidâ perfundatur, crustacea redditur, nec talis separari potest nisi prius alterutrum tentetur. Similis est internæ tunicæ ventriculorum ruminantium, volucrum, aliorumque animalium. Veræ glandulæ insculptæ sunt nervæ tunicæ, ut tribus castoribus, quibus munificentia *Serenissimi Principis ac Domini Domini Friderici Magni Marchionis Badendurlaccensis* gratiosè potitus sum, rursus pulchrè tubulos ventriculi tunicæ nervæ impressos reperi, simulque in foemella castoreum, masculo in omnibus simile, denuò inveni, nisi quod mole minùs esset.

9. Testiculi dextri rima, tubaque Falloppii amplior & rubicunda

R

bicunda

bicunda favere videntur sententiæ *Cl. D. de Graef. de Organ. Mul. Gener. dicat* sc. etiam in homine ex ovario per tubam in uterum ova descendere. Coeterum quæ in utero apparuerunt, monstrare videntur, non usq; adeò omnia benè composita esse ibidem in fine puerperij: nisi fortè in puerperio, seu mortis candidata malè habita fuerit.

CAPUT X.

NON parum animum torfit, quomodo cicuta aquatica tot tantaquæ symptomata in pueris & puellis excitarit, illis tandem mortem attulerit, hæ verò evaserint, nullis post se relictis deterioris valetudinis vestigiis? Animadverti symptomatum quorundam generandi modum, exempli gr. vertiginis diversimode explicari posse; nec certam rationem mortis propè definire licere, cum *in Jacobo Medero* quædam pro apoplexia, quædam pro syncope militarint, quamvis fortè ambo symptomata concurrerint. Rei difficultatem augent Medicorum dissidia, aliter atque aliter afficiendi à venenis modum tradentium: quidam sanguinem coagulari, lympham inspissari & spiritus densari à venenis existimant; quidam sanguinem & lympham contra nimium fundi spiritusque dissipari opinantur; alii inexplicabili ratione corrumpi tradunt. Hanc ob causam putarunt venena in exigua quantitate, vel assumpta, vel foris advenientia, & vulnere illata admodum sui multiplicativa esse, instarque fermenti totam massam sanguineam, nunc citiùs nunc tardius, inficere posse. Alij neque spiritibus, neque sanguine, aut lymphâ valdè immutatis, venena plurima sævissima symptomata, vellicatis membranis nervosis & ad contractionem irritatis, fibris nunc paucioribus nunc pluribus, excitari probarunt, à quorum sententiâ *D. Willis in l.c.* non abhorret, eique favere videntur experimenta *Nob. D. Redi*, inter quæ passim occurrit neminem à gallinis, aut colum-

colum-

columbis morfu viperarum enectis, & postea comestis, quicquam damni passum fuisse, quod nullus evitasset, si massa sanguinea à viperæ morfu depravata fuisset, ut plerique sibi imaginantur. Huc pertinent quæ de Tora seu Aconito Pardalianches *Gesnerus*, aliisque venenatis succis, quibus tela à venatoribus inficiuntur, alij Authores memorant, tradentes simul sine noxa carnibus ferarum his telis peremptarum, vesci posse. Nullus tamen dubito, quin quandoque utraque ratione œconomia corporis humani à venenis pervertatur.

Ut in uno alterove certior fierem, vel saltem propius ad veritatem accederem, tum solus tum Amicis veritati litantibus hac in refociliis, ipsemet experimenta in brutis facere constitui: dedimus itaque canibus, lupis aliisque brutis venena vegetabilia & mineralia: quorumlibet effectus pro virili annotavi, ad omnia quantum potui symptomata attendi, simulque tum in viventibus, tum in demortuis, Anatomiam in subsidium vocavi, sanguinem & lympham consideravi, partesque ad quas venenum appulit, perlustravi: ex his quorundam symptomatum sc. vomitus, singultus, colicæ, dysentericæ, aliorumque fiendi modos discere potui: & si fortè non omnia assecutus sim, ansam tamen tum aliis, tum mihi ulterius inquirendi dedit; atque imprimis *Φιλιάτρεις* stimulum præbebit hæc audendi, cum unâ operâ, & viscerum structuram, & quomodo medicamenta in corpus agant perspicere possint.

Novi hos conatus à quibusdam improbari; quosdam cavillare nos operam ludere, cum non liceat, ut ipsi loquuntur, à brutis ad hominem argumentari: Nolo scriptum sive ethnicum sive satyricum *Hieronimi Rorarij Exlegati Pontificij*, quod *animalia bruta ratione melius homine utantur*; quam materiam quoque *Philo Jud.* versavit, ut videre est apud *Euseb. Hist. Eccl. l. 2. c. 18.* his opponere, tantum considerandum propono, annon bruta quoque alimenta in ore præparata per gulam in ventricu-

lum demittant, ibique assumpta subigant, subacta ad intestina
 ablegent ulterius perficienda? annon ibi quoque chylus à fa-
 eibus secernatur, chylus separatus cum sanguine unitus coales-
 cat atque in ejus naturam permutetur, non secus ac in homine?
 Num aliis organis ad actiones has perficiendas necessariis quam
 homines utantur? Annon quoque à summo creatore dotata sint
 membranis nerveis sentientibus, fibris moventibus, liquore &
 calore foventibus? Num defraudentur ad vegetationem & au-
 gmentum requisitis? aut avarior natura quam erga homines in
 illis appareat? Certè nisi obbrutuerint, aut superciliosè natu-
 ram ipsam consulere spreverint, non magnum, aut ipsorum
 præconceptis opinionibus usque adeo favens discrimen inve-
 nient, si modo innoxio cruore & sordibus, facilè aquâ expian-
 dis, manus contaminare non abhorruerint delicatuli. Hos au-
 sus nec turpes, nec Medico indignos existimo, cum ad sanita-
 tem hominis conservandam & reparandam spectent, quibus
 Medicum imprimis invigilare decet; nec quicquam honori
 ipsorum derogabit, si modo nullam maculam bonæ conscien-
 tiæ aspergere studebunt. Crudelitatem quidam hic causantur,
 qui tamen non verentur intra viscera condere τὰ τετραπόδια τῆς
 γῆς, καὶ τὰ θηρία, καὶ τὰ ἐρπυσία, καὶ τὰ πτερόεντα τῶν ὀργάνων; ac tantum non
 quotidie ventriculum infarciunt bubulâ, vitulinâ, ovillâ, pisci-
 bus similibusque, quæ male suada fames, aut gulæ intemperies
 imperat. Spretis his seu cavillis seu naniis, laudatissima experi-
 mentorum certamina *Nob. D. Redi* & *Cl. D. Charras* indefesto stu-
 dio in naturam veneni viperini inquiringentium malui imitari, ut-
 cunque variorum brutorum cædibus constent. Non memini
 me hætenus vel legisse, vel à quoquam audivisse, Medicis Cæsa-
 reis vitio versum fuisse, quod fontibus venena suggesserint, ut
 videre est apud *Matthiol.* & *Schenk. l.c.* supra: volui tamen nunquam
 simile tentare, quamvis luculenta occasio ante aliquot annos
 oblata fuerit: Venit enim ad me Agyrta quidam Neapolitanus,
 femet

femet appellans *Tarquinius de Roma*, importunè aliquoties sollicitavit, ut ipsi venenum efficacissimum publicè exhibendum curarem, cujus virulentiam mox debellaturus sit suo El. Orvietano, atque ita se demonstraturum, hoc non præstantius alexipharmacum in mundo reperiri: primùm ipsum cum iniqua petitione repuli variis argumentis, nimirùm officium meum esse prodesse non nocere hominibus, sanare non occidere: Magistratus fontibus licitâ ratione vitam, idque per famulos ad hunc laborem conductos tollendam curare; deinde Orvietanum medicamentum esse calidum; posse ipsi exhiberi venenum corrosivum, cujus vim tantum absit, ut obtusum sit Orvietanum, quin potius inde auctum iri; denique me nosse temeritatem hanc, veneni turpis lucri causa sumendi pessimè cessisse, ac quosdam vitæ & animæ jacturam fecisse. Noluit his cedere; urfit propinationem veneni, dixit hanc non denegasse Medicos quosdam celeberrimos Germaniæ & Helvetiæ; monstravit amplissima testimonia à Medicis subscripta, & sigillo Urbium quarundam, etiam inclytarum, munita: fraudem subesse certo me scire regeffi: id pernegavit. Cum importunus esse non desisteret, dixi me hac de re cum Collegis collaturum, & communi consilio aliquid facturos. Tum temporis aliam ob causam conventus celebratur; proposui *Cl. D. D. Christophoro Hardero* mecum *Poliatro & Nob. D. D. Friderico Lucio Scretæ à Zavorziz*, Agyrtæ hujus sollicitationes, addidi que illum huc venisse, ut nostrorum oculos fraudulenter emungeret, more impostorum istorum; teste *Scipione Mercuriali degli Errori popolari d' Italia lib. 4. cap. 5.* ventriculum una atque altera hora ante statum tempus venenum sumendi, impleturum oleo, aliisvè pinguibus, veneni spicula obtudentibus. Conclusum fuit circum foraneo isti his legibus venenum dandum; includendum, remotis famulis, aliisque fraudum ministris, conclavi alicui solum, coenam mediocrem concedendam; cavendum ne pinguibus potiatur à cœ-

R 3 nâ usque

nâ usque ad statam horam & tum sc. 12. vel 14. horis, à coenâ elapsis in publico theatro, erecto suggestu, à pharmacopœi famulo dosin veneni integram oblatam haud cunctanter, absque ullo dolo deglutiendam esse. Annuit ille cum quadam alacritate simulata, at mox evasit, erupit; nec quicquam de illo his in oris hætenus auditum fuit.

Minus culpabor si venenorum agendi rationem in brutis explorem, ut hominibus prosum; quod etiam alii nuper fecerunt, inter quos *Exc. D. Joh. Sigism. Elsholz. Serenissimi Electoris Brandenburg. Medicum Ordinar.* nomino, qui *Clysmat. Nov. p. 18.* in venam siphone stigma arsenicale ingessit. Nunc singulorum brutorum, in quibus hæc tentavi historias propono, quarum singulis adnotatu digniora scholia quædam subjungo.

Cicutæ Aquaticæ data Historia.

I.

CAni molosso robusto, cujusmodi laniones ad urgenda jumenta, pecora & vitulos in itineribus adhibent, d. 1. Sept. 1676. horâ 2. pomeridianâ objeci cicutam aquaticam minutè concisam & contusam, carni vitulinæ assæ involutam; verùm statim subodorato veneno bolum hunc gustare noluit: aliam buccellam carnis solius mox devoravit. Itaque ligatis pedibus, ore bacillo diducto, radicum istarum contusarum ꝑj. circiter intrudi, nares digitis compressi, unde dimidiam circiter unciam deglutivit. Post dimidiam horam salivavit & subinde eruçtavit: capite tremuit: aliquantulum pedibus vacillavit: nullum aliud symptoma notatu dignum supervenit. Circa 7. vesperi catenam, quâ arbori in horto alligatus erat, sæpius mormordit. Per noctem in horto relictus vinculum coriaceum morsu tandem perrosit ac cum catena ferrea aufugit, danubiam trana-

trana-

tranavit : d.3. Sept. alacris hinc inde per vicum curſitavit , ac ſi nec vel minimum à cicuta paſſus fuiſſet.

Scholion.

Cicutam aliquomodo ventriculum affixiſſe, ſalivatio & ructus ſignificant , verùm læſio non magni momenti erat, quia non vomuit , cum alias ad vomitum faciles ſint , ſibi quæ ſæpe illum gramine devorato moveant : fortè minus ventriculo moleſta fuit, quia cibo plenus erat & vinculo liberatus, multum aquæ danubium tranans bibit , unde ſequentibus diebus alacrior factus hinc inde curſitavit. Capitis tremor & pedum vacillatio, labem leviculam ad cerebrum pertigiſſe innuunt , evanuerunt eloto ventriculo frigidæ potu.

II.

Dominus *Joh. Chriſtophorus Simonius Tubingeniſis*, Chirurgus præſtans d.8. Sept. 1676. cani juvenculo famelico, cui cibus 24. horis denegabatur, radicem à me relictarum , minutim conciſarum, citra additamentum , ultra unciam intrudit. Poſt elapſam horam dimidiam ſalivavit, vomuit , ſpuma pugni magnitudine ex ore pependit : mox miſerè ipſum torſit , varie convulſus fuit, nunc opiſtoto, nunc emproſtoto, nunc tetano ; nunc oculos pervertebat, quando quæ jaçtatur : convulſionibus aliquantum remittentibus angebatur , ut in nullo loco manere poſſet ; in grefſu titubavit, & paulò poſt rurfus in alterutrum latus præcipitatus ruit : duravit afflictiò duabus horis. Poſtea vires recuperavit, alacrior evaſit. Hinc denuò aliam radicem portionem ingeſſit, ſalivam ſtatim movit, non vomuit, ſemel alvum ſolvit. Convulſionibus per vices affligebatur : ſurgens protinus in latus præcipitatur : omnem cibum, etiam carnes , & potum ſtidiit : ſupervixit ad diem tertium uſque : ad ſecundam uſque horam ante obitum ſubinde agitabatur , angebatur, ut nullo in loco

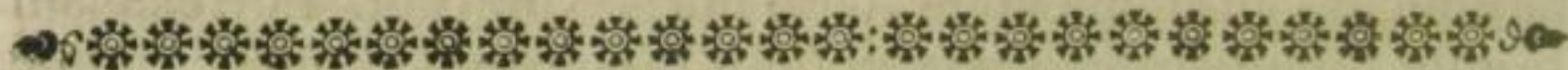
loco

loco permanere posset : incedens brevi in latus cecidit. Ultimis vitæ horis , ceu fessus , jacuit , solummodo respiravit , donec exspiravit.

Cadavere aperto ventriculum plane constrictum & corrugatum invenit : continuit ille radices integras , non comminutas nec emollitas , quales sc. intruserat ; cætera prorsus vacuus & exsuccus fuit : deterso paucò mucò , vidit internam superficiem rubicundiorè debito , & in fundo , ubi præcipuè jacebant frustula radices , maculæ rubræ livescentes apparuerunt , foris ampliores quàm in superficie interna ventriculi. Intestina prorsus erant vacua , contracta , & intus veluti sicca : in fine recti mucum viridem reperit. Vesica parva , corrugata , vacua. Ventriculi cordis pleni erant sanguine nigro concreto.

III.

Eodem tempore lanionis molosso eandem radicem minutim concisam cum lacte ingessit ; salivam movit , vomitum excitavit , quo radicem aliâque contenta ventriculi largè ejecit ; non convellebatur ; nec quicquam sinistri postea passus est.

Scholia ad Hist. II.

I.

Cicutæ radix minutim concisa sola citra ullum additamentum cani juvenculo , data ut penitus ejus vires innotescerent.

2. Post brevem moram in ventriculo vires suas exseruit , ac monstravit se non frigidam & torpidam esse , nam primum salivavit , non ob vellicationem quandam circa oscula ductuum salivarium in ore , sed irritationem nimiam in ventriculo , unde per gulam sursum trusa fuit spuma ; forte etiam quia contracto ventriculo & gulâ , partes in faucibus , communi tunicâ nervosâ gaudentes , corrugatæ aliquo modo fuerunt , non secus ac vomitum

tum

tum quandoque salivatio præcedere solet. Deinde anxietatem quandam excitavit rodendo & vellicando nervosa ventriculi, quæ etiam cessantibus convulsionibus perstitit, ob quam nullo in loco persistere valuit; nam hujus causam in ventriculo hæsisse post obitum patuit, dum apparuit radicem ventriculum non egressam fuisse, nec quicquam aliud extra illum in duodeno alibi in intestinis repertum fuit, cui anxietas attribui posset. Mox aderant convulsiones variæ æque vehementissimæ, effectus causæ non ignavæ & frigidæ. Denique sectione manifestissimè constitit cicutam calidam esse, non solum ex superficie rubicunda anfractuum, sed potissimum ex maculis rubris foris quàm intus latioribus, quæ non à simplici sed propè caustica cicuta vi productæ fuerunt, ac gangranosi quidpiam occultasse videntur.

3. Convulsiones caniculo huic evenientes exemplum sunt, à causa irritante extra principium nervosum locata illas commoveri posse: nam radices non egressæ erant, limites ventriculi, nulla n. illarum vestigia in intestinis reperta fuerunt: nullæ ibi radices, nullus succus virosus apparuit: nec credibile mucum viridem in extremo recti inventum, à radice originem traxisse, cum cœtera intestina munda essent, talisque mucus pridem bile tinctus huc pelli potuerit. Eadem ratione in ventriculo permanens vertiginem titubantem excitavit.

Radix convulsiones concitasse videtur, non solum ob rationem aut irritationem vehementem, sed quoque ob arctissimam & procul dubio valde dolorificam constrictionem, tum orificiorum, tum totius reliqui ventriculi, ob quàm Præses systematis nervosi indignabundus & propè furiosus, varij generis motus convulsivos, instituit; nam nec vomuit, nec dejecit, ac post mortem constrictus & corrugatus visus fuit. Inter vehementissimos motus convulsivos induciæ quædam caniculo concedebantur, quamvis radix in ventriculo perstiterit, nec irritare desierit,

S

sierit,

fierit, ut ex anxietate ob quàm in certo loco permanere nequirit, abundè constat; quod procul dubio factum, quia Archæus fessus & multis spiritibus deperditis à tumultibus cessare cogebatur, licèt nihil exhibitum fuerit quod ipsum demulsisset, aut sopivisset, quod pomum citri, Archæo furioso reddito à morfu viperarum, *Cl. D. Frideric. Hoffmann. in Clav. Pharmaceut. Schræder. Libr. 4. f. 1. Tit. de Pan. Citr.* egregiè fecisse memorat. Idem tamen quoque evenit principio nervorum propius afflicto, unde epilepticis sæpè longæ feriæ à paroxysmis conceduntur, imprimis si paroxysmi vehementius solito affligant. Devictis radicum spiculis acrioribus & fortè prorsus obtusis, caniculus alacrior factus, post duas horas superatas & fortè nihil horum amplius passus fuisset, nisi denuo novarum radicum farrago intrusa fuisset. Hæ utcunque convulsiones per vices intermittentes quoque excitarint, nihilominus gravius afflixerunt, nam non amplius incedere valuit, tum ob spirituum animalium consumptionem, à convulsionibus per triduum propè durantibus, tum ob vitalium defectum in momenta majorem; nam toto triduo omnem cibum & potum fastidiit, massaque sanguinea & à calore cicutæ & ab agitationibus convulsivis procul dubio valdè efferbuit, indeque non reparatis spiritibus, penuriam spirituum summam necessariò attulit. Radix hæc virus suum potentius in caniculum hunc exseruit, tum ob ætatem teneriorem & crustaceam tunicam rariorem, minusque contra hujusmodi injurias obfirmatam, tum quia nihil in ventriculo præter solenne fermentum idque paucum aderat, quod spicula ipsius obtudisset; unde ob fermenti paucitatem nec radix quidem emolita fuit.

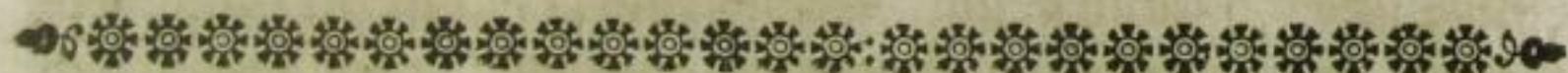
4. Fastidiit omnem cibum & potum, non ob stuporem stomachi, quem sensu valuisse ad extremum, tum anxietates, tum motus convulsivi probant, sed propter hospitem adversissimum, sc. radices quibus ventriculus infarctus erat. Sic in febribus

bribus

bribus quidam omnem cibum abhorrent & ad vini nomen nauseant, utcunq̄ue antea bibuli fuerint, & siticulosi sint: phrenetici quoque nec aquam poscunt. Hydrophobiam tamen adfuisse non dixerim, cum aquam appositam non fugerit & chirurgus sectionem impunè peregerit.

5. Intestina & vesica vacua & ex succa fuerunt, quia ob famis & sitistriduanam tolerantiam, labores convulsivos propè continuos & vim calefaciendi cicutæ, maxima pars lymphæ exhausta fuit.

6. Mortuus est caniculus tertio demum die, quia sensim spiritus animales & vitales consumpti fuerunt, ob sævissima symptomata & quia misellus nunquam vel minimo refocillatus fuit. Cor tandem elanguit, tum ob spirituum inopiam, tum ob enervationem à frequentissimis convulsionibus, à quibus non immune fuisse, credibile est, toto systemate nervoso tumultuante. Et licet duabus horis mortem præcedentibus, à motibus convulsivis nihil ampliùs hujusmodi passum sit, nihilominus à prægressis afflictionibus ita prostratum fuit, ut sanguinem protrudere nequirit, sanguis in grumum coaluit, non propter vim aliquam coagulantem cicutæ, cum potiùs contraria & fundens ipsi insit, sed ob motum cordis cessantem: sanguine, ut alias in sanissimis solet, sponte ad coagulationem tendente.

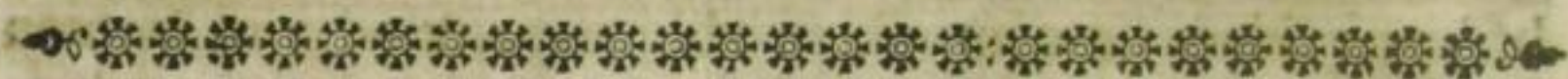

Scholia ad Hist. III.

MOlossus Lanionis denuo virus cicutæ elusit vomitu: fortè etiam lac ipsius acrimoniam mitigavit. Nuper *D. Theodorus Zuvingerus* Φιλίατρος, diligentissimus Avitarum virtutum medicarum hæres, feli semen cicutæ aquaticæ cum lacte ingessit, quod sine ullo symptomate toleravit, quamvis ipsorum ventriculi minùs injurias quàm canini perferant.

S 2

Histo-

Historia IV.

Cicutæ aquaticæ virus experiundi otium & occasionem nactus Doneschingæ d. 15. Sept. 1676. canem vetulum, mediocris magnitudinis, coloris fusci, cætera vulpi similem, à tempore vespertino ad horam 10. antimeridianam d. 16. Sept. ab omni cibo & potu jejunum detinui: tum cicutæ aquaticæ recentis radices contusas, unciarum quatuor pondere, pedibus ligato & ore pistillo diducto, intrudi; ægerrimè radices in ventriculum admisit, & iteratis vicibus diu in gula detinuit, ut partim naribus occlusis, partim foris, gulam deorsum fricando, illuc promovendæ fuerint. Cum ligabatur ac radicis intrusione vexabatur, largissimè alvum & vesicam exoneravit. Vinculis solutus, aliquandiu angi videbatur ac celerius respiravit, sed inde nec vomuit nec alvum solvit; paulò post vegetus iterum evasit, ac si nihil adversi prorsus pateretur. Itaque horâ primâ pomeridianâ radices in taleolos & majora frustra concisas, mediante bacillo, linteo involuto & oleo imbuto, ultra quatuor uncias intrudimus. Vinculis solutus aliquandiu celerius respiravit, quod potius torturæ quàm radicis virulentia tribuendum erat, nam in aliud conclave ultra quinquaginta passus deductus, nunquam nutavit, neque ullum visceris alicujus afflicti signum edidit ad 10. usque vespertinam: circa illud tempus crebro ad vomitum stimulabatur, atque liquor aliquis usque ad fauces trudebatur, quem tamen protinus rursus deglutiit: totâ nocte quietus fuit. d. 17. sept. mane vegetus erat, nunc surrexit, nunc rursus decubuit, appositam aquam bibere noluit. Horâ 9. matutinâ rursus ad vomitum urgebatur, liquorque usque ad fauces pertingebat, quem statim iterum deglutiit: postea crebro pedes lingere cœpit: Horâ 12. carnes & frustrum panis cum ossibus avidè comedit & paulò post bibit: quod itidem fecerat hora 7. vespertina

tina

tinâ noctu inquietus erat, & vinculis, quibus ne aufugeret, constrictus erat, se liberare conabatur, aut quiritabatur. d. 18. sept. vividus erat ac validus, ac si ne micam radicis accepisset: siticulosus multum aquæ bibit, & comedisset, si cibus datus fuisset. Itaque horâ 10. antimeridianâ constitui succum ex herba & radicibus contusis, & aquâ fervidâ aliquamdiu maceratis, fortiter expressum infundere: dum pedes vinculis stringuntur, pistillum ori transversim inditur, magnâ vi ligamenta rumpit, venatorem morfu graviter vulnerat, ac fæces atro virescentes in cylindros compactas, copiosè egerit & largissimè mingit. Tanto robore recuperato, post aliquot dierum famem, & superatâ cicuta virulentiâ, vix & non nisi post multos labores ligando, ad infusionem aptari potuit. Infudi tandem ante undecimam hujus liquoris plus quàm libras duas. A liquore infuso abdomen valdè intumuit. Postquam vincula maximam partem ablata fuerunt, largissimè vomuit mucum tenacissimum, subnigrum, allium redolentem cum aliquot radicum cicuta taleolis emollitis, sed non dissolutis, quos ultra septuaginta duas horas intra ventriculum continuit. Circa duodecimam crebro præ anxietate situm mutavit, nunc sedit, nunc in ventrem, nunc in latus decubuit, non nunquam prono capite diù attonitus stetit: paulò post saliva spumea copiosè ex ore manare cœpit, non secus ac si mercurius vel illitus vel ingestus fuisset.

Ante primam pomeridianam mucum album, penitus spumeum, similem salivæ ex ore stillanti, copiosum, magno nixu evomuit: ab illo tempore salivatio parcius eveniebat: valdè angebatur: sæpe ad vomitum stimulabatur; respiravit celeriter cum sono quodam tristi & querulo: situm sæpe mutavit, ut quo se verteret, nesciret; Post 3. pomerid. rursus mucum copiosum, spumeum, atro virescentem, cum aliquot taleolis radicis cicuta 16. sept. intrusæ, magno nixu evomuit. Ab illo tempore ad 10. noctis sæpissimè ad vomendum urgebatur, at liquorem & quic-

quid ad fauces usque protrudebatur, nunquam amplius egressit, plerunque gemebundus exspiravit, ferè decubuit, omnibus tamen sensibus valuit, & irritatus baculum morso petiit: accedentes fixis oculis intuebatur, & ad quemlibet strepitum attendebat: ructus & crepitus foetidissimos, allium redolentes, crebro emisit. Cibum sc. bubulam elixam, & frustulum pellis cervinae, in quo receptaculum lachrymae continebatur, circa septimam degustare noluit, & naribus propius admotum, averfabatur. Totâ nocte ferè inquietus fuit: audivi aliquoties vinculum ferreum, quo pedi mensae alligatus fuit & totum corpus succutere: an aliquid convulsivi passus fuerit? præ densissimis tenebris videre nequii: mane tamen d. 19. Sept. circa quintam ipsum lorum, ubi coriaceum erat, avulsisse & cibum in coena appositum devorasse, comperi. Valdè tum languidus erat, minusque alacris, unde facile passus est se denuo mensae alligari: Vomituriebat sæpius, nihil tamen excrevit; respiravit adhuc sono querulo. Circa 7. matutinam ulterioris morae impatientes, funiculo collo circumposito, ipsum strangularunt: vix suffocari potuit, & statim in principio funiculum, vehementissimè corpus agitando dirupit, parùm minxit: per alvum præter flatum nihil emisit. In cadavere sequentia observatu digniora notavi. Primùm abdomine aperto, omnia intus verè fervebant, imprimis epar attactu admodum calidum erat; ventriculus non admodum distentus fuit, dum adhuc calebat, postquam frigefieri cœpit, magis intumuerat: intestina maximam partem gracilia, contracta & corrugata, etiam rectum, videbantur: Cœcum turgidius fuit: superficies ventriculi externa ex albo rubescebat: intestina albicantiora fuerunt: epar erat atro rubescens: pancreas solito rubicundius: lien longè pallidior hepate. Renes à solita facie non desciverunt: vesica distentissima & lotio flavo impleta fuit. Vasa ejaculatoria abscisa instar vermium corrugabantur. Pectore reserato omnia quoque intus æstuabant: pulmones in sinistro latere

utrin-

utrinque non penitus subfiderunt, sed aëre adhuc aliquantum turgebant, adeò ut vesiculæ in lobis sinistri lateris videri possent; non tamen ita inflati ut vel tertiam cavitatis partem vix adimplerent: in sinistro latere ex albo rubescebant; in dextro intensè rubri fuerunt. Cor sanguine admodum turgebat. Gula valdè inflata & foris admodum rubicunda fuit. Dum in chyli receptaculo ferè inani & non nisi paucâ lymphâ prædito occupor, ac intestina cum ventriculo & gula eximo, cor perfrigit: inciso dextro ventriculo omnis sanguis in illo, & auricula in grumum magnum, atrum potius quàm rubicundum, sed facile dissolubilem concrevit: similem in sinistro, sed multo minorem inveni. In vena cava ascendente & descendente sanguis maximam partem fluidus, & non nisi ille grumosus fuit, qui cum cordis grumis continuus erat: alibi ex vasis sanguiferis fauciatas emanavit sanguis fluidus, intensè rubicundus & ad nigredinem aliquam vergens. Vesicula biliaria plena erat bile valdè flavâ, viscidissimâ. Incisâ gulâ erupit foetor, tetrum allij foetorem spirans: intus prorsus alba fuit, mucò pellucido oblita: sulci recti. Ventriculo à stomacho ad duodenum secundum longitudinem inciso, circa stomachum occurrit aqua turbida; in fundo inveni aliquot radicum taleolos; quam plurimos pilos, quorum quidam jam in pilam nuce juglandæ majorem compacti fuerunt, plures per universam superficiem ventriculi spargebantur, atque intra anfractus abscondebantur; omnes similes erant illis quibus canis tegebatur; frustulum pellis cervinæ pilis adhuc consistæ; frustulum pinguedinis condensatæ magnitudine avellanæ; denique plurimum mucii, cui etiam pili involvebantur & reliqua ejus contenta: mucus iste qui in ejus cavitate fluctuabat, turbidus erat, albus potius quàm flavus, aut atro virescens; nec spumeus fuit. Circa pylorum in antro ad unciam unius latitudinem mucus croceus, sed paucus hærebat. His omnibus sublatis anfractus comparuerunt, mucò pellucido tenui obducti; qui de-

tersus

terfus protinus, ceu è poris pulsus, novus repullulabat, etiam citra compressionem forinsecus factam. Intus anfractus omnes, maximè in fundo, tum in parte prominente, tum intra interstitia rubebant: alicubi, imprimis in interstitiis apparuerunt maculae intensius rubrae, quàm ipsi anfractus erant, quae fere in locis tribus exulceratae fuerant. In principio antri pylori prominuit tuberculum valdè rubrum, pisi magnitudine, in cacumine propè exulceratum: reliqua pars antri, ipseque pylorus non rubebant, sed albicantes manserunt post elotam flavedinem. Intestina sex ulnas longa omnia crassiora solito erant, forte quia vacua ferè erant, nec ullum discrimen observavi, nisi quod portio illorum amplior esset, tum imprimis sub pyloro ad ulnae dimidia longitudinem, tum ulterius ad ulnam unam cum dimidia: reliqua verò ad coecum usque gracilior. A pyloro ultra duas ulnas illorum cavitas mucò flavo, viscido, pellucido obducta erat; postea ultra ulnam cavitas magis coarctata, omnique mucì flavi expers erat, solummodo mucò albo, pellucido, tenacissimo obducebantur, nihilque prorsus continebant, quàm aliquot vermes cucurbitinos, spithamâ longiores, quasi ex seminibus cucurbitinis secundum longitudinem apicibus conglutinati. Ab hac intestini portione reliquâ, usque ad valvulam in fine ilei, mucò intensè flavo plena erant, cui videbatur aliquid cruoris permixtum: propè illius finem hinc inde excrementa atrovirescentia, sed paucâ quantitate apparuerunt, prorsus digesta, ut cujus rei reliquiae fuerint vix dignosci posset. Coecum quod in duos quasi sinus contortum erat, quoque multum hujus mucì continuit, cum excrementis paucis, superioribus similimis. Eiusdem generis mucus intestinum rectum incrustabat, & subfinem illius aliquid excrementorum atrovirescentium detinebatur, sed omnino paucum. In toto intestinorum ductu, nec minimum frustulum, vel ossis, vel radicis in taleolos concisae apparuit, quamvis longè majore quantitate radix ingesta fuerit, quam

vel

vel evomuit binis vicibus, vel in cavo ventriculi reperi. Deter-
 fo muco undique intestinorum, ubicunque flavus erat, ibi in-
 testina intus inflammata erant; maximè sub pyloro, & ibi, ubi
 intensius flavescebat in illa portione ad valvulam usque, etiam
 rectum rubebat magis quàm solet: observavi plerosque ambitus
 areolarum, quibus glandulæ circum scribuntur, quoque rubuif-
 se, ipsas glandulas verò non nisi in paucis locis. Rubebat quoque
 intestinum cœcum intus. Gulam, ventriculum & intestina aquâ
 fontanâ sæpiùs mutatâ per triduum maceravi, ut fibras discernê-
 re & separare, aliaque observare possem. In gulâ maceratâ sul-
 ci recti pauciores, plures verò transversî inæquales apparue-
 runt: foris erant fibræ rectæ: ablatâ membranâ internâ nerveâ,
 fibræ carneæ obliquæ ascendentes & glandulæ quàm plurimæ
 miliares occurrerunt, quibus foras pressis, interna gulæ superfi-
 cies glutinosa & valdè lubrica evasit, ac in parte externa nihil-
 ominùs glutinosa mansit. Detractâ membranâ nerveâ, à sto-
 macho ad pylorum, observavi plurimos nervos, imprimis circa
 stomachum & pylorum, eosque non adeo parvos, validos, non
 paucos etiam in aliis locis, maximè circa fundum in illam inseri,
 atque in illa obliterari & in membranam degenerare: deinde
 plurima vasa sanguifera inter illam & fibras carneas ferri: In-
 super avulsâ hâc membranâ nerveâ à fibris, protinùs omnes an-
 fractus evanescere. Præterea dum hæc membrana cum fibro-
 sa cohæsit, compresso inter separandum ventriculo, semper in-
 terna superficies admodum lubrica permansit, ac muco viscido
 pellucido, imò etiam citra compressionem, aquæ immerisa, pro-
 tinus iterum copiosè obducebatur, quamvis nullas glandulas
 inter hanc & corpus fibrosum observarim, quales in gulâ, mem-
 branæ nerveæ foris copiosissimè accumbebant: Imò postquam
 illum penitus à fibrosa separassem, nihilominùs lubrica mane-
 bat; quamvis illam iteratis vicibus fontanâ eluerim, cum faci-
 lè corpus fibrosum ab omni lubricitate hâc ratione vindicare-

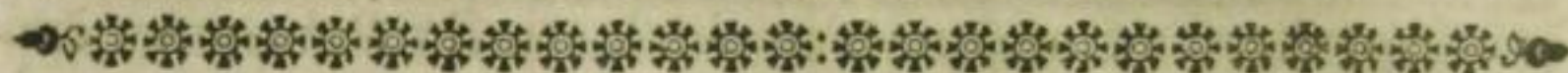
T

tur.

tur. Hanc membranam nerveam in plurimis locis inflammata manifestè vidi: aliquot in locis inveni ulcuscula superficialia, mitioribus aphthis similia: tuberculum in antro pylori in hac quoque perstitit, non ulterius progressum: videbatur in cacumine exulceratum esse. In fibroso corpore foris per membranam communem transparebant fibræ rectæ, à stomacho ad pylorum protensæ, intus ablatâ membranâ nerveâ, apparuerunt fibræ circulares carneæ, illæque validæ maximè circa medium ventriculi, ut & in antro pylori: à stomacho obliquè primum ferebantur, antequam planè circulares evaserunt: aliud fibrarum genus nullum observavi. Inflammationem membranæ nerveæ ad corpus fibrosum pertigisse nullibi vidi. In toto intestinorum ductu observavi triginta areolas glandularum tubulosarum, à pyloro ad valvulam antè intestinum rectum, valvulæ coli vices agentis, sitam: areolarum circulus extremus limbus, altior est, & prominulus magis quàm fundus, in quo conspicua sunt minuta capitella, acuum similia, ex quorum osculis, foris intestinis compressis, exsudat humor albus, turbidus, viscidiusculus, qualis ex tubulis in gulâ volatilium, compressione prodit. In prima portione ulnari à bilarii ductus insertione, octo numeravi, dimidii bazij amplitudine, nullam vidi à pyloro ad insertionem ductus usque, sed infra illam demum: In 2. ulna, duas parvas, adeo ut in una quatuor tantum capitella comparuerint: in ulna 3. quatuor majores ovales. In 4. & 5. decem rotundas & ovales: circa finem quintæ ulnæ, inveni tuberculum verrucæ simile, in ambitu inflammatum, supernè excoriatum. In reliqua portione usque ad valvulam, numeravi sex areolas, cæteris ferè ampliores, quarum una quinque uncias longa erat, verùm angustior aliis, maximè circa principium. In portione intestini valvulæ propiore, aliquot areolarum oblongarum limbi, dimidiam partem inflamatæ erant; glandulæ verò ipsæ nullibi. Ibi ubi areolæ in intestinis sitæ erant; intestina luci obversa, magis perspicua seu

cua seu

cua seu pellucida erant, quàm in aliis locis. Intestinorum membrana extima, fibris rectis tenuissimis prædita erat; secunda fibris carnosis robustis circularibus: tertia prorsus nervea, ad quam pertingebant plurimi nervuli, validi satis & robusti, & vasa sanguifera, quæ tenuissimorum capillamentorum instar, ceu reticula areolas ambibant; quarta villosa seu mucosa, quæ totam internam cavitatem incrustabat, exceptis areolarum spatiolis, unde ibi intestina pellucida. Dum villosam tunicam abradi obtuso cultello, à nervea plurimum liquoris candidi, turbidi, chylo perfimilis simul expressi, quamvis per triduum sæpissimè intestina eluerim, etiam propè valvulam intestini recti. Postquam tunicas fibrosas intestinorum sustuli, *Valvula Kerkeringiana* prorsus oblitterabantur, quæ adhuc conspicuæ erant, quamvis mesenterium abstulerim. Abrasâ fortius tunicâ villosâ, simul abripiabantur in areolis glandularum capitella prominula, & loco illorum apparebant oscula minuta, s. papav. alb. capacia: si verò nullam vim adhibui, perstiterunt capitella integra. Intestinum cœcum in duas quasi cellas diremptum, & rectum instar ventriculi, intus anfractuosa erant; præter communem, etiam quatuor tunicas habuerunt, quarum externa fibris rectis, secunda circularibus præditæ erant: In recto fibræ rectæ insigniores erant, quam in reliquis, circulares quoque robustæ & carnosæ fuerunt: Membranæ nerveæ insignia vasa sanguifera accumbebant: In cœco & recto crustacea, seu mucosa, minus villosa erat quàm in reliquis intestinis: in cœco nullas quidem areolas inveni, verùm aliquot oscula glandularum vices præstantia: in recto nullum neq; osculum, neq; areolam observare potui, quamvis hoc quoq; intestinum admodum lubricum esset.

Historia V.

Circa idem tempus caniculo semestri, admodum famelico, apposuit jusculum carnis, cui radices cicutaë minutim concisæ immixtæ erant, *Cl. Dom. D. Joh. Conrad Stenzelius, Med. Villinganus*; jusculum avidè devoravit, verùm nec vomitum movit nec alvum: debilior quidem inde evasit, ac internæ afflictionis indicia præbuit, verùm post aliquot horas superatas integrè convaluit, nec quicquam deterius passus est, ut narravit *Donefchingæ d. 21. sept. 1676.*

Scholia ad Historiam IV.

1.

Cicuta aquatica etiam in hoc cane nullos effectus edidit, unde vel suspicari posses, ipsi vim aliquam refrigerandi, multò minùs congelandi & stupefaciendi inesse; prima quidem vice radicum frustula intrusa, ab hora 10. antimeridiana ad 1. pomeridianam nullam vim exseruerunt, ac si nullus qualitatum excessus in illa lateret; verum novis frustulis ingestis, licet demum post novem horas, ad vomitum stimulabatur sæpius, pulso simul liquore ad fauces, quem tamen rursus deglutiit; idem post vigesimam horam pari conatu fiebat: quod non nisi irritamini cuidam, à radice proveniente attribui potest. Postero quoque die panem, carnes cum ossibus comedit, quamvis radicum frustula in ventriculo superessent, sc. integro appetitu, nec à radice stupefacto. Manifestius cicutaë hujus calor & acrimonia innotuerunt die tertio, succo foliorum & radicum infuso, nam protinus largissimè vomuit contenta cum muco tenacissimo, allium (quod *Horatius* cicutis nocentius *Epod. Od. 3.* existimat) redolente; valdè

te; valdè angebatur, ut vix ullum quieti commodum locum invenire posset; salivavit multum; atque hæc omnia non nisi ventriculo graviter irritato contingere potuerunt, statim enim post ingestum succum, ex radicibus & herba expressum evenerunt, unde etiam muco spumoso copiosè vomitu rejecto, salivare desinit. Afflictionem ventriculi quoque respiratione quâdam querulâ prodidisse videtur, quia non diù post infusum succum exaudiebatur. Non tamen negarim anxietatem, & hoc respirationis vitium, auxisse intestinorum cruciatus, quorsum succum descendisse, crepitus allij foetorem spirantes testabantur. Tum in ventriculo, tum in intestinis rosiones vehementes fuisse indigitat, symptomatum istorum duratio ad diei sequentis horam septimam: nec tamen tanta, ut appetitum sustulerint, cum bubulam elixam, & frustulum pellis cervinæ nocte devoravit. Clariùs cicutæ calor & acrimonia in cadavere enituerunt: nam aperto abdomine & pectore, nihil gelidi repertum fuit, quin potius omnia fervebant, & epas attactu admodum calidum, atque rubescens, & pancreas solito rubentius fuerunt. In ventriculo ablatis contentis, & absterfo muco, manifesta inflammationis indicia occurrerunt, sc. anfractuum & interstitiorum rubor, maculæ rubræ, aphthæ membranæ nerveæ, sublatâ fibrosâ: In intestinis itidem rubor, deterfo muco flavo, ambitus areolarum glandulosarum rubicundus, item superficies recti & cœci rubicundior solito. Tuberculum in antro pylori non quidem à cicuta recenter productum existimo, fortè ejus excrescentiæ ansam dedit, officulum acutum aliquando devoratum, verùm colorem rubicundum cum incipiente exulceratione, non vererè à cicutæ virulentia deducere. Pulmonum ruborem nollem à cicutæ noxa derivare, quamvis tota massa sanguinea ab illa calefacta fuerit; adscriberem potius strangulationi, ob quàm impedito sanguinis motu, dexter cordis ventriculus distensus, sanguinem non solitâ alacritate per pulmones ad finistrum ventricu-

T 3 lum

lum propellere valuit, unde in media via subsistens, hunc ruborem post se reliquit; cui accessit acris interceptio, sanguinis motum alias per pulmones adjuvantis, si organa respirationi dicata officio suo bene fungantur. Sanguis in dextro cordis ventriculo in grumum concretus, neququam patrocinator cicutam frigidam putantibus, nam demum concrevit corde frigefacto & tardius, dum in aliis scrutandis occupabar, dissecto; id aliàs evenit, quamvis calidissima ante mortem sumpta fuerint; præterea grumus, ceu recenter concretus, facilis dissolutu erat, atque in aliis vasis sanguiferis fluidus adhuc mansit: quin cicutæ potiùs dissolvendi quàm coagulandi vim inesse, copiosa mictio ante succi infusionem, & post mortem vesica urina distenta probant.

2. Id verò præter omnem expectationem evenit, quod systema nervosum minus perpeffum fuerit, nullique graviores tumultus supervenerint. Radicum propè octo uncias, primum quatuor tribus horis ferè sine molestiâ, postea alias quatuor super ingestas, novem horis ventriculus pertulit: & licet elapsis novem horis ad vomitum stimularetur, tandem quoque illarum virulentiam evicit, appetiit, validus evasit, ut die tertio vix vinculis coërceri potuerit; radicum quoque reliquias ultra septuaginta horas toleravit. Insuper radicum portiones ad intestina pervenisse probant, faeces atrovirescentes, in cylindros coactæ, copiosè antè succi infusionem excretæ, & quantitas illarum minor post obitum in ventriculo reperta, quàm ingesta aut vomitu rejecta fuerat. Dum radicum portiones comminutæ in intestinis perstiterunt, vix fieri potuit, quin chylus illarum succo contaminatus, indequè massa sanguinea, spiritusquè animales infecti fuerint: at & hoc sine sensuum perturbatione, aut immutatione, aut motus aliquâ depravatione, nullus sopor, nullus stupor, nulla inquietudo delira observabatur. Post infusum quidem succum animadversum fuit, membranam nervosam ventri-

ventri-

ventriculi & intestinorum graviter afflictam fuisse, ex vomitu
 vehementi, nec mitiore illo, quem cient vitrum antimonij, cro-
 cus metallorum, tartar. emeticum, aut gilla Theophr. ex anxietate,
 ob quàm nullibi quietem invenire potuit, & ex salivatione, cum
 infusionem brevi hæc symptomata secuta sint. Nullus dubito
 succi hujus plurimum quoque ad massam sanguineam pervenisse
 nam potulenta citissimè ex ventriculo eliminantur, & plus ejus
 ingestum fuit quàm evomuit, & post mortem in ventriculo re-
 undavit. Utcunque autem membrana nervea plurima passa
 sit, continuantibus symptomatibus ab hora 12. merid. d. 18. sept. ad
 7. mat. 19. sept. attestantibus quoq; inflammationibus in ventriculo
 & intestinis, item aphthis; licet quoq; ad principium nervorum
 aliquid succi delatum fuerit, non tamen nec ob consensum, nec
 propiore sede arietatâ, *Præses systematis nervosi* in cane hoc per-
 movebatur: nam licet decubuerit, omnibus tamen sensibus va-
 luit, baculo irritatus momordit, accedentes fixis oculis intui-
 tus est, & ad quemlibet strepitum attendit. Utcunque nocte in-
 quietus fuerit, & catenam ac corpus succusserit, nihil tamen con-
 vulsivi passum fuisse conijcio, quia nulla per pavementum ex-
 crementa sparsa videbantur, maneque vinculis solutus repertus
 fuit. At quoque nihil torpidi, stupidi, aut somnolenti in cane
 hoc observatum fuit, quin potius totâ nocte nimis vigilem &
 permolestum expertus sum, dum mihi somnum in conti-
 guo cubili decumbenti, non semel turbavit: debilior qui-
 dem & languidior mane 19. sept. erat, unde se faciliorem ad
 vincula præbuit, non ob qualitatem aliquam occultam, sed ve-
 xationes ultra tertium diem durantes, parciolem cibum & po-
 tum, vomitusque frequentes. Omnia manifestis qualitatibus à
 cicuta peracta fuisse, manifestè ex sectione tandem patuit. At
 istud obscurum est, cur *Præses Systematis nervosi*, seu *Archæus* non
 quoque in furias actus fuerit? Cùm sæpè ob leviores injurias
 gravif-

gravissimè indignetur. Id in hoc cane ob plures causas non factum fuisse puto : Primum procul dubio tunica mucosa crassior & densior fuit , quàm in primo cane, ac proinde membranam nerveam fortius contra injurias cicutæ munivit ; id oculis usurpare & certius asserere potuissem, si ἐγχειρήσιν, quæ postea mihi innotuit, scivissem ; nimirum ventriculum dissectum fervidæ immergendum ; tunc enim in propatulum venit, non secus ac crustacea linguarum densissima elixa, antea propè ignota, aut cuticula humana à scabie, aut vesicatorio appposito, aut cute ambusta : ob hanc densitatem hujus tunicæ, radices nihil magni efficere potuerunt ; postea verò à copioso mucos, ejus acrimonia magis magisque obtusa fuit, ut etiam longiore morâ non gravius lædere valuerit : succus quidem infusus munimen hoc fortius aggressus est, & ad membranam nerveam penetravit, at tamen protinùs fibræ circulares robustæ, pylorum ejusque antrum & medium ventriculum ambientes, in subsidium venerunt, ac magnam intestini hostis vim, vomitu excitato, excusserunt, quòd repetitis vicibus factum fuit, ut reliquias facilius tolerare potuerit, nullusque dubito, quin integrè convaluisset, si libertate donatus, & sui juris, factus, ad vicinum Danubij fontem pervenisset, nam nocte apposita devoravit. Denique existimo vetuli hujus canis *Præsidentem Systematis nervosi*, post multas à primordio vitæ ad provectam ætatem exantlatas injurias ita se obfirmasse, ut graves quoque devorare & superare valuerit. Non levem ventriculi & intestinorum membranæ nerveæ labem inustam fuisse, rubor & aphthæ testantur : at tanti non erat, ut ipsum comoverit. Sic adultiores & laborum assueti multa perferunt, quæ ætatem tenellam & delicatulos gravissimè exagitant. Multi cibos coctu difficilimos optimè tolerant, qui teneriores in morbos periculosos præcipitent. Plures vini amphoris ingurgitatis, ne quidem temulenti redduntur ; alij vel minimùm excessum gravissimè luunt. *Anus Attica & Fœmina Batava* non solum

lùm

lum à cicutâ comesta nullum damnum in ventriculo persenserunt, sed hæc quoque blando conciliato somno expergefacta, melius negotiis suis vacare potuit, alias non singulis noctibus suis ferculis cicutam aspersisset.

Scholium ad Historiam V.

MAlesuada fames compulit hunc caniculum ad devorandum jusculum, cui radices cicutæ intritæ fuerunt: alias odora canum vis ocyus latentem vitæ hostem agnoscit, molossus-que lanionis etiam carni involutam respuit. Ejus acrimoniam jusculum obtudisse existimo, unde minus illum læsit; & quamvis affligere cœperit, accedente copioso muco amplius mitigata, & post aliquot horas planè superata fuit, ut nullum damnum post se reliquerit.

Historia VI.

Cicuta aquatica Lupo intrusa Doneschinga.

Die 4. Junij 1677. lupo, qui octo circiter septimanarum credebatur, ante horam octavam mane, radices *Cicutæ aquatica* uncias circiter duas contusas vi digito intrudi; humi positus ululavit vagientis instar, continuò: exiguam portionem vomitu rejecit absque magno nixu. Post horæ quadrantem magno conamine radicum portionem evomuit, sed vix decimam ingestarum partem: postea diù non amplius nec vomuit, nec ad vomitum stimulari videbatur, verùm prodiit solùm ex ore spuma alba copiosè. Ab illo tempore nutare in dextrum latus cœpit, ac illuc sæpè caput inclinavit, ac si motu convulsivo traheretur.

V

Ante

Ante nonam vehementer ad vomitum stimulabatur, nihil tamen excrevit, quamvis per gulam ad laryngem bolus ascendere & remeare, brevibus intervallis crebro videretur: continuante aliquandiu hoc nixu linguam, hiante plurimum ore, longè exseruit, mox convellebatur, caput retrorsum retrahebatur iteratò, pedes extendebat, ac in hac lucta alvum exoneravit, non autem minxit: paulò post totus rigidus sine omni motu & sensu, respiratione penitus cessante, jacuit, ut mortuum putarim. Tetanus iste duravit ad horæ partem circiter duodecimam. Cùm jam jam cultrum admoturus eram, cor rursus se movere, moxque unum alterumque suspirium edere cœpit, paulatimque respiratio, sensus motusque redierunt, atque rursus vagiit, verùm submissa & fractâ voce & oculos aperuit. Post nonam conatus vomendi rediit, in quo bolum iteratis & creberrimis ad laryngem pertingere vicibus vidi, descendente & remeante brevissimis intervallis, denuo longè exertâ linguâ epilepsiâ corripiebatur. In ipso paroxysmo abdomen incidi, nullo sensus indicio primùm lupo dante: dilatato vulnere, & aliquoties musculis abdominis & peritonæi fauciatis, tandem sensus indicia præbere motu & vagitu cœpit, ac concitatus respiravit.

Penitus denudatis visceribus imi ventris, ventriculus apparuit valdè distentus, tum à radicibus, tum à flatibus, subinde se constrinxit ferè in medio, proximè antrum pylori, ut sulcus ibi videretur & totus angustior, minusque globosus & æqualis, sed rugosior appareret. In collo tunc videbam bolum versus laryngem ascendere, moxque relabi, nihil tamen prodibat ex ore, quamvis linguam non raro longè exseruerit, ac si ad summas fauces jam aliquid pervenisset. Quando ab amplexu contentorum ventriculus cessavit, à levi contactu, stylo factò, subinde illum repetiit. Intestina propè vacua & contracta erant, nisi sub finem ilei, ubi distentiora. Diaphragmatis centrum nerveum in inspiratione convexum reddebatur, ambitus verò illius carneus,

neus,

neus, costis adhærens, corrugabatur: In expiratione totum diaphragma planum evadebat: Exciso ventriculo & leviculè diaphragmate in centro fauciato, in inspiratione unicâ vice valdè expandebatur centrum, in expiratione, spuma per vulnus copiosè cum radicum frustulis in abdomen erupit, ac postea diaphragma æqualiter tensum mansit: subinde ore acrem captavit, linguam exseruit, costæ unâ alterâque vice attollebantur & descendebant; cor fortiter adhuc pulsavit, postquam respiratio cessavit. Omnisquè motus animalis substitit.

Post mortem inveni gulam, radicibus in cylindrum coactis, à stomacho ad mediam ejus partem plenam, reliquum ad fauces usque, implebatur & distendebatur mucò spumoso, subflavo, cum radicum frustulis: circa fauces inflammata erat, forte à violenta intrusione: in fine una alteraque macula rubra apparuit.

Ventriculus ovi gallinacei amplitudine, plenus erat radicum, quæ multo mucò pellucido involvebantur; sublatis contentis & deterso mucò anfractus, maximè infundo & ad latera, rubebant; antrum pylori album fuit, ita tamen ut non procul à pyloro appareret macula rubra.

Intestina sub pyloro ferè vacua erant, continentia unum atque alterum frustulum radicis, oblita erant mucò flavo, qui ultra ulnam, nunc magis nunc minus obducebat intestina, citra ullum aliud corpus.

In reliquo ductu, ad quadrantis distantiam à valvula ilei, mucus copiosior aderat, atro flavescens: in portione ad valvulam mucus adhuc copiosior, cumcrementis subnigris. Cœcum & rectum prorsus vacua fuerunt. In hepate, renibus & liene nihil notatu dignum occurrit. Vesicula biliaria turgebat felle flavâ. Pulmones albicabant. Sanguis ex cava ascendente emissus, pulchrè rutilus fuit, qui brevi in grumos concresebat: inflatâ cavâ ambæ auriculæ cordis movere se cœperunt, &

aliquandiu rythmos continuarunt. Cordis ventriculi sanguine vacui fuerunt, fortè ob prægressas hæmorrhagias & inflationem. Thoracis ductus lymphâ plenus fuit cum pauxillo chyli: Cerebri ventriculi omnes vacui erant: at quatuor sinus implebantur sanguine atro in grumos concreto: similis continebatur in basi cranij, eo loci ubi rete mirabile reconditur.

Scholium ad Hist. VI.

IN hac historia multa occurrunt pertinentia ad illustrationem & confirmationem præcedentium. *Cicuta* maturè se ostendit acrem & calidam, vomitu & valido nixu ad vomitum; spumæ extrusione; atque manifestè exfectione patuit vis inflammatoria, ex rubore in gulâ & ventriculo excitato, item maculâ rubrâ in fine gulæ & pyloro. Innotuit spumam à ventriculo in fauces pelli, quia gula ad fauces impleta erat. Citò supervenientia hæc symptomata, monstrarunt tunicam crustaceam, raram & teneram, cicutæ spicula eludere non valuisse. Convulsio particularis demonstravit Præsidem systematis nervosi hanc moliri aliquandiu, antequàm totum in tumultum ageret, ut fecit in illis qui post herniotomiam epileptici facti fuerunt: Epilepsia fortissima subsequens documento est, hanc à Præside imperari aliquando, gravissimè afflictâ ultimâ nervorum expansione, cum nihil tam brevi temporis intervallo, ad cerebrum de succo radicis penetrarit, quamvis unum alterumvè frustulum radicis ad intestina pervenerit, cum integræ, nec dissolutæ essent. Præsides suâ sponte nullis elixiribus refectus, à tumultu cessans, docuit vel aliorum avocatum, vel in opere fessum, sc. quandoque quiescere. Verùm plura de his memorare in seq. historia licebit. Sanguis fluidus demonstravit nihil coagulativi cicutæ inesse: & licet extravasatus grumuerit, id tamen non cicutæ sed sanguinis indoli ascribendum esse.

Histo-

Die igitur 6. Jun. manè horâ 6. succi radic. cicutæ aquatic. per noctem in aqua macerata, primùm unciam, & paulò post ultra uncias duas cum labore infudi: vix quadrante horæ elapso, succum penè omnem cum mucò copioso & lacte coagulato evomuit, & paulò post rursus mucum turbidum bis. Aliquoties ad 10. horam nigra seu atro virescentia, pultacea & viscida alvo deiecit. Ad vomitum sæpe urgebatur ac ore hiabat, nihil tamen prodiit, nam ad fauces ascendentem bolum deglutiit. Diu spuma, aut mucus copiosus ab ore pendeat: Tandem solummodo salivavit multum, salivâ tenui, pellucidâ largiter exstillante. Primum vagiit multum, sed voce submissâ & querulâ: irritatus murmuravit. Antè & aliquandiu post vomitum temulenti instar incedebat, circa 9. verò firmiter: latebras quæsiit. Hora 10. antimerid. lac rursus avidè, mediante digito ex patina suxit. Horâ 11. & horâ 1. pomerid. cum vivida & vegeta esset, qualibet vice ultra unciam radicis cicut. aq. maceratae in fauces trudi: post horam dimidiam plusquam dimidiam unciam evomuit: per alvum quoque bis egressit plurima frustula radicis emollitæ, cum mucò turbido, fusco. Mansit hætenus satis adhuc valida, incedebat, solito more latebras quærens: æqualiter calida. Horâ 2. pomerid. dedi radicis cicut. aquaticæ non maceratae, parùm in umbra siccatae & minutim concisæ, unciam circiter, paulò post ad vomitum urgebatur, solâ spumâ succedente, quàm sæpiùs os lambendo rursus deglutiit: crebrius urgente vomitu, tandem frustulum unum alterumque protrudit. Alvum aliquoties exoneravit, ac cum mucò fusco, turbido radicum maceratarum plurima frustula excrevit. Hætenus rarissimè vagiit, sæpius se quasi ad somnum composuit, ut dormire videretur: æqualiter caluit: oculos splendidos huc usque retinuit.

Circa horam 4. vesp. res ipsius in deterius labi cœperunt. Abdomen intumuit, instar temulenti incessit: ad vomitum stimulabatur: antequam vomeret, abdomen iterato valdè contrahatur,

hebatur, subitum & validum clamorem edidit, os amplissimo rictu dilatavit ac si oscitaret; mentum ad capulum sterni propè accessit; in hoc nixu primùm spuma prodiit, postea sequebantur frustula radicis non maceratae, parum immutata & solummodo emollita, mucus item pellucidus. Usque ad horam septimam aliquoties alvum solvit, faeces erant maximam partem radices maceratae, mucus fuscus, viscidissimus, turbidus, cui aliquid cruoris immixtum erat. Copiosè minxit, quod toto hoc die unquam factum fuisse non observavi: incessus erat languidior. Lacori illitum deglutivit quidem, sed mox vomitus sequebatur. Interea multum quievit, somnum simulans, adhuc æqualiter calida: attrectata protinus evigilavit, ac ad latebras suas quantum potuit properavit. Ad septimam aliquoties alvum exoneravit, faeces erant nunc solummodo mucus turbidus, subfuscus, aliquando flavus, nunc radices, quantum observare potui, adhuc ex illis, quas aquæ prius infuderam. Minxit largiter: Urina clara erat, sed flava. Post septimam rursus os magno ritu dilatavit & vomere conabatur, mox minxit, largè emanante urinâ ac statim emissio valido clamore, humi vi quadam prostrata & à pariete cui innitebatur, ultra duos pedes in pavementum projecta, vehementissimè convulsa fuit: Paroxysmus verè epilepticus erat; caput retrorsum trahebatur, dorsum incurvabatur, artus validè nunc succutiebantur, nunc rigidi evadebant, abdomen nunc intumescebat, nunc contrahebatur, respiratio nunc inæqualis, nunc cum stertore peragebatur; oculos pervertebat; labia variè diducebantur, cauda mire agitabatur; in ipso paroxysmo per alvum radices excrevit: tandem respiratio penitè intercipiebatur, instarque mortuæ rigida jacebat, spuma copiosa os obtegente: duravit paroxysmus ferè ad sextam horæ partem. Superato paroxysmo in pedes surrexit, per aliquot passus incessit, cauda pede calcata murmur, ceu latratum, edidit & morsum intentavit: aliquoties sternutavit.

Vege-

Vegeta satis adhuc subinde pedibus insistebat, os & pedes lambebat; aliquoties faeces pultaceas, mucosas, atro virescentes excrevit: subinde quoque canis instar, capite pedibusque anterioribus ad latus inclinatis, ad somnum se composuit raro vagiit. Post II. noctis paroxysmus diuturnior & vehementior rediit, quem praecessit conatus vomendi, cum amplissimo & diuturno oris rictu, abdominis contractione, eructatione sonora; item clamor validissimus: in ipso paroxysmo saepius caput valde pavimento allisit, per os mucum fuscum, cum portiunculis radice non maceratae protrudit & alvum exoneravit, radice fuscae particulis excretis: semel validum quoque ejulatum edidit: respiratio inaequalior fuit cum stertore, tandem prorsus cessare videbatur ac mortuae similima, copiosa spuma ab ore pendente. Verum & hoc paroxysmo finito vires recuperavit, ac in pedes surgere & incedere valuit. Ab illo tempore usque ad 2. matutinam, propè quolibet hora dimidia supervenit paroxysmus: omnes praecesserunt oris rictus; sonus quidam, ac si aliquid avidè lamberet, lingua palatum fortiter feriente & creberrimè, brevibus intervallis: nostri *Schmerzen* vocant: Clamor validus nunc latratui, nunc vagitui catellorum à matre desertorum, aut percussorum, nunc ululatus, lupis peculiari similis, qui saepè tam sonorus erat, ut aures impensè feriret & me dormientem excitaret: Aliquando singultus; saepè etiam eructatio sonora; abdominis contractio. In ipso paroxysmo urinam & alvinas faeces egressit: nonnunquam vomuit: spumavit copiosè: tandem instar mortuae jacuit sine respiratione: finito paroxysmo, omnes sensus & motum recuperavit, at languida evasit & frequentius respiravit; subinde vagiit: pedes lambit, seque ad somnum adhuc componere valuit: Habitus calebat, at nasus & lingua frigefieri coeperunt.

Post horam 2. non amplius surgere valuit, semper alterutri lateri incubuit, artus continuè motu convulsivo succutiebantur;

bantur: aliquando rigeant, caput quassabatur, totus truncus curvabatur retrorsum, non raro antrorsum, cum oculorum perversione, labiorum torsione: respiratio aliquandiu intermittebatur ac propè mortua videbatur, mox tamen oculos aperire & respirare cœpit, caput, quietum tenuit, manente motu artuum convulsivo. Hos paroxysmos præcesserant quoque vagitus aliqui, sed voce submissâ, oris rictus, vibratio linguæ versus cœlum palati, singultus, eructationes sonoræ: Videbatur extra paroxysmos istos bolus quidam in colli parte anteriore, à capulo sterni ad laryngem, brevibus intervallis pelli & rursus suo pondere descendere. Inter respirandum crebra suspiria edidit: ipsa respiratio nunc tardior nunc frequentior evasit. Paroxysmos non raro præcessit rugitus ventris satis sonorus. Tum in his paroxysmis, tum extra illos, aliquoties per alvum radicum frustula excrevit cum mucò turbido fusco; subinde minxit, sed parum admodum: ex ore prodiit vel spuma vel mucus. Oculi splendidi manserunt: extrema frigere cum lingua cœperunt, habitu reliquo calido manente. Extra paroxysmos distentum fuit abdomen; quam primùm verò contrahi cœpit, doloris signa edidit, ad vomitum irritabatur ac ore hiavit, protinùs novus aderat. Circa horam 5. d. 7. jun. mane ante insultum & in ipso insultu, frustula aliquot radicis non maceratae evomuit. Paulò post cutim à capulo sterni ad os pubis & transversim ad ilia incidi, nulla doloris gravioris perpessi signa præbuit, donec musculos abdominis & peritonæum discidissim, tunc enim caput motitavit, artus tetano afficiebantur, vagiit parùm & respiratio contentior reddebatur: nihil per alvum aut ex vesica excrevit. Sanguis ex vasis subcutaneis & musculis abdominis splendide rübescens, satis copiosus emanavit, statim concrevens.

Visceribus ventris in apricum productis, vidi ventriculum valdè distentum, ovum gallinaceum magnitudine superantem, anterius æqualem glabrum & propè pellucidum; ita ten-

X

sum

sum ut reniteretur. Aliquoties ejus pylorus se ita constrinxit ut ejus regio minor multum appareret, durusque admodum instar cartilaginei globuli evasit: aliquando circa principium antri pylori constringebat se ventriculus, unde minor, rugosus & carnosior reddebatur; quam primùm verò se explicuit, primam amplitudinem cum tensione acquisivit: pylorus, constrictione cessante, mollis & amplus evasit. Ventriculo magis in apicum deducto, vidi partem ejus sinistram $\frac{1}{2}$ digiti distantia à stomacho pertinaciter constrictam, unde ventriculus quasi ex duobus compositus apparuit: Portio hæc trans constrictionem angustior, carnosior, & rugosior erat: ibi quoque foris inflammationis vestigia videbantur: relaxata hac constrictione pariter cum dextra parte amplitudinem & superficiem acquisivit. Intestina flatuum plena erant, ac imprimis in Ileo radicum frustula per tunica translucebant: corrugabantur subinde, minora evadebant, at valdè lente movebantur. Cœcum amplum incurvum, tensum à contractione non advertenter facta minus & durissimum, instar cartilaginis, evasit: In illo vidi maculas & strias minutas albas, ac si venis lacteis præditum esset. In omnibus apparuerunt foris vestigia inflammationis. Hinc inde quoque in illorum superficie, maculas quasdam latiusculas albas aliquantulum prominulas, sub quibus glandulæ intestinales, reperi. Hepar splendidè rubuit: Vesicula fellis bile plena erat ac si ne guttulam bilis effudisset: erat vitellina. Lien saturatè rubicundus videbatur. In mesenterio nullum vitium observavi. Renes pro animalis magnitudine majores: Carunculæ papillares rubræ. In pelvi parum urinæ aderat. Vesica vacua fuit.

Diaphragma in inspiratione corrugabatur in ambitu carnosio, & fibræ crassæ carnosæ veluti musculi lumbricales protuberabant; centrum verò nerveum convexum reddebatur; in expiratione planum totum evadebat. Ad latus rejecto ventriculo, in crure diaphragmatis, dum inspirationem auspicabatur, vidi

vidi

vidi illud rugosius fieri, nec ad modum intestinorum se movere, quod in animalibus vegetioribus accuratiùs observandum. Post denudationem viscerum imi ventris ferè ad septimam horam matutinam respiratio perduravit, cum cordis motu, ita tamen ut respiratio sæpè diu intermitteret, ac demum rediret post plures cordis pulsationes sua sponte, quandoque puncto centro nervo. Sæpè magno rictu os aperuit ac aërem captavit. Vibrationem diaphragmatis in hac lupa non observavi. Emortua illa pectus aperui: Pulmones albicantes erant, & aëre pleni. Cordis ventriculi ambo sanguine turgidi, ut & vena cava: ex fauciatâ venâ cavâ & ambobus ventriculis emanavit sanguis copiosè, veluti liquor aqueus, qui brevi in grumos splendidè rubescentes concrevit sibi prorsus similes: neque in cordis ventriculis, neque in vasis majoribus vel minimum grumulum inveni. Os spumâ albâ plenum fuit. Gula longior quadrante ulnæ, indice latior multum mucii subflavi & spumosi continuit; prope laryngem hæsit frustulum radicis non maceratae: deterfis muco & spuma sub larynge plurimæ glandulae minutissimis osculis hiantes, ceu ab acu inflictæ, apparuerunt: similes in reliquo ductu observavi usque ad stomachum: quæ magis conspicuæ evaserunt, illâ per biduum in aqua maceratâ. Inflammationis vestigium apparuit luculentum in principio, ubi larynx incumbit & sub larynge, quam portionem inter intrudendum radices digito attrectaveram: præterea etiam in reliquo ejus ductu hinc inde rubor aliquis sparsim occurrit.

Gulâ separatâ ventriculus statim subsidit, ac dimidia propè parte minor seu angustior evasit. Continuit præter radicum non maceratarum frustula pauca, sc. vix sextam ingestorum partem, mucum flavum turbidum, & in antro pylori flaviolem ferèque clarum & pellucidum. Ablatis contentis totus anfractuosus erat, inflammatus maximè in fundo; ad latera minùs, circa stomachum magis quàm in latere & magis in sinistra parte in-

ferius, quàm in dextra. Antrum pylori non inflàmatum erat, excepto limbo versus ventriculum spectante, qui leviculè quoque inflàmatus erat. Intestina duas ulnas longa erant. A pyloro ad $\frac{1}{4}$ ulnæ mucus flavus apparuit; eo deteriso, minus inflàmatum vidi: postea ad $\frac{1}{2}$ ulnæ chylus mucosus, crassus, turbidus, minus, flavus cum aliquot vermibus brevibus & latis continebatur, cum pauculis radicum frustulis: hinc ultra ulnam dimidiam continebantur plura frustula radicum, tum maceratarum, tum non maceratarum, cum mucò atro rubescente: in his majora, ampliora & conspectiora signa inflàmationis apparuerunt. In reliquo ductu usque ad valvulam in extremo ilei, hujus mucì atro virescentis major copia, ut & radicum, aderat. Intestina summopere inflàmata fuerunt, imo jam atro rubescentia erant, maximè area glandulosa, 3. digitos longa & digito latior; hoc quoque intestinum etiam dissectum & per biduum aquâ maceratum, retinuit suas plicas transversas, ac si fortissime constrictum fuisset: Ubi cunque major copia radicum detinebatur, ibi intensior & amplior inflàmatio in conspectum venit, quod imprimis circa ilei finem ad ulnæ dimidiæ longitudinem conspiciebatur.

A pyloro ad valvulam in fine ilei, quindècim rotundas & duas oblongas areolas glandulosas numeravi, quæ per biduum aquâ intestinìs maceratis, omni què mucò & tunicâ crustaceâ sublatis, tum foris tum intus admodum conspicuæ erant: quædam illarum atro rubescentes erant: maximè in portione intestinorum inferiorum, ubi plura radicum frustula & diutius detenta fuerunt: ob ilei ibidem constrictionem.

Cœcum continuit mucum turbidum, album, chylosum: intus quoque inflàmatum apparuit. Rectum continuit adhuc aliquid de radicibus cum mucò atro virescente, copioso, turbido: Anfractuosum, inflàmatum intensè usque ad extremum podicem.

Cerebrì

Cerebri sinus omnes sanguine atro rubescente grumoso impleti erant: talem sanguinem quoque reperi in basi cranij, ibi ubi rete mirabile detinetur.

Ventriculi omnes mundissimi erant. Abscisâ medullâ spinali in superficie apparuerunt maculae rubrae.

Abrasâ tunicâ crustaceâ intestinorum, manifestè videre potui glandulas, non illi sed nerveae membranæ insculptas esse.

Ductus thoracicus lymphâ plenus erat, absque ulla chyli mixtura, fortè quia nimis tardè in illum inquisivi.

Tum temporis Doneschingæ, ob commissionem quandam, ut vocant, plures viri illustres ac literati aderant, sermoque de cicutæ viribus non semel fiebat. Cum ex *Cl. Bodæi à Stapel ad Lib. 9. Histor. Plant. Theophr. cap. 17. commentario* retulisset, *Cicutam* in Batavia non adeò lethalem esse, quia crescat sub Zona frigida & ventis difflatur, sequentia subnectere volui; eoque magis, cum clima, cicutæ virus non tollere putaverim, & plantæ virulentissimæ in locis frigidissimis, ex. gr. Thora, Napellus, aliaque crescant, non minùs damnosa illis, quæ in calidis regionibus nascuntur.

Historia VIII.

Generosus Dominus Baro de *Blitterstorph*, Doneschingæ 6. Junij 1677. narravit mihi, in agro seu ducatu Juliacensi magnum proventum esse *Cicuta aquatica*, crescentis ad margines lacuum & fossarum arcium; cujus frondes, si anseres juniores decerpant, protinus illos in gyrum circumagi & brevi emori: atque hujus causâ illam ab agricolis diligenter extirpari.

Scholia ad Histor. VII.

1.

NUllum haëtenus experimentum feci cicutâ terrestri, quia nec otium nec ansa experiundi illius vires concedebatur. Apud nos non crescit, quod equidem sciam: Nunquam ullum videre contigit, qui illam per errorem comedisset: nec venatoris puellis adstiti. In lupâ hâc, quamvis symptomata mitiora produxerit, prodidit tamen non contemnendis indiciis, se qualitate calidâ, irritante & fundente præditam esse, nam ad vomitum stimulavit, purgavit vi quadam, urinamque crebrò movit: præterea perspicere licuit vim narcoticam ipsi inesse, nam temulenta evasit, multumque dormivit, non ob sanguinis aliquam & spirituum congelationem, quam frequentior mictio, irritatio ad vomitum & violenta liquoris viridis excretio alvina, nullo modo locum habuisse arguunt. Confirmare potiùs videtur meam opinionem sc. à narcoticis sanguinem attenuari, atque aquea cum spirituoza ejus portione profundius in medullasam substantiam cerebri irruere, atque hâc ratione somnum & temulentiam parere. Nulla graviora symptomata lupa à sex unciiis liquoris copioso cicutæ succo imbutis passa est, tum quia tunica cristosa ventriculi nerveam contra illius virulentiam probè muniivit, tum quia virus per secessum iteratis vicibus maturè excrevit, nec concessum fuit diutiùs ventriculi & intestinorum tunicis adhærere; liquor enim per alvum ejectus, nihil nisi succus iste infusus fuisse videtur. Virus ejus fortè etiam lac in ventriculo præexistens obtudit. Post aliquot horas rursus appetiit, quia nullam labem tunicæ nervosæ ullibi impressit.

2. Nolo repetere argumenta in hac observatione occurrentia, quæ *Cicutam aquaticam* omnino calidam & acrem tam clarè

clarè

clarè probant,quàm clarum est sole in meridie splendente: certè quem *φανόμενα*, in lupa tum vivâ tum mortuâ visa, non persuadent, nullis rationibus vinci poterit, sed aut ipsemet experiundo aliquid conetur, aut naviget Anticyram.

3. Lupæ isti epilepsia tardè supervenit, sc. demum horâ decimâ tertiâ post succum cicutæ aquaticæ infusum, non solum propter tunicam crustaceam robustiorem, verùm potiùs ob vomitus & dejectiones frequentes, quibus succi maximam partem, vix quadrante horæ elapso ab infusione, iteratis vicibus cum lacte coagulato excrevit: & aliquoties atro virescentia, pultacea, viscida ad horam decimam antimeridianam egressit. Radicis maceratae frustula horâ II. antimeridianâ & primâ pomeridianâ intrusa brevi partim evomit, partim copiosè per alvum egressit, unde ad 2. pomeridianam vegeta & valida perstitit: fortè etiam lac acrimoniam succi & radicum multum infregit. Radices horâ 2. pom. in umbra ficcatae jam plus negotij facessere inceperunt, tum quia nullo lacte attemperabantur, tum quia post tot succorum infusiones & radicum intrusiones, ventriculus & intestina jam saucia à cicutæ spiculis essent. Nondum tamen epilepsiâ agitabatur, quamvis non obscura anxietatis indicia præberet: nam aliquoties radicum frustula per vomitum & fecesum rejecerat: Circa septimam vespertinam demum ipsam invasit, sc. postquam membranæ nervæ ventriculi & intestinorum inflammatio invaluit, virusque cicutæ laceffere non desit. Hanc ipsam epilepsiam etiam in lupâ excitatam arbitror, membranâ nerveâ ventriculi & intestinorum potiùs quàm nervorum principio afflicto, *Prasidè* seu *Archæo* rebus conclamatis subsidium afferre conante, postquam ventriculi & intestinorum fibræ, hostem necem intentantem omnibus suis moliminibus amplius profligare nequiverunt: nam omnes paroxysmos præciferunt signa dira patientium, ventriculi & intestinorum, clamores validi, rictus oris amplissimi, conatus vomendi, abdominis

contra-

contractiones : fortè tum intestinorum , ut in colica, & pylori, ut in cardialgia , constrictiones vehementissimæ fiebant, undè dolores exacerbabantur summopere , & revera ventriculi medio ac pyloro tale aliquid evenisse, lupâ dum viva erat apertâ, videre & tangere potui, in medio enim ventriculus coarctabatur & angustior fiebat, pylorus minor & instar cartilaginis durus reddebatur , quin etiam post mortem in intestinis harum constrictionum vestigia reperi; quæ necessario membranâ nerveâ inflamatâ, flatibusque in angustum conclusis, non nisi summè dolorificæ esse potuerunt. Hi ipsi prodromi quoque motus convulsivos præcedebant & comitabantur, postquam non amplius universum corpus convellebatur. Non nego cicutæ particulas ad massam sanguineam & hinc ad cerebrum, cerebellum, imo ipsam spinalem medullam pervenisse , quas partes omnes vasa sanguifera intrare alibi ostendi, & in hujus lupæ medulla spinali patuit: nam radices & succus ad intestina pervenerunt, multum minxit, temulenta reddebatur; attamen illas nervos circa originem non irritasse existimo, non propterea quod cerebri ventriculi omnes mundissimos invenerim, sed potius quia nihil extravasati liquoris circa originem spinalis medullæ vidi: utcunque enim medullosa substantia pravo succo imbuatur, nisi membranæ, imprimis circa nervorum, spinalisque medullæ principium vellicentur, vix convulsiones oborituras me persuadent primùm, crebra experimenta in ranis facta: in his cerebrum denudavi, spiritu nitri attigi, nihil unquam convulsivi sequebatur; quam primum verò crura medullosa leviculè stilo, quem spiritu hoc madefeceram, tetigi, protinus convellebantur. Deinde bis vidi cerebrum vulneratum fungosi aliquid, & saniem non paucam protrudisse sine ullis convulsionibus supervenientibus. Denique si particulis à cicuta profectis & sanguini permixtis, convulsiones & epilepsia adscribenda esset, illam statim post succum inglutitum produxissent, nec tum demum, postquam

omnia

omnia in ventriculo & intestinis inflammata fuerunt ; nec paroxysmi ad 13. horam dilati fuissent. Præses iste tumultuando, sursum deorsumque omnia ad hostem excutiendum movendo cessavit, non quod stimuli penitus evanuerint, sed quia fessus erat, multumque spirituum, quorum subsidiariâ ope indiget, dissipatum fuit, aut quia non pari ferociâ, constrictione ventriculi & intestinorum laxatâ, urgebatur : Invalescentibus verò inflammatione & constrictione crebrior rediit, & cum, magnâ spirituum jacturâ factâ, extremis jam frigidis, epilepsiam perficere non posset, ultimus ipsius conatus, motus convulsivi erant. Non autem in motu substitit, spiritibus aliunde resectis, nam nihil massæ sanguineæ amplius accessit, unde instaurati fuissent, quin potius illa passa est, quæ majorem stragem spiritibus adferunt.

4. Respiratio in lupa hâc diu intercepta, exemplum præbet illam quandoque cessare posse superstitè vitâ, non ob pulmonum aliarumque partium ad respirationem pertinentium vitium aliquod, sed ob convulsionem ; nimirum & in hâc lupâ diaphragma, muscoli intercostales & nervi pulmonici communi calamitati involuti fuerunt, postquam Præses universalem convulsionem machinatus est : sanguis pulmones transiens non congelatus, nec ejus spiritus à cicuta extincti fuerunt ; nam cessante paroxysmo citra ullam restaurationem spirituum respiravit, & sanguis ex dextro ventriculo, dum adhuc calebat, instar aquæ fluidus, emanavit. Cæterum diaphragmatis motus ulteriorem inquisitionem meretur, quod sublatis intestinis & ventriculo, ligatâ venâ portæ, ac arteriis coeliacâ & mesenterij commodè perageretur.

5. Ex contractione ventriculi tum in lupa, tum in animalium aliorum vivorum sectione vomitus fiendi rationem didici.

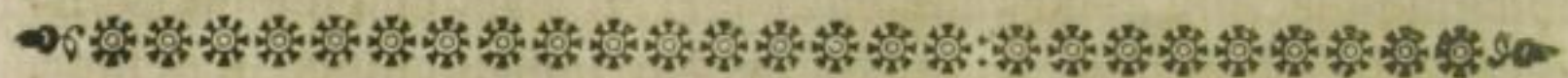
Y

Scholium

Scholium ad Hist. VIII.

Anserum circumgyrationē à comestis frondibus *Cicutæ aquaticæ*, convulsivam conjicio, ex morte brevi subsequente, ac inde illam etiam sub hoc climate non minus lethiferam existimo, quàm istam quæ in viciniis sylvæ Martianæ & Abnobæ montis planitie crescit, loco quoque satis frigido & ventis perflabili.

Historia IX.

Aquila mures capientis Anatome Donechingæ.

Diem 2. Sept. 1676. Manè post 7. sclopeti globulo alæ sinistrae os humeri fractum ipsi fuit, ut viva caperetur. Ante octavam radicis *cicutæ aquaticæ* ℥ij. minutim concisas intrudi; post dimidiam horam elapsam mirè angebatur, hinc inde subsultabat: postea aliquoties vomuit: Vomitu rejecta erant cutis pilosa talpæ, frustula carnea talpæ cum osse femoris, multumquæ mucî: Alvum quoque sæpius exoneravit. Hinc languida fuit nec pedibus amplius diu insistebat, nisi irritata, tum enim per aliquot passus incedebat. Respirabat celerrimè hiante ore & exsertâ ac tremulâ linguâ. Ante 10. antim. denuò ℥ij. hujus radicis intrudi. Postea non amplius vomuit; plerunquæ prona decubuit, capite tremebat, hiante ore; circa 11. iterum surrexit, stetit diù clauso rostro, quasi immobilis uno in loco, rostro se ad parietem firmans, postea rursus subsidit. Supinè locata aliquandiu jacebat immota, celerrimè respirans, hiante ore, postea magna vi rursus se volutabat. Oculi semper vividi erant, quos quaqua versus movebat, obvia quæque observans: unde quoque irritantes rostro petebat. Cerevisiarij famulum unguibus sauciavit: baculum obtrusum

trufum firmissimè arripuit, ut ægerrimè ipsi eripi potuerit. Tempore prandij se mirè hinc inde jactasse, ex cruore vulneratæ alæ per pavimentum conclavis disperso conijcere potui. Circa 1. pomerid. plerunque decubuit: rarò surrexit. Circa 2. pomerid. truncatis unguibus & alligato capite, ipsius abdomen incidi vivæ adhuc. Vidi ventriculum prorsus corrugatum, longèquè minorem, attamen multo crassiorè illius ventriculo quam ante triduum secui: vix animadvertenter se constrinxit. Intestina maximè superiora ampliora erant: subinde se hinc inde constringebant, non tamen lumbricorum instar, sed nunc hic, nunc portio illic: minora subinde inadvertenter amplius gracilescebant.

In expiratione in dextro & sinistro latere, membranulæ illæ, quæ diaphragmatis vices obeunt & supra pulmones extensæ, usque ad pubem utrinque pertingunt, ut & transversæ inter hepatis & ventriculum sitæ, intumescebant & vesicæ instar seu veli inflabantur: in inspiratione tendebantur: in membranulis hinc tensis observavi fibras rectas: in inspiratione non solum pectus & costæ, sed etiam muscoli laterales, abdomini incumbentes, attollebantur: in expiratione concidebant. Musculis istis lateralibus transversim dissectis, celerrimè respiravit atque magno nixu. Tum quoque validissimè toto corpore se movit, capitis vinculum abruptit ac è mensa se præcipitavit. Cor vehementer se movit: vidi quæ cavam à jecore ascendentem se instar auriculæ systole & diastole movere. Cùm ferè per duas horas abdominis & pectoris visceribus denudatis adhuc vixisset, v alide quæ pedibus reniteretur, quoties vel carnem vel os secui, conspectâ per membranas, diaphragmatis vices agentes, pulmonum aliqua intumescentiâ, membranas illas discidi: in pulmonibus utrinque duo foramina ovalia pisi capacia & alia minuta vidi. Discissis istis membranis celerius & laboriosius respiravit ore admodum hiante, rimâ quæ laryngis patentissimâ, & costas altissimè

tiffimè sustulit. Paulò post respiratio intermisit aliquoties, mox-
que rursus illam validè auspicata est. Subinde quoque cor lan-
guidius movebatur. Antequàm respirare desit, tetano validis-
simo correpta fuit, qui brevi duravit. Postquam respirare de-
sit diù adhuc cor totum, hinc auriculæ ambæ, tandem sola
dextra & vena cava adhuc movebantur, etiam tunc quando ab-
scideram venas & arterias axillares. Oculos ad ultimum hali-
tum etiam post obitum diu lucidos retinuit. Toto tormenti
tempore nunquam per alvum excernebat, quamvis intestinum
rectum & cloaca plena excrementorum essent. Gula distentis-
sima erat tota, maximè verò in medio, ac si ingluviem haberet,
quâ alias istæ aves carent.

Emortuâ aquilâ exemi omnia interna à pharynge ad ex-
tremum alvi, sibi adhuc cohærentia. Gulâ cum ventriculo
& intestinis ad cœca separatis, primum gulam incidi: in ejus
summitate inveni aliquot frustula radicis concisæ; quibus cum
mucos deterfis vidi illam leviculè inflammata, & plurimis glan-
dulis miliaribus præditam, quæ à pharynge ultra unciam unam
dispergebantur. In medio gulæ & supra corpus tubulosum in-
veni cum frustulis radicis pellem talpæ, aliquot ossicula, car-
nem flaccidam & jam quasi in pulpam lutulentam, viscidam, sub-
nigram subactam. Ventriculo à stomacho, ad pylorum cum
portione intestinorum ad duas spithamas incisis, deprehendi
ventriculum prorsus vacuum, valdè anfractuosum, cujus anfra-
ctus in fundo rubri & inflammati, superficie tenui erant. Inte-
stini portio prorsus vacua erat: oblinebatur solùm mucos flavo;
quo absterfo levicule vidi intestina rubicundiora: in duobus
locis inveni maculas atro rubescentes teruncij amplitudine, pro-
pè exulceratas, unam prope pylorum, alteram paulò inferius,
non tamen ubi inferitur ductus choledochus. Reliqua intestina
ad rectum usque prorsus vacua erant, nisi quod circa medium
ilei duobus in locis vermes in glomerem compactos, eosque
mor-

mortuos, & in fine illius strias quasdam oblongas fæcum lutulentarum atrovirescentium seu liventium, picis instar cohærentium invenerim. Intestinum rectum & cloaca plena erant excrementis liquidis, cum urina cretacea mixtis. In hepatis cavo manifestè vidi ductum biliarium hepaticum supra vesiculam biliariam incedere, & seorsim juxta pancreatis portionem sursum ad intestinum repere, aliumquè manifestè fundo vesiculæ biliaris ex cavo hepatis emergentem inseri; inflatâ vesiculâ non quidem intumescebat, at ductu hoc vulnerato & inflato statim vesicula biliaria inflabatur.

Circa principium recti nullam valvulam reperi, solum recti principium amplius erat, sine ilei, atque in illo manifestè apparebant duo ostiola in cœca patentia: rectum anfractuosum erat prope finem: ibi quoque limbus discernens rectum à cloaca, in extremo cloacæ alia valvula erat, dimidiâ unciâ distans à podice. Juxta valvulam hanc in sinistro latere ostium facilè reperi in oviductum, qui circa finem anfractuosus in superficie interna fuit, in reliquo ductu fibras rectas habuit: oviductus spithamâ longior: pennâ anserinâ amplior: in summitate patulus, digitum parvum inflatus admittens, ibiquè fibris circularibus præditus: ab ovario multum distabat, ut mirum quomodo moveretur & accederet ovario ad ova arripienda: intus mucò pellucido oblitus erat. Ovarium situm sub hepate inter superiores renes. In quolibet latere tres renes sunt, à quolibet procedit unus ureter qui in unum abeunt. Lien globosus est, avellanæ magnitudine, situs inter hepar & ventriculum: rubicundus. Pancreas duplex habuit inter jejuni portiones situm, ex quibus manifestè ductum seorsim incedentem ad intestinum. Asperâ arteriâ inflata pulmones non intumuerunt. In cordis dextro ventriculo parum omnino sanguinis grumosi, in sinistro propemodum nihil inveni: Nam multum sanguinis ob fauciam alvum, tum ob sectas axillares venas & arterias vivente

adhuc & se moritante corde profudit : ut & propter vasa sanguifera iliacâ sectâ.

Macerato ventriculo per d.2. in aquâ, absterfo muco, vidi manifestè membranam nerveam in fundo : Corpus tubulosum quoque intus rubicundius erat,quàm convenit,in illo hinc inde maculæ erant flavæ lenticulares,ac si ambustæ fuissent. Gulâ propè corpus tubulosum quoque inflammata erat, ut & circa principium.

Scholia ad Historiam IX.

I.

Aquila hæc minor aquilis duabus quæ in arce Doneschingana enutriuntur,ac ex petræarum genere creduntur, multo major milvo, etiam gallo gallinaceo. Venatores has vocant **Mauser**/ seu murivoras, quamvis præter mures, lepusculos, vulpeculas, perdices, anates juniores aliasque aviculas capiant & devorent. Figura similis ei exstat apud *Cl. Jonston. de Avib. l.1. Tit.1. Tab. V.* sub schemate Avis scythicæ.

2. Quamvis aves etiam carnivoræ, crustaceam tunicam in ventriculis densiorem habeant homine & quadrupedibus, nihilominus *Cicuta aq.* brevi in membranam nerveam vim suam exseruit, ac se non torpidam testata est; anxietates, subsultuum causas, vomitus & diarrhœam effecit. Languorem, decubitum in pectus, capitis tremorem, respirationem celerioremiante ore & tremulâ linguâ, adscriberem potiùs ventriculi, gulæ & intestinorum afflictioni,quàm spirituum alicui jacturæ, aut sanguinis depravationi : nam etiam postquàm secunda vice radix intrusa fuit, oculos vivacissimos quaqua versus movit ac baculum firmissimè arripuit, & viva etiam aperta insigne robur prodidit, diuque retinuit. An convulsa fuerit, cicutæ culpâ, certò dicere

dicere non possum, quamvis mirè, dum prandio intereram, se jactasse ex cruore per pavementum conclavis facilè divinare potuerim. Tetanus ille potiùs evenit propter membranas diaphragmatis vices obeuntes discissas, aquilâ, respiratione propè interceptâ, ad summas angustias redactâ. Fortè tamen supervenisset tandem, si dissectionem ulteriùs distulissem, cùm ultimam radicem portionem non evomuerit, ac gulam, ventriculum & intestina jam inflammavit & maculas rubras inusserit.

3. Hujus generis aves carnivoras vomere aliis vicibus vidi: Venatores, quando falcones, accipitres similesque minus avidè cibo inhiant, vomitum & alvum moventia quandoque ipsis ingerunt; vidi aves minores objectas fuisse, quæ cum peninis inglutitæ protinus vomitum cum iuvamine moverunt. Vomitum facilè peragere possunt, cùm ventriculi fibræ propè carnosæ sint, quas teneræ quidem gulæ fibræ, attamen robustæ, adjuvant, & non secus ac ex ingluvie, contenta elidunt, gallinarum, columbarum & similibus more.

4. Caro flaccida & jam in pulpam lutulentam, viscidam & subnigram subacta, argumentum est etiam in avibus alimentata in ventriculis verè à fermento dissolvi, non solum atteri ac ex illis attritis, accedente fermento, succum ceu ex contusis amygdalis, affusâ aquâ cremorem elici & exprimi. Hoc confirmant etiam fæces intestinorum, in quibus nulla vestigia carniū vel ossium comparuerunt.

5. Oscula pulmonum patula, ostendunt citra detrimentum animalis aërem in inspiratione ad cavitatem pectoris penetrare, imo in avibus abdomen implere posse, atque illas aërem ex imo ventre in expiratione ducere.

6. Oviductus ostium supremum, ut cunq; ovario non continuum sit, imo multum ab illo distet, quia nihilominus ova arripit & inglutit, non absurdè statui docet, si asseratur extre-

mam

mam tubam *Fallopianam* in aliis animalibus ova ex testiculis foemininis quoque abripere, ac ad uterum deferre.

7. Ductus bilarius hepaticus vesiculæ biliaræ insertus, viam monstrat per quam bilis ad vesiculam bilariam feratur. Similem ductum vesiculæ insertum prope collum in hepate bubulo, casu inveni, dum vermis, quibus hepatici refertissimi erant, caput per ejus osculum in vesiculam exseruit; Laniones hirudines vermes istos vocant. Quia minuti sunt, eorumque insertio obliqua est, non mirum paucis hujusmodi ductulos innotuisse. Inde quoque patet obturatio collo vesiculæ biliaræ non sequi icterum, nisi ductus communis quoque obstruatur. Sic aliquando lapidem insignis magnitudinis in foemina, in alia plures inveni in vesiculâ biliarâ, quarum neutra icterica erat.

CAPUT XI. De Napello.

Historia I.

CAtello trium circiter septimanarum cum *Nob. D. D. Henrico Scretæ à Zavorziz*, 14. Jul. 1676. radicis *Napelli* recentis bene contusæ drachmam dimidiam cum lacte, horâ 2. pomeridianâ, intrudi: aliquandiu incessit ac si nihil delecterii accepisset, subinde vagiit, quandoque caput succussit, quasi nausearet. Præteritâ propè horâ dimidiâ pedes posteriores traxit, paulò post ingressu ad latus sinistrum inclinavit, atque sæpius in illud lapsus est: subinde totum corpus motu convulsivo concutiebatur. Non diu post evomuit lac spumeum & aliquomodo grumosum. Motus convulsivi aliquandiu continuerunt; hinc in latus decubuit: non obriguit à tetano: decubuit instar moribundi ultra duas horas ab accepto *napello* & quasi suspiciosè vagiit. Abdomen intumuit: illo inciso fortius vagiit & validè artus movit.

vit.

vit. Ventriculus valdè distentus erat: integrum excidi: movit se motu vermiculari: stomachus seu orificium sinistrum arctissimè semet constrinxit, ut ne guttula quidem excideret: quando verò circa medium se contraxerat, motus lentè versùs pylorum procedebat, illeque erigebatur liquorque suppallidus, nunc spumeus nunc viscidus quandoque sensim, aliquando cum impetu protrudebatur: Constricto pyloro ventriculus rursus intumuit totus, moxque rursus circa medium se constrinxerat, novusque liquor per pylorum eiciebatur: Hæc constrictionis in medio & inflationis alternatio continuavit per octavam partem horæ, stomacho semper arctissimè clauso permanente. Postquàm ventriculus se movere desit, illum supernè à stomacho ad pylorum incidi: continuit radicis *Napelli* reliquias, lac grumosum, frustula straminea, mucum & liquorem spumeum: his sublatis interna superficies alba erat, nec ullibi vel minimum inflammationis signum apparuit. Diaphragma post ablatum ventriculum aliquandiu movebatur, catellusque aërem ore hiante captavit. Sanguis ex venis & arteriis promanans admodum fluidus fuit. In cordis ventriculis nihil omnino sanguinis supererat. Vesica ab urina valdè distenta erat.

Historia I I.

Reverendissimus Dominus D. Romanus Abbas St. Blasij ex benevolentia, qua erga studium medicum fertur singulari, 1676. d. 27. Aug. concessit lupum, ad experimentum *Napello* faciendum. In nido paucarum septimanarum adhuc captus nutriebatur lacte; adolevit & aliquomodo cicur factus quosdam ferebat, cum cane ludebat, illumque hincinde sequebatur, non tamen penitus lupinam naturam exiit, quosdam ferre nequijt, erga illos ringebat & propius accedentes morfu petijt: tuncque præ
Z
timore

timore statim alvum & vesicam exoneravit, fugaturus hac turpitudine inimicos suos. Jam semestris erat, ac robustus. Ab horâ 6. matutina ad 2. pomeridianam nihil cibi dabatur: per hortum & aream bacillo abactus valde incaluit: carnem objectam comedere noluit, serum verò appositum avidè lambit & postea carnem devoravit.

Postea aliud frustulum carnis, in quo drachma dimidia radicis *napelli* abscondita erat, objectum fuit, quod venenum sub odoratus attingere noluit. Itaque illum auribus apprehenderunt, os bacillo diduxi ac duo frustula carnis quibus *Napelli* drachmæ duæ circiter involutæ erant, intrudimus. Vix octava horæ pars præterit, quum ad vomitum stimularetur, & paulò post mucum viscidissimum crassum, spumeum cum uno frustulo carnis evomuit: ulterius ad vomitum concitatus alia duo cum napello & mucò viscidissimo, crasso, spumeo & flavo ejecit. Interea abdomen mirè attollebat, valdeangebatur: robustus tamen mansit, pedibus non nutavit, erga ignotos rictum edidit, baculum protensum morfu petiit: Subinde mucosa & viscida evomuit. Postquam ambo frustula carnis cum radice *napelli* egressit, adhucque vegetus esset, veritus me experimento frustratum iri, paulò post ultra drachmas duas radicis contusæ sero lactis immiscui ac ore diducto denuo infudi. Brevi post frequenter ad vomitum irritabatur, multis nixibus frustraneis, tandem ter mucum viscidum crassum, spumeum, quartâque vice ejecit mucum gryseum, turbidum, cui radices *napelli* & fæces subnigræ immixtæ erant: postea evomuit iteratis vicibus liquorem tenuem, flavum, pellucidum, nonnunquam nullo colore tinctum, mireangebatur: huc illuc ivit, corpus quandoque ad parietem inclinavit; huc usque nondum decubuit: abdomen crebro contrahabatur, ut propè venter evanesceret, dorsoque accedere videretur: diaphragmatis tensio & relaxatio frequentissimè alternabant: nunquam vel alvum vel vesicam exoneravit, quod antea facile

facile

facile ex solo metu fiebat. His ultra dimidiam horam perdurantibus, subito ambobus pedibus anterioribus fortiter terram fodit brevique amplam foveam, ceu sibi sepulchrum paraturus, excavavit, ab opere avulsus fune quo ligabatur subsidit, moxque in latus decubuit: extractus è fovea aliquot gressus fecit: rursus fodere incepit, profundè os nasumque foveæ immisit, evomens mucum pellucidum, viscidum, coloris expertem: stans aut sedens subinde toto corpore tremuit: rursusque fodit: retractus & compulsus aliquot gressus peregit, non nutante corpore. Paulò post in latus decubuit: celerrimè & cum suspiriis respiravit: ad vomitum adhuc stimulabatur: os spuma implebatur: nunquam convellebatur. Cùm exspiraturum præviderem, duabus horis à primo bolo intruso, vivum sed prorsus enervatum asseri pedibus & capite alligavi, ita tamen ut os apertum maneret: abdomen incidi; nulla doloris signa dedit: intersecandum exspiravit, licet parum sanguinis profusum fuerit. Quamvis diaphragma non amplius moveretur, ventriculus tamen nunc in antro pylori, nunc in medio se contrahebat, ibique gracilior, imò quandoque angustissimus evasit, versus stomachum verò intumuit; mox constrictus iterum relaxabatur & in amplam molem distendebatur; mox iterum nunc circa antrum pylori, nunc in medio coarctabatur, atque crebris vicibus istæ ventriculi constrictiones & dilatationes alternabant. Intestina motu peristaltico se movebant, nec tamen post constrictiones ventriculi dilatari videbantur, imò post iteratos motus suos peristalticos angustiora manebant, quamvis nihil per alvum quoque excreverit. Remoto sternò gula summoperè distenta occurrit, quovis brachio pueri annui amplior ac si à flatu è ventriculo pulso & circa pharyngem detento in hanc molem excrevisset. Ad latus inclinatis pulmonibus receptaculum chyli nuce muscatâ majus, oblongum, sumpallidum vidi. Pulmones erant ex albo rubescens, molles, penitus collapsi.

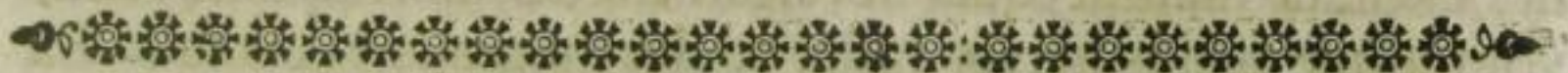
Z 2 triculo

triculo propè stomachum inciso gula concidit, & protinus ad pristinam magnitudinem pervenit; nulla inflammationis vestigia in illa aderant. Ventriculo à stomacho ad pylorum inciso ultra duodenum, vix grana decem radicis napelli inveni: continuit mucum valdè spumeum flavum: illo absterfo tota interna superficies in fundo & in parietibus inflammata, & anfractus atro rubescentes, nullibi exulcerati, apparuerunt: stomachus verò & pylorus ab inflammatione immunes fuerunt. Tota interna superficies duodeni & maxima pars jejuni & ilei quaedam portiones, nunc uncia unius nunc duarum longitudine, imprimis propè valvulam in ejus fine, admodum rubebant; etiam limbus hujus valvulae. Duodeni & jejuni superficiem incrustabat substantia coagulo lactis similis, alba viscida, alicubi flava. In ileo continebantur cucurbitini vermes solitarij, semen cucurbitae figurâ & magnitudine referentes, cohaerentes duas spithamas longi, desinentes in filamentum propè spithamæ longitudine, in cuius extremo globulus, caput acus referens; item tæniæ seu lumbrici lati; omnes adhuc viventes.

In recti extremo faeces virides, mucosæ paucissimæ aderant. Cœcum flatibus distentum & incurvum continuit mucum viridem, sabuli aliquid & frustulum unum alterumque radicis minutim concisæ. Intestina ulnas quinque superarunt; Cœcum palmare. In jejuno & ileo quam plurimas areolas glandularum inveni, plures rotundas, quasdam oblongas, dimidij bazij latitudine, quasdam ampliores: areola in fine ilei palmâ longior erat: illarum ambitus prominulus: pleræque in centro etiam inflammatae. Vasa sanguifera mesenterica ampla & sanguine nigro plena; heparque atro rubescens fuit. Vesica biliaria bile valdè turgebat. Lien pallidior longè hepate: in dorso se corrugare videbatur: longus sed gracilis. Renes caninis similes: nulli in illis vermes. Vesica prorsus contracta: vix nucem moschatam magnitudine æquavit, quamvis glandem filo constrinxerim.

rim.

rim. Vena cava ascendens & descendens valdè sanguine turgebant. Pancreas *Asellij* venæ lacteæ plures transcenderunt & perreptarunt. Receptaculum chyli incidi, effluxit multum chyli lactei, candidissimi, multâ lymphâ diluti, sine vel minimo grumulo. Ductum thoracicum ibi inflavi, inde vena cava propè auriculam dextram primùm micare, hinc systolen & diastolen edere cœpit, mox auricula dextra ex parte, non tota aliquot systoles & diastoles motus peregit. Cor ante inflationem amplum, ab illa magis distendebatur, ut & vena axillaris. In pericardio multum seri pallidi, turbidi continebatur. Incisis cordis auriculâ dextrâ & ventriculo aliquid sanguinis spumei emanavit, plurimum verò in auricula & ventriculo grumosi permansit, extracto grumo sequebantur appendices spithamâ longiores ex cava & arteria pulmonica. In ventriculi sinistri summitate grumulum parvum, nullum in fundo reperi. Artus post mortem flaccidi & flexiles erant. Oculi diu lucidi permanserunt. Dum vivebat natus ad oculos ut & pedes, ubi depiles erant, admodum quasi à sudore madebant.

Scholia ad Histor. I. & II.

I.

Napellus iste est *l. Cl. Casp. Bauhin. in Pinac. seu Aconitum X. flor. cœruleis.* An sit Napellus *Avicenna*, quem calidum & siccum in quarto gradu & ex illo *Santes de Ardoynis* aliique statuunt? nolo hic multum disceptare: Videatur hac de re *Cl. Joh. Bauhin. Histor. Plant. Univ. lib. 34. cap. 18.* sufficiat vim homini & quadrupedibus multis perniciosam à plerisque ipsi tribui, quod exemplis *l. c.* probatur. Quidam tempore pestis illo pro vesicatorio utebantur: at pudendus error est in Sabaudia & in Gallia ejus radices substitutas fuisse hellebori nigri radicibus, ut ibidem

Z 3

quoque

quoque memoratur. Hunc calidum & acrem esse, quilibet radice leviculè linguæ apici admotâ facilè experietur, & tum catelli, tum lupi historiæ abunde probant, & quoniam eosdem prope effectus edidit, quos cicuta præstitit, non parum stabiliet sententiam meam de cicutæ calidâ, acri & mordaci facultate, in prægressis probatâ. *Galen. 5. & 6. de Med. Simpl. Facult.* ei quoque septicam tribuit: quamvis nihil exulcerati vel in ventriculo vel intestinis catelli & lupi viderim; nisi fortè superficies anfractuum ventriculi atro rubescens, gangrænæ principium & pravi ulceris exordium credatur.

2. Virus suum in catello & lupo rodendo, irritando & vellicando membranam nerveam ventriculi potissimum, exseruisse demonstrant anxietas, & vomitus fibris ventriculi ad constrictiones iteratas sollicitatis, quarum motus post mortem in lupo & in catelli ventriculo exciso perstitit. In catello Præses systematis nervosi in consensum tractus fuit, quia semel tantum vomuit, postea arctissimè constricto stomacho vomere amplius nequit, unde gravius ventriculus afflictus fuit: in lupo nullæ convulsiones excitatæ fuerunt, quia fibrarum circularium impulsui cessit, vomituque sæpius iterato radix ad decem grana ejecta fuit. Ex constrictione ventriculi in medio aut parte viciniore stomacho conijcere potui, quomodo nonnunquam nec omnia ventriculi contenta, quandoque solummodo mucus quidam, non nunquam pinguia tantum rejiciantur. Novi *Cappuccinum quendam juvenem & novitium*, qui comestis placentis, jusculis aut carne pinguioribus brevi à pastu ad vomitum stimulabatur, evomitque nihil nisi pinguia, nec cessavit, donec omne pingue hac viâ pulsum fuerat. Quod non nisi pingui supernatante reliquis cibis, à constrictione fibrarum stomacho propiorum expresso, sursumque truso fieri potuit.

3. Lupum *napelli* radix interemit, non sectio, cum parùm sanguinis profusum fuerit, vixque dissecto abdomine spirare desierit

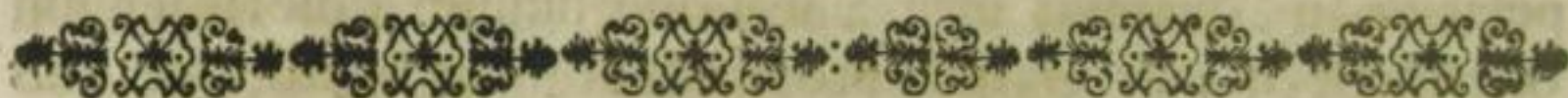
fierit

fierit & graviora tormenta hæ bestię diu tolerant, ut aliquando in lupo bimulo, abdomine & pectore vivo apertis comperi, qui ultra horam post magnam etiam hæmorrhagiam factam vivus permansit. Quomodo verò ipsum necarit ambiguum est: non existimo hanc mortem attulisse spiritus dissipando, aut stupefaciendo, quamvis in ipsa sectione nullum doloris sensum ostenderit, ut catellis, quia propè ad ultimum halitum vegetus & in fodiendo strenuus fuit: Nec hic culpam sanguinis coagulationem, tum ob prædictas rationes, tum quia chylus in receptaculo lacti persimilis, nec minimum grumulum admixtum habuit; nec in vasis pulmonicis sanguis substitit aut inflammationem peperit, quod necessario fieri debuisset, cum omnis pulmonum minutissima vasa permeare debeat: Nec grumus in corde cum appendicibus ex vasis extractis probat coagulationem, cum frige factus sanguis etiam in sanissimis, citra medicamentum, aut venenum propinatum alias grumescat: Imò in catello fluidus admodum permansit, talisque procul dubio, si statim ventriculum dextrum discidissim inventus fuisset, nisiq; motum cordis, inflatione ductus thoracici renovare constituissem. Credibilius est mortem acceleratam fuisse quia ob magnam ventriculi inflammationem, cereberrimosque vomitus cor tandem elanguit & quasi enervatum fuit, ut non amplius sanguinem propellere valuerit; hinc ventriculus dexter etiam ante inflationem sanguine valde distentus repertus fuit. Fortè tamen aliquid strangulatorij concurrat ad mortem inferendam, tum ob crebros vomitus, diaphragmate à tot succussionibus suo tono privato, tum ob arctissimam pharyngis constrictionem nimium coarctatam etiam larynge, & asperam arteriam compressam à gulâ in molem insignem distentam.

4. Vesica urinâ vacua fuit, tum quia antea crebro minxerat, tum quia lymphæ magna portio ad ventriculum ab acrimoniâ *napelli* allecta & vomitu rejecta fuit.

5. Mirum

5. Mirum vermes in intestinis ad quæ quoque *napellus* per-
venit non necatos fuisse, siquidem ipsi tanta vis deleteria insit.
Fortè vel murium vel muscarum, Napelli alexiteriarum, naturâ
dotati erant. Si omnino tales muscæ aut mures existant aut illis
fidendum sit.

CAPUT XII.

De Cocculis.

DE quibus Vid. *Cl. Johan. Baubin. Historiar. Plantar. l. 3.*
cap. 155. p. 348.

Historia I.

Feli masculino adulto d. 28. Decembr. 1677. horâ 9. antimeri-
diana jejuno dedi præsentibus *Exc. D.D. Heinrico Scretæ* & ali-
quot Candidatis & studiosis Medicinæ *Coccularum* contusarum
& cum jusculo permixtarum drachmas duas. Cochleatim infu-
dimus jusculum, cujus magna portio antequam deglutiret ex ore
effluebat, protinus tamen mucosum factum vidimus, nihilomi-
nus prope drachmam in ventriculum admisit. A vinculis libe-
rior os lambit. Statim post intrusum jusculum, instar canis cur-
su longè defatigati, celerrimè linguâ exsertâ & hiantè ore respi-
rare cœpit & paulò post quasi exterrita succutiebatur. Vix octan-
te horæ elapso convelli cœpit & primum convulsa jactabatur
ad pedis unius & duorum distantiam; tum inter convulsiones,
tum ab illis libera sæpius lamentabilem vocem edidit: spuma sa-
tis copiose ex ore stillavit: semel manifestè vomere conabatur:
nunquam alvum solvit: nec multum eminxisse observatum fuit,
quamvis permictiones importunæ ipsam ad cocculas damna-
rint.

rint. Paulò pòst convulsiones invaluerunt creberrimis paroxysmis & omnis generis, imprimis ὀπισθίονω & tetano; non raro solummodo pedibus tremebat. Post paroxysmos aliquoties ceu mortuus jacuit. In ipsis paroxysmis & dum à convulsionibus liber erat, sæpiùs nullum motum cordis, nullamque respirationem animadvertere potuimus: ambo motus nunc sponte, nunc compresso & constricto atque etiam succusso pectore redierunt, statimque rursus convulsiones ordiebantur pari vehementia: inter convellendum cauda mirè intumuit & arrecta fuit. Ferè ad extremum vitæ oculi splendidi fuerunt; circa finem vitæ retrahi videbantur: tunc quoque jam diu mortuus credebatur; post succussiones tamen denuò iteratò convellebatur atque vocem querulam, sed submissam, edidit.

Ante 10. antimeridianam vivere desit. Aperto abdomine ventriculus rugosus & anfractuosus quasi conspiciebatur, ac circa principium antri pylori aliquantulum contrahebatur & coarctabatur, sed motu lentissimo; paulò pòst amplior & superficies planior evasit, diuque talis mansit & non nisi leviculè se subinde contrahendo & corrugando mutabatur. Intestina à pyloro ad finem recti diu motu peristaltico movebantur, qui motus nunc à pyloro supernè, nunc infernè, nunc circa medium incipiebat, & nunc sursum nunc deorsum vergere videbatur, idque diu, quamdiu sc. intestina calebant.

Venæ gastricæ, epiploicæ, mesentericæ & porta admodum sanguine tuebant. Intestina motu peristaltico contracta durissima & quasi cartilaginea videbantur: foris conspicui erant, præter rugas circulares, etiam sulci recti. Cavum hepatis rubicundius erat parte convexâ, atque ibi manifestè apparuit illud ex minutis glandulis compositum. Vesicula biliaria bile virescente turgebat. Pancreas molle mansit. Lien saturatè rubescebat: Renes pallebant. Aperto thorace, pulmones sinistri lateris subalbi cum aliquo rubore permixti, in dextro latere rubicundiores

Aa

erant:

erant : in utroque latere lobi inflati erant , adeo ut pulchre in
 ipsorum extremitatibus *Vesicula Malpighiana* conspicerentur ;
 Vena cava ascendens & descendens , item azygos & interco-
 stales sanguine valde distentæ erant. Cor ejusque auriculæ san-
 guine admodum turgebant ; dextro ventriculo inciso copiosus
 & fluidissimus emanavit ; ex sinistro verò , supernè presso corde,
 cum impetu profiliit : in neutro ventriculo vel auriculis ne mi-
 nimus quidem grumulus observari poterat , cum tamen extra-
 vasatus brevi grumesceret.

Ventriculo à gulâ ad pylori finem supernè inciso, ipsum
 plenum mucò viscido cum jusculo & *coccularum* pulvere mixtis
 invenimus ; quibus deterfis anfractus albicabant, & alicubi pau-
 lulum magis quàm alias observatur rubebant, non tamen ma-
 nifestè inflammati erant. Intestinis à pyloro ad finem recti in-
 cisis, sub pyloro in duodeno pauxillum de jusculo mucò per-
 mixto offendimus. In reliquo ductu ad finem ilei ne minimum
 vestigium harum apparuit : imò omnia vacua & exsucca erant,
 mucusque ipse paucus & condensatissimus fuerat : reperimus
 vermem unum latum, adhuc vivum & plures limbricos tere-
 tes. Circa insertionem ductus biliarij & pancreatici, nec bilis
 vel alius liquoris guttula visa fuit. Intestinum cœcum & prin-
 cipium recti, plena erant substantiâ pultaceâ pallidè flavescente :
 in fine recti aliquot scibala sicca & indurata detinebantur. Re-
 ctum à fordibus mundatum intus rubicundius cum suis anfra-
 ctibus fuerat ventriculo.

Inclinatis pulmonibus ad latus vidimus per ductum thoraci-
 cum, lympham omnis inquinamenti expertem transparere.

Scholia.

Scholia.

1.

Cocculas acrimoniâ linguæ papulas ferire quilibet, illis leviculè admotis experiri potest, atque in hoc catto manifestè patuit, dum quamprimum unum alterumve cochlear, jusculo pulvere illarum permixto, mucus copiosè tum solus tum cum ingestis emanavit. Acrimoniæ & rosionis effectus quoque erant dolor quem & antequam convulsiones erumpebant, & postea querulo & vehementi clamore prodebat; deinde succussio totius, quasi vellicando subito exterritus fuisset: denique convulsiones brevi emergentes, illæque atrocissimæ & frequentissimæ, neutiquam exinanitioni, cujusmodi nulla unquam facta fuit, multo minus impletioni, cum intra ventriculum perstiterint, adscribendæ.

2. Convulsiones evenerunt non principio nervorum afflicto, cum quicquid jusculi *coccularum* pulvere imprægnati ingestum fuerat, omne intra fines ventriculi includeretur, nec quicquam ad intestina pervenerit, nisi paucillum quod sub pyloro in duodeno occurrerat, forte illuc detrusum dum forfex per pylorum adigebatur, nam quamvis emortuo catto intestina diu motu peristaltico sursum deorsumque moverentur, motus nunc à pyloro, nunc infernè inciperet, quin etiam principium antri pylori coarctaretur, nihil tamen de jusculo hoc in reliquo duodeno, aut cæteris intestinis reperiebatur, imò adeo ex succa erant, ut in illorum cavo nihil ex vesicula biliaria, nihil ex pancreate, nihil ex glandulis intestinalibus proliceretur, quod utique factum fuisset, cum vix in os ingestum, copiosè salivam moverit. Dein lymphæ nitidissima, omnis coloris peregrini experta in ductu thoracico conspiciebatur. Denique vix octante horæ

Aa 2 elapso

elapso aderant convulsiones, quo temporis spatio brevissimo vix tinctura à mucò viscido è *cocculis*, jusculo etiam frigefacto, commixtis elici potuisset. Accessit his arctissima gulæ & stomachi constrictio, unde nec vomuit nec purgabatur; cujus contractionis etiam vestigia post mortem apparuerunt. Certè si tinctura ad intestina & hinc ulterius emanasset, etiam vermes necasset, ex quibus imprimis lumbricus latus manifestè vivebat, quibus procul dubio æquè ac piscibus, pediculis aliisque insectis funestus est. Multò minus evenerunt convulsiones, nervorum ductibus & plexibus inter cerebrum & ventriculum intermediis, affectis, cum illuc non nisi cum sanguine tinctura pervenire potuerit, quod priùs affecto cerebro & cerebello neququam contigisset.

Cùm igitur neque principio nervorum, neque ductu intermedio affecto, convulsiones factæ fuerint, necessariò excitatæ fuerunt, illorum extremitatibus ad interiora ventriculi, imprimis ad stomachum & pylorum desinentibus afflicti, ab acrimonia & mordacitate *coccularum*, quæ vel solâ affriccione subito suam vim in linguâ exserere solent. Non equidem ventriculum *Coccula* multum inflammavit, multò minus exulceravit, quod fortè ob brevem moram in ventriculo & citam mortem factum fuit, nam antequam hora elaboretur vivere desit: nihilominus in tam brevi temporis spacio, superficiem mucò copioso munitam, rubicundiorè effecerunt, deteriore labem allaturæ, si diutius in ventriculi interiora virus suum exserere, ac se vire licuisset. Extremitates afflicte in consensum rapuerunt ramulos vagiparis medii ventris visceribus inservientes, unde statim post intussum jusculum, concitatissimè cum lingua exserta & anxietate quadam respirare cogebatur: paulo post in consensum rapta fuit medulla oblongata, unde vehementissimæ convulsiones, quibus etiam totum corpus à statione sua ultra duos pedes jactabatur, eveniebant, quæ etiam per momenta invaluerunt. Oculis aliquandiu suus nitor perstitit, quia cerebrum minus in principio

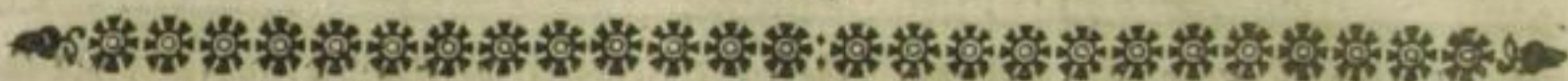
patie-

patiebatur, quod tamen in posterum non immunè perstitit, tunc sc. quando oculi retrahebantur, nec compulsus, concussus, vellicatus aliquandiu ante obitum, ullius rei sensum se habere testabatur. A paroxysmis aliquales, sed breves, induciæ concedebantur, quia spiritibus dissipatis motum nullum efficere aliquandiu poterant; mox tamen pristinam telam perficere, stimulis illorum extremitatibus, conabantur.

3. Mortuus est non ob narcosin aliquam, cum convulsiones, ad extremum vitæ durantes, nullius stuporis indicium sint, & post paroxysmos torvè circumspectaret. Nec grumefactioni sanguinis causa mortis adscribi potest, cum post mortem sanguis in ventriculis & auriculis cordis, item in vasis majoribus fluidissimus manserit, nec vel minimus grumulus ullibi apparuerit. Potius causa mortis erat cor in motu suo penitus enervatum, quod partim factum fuit, dum ob fibrillas nerveas, vasis majoribus maximè arteriæ aortæ & pulmonibus circumjectas & constrictas, sanguinis expulsio impediabatur; partim dum à sævissimis & frequentissimis convulsionibus spiritus animales dissipati fuerunt, nam ante obitum non solum omnes muscoli languescebant, sed etiam cor ipsum in & post paroxysmum à motu cessabat, redibatque presso corde aut succusso pectore: tandem sanguinem planè non amplius perpellere valuit, quod testabantur ventriculi, & auriculæ cordis & venæ omnes etiam pulmonicæ, sanguine turgidæ. Mortuus est inter inspirandum potius quàm expirandum, unde vesiculæ *Malpighiana* conspicuæ.

Aa 3;

Ab,

I.

Ab Exc. D.D. *Christophoro Hardero*,
communicata.

Die 8. Nov. 1678. cani venatico, novem ferè annorum, car-
noso tamen, valido & robusto *coccularum* in pulverem re-
daatarum drachmas circiter duas exhibuit. Elapso vix dum me-
diæ horæ spatio, toto corpore, ac si frigeret, tremuit: in hortu-
lum traductus gramen lambere, subinde devorare cœpit: brevi
ventriculus ad vomitum urgebatur, qui & paulò post sequeba-
tur: unâ atque alterâ vice stomacho per vomitum à cibis eva-
cuato, tremor artuum in motus convulsivos mutabatur: rictum
sæpiùs deducebat vero spasmus cynico: stans eructabat pluri-
mum salivæ tenuissimæ, ab ore pendulæ: motus ventriculi nau-
seabundus identidem rediit: tandem humi prostratus, horren-
das convulsiones universales ad quartam ferè horæ partem pas-
sus est. Tandem remittente sensim violentâ ista artuum exten-
sione & convulsione, (non tamen ventriculi, qui perpetuò ad
vomitum irritabatur & sine intermissione spumam eructabat)
paulatim canis se recollegit, caput erigere, surgere ac pedibus
insistere conabatur: quod tamen effectum dare minimè potuit,
sæpiùs enim recidit, pedesque posteriores corporis onus ferre
recusarunt; vacillavit instar temulenti, oculi caligine suffusi, ut
oblata & accedentes non videret, nec acclamantes audivit. In
hoc statu ferè per horam mansit. Postea in secundum paroxys-
mum epilepticum delapsus est, priore tamen mitiorem & bre-
viorem, quo cessante sensim reviviscere cœpit, robur artubus
rediit, firmo talo stetit, torpor, oculorum caligo & temulentia
discutiebantur, stomachus quievit, suâque sponte convaluit.
Globus sclopeti per caput trajectus vitam sustulit. Canis evi-
scerationi

ferationi subjectus ostendit in ventriculo magnam spumæ copiam & in fundo cibos : detersâ spumâ ventriculus non usque adeò alteratus vel inflammatus , at rubicundior debito erat : ut & intestinorum interna superficies : glandulæ verò nec prominentiores nec rubentiores erant : Nihil *coccularum* in intestinis occurrit.

II.

A Doctissimo D. *Melchior Hurtero*,
Med.Lic. communicata.

Die 8. Januar. 1678. horâ i. pomeridianâ caniculæ viginti horis jejunæ, *coccularum* contusarum drachmas tres cum pane in bolos redactas exhibuit. Post quadrantem horæ oculis frequenter, ceu obdormitura, niçtavit, mox, ceu ab insomniis territa & expergefacta, caput succussit iteratis vicibus, os lambit, semel atque iterum oscitavit; sequebantur vomitus; primum evomuit cibi reliquias crassas & bolos ex *cocculis* ferè integros, hinc materiam pultaceam crassiusculam, postea tenuiorem flavescentem, tandem mucum tenacem album, cujus partem dimidiam ab ore pendentem resorpsit. Ab illo tempore valdè inquieta fuit, surrexit, mox rursus decubuit, frequenter os nunc lambit, nunc aperuit, nunc clausit & maxillas ac si manderet, versavit: exporrecto capite torvè circumspexit: parietes delingebat: celerrimè ceu à longo cursu defatigata, exfertâ & varie commotâ linguâ, respiravit, subinde murmuravit, caput succussit; pedes tremuerunt: semel voce submissâ & ore propè clauso latravit. Nondum horâ elapsâ adhuc semel evomuit mucum tenacem spumeum, subflavum: pedibus anterioribus insistens caput erexit, tremebundæ caput succutiebatur: subinde
totum

totum corpus motu convulsivo tentabatur : aliquandiu oculos unico objecto obversos immotosque tenuit. Post horam elapsam saliva copiosissime ex ore ultra horae quadrantem emanavit : stupida, ceu omni sensu privata, jacuit, nec baculo percussa ictus percepit ; interdum totum corpus concutiebatur, quandoque solum pedes posteriores tremebant, erecta stare nequii : semel, instar canis ad iram concitati, murmuravit : tandem capite in terram extenso, clausis oculis, ceu fomno obruta jacuit & paulisper quieuit : fomno finito surrexit, sensus omnes recuperavit, hinc inde cursitavit : & secundam à *cocculis* devoratis horam, nihil adversi amplius passa est. Vegetae post dimidiam horam *coccularum* drachmae duae cum jusculo carnis ingestae fuerunt, quas post horae quadrantem evomit, nullo subsequente alio symptomate, quam iteratam capitis succussione. Die 9. Januar. ter *coccula* non parva dosi datae fuerunt : Primum ante meridiem, unde per alvum egressit faeces atro flavescentes. Post meridiem bis exhibitae nihil nisi vomitum excitarunt. Die 10. Januar. ante meridiem rursus drachmae tres *coccularum* intrusae fuerunt, nullo subsequente symptomate notatu digno, quin potius unam atque alteram horam elapsam ipsi appetitus rediit, objectos cibos avidè devoravit atque integrè convaluisset, nisi ad nucem vomicam damnata & hujus vim expertura aliter ejus curiositati inservire coacta fuisset.

Scholia.

I.

C*occula* symptomata in cane & canicula excitarunt invasionis ordine & savitiâ, non disparia iis quae *Cicuta aquatica* in hominibus, canibus & lupis effecit. In cane vomitum praecesserant tremor, ceu à frigore, vel potius rigor quidam : in canicula

nicula

nicula quidem vomitum antecessit quædam somnolentia, quam prodidit oculorum nictatione & oscitatione, quæ tamen non verè talis erat, nam caput succutiebatur mox subsequente vomitu; potius præ anxietate & gravissima ventriculi afflictione somnum simulavit, quam vehementem fuisse innuere videtur respiratio anhelosa, exsertâ linguâ. Post contenta ex assumptis, evomuerunt mucum viscidum, flavum, album, spumeum; insuper irritato successu diu ad ulteriorem vomitum stimulabantur, convellebantur particulariter & universaliter cum omnium sensuum amissione ac quietis artubus ceu sensibus orbi jacebant, quod imprimis in lupis à *cicuta* præstitum observavi.

2. Motus convulsivos in cane & canicula *coccula* excitant non egressæ ventriculi terminos, & solummodo ejus interiora affligendo, nam in cane intestina nihil *coccularum* post mortem ostenderunt, nec observatum fuit has per alvum secessisse: Canicula bolos ferè integros vomuit. Insuper manifestè Præses systematis nervosi primùm particulares convulsiones integris sensibus imperavit, antequam in furias artus Epilepsiam concitavit, quam stupor à spirituum animalium confusione potius, quam jactura excepit.

3. Symptomata in cane & canicula satis clarè probarunt *cocculis* inesse vim calefacientem & impensè irritantem nec Helboro albo valdè dissimilem, quod etiam confirmat rubor superficiei ventriculi & intestinorum sive à fermento ventriculi intestinorum communicato & *coccularum* acrimonia imprægnato, sive à bile commota excitatus fuerit.

4. Utcunque *coccula* felem interfecerint citissimè ac plurimis animalibus lethifera sint, canem tamen & caniculam larga satis dosi ingestæ, post superata vehementia symptomata denuo sævientes interficere nequiverunt, fortè quia verus erant ac fibras robustiores Cor nactum erat, quas non tam facilè, ut in junioribus aliisque animalibus enervare valuerunt. Nec sanguis

Bb

ob

ob motum Cordis vel abolitum vel admodum turbatum in vasis subsistens grumefactus fuit, aut si qua coagulabatur, nullum tamen valetudini damnum attulisset, quin potius citra alexipharmacorum aliorumve dissolventium usum supervixissent, nisi globus plumbeus cani & Nux vomica caniculæ vitam abstulisset.

5. Canicula superato primo acerrimo conflictu, minus postea à *cocculis* crebrius & copiosè ingestis lædebatur, nec tanti tumultus excitabantur, non quòd ventriculus in tam brevi & acerbo tyrocinio veneno assueverit ac ventriculo familiaris redditum fuerit, nec quòd ventriculi membrana nervea stupidior facta adversùs injurias *coccularum* induruerit, nam eundem sensum quem priùs habuit, retinuit, appetiit, oblata avidè devoravit, sed potius propterea, quia ventriculi tunica mucosa, à mucositate ejus oblinente mundata, permisit, ut spicula *coccularum* citiùs membranam nerveam ferirent, unde insurgentes fibræ *cocculas* maturè eliminarunt per vomitum & secessum: fortè etiam multum fermenti benignioris in fundo ventriculi aderat, post longa irritamina ex arteriis elicti, quod acrimoniam *coccularum* infregit.

CAPVT XIII. De Nuce Vomica:

Historia I.

CAtello projectio trium circiter septimanarū, 16. Jul. 1676. limaturæ *Nucis Vomicae* drachmam dimidiam, hora secunda pomeridiana, cum *Nob. D.D. Heinrico Scretæ à Zavorziz* lacti permixtam infudi. Aliquandiu nihil p. n. observatum fuit, nisi quòd vagiret: elapso horæ quadrante caput subinde succutieba-

tiebatur, aut in latus trahebatur, aliquando tremuit ac si rigorem pateretur: interea vagiit continuò, evomuit lac sincerum, non coagulatum: paulò post nunc pronus, nunc supinus, exporrectis pedibus inflexilibus, vero tetano extensus, jacuit, quandoque totum corpus motibus convulsivis concutiebatur & multivariè jactabatur, mox toto corpore & collo instar schidii rigidus protensis pedibus evasit, atque ab illo tempore vagire desiit, exserta continuè lingua: abdomen valdè intumuit. Postquam duabus horis convulsionibus afflctus jam semimortuus esset, abdomen incidi, inter secandum rursus vagire & motu convulsivo agitari cœpit, qui protinus in tetanum vertebatur. Ventriculus, utroque orificio arctissimè clauso, supra modum distentus erat; Illo exsecto vidimus diaphragmatis crura, antequam illud in inspiratione ad plenam distensionem & expansionem perveniret, motu convulsivo, ut in singultu, succuti. In ventriculo invenimus lac grumosum cum mucò spumoso multo & frustulis straminis: illo à contentis mundato, nulla inflammationis signa observare potuimus, anfractuum tamen superficies minùs alba erat ac alias conspicitur. Ventriculo exsecto nihilominus artus & collum à tetano rigeabant; diaphragma diu & sæpius brevibus intervallis motu convulsivo succutiebatur: ex venis & arteriis sanguis largè, splendidè rubescens emanavit nullibique concretus, aut grumosus à nobis visus fuit. Aperto pectore cor veluti emortuum, cultelli apice irritatum, movebatur subinde. Tertia hora post exhibitam *nucem Vomicam* incisus cordis ventriculis & Venâ cavâ prodiit sanguis fluxilis, grumorum prorsus expers.

II.

Caniculæ provectioris ætatis, mediocris magnitudinis, pilis nigris præditæ circa principium Septembris 1677. *Cl.D.D. Joh. Conrad. Brunnerus* dedit *Tartari Emetici* grana aliquot, nullo subsequente effecto memorabili, imò quasi nihil hujusmodi as-

sumpisset, sana vixit, permanente urinæ incontinentia, ob quam cetera fidelis custos hero suo evilit. Die 18. Oct. 1677. cum Domino *D. Brunnero*, præfente *Cl. D. Matthæo Scherpfio Durlac. Med. Licent.* tum ex Italia reduce, dedi *nucis Vomicae* limatae drachmam dimidiam circiter; quam cum mica panis in bolum redegimus. Præ timore mox alvum & vesicam exoneravit. Ultra dimidiam horam nullum symptoma observavimus, nisi quòd latebras quæsierit & subinde fugam tentarit: nunquam vomuit, nunquam eructavit, aut spumam profudit: at crebrò os lingebat. Ante decimam antimeridianam stans, aut lumbis insidens erectis trunco, collo & capite ac pedibus anterioribus, subinde oculis connivendo caput antrorsum inclinavit, mox caput seu ab infornio perterrita, ut & pedes anteriores in altum attollebat, subinde caput retrorsum trahebatur nunc fortiùs, nunc mitiùs, nunc brevioribus, nunc longioribus intervallis: interea crebrò mingebat; semel egeffit scibala alba concreta, non tamen indurata: frequentes subsultus, seu *πάλμοι* in partibus carnosis trunci & artuum visi sunt. Circa decimam forti Epilepsia correpta fuit: in hoc paroxysmo, qui fere per horæ duodecimam partem duravit, caput retrahebatur, oculi fixi manserunt, pedes nunc extensi obriguerunt, nunc succutiebantur & tremebant; respiratio aliquandiu penitus cessare videbatur; Cor celeriter, frequenter & validissimè pulsabat manum attingentis: nec excrementa per alvum aut urethram, nec salivam aut spumam ore egeffit: nulla ullius sensus indicia animadvertabantur. Finito paroxysmo imobilis, ceu paralytia, jacuit, respiravit celerrimè & frequentissimè ceu à cursu incensa, cor frequentius celerius, at debiliùs quàm in paroxysmo movebatur: brevi tamen vires recuperavit, in pedes surrexit, leviculo baculi attactu cucurrit & solitas latebras quæfivit. Verùm non longæ induciæ concedebantur, stanti enim caput & pedes anteriores subito & vehementiùs in altum abripiabantur; plerunque primùm oculis clausis, postea etiam aper-

tis,

tis, ac si in somno territa fuisset ipsaque coma vigil pateretur: quandoque etiam caput retrorsum trahebatur. Hi Epilepsiae prodromi crebriores & vehementiores erant, quam primum paroxysmum praecedentes; mansere tamen haecenus sensus integri: crebro minxit, alvo semper oclusa. Vix horae quadrante elapso rediit Epilepsia, in qua stans projiciebatur cum impetu quodam in pavementum; in principio artus, truncus & caput validè quassabantur, mox artus & truncus, capite retracto, rige-
bant, pedes posteriores mirè elongabantur tenisque manebant: Os claudebatur, oculi figebantur: respiratio erat intercepta; nulla spuma ex ore prodiit, cor vehementer, citissimè, sed aequaliter movebatur: paroxysmus iste citius primo & sua sponte remisit. Cessante paroxysmo oculos movit, hinc inde circumspexit, celerimè, ceu post cursum, respiravit, siccâ linguâ longè exsertâ, ceu valdè defatigata & debilitata diu sinistro lateri incubuit: decubuae pedes nunc tremebant, nunc succutiebantur. Compulsa aegrè tandem surrexit, aliquot passibus incessit, aliquandiu parieti innixa stetit, torvè circumspiciens, quandoque ringens. Paulò post denuo imminentis Epilepsiae prodromi apparuerunt, brevibus intervallis increbrescentes, vehementiores prioribus; nihilominus oculis nitidis & veluti flammeis circumspexit. Vix horae decimae signum personuit, tertia vice correpta fuit epilepsia vehementissima; at nec in hoc paroxysmo spumavit. Cessante paroxysmo primùm oculos movit, mox citissimè respiravit, linguam aridam longè exseruit, & quamvis sensibus valeret, nihilominus artus nunc rigeabant, nunc succutiebantur, nunc veluti tremebant: post aliquam quietem compulsa surrexit, lento gressu pedibus veluti rigidis incessit, posticos pedes quasi trahendo; parieti rursus innitenti caput motu convulsivo retrorsum trahebatur & quamvis scamni humilioris asseri caput validè crebro fortiterque allisisset, simul in altum sublatis pedibus anterioribus, locum tamen non mutavit, torvè semper circumspiciens & bacu-

lo monstrato ringens. Dimidiâ ante undecimam matutinam forti paroxysmo omnibus sensibus abolitis prostrata fuit, omni genere motuum convulsivorum exagitabatur, cum respiratione intercepta, citra ullius excrementi sensibilem excretionem: duratio hujus paroxysmi cæteris non longior fuit. Finito paroxysmo instar mortuæ jacuit, mox celerrimè & frequentissimè respirare & oculos movere incepit: sensibus integris nihilominus multifariam artus motibus convulsivis afficiebantur; vidit, vellicatis aut compressis auribus signa perceptionis dedit; dum pulvis tabaci naribus indebatur, reniti conabatur, mox caput succussit absque sternutatione, nasum lambit & aliquandiu vegetior videbatur: nunquam tamen etiam compulsa surrexit; oculi turbidiores fiebant: motus convulsivi subinde invalescebant, manentibus respiratione & sensibus; labia tremebant & quandoque motu Cynico torquebantur: paulò post cor magis magisque in motu elanguit brevique citra paroxysmum Epilepticum planè substitit & canicula vivere desit. Pectus statim fractis costis aperuimus: Cordis dextrum ventriculum sanguine turgidissimum forfice discidimus, cum impetu sanguis rutilus ad ulnæ dimidiæ altitudinem profiliit, licèt nec vel minimi motus vestigium in corde apparuerit: neque in hoc ventriculo neque in illius auricula neque in Vena Cava vicina vel minimulum grumulum, aut granulum coagulati sanguinis invenimus: indito digito insignem calorem in hoc ventriculo percepimus: Inciso sinistro ventriculo, prodiit sanguis copiosus, splendidius rutilans, at citra impetum: & iste erat grumulorum expers: Indito digito nullum calorem dextri ventriculi majorem, tactu judice, deprehendimus. Sanguis extravasatus protinus in grumos concrevit, ut & subclaviæ sinistræ, jam aliquomodo cadavere refrigerato. Pulmones erant molles, non inflati, sed aliquantulum collapsi, subrubri, alicubi maculis rubris quasi conspersi. Imo ventre apertè primò manifestè vidimus ventriculum secundum longitudinem corrugari, sul-

cis

cis rectis & profundis planè conspicuis; postea etiam, fibris circularibus motis, circa antrum pylori, circa medium & versùs stomachum, contrahebatur: à contractione ventriculus minor & angustior evadebat: relaxata contractione magis distendebatur & amplior, quàm contentorum fluidorum & crassiorum moles postulabat, manifestè reddebatur; repetita contractione rursus minor & angustior fiebat idque sæpius alternante contractione & relaxatione. Intestina omnia, etiam rectum motu peristaltico sursum deorsumque movebantur. Hunc intestinorum & ventriculi motum, diu continuantem vidimus, pridem emortuo corde & sanguine propè omni effuso, quamdiu sc. hæ partes calebant. Dum intestina movebantur, observavimus contenta motu peristaltico propelli ulterius; alicubi portio intestini inter duas constrictiones flatus pertinaciter retinuit, ut nec vi sursum deorsumve adigi possent, quod fortè in colica & affectu hysterico credito frequenter fieri solet. In spatio vacuo hypochondrij sinistri inter ventriculum & lienem ac crura diaphragmatis & renem sinistram calorem contactu comperimus, cordis calori prorsus non imparem. Ventriculo à portione gulæ in dorso, seu summitate secundùm longitudinem ad duodenum inciso, occurrit in ipsius fundo bolus nondum penitùs dissolutus, mucò turbido immerfus & obvolutus: aderat quoque aliquid pultacei, jusculo avenaceo, quod manè devoraverat, non absimile; ossium & cartilaginum fragmenta; quibus remotis nihilominus superficies mucò oblinebatur: omnium contentorum pondus vix ℥ij vel ad summum ℥iij erat, quamvis ventriculus non distentus ℥viij capax esset. Interna superficie ab omnibus contentis mundata anfractus rubebant, ceu inflammati, magis supernè & ad latera, quàm infundo, minùs circa stomachum: totum antrum pylori album permansit: foris nulla inflammatio apparuit; at vasa dorsum perreptantia à sanguine turgidiora debito erant. Separatâ tunicâ fibrosâ forfice, quod celerius quàm cultro, aut lan-

lan-

lancetta succedebat, circa stomachum & sub pyloro in duodeno glandulas sporadicas plures tunicæ nerveæ adhærentes conspexi, in tota reliqua superficie hujus tunicæ nullas, at plurimos vasorum sanguiferorum & nervorum ramulos illam perreptantes eique se immergentes. Ablatâ tunicâ fibrosâ solum nerveam inflammata vidi; omnes anfractus oblitterati erant, plana prorsus apparuit ac solummodo mucosâ pellucida oblita videbatur primum, postquam verò aquâ tepidâ macerata fuerat, interna nerveæ superficies granulata & quasi glandulosa evasit, multo mucosâ pellucida nihilominus obtecta; mucosâ deterfo plures aphthæ in conspectum venerunt. Superficies granulata facilè abscessit à nervea; in illam nullum vas sanguiferum defuit & manifestè constitit, nihil nisi tunicam crustaceam esse, quæ pelluciditatem affusâ tepidâ amisit, crassiorque facta facilè abscessit à nervea, non secus atque illa, quæ linguam obtegit, fervidæ infusa.

In externa parte tunicæ fibrosæ vidi centrum quoddam fibrarum rectarum non procul à stomacho, à quo fibræ rectæ sursum & hinc per dorsum, ad latera & deorsum per fundum ad pylorum usque, ceu radii, diffundebantur: sub his latebant Circulares nerveam tunicam immediatè obvolventes: hæ circa stomachum carnosæ, hinc ad antrum pylori magis albæ & graciliores, circa antrum pylori crassiores, densiores & planè nerveæ erant: illis circa antri pylori finem remotis, limbus in duodenum prominens evanuit. Intestina foris albicabant, quamvis vasa sanguifera turgerent: aliquot in locis vasa lactifera ad latera, non in convexa parte nec ubi mesenterio annectuntur, manifestè emergere vidimus. Illis incisis in duodeno & jejuno aliquosque mucus turbidus continebatur, in ileo aliquid pultacei & portiunculæ *nuci Vomice* similes, item excrementa liquidiora, circa ejus finem compactiora, in cæco & recto in scibalas albas coacta. Contentis sublatis duodenum & maxima pars jejuni inflammata, in ileo hinc inde maculæ rubræ nunc ampliores nunc angustiores appa-

rue-

ruerunt: rectum duodeni & jejuni instar inflammatum fuerat. Agmina glandularum intestinalium non magis quàm aliæ partes inflammatae erant: uno alteroque foris presso manifestè prodiiit mucus turbidus: glandulae solitariae caeci manifesto osculo patebant: omnes tunicae nervae insculptas esse clarè videre potuimus. Vesicula biliaria, ductus communis & tres hepatici soli & seorsim aliquousque incedentes, antequam communi infererentur, sc. major sinister, minor dexter, minimus medius, supernè ex cavo hepatis emergens, omnes bile admodum turgebant. Plura quoque vasa lymphatica distentissima in cavo hepatis occurrerunt. Hepar erat molle, rubicundum, naturali similitimum: Lien lividus, major debito & duriusculus: Pancreas naturale duplici ductu praeditum fuit, quorum quilibet peculiari ostio, dimidii digiti distantia sc. hiabat in cavum intestinorum. Ren dexter sanus fuit, sinister foris lividus & inæqualis. Vesica erat vacua, contracta, inferiùs, praesertim circa urethrae insertionem in vaginam, inflammationis indicia ostendit: Collum vesicae & uteri laxa erant. Testiculis seu ovariiis destituebatur, nam castrata fuerat, relictâ maximâ parte uteri.

Receptaculum Chyli amplum fuit, continuit Chylum multa Lympha dilutum: eo inflato aer celeriter ad auriculam dextram pervenit. *Cl. D. D. Brunner* praeter ordinarium ductum thoracicum invenit vas quoddam insigne, quod Lymphaticum credidit; hoc in latere sinistro per thoracis carinam, juxta aortam supra ramulos intercostales ascendit, & ductum thoracicum conscendit eo loci, ubi versùs latus sinistram declinare & ad suam insertionem properare consuevit; hinc perrexit ad glandulam quandam supra gulam positam, ubi visum subterfugit: inflato ductu thoracico observavit quoque hoc vas inflari atque indito mercurio vivo sursumque truso vidit mercurium sub cava à capite descendente, facto circulo, propè insertionem ductui thoracico inferi ac contenta cum ipso in subclaviam fundere. *D. D. Brunnerus* die

Cc

seq.

seq. cranium rostro corvino confregit: in sinu longitudinali nullum sanguinem grumosum invenit. Ventriculi scatebant lymphæ: cerebri mole vola manu pressa ex infundibulo circa glandulam pituitariam absciso lymphæ stillabat, minimè verè ex processibus mammillaribus etiam resectis, quos manifestè impervios deprehendit: minimeque in coryza per os cribriforme in narium cavernas mucum exstillare didicit. Nec in hoc nec in aliis canibus glandulam pinealem hæcenus invenit.

III.

Canis nondum ætatis annum supergresso, mediocris magnitudinis, *Cl. D.D. Joh. Conrad. Brunnerus* d.1. Nov. 1677. vulnus in dextro Epigastrio oblongum, in cavum abdominis penetrans infixit, duodenum cum pancreate & portione omenti extra vulnus protraxit, filum sericeum cum acu prope insertionem ductus pancreatici traduxit, fortiter constrinxit ac trans vinculum Pancreatis ductum penitus cum ejus & omenti portione abscidit; vulnus consuit, quod citra traumatica coaluit, cane frequenti linctu præcipuam opem præstante. Canis paucis diebus elapsis edit, cucurrit, sanissimi instar se habuit, atque ad Januar. d. 2. 1678. sospes & incolumis vixit, nec in illo vel minimum vitium in actionibus naturalibus, vitalibus & animalibus animadversum fuit, canes majores etiam adoriens victor recessit; famelicus hero suo Lanioni non semel frustra carnis, vitulinæ imprimis, surripuit, ut propter tot furta ad mortem damnatus fuerit, quamvis magni ipsum constiterit; nam illo debitum centum florenorum à pauperulo ad incitas redactò expungebatur. Cùm vagabundus esset, ne experimenti certitudo de ductu pancreatico absciso nobis periret, d.2. Januar. 1678. Disenhofii in prædio meo, hora 2. pomerid. præsentè *Cl.D.D. Heinrico Scretæ, Cl.D.D. Brunnero & D. Mattheo Scerpsio Durlac. Med. Licent.* pulv. *Coccularum Ind.* ʒs cum jusculo infudimus, vix quadrante horæ elapso bis *cocculas* copiosissimo

fimo

ſimo mucò immixtas evomuit; inceſſit aliquandiu vegetè, poſtea
 ceu vertiginofus nutabat, ſemel atque iterum convulſionum
 prolutiones ſupervenerunt, ſtanti ceu exterrito caput retraheba-
 tur & pedes anteriores attollebantur: verùm ante tertiam po-
 meridianam omnia convulſionem aut graviora minitantia eva-
 nuerunt; hinc inde cucurrit & ſibi fugâ conſulere tentavit. Poſt
 3.^m pomer. *coccularum* contuſarum ʒij cum mica panis in bolum
 coactas intruſimus: at nec hic bolus illum multum aſſixit: circa
 quintam Veſpertinaſ quietus: circa 6. Veſp. bolum cum multo
 mucò & fruſtulum offis evomuit. Poſt 7. panis fruſtula & officula
 objecta avidè devoravit. Circa 9. noctis multum aquæ ingur-
 gitavit: totâ nocte quietus fuit. die 3. Januar. mane vegetus erat,
 ac ſi nihil adverſi evpertus eſſet, cum importunitate cibum ſolli-
 citavit. Circa 8.^m cum pane in bolum redactum: nullum ſympto-
 ma obſervatum ad decimam uſque, tum latebras quæſivit, fugam
 meditatus eſt, ſub fornace aut ſcamnis delituit quietus: paulò poſt
 validè ceu vomiturus eructavit, quamvis nihil egeſſerit. Poſt 10.
 ex limaturæ *Nucis Vomicae* ʒj & pane duos bolos confectos intruſi-
 mus, primum ſtatim evomuit, alterum retinuit; aliquandiu ſani
 inſtar hinc inde cucurrit, ſcibalum durum, magnum, ſicciffimum
 egeſſit: brevi poſtea ſtans ſubitò exterrebat, inceſſit cruribus
 divaricatis & pedibus anterioribus protenſis, omnibus pedibus
 quaſi rigidis nec ampliùs flexibilibus: quieſcenti ab ingreſſu caput
 & reliquus truncus retrahebantur iteratis vicibus, ac ſi quis ipſum
 manu circa cervicem & lumbos prehenſum vi quadam invitum
 retrorſum ageret. Vix horæ quadrante præterito januæ limiti
 inſiſtens, cum impetu quodam à paroxyſmo Epileptico vehe-
 mentiffimo retrorſum, ultra duos pedes à ſua ſtatione, projectus
 fuit, in quo artus & caput nunc ſuccutiebantur, nunc retracto ca-
 pite extenſi & rigidi manſerunt, cum omnium ſenſuum abolitio-
 ne. Paroxyſmo graviffimo ſuperato aliquandiu, ceu à longo
 curſu feſſus jacuit, & anhelosè reſpiravit: mox tamen ſurrexit

& aliquot passibus cucurrit. Brevi secundus paroxysmus successit priori vehementior & diuturnior, quo exant lato rursus pedibus institit & aliquo usq; progressus est: verum brevioribus intervallis tertius & quartus paroxysmus gravius ipsum affligerunt, nam preter abolitionem sensuum manifestè respiratio intercipiiebatur; pulsationem cordis inæqualem, sc. nunc debilem, nunc fortè, aliquando per plura momenta intermittentem, maximè in quarto paroxysmo deprehendimus: paroxysmis cessantibus, ceu mortuus jacuit & artus ac caput motibus convulsivis, sensibus integris, continuè succutiebatur, anhelosè imprimis finitis paroxysmis respiravit. Ante 11. antemerid. 5. paroxysmo correptus fuit, nec prioribus motibus convulsivis ferociore, nec diuturniore, at pulsus cordis inæqualior erat, sæpeque intermisit aliquandiu rediitq; tandem prorsus substitit artibus & trunco flaccidis & prorsus flexibilibus atq; ita vivere desit. Statim aperuimus pectus; pulmones quasi miniati erant, rubicundiores tamen in dextro quàm in sinistro latere, in quorum extremis ramuli sanguiferi turgidi admodum fuerunt; manibus cavo pectore immisissis mirè omnia fervere experti sumus. Disciso pericardio cor amplissimum in conspectum venit. Ventriculus dexter ejusque auricula, venæ pulmonicæ, cava ascendens & descendens, azygos omnesque intercostales summo opere à sanguine distendebantur; minùs auricula sinistra. Inciso dextro ventriculo sanguis largiter emanavit isque fluidissimus; nullus grumulus vel in ventriculis, vel in auriculis, vel in venis etiam minoribus repertus fuit: Vase autem terreo vitreato exceptus mox in grumum coaluit, ac aliquandiu repositus tertia pars in serum solvebatur: quod prunis suppositis, in gelatinam, instar feri humani, concrevit. Imum ventrem *D.D. Brunnerus*, cautissimè aperuit, vulnere perfectissimè cōsolidato intus in epigastrio dextro omenti portio & duodenum, mediantibus fibris oblongis, ut & peritonæo vicino, accreverunt; lobus dexter hepatis convexi intermediis fibris oblongis diaphragmati

gmati

gmati p. n. annexus fuerat. Ventriculus amplus fuit, in superficie à rugis & monticulis veluti asperiusculus, ob venas sanguine turgidissimas aliquomodo variegatus; antrum pylori album; pylorus & stomachus satis arctè constringebantur. Omentum sanum fuit: Lien foris quasi granulatus, instar glandulæ conglomeratæ: Duodenum amplum & plura ex tenuibus flatibus turgabant: rectum & cœcum etiam debito ampliora apparebant: pleraque intestinorum hinc inde constricta flatibus detinebant, non tamen adeò pertinaciter: in sulcis ubi constringebantur, circuli rubri videbantur. Venæ mesentericæ aliarum venarum more à sanguine valdè distendebantur.

Pancreatis pars superior & major satis florida & molliuscula, naturali tamen gracilior & durior erat; inferior gracilior, pallidior, lacera & veluti exsucca fuit: ut de experimento planè certus esset *D. D. Brunner* duodenum & jejuni portionem cum pancreate & ductu hepatico exemit: osculum pancreatis duabus unciis infra biliarium intus prominulum durum & hians fuit, non tamen pervium esse inflatione aut stylo gracilimo deprehendere potuit: foris ubi ductus pancreaticus inferebatur atque abscisus fuit, filum sericeum adhuc constrictum reperit, cui arenulæ albæ accreverant: ductuum abscisorum extrema ab illo fore ad unciam abscedebant, & quasi retrocedebant: ductus inflati in extremo, ubi detruncati fuerunt, ne minimum flatum transmittent, adeò perfectè coaluerunt, quamvis neuter ante vel post detractionem ibi filo constrictus fuisset: ductum etiam ☞ vivo implevit, quem etiam pertinacissimè retinuit, quamvis vi quadam versùs extremum adigeretur: adeò ut nec *D. D. Brunnerus*, nec nos spectatores dubitare potuerimus, nec vel minimam guttulam succi pancreatici post abscisionem in cavum intestinorum stillasse: inferior ductus vacuus fuit: superior multum succi adhuc continuit, saporis non acidi sed subsalsi, qualis sero sanguinis inest.

Vesica urinâ turgidissima fuit, nam intra triginta horas canem minxisse, nunquam observatum fuit. Ventriculo à stomacho ad pylorum inciso, circa stomachum circumquaque ad palmi ferè distantiam occurrit protinus mucus pellucidus, aliquantulum spumofus, cui bolus ex *nuce Vomica* & pane confectus involvebatur: hinc usque ad pylorum invenimus mucum crassissimum, viscidissimum, valdè impurum, turbidum & obicure albicantem. Deterfo mucò circa stomachum aliquousque, ut & supernè usque ad antrû pylori interna superficies non parum rubebat, minùs fundus & latera: antrum pylori planè album mansit. In duodeno & jejunò ultra sex spithamas reperimus mucum propè candore lacteum, viscidiusculum, turbidum prorsus mucò ventriculi dissimilem: ne guttula quidem bilis, etiam propè ostium ductus bilarii, nihilque alieni alius rei huic mucò chyloso huc usque admixtum vidimus. Inde per quatuor spithamas mucum magis fluidum invenimus, cum aliquot Lumbricis latis, cucurbitinis & teretibus, quorum plures adhuc vivebant proboscides firmissimè internæ intestinorum tunicæ infigentes, à qua etiam hirudinum instar pendebant, sublato intestino. A termino hujus portionis ferè ad finem ilei mucum flavum, fluidum, satis copiosè, cui arsenici & auripigmenti scintillantes portiones immixtæ erant, invenimus: occurrit etiam frustulum *nuci vomicae* limatæ simile, sed dubiè, cum bolus adhuc in ventriculo integer fuerit. Reliqua portio ilei vacua prorsus fuit: mucus illius paucus & valdè inspissatus erat. Cœcam continebat materiam pulvaceam flavam, cui frustulum ossis & pili permixti erant. Simile excrementum in principio recti occurrit, sed spissius. In fine recti scibala molliora continebantur, quam post *nucem vomicam* intrusam excreverat: in his scibalis adhuc reliquæ *coccularum* detinebantur. Omnibus contentis ventriculorum sublatis glandularum areolas, maximè illarum limites magis prominulos quàm in aliis conspeximus, imprimis longissimæ in fine ilei. In una areola-

reola-

reolarum glandulosarū, ubi *arsenicum* & *auripigmentum* substiterunt, punctula duo rubra in medio enituerunt: ileum, ubi vacuū, & rectum solito quoque rubicundiora videbantur. In cœco & recto glandulas solitarias plures invenimus, elucescente clarè osculo in illarum medio, ceu ab acu inflicto: detractâ tunicâ fibrosâ majorem numerum glandularum solitariarum clarè conspeximus, quæ tunicæ nervæ manifestè insculptæ erant: similes variolis, quæ ubi fibrosam respiciunt convexæ, ubi intestina concavæ fuerunt. Sublato cranio vasa sanguifera, maximè ad sinum tertium tendentia ipsique sinus sanguine turgidissimi erant. Neque in ventriculis, neque alibi nullam guttulam sanguinis extravasati aut aliûs liquoris invenimus: nihilque tale in cerebro aut cerebello visum fuit. Glandula pineali & hunc canem caruisse constitit.

IV.

Ex communicatione *Cl. D. D. Joh. Conradi Brunneri.*

CAni mediocris magnitudinis & ætatis, vegeto 1677. d. 5. Aug. hor. i. pomerid. *Nucis Vomica* ʒs cum mica panis in bolum coactæ intrusit: deglutito bolo alacris aliquandiu mansit & canino more blandiebatur: post se ad quiescendum composuit. Vix dimidiâ horâ elapsâ surgens pedibus tremuit ac incessit ceu rigidis nulloque articulo præditis: decubus convulsiones quasdam & subitaneos terrores expertus est ac contentiùs exsertâ linguâ respiravit, surgens mox convulsus in terram prostratus fuit, denuo se erigens, ceu fulmine iectus, verè epilepticus corruit & aliquandiu jacuit: sub finem paroxysmi citissimè respiravit exsertâ linguâ, rursusque non usque adeò viribus exhaustis:
sur-

surrexit, nam in paroxysmo, licet celeriter, respiravit. Hora 2. pomer. Tetano aliquandiu affligebatur rursusque anhelosus surrexit. Circa 3. Epilepticus factus rigidusque jacuit aliquandiu, ac copiosa saliva ex ore emanavit. Post dimidiam horam anxie respiravit, ac apertâ januâ aufugiturus per scalam descendens terribiliter convulsus deorsum præcipitatus fuit. Hac vice convulsionones diu ipsum infestabant, spiritumque intercipient, unde quoque vivere desuit. Calentem adhuc incidit. Ventriculus humidus & turgidus apparuit. Vasa lactea plena & ductus thoracicus à chylo niveo candore nitens in conspectum venit, plurimæque vasa Lymphatica. In ventriculo cum gulâ & portione duodeni exempto continebatur plurimum cibi sc. caro suilla, lardum aliique cibi, quibus pinguedo innatabat: sublatis contentis gulâ & pylorus albicabant: tota verò ventriculi concameratio atro purpurea, inflammata & gangrænæ proxima apparuit: etiam intestini cum ventriculo resecti portio rutilabat: reliquis intestinorum tractus superius rubicundus, inferius albicans erat: continebant materiam chylosam, tæneas longissimas: propè cœcum folium graminis integrum & prout demorsum fuit à cane, illibatum occurrit. Glandularum areolæ plures accuratè in conspectum venerunt.

Canis iste, dum in vivis erat, tumorem in regione lumbari gestavit, qui nunc augebatur, nunc rursus minuebatur, brevi tamen rursus incrementa sumens, sacco dorso imposito similis videbatur: injuriæ externæ repullulanti tumori ansam dedisse credebantur. Apertus tumor continuit substantiam polyposam subcruentam: Ren dexter huic tumori vicinus atrophiam consumptus apparuit, in pelvi continuit substantiam grumosam coagulata & officulum quoddam mollius: pelvis propè nuda erat, parenchymate renis ferè omni consumpto.

V. Ex

V.

Ex Communicatione Ejusdem
Cl. D. D. Brunneri.

FEli nondum bimestri, 1677. d. 18. Octobr. circa 9. antimeridianam bolum ex *Nucis vomicae* scrupulo dimidio, & panis micâ factum intrusit; non integrum deglutiit, propè tertiam partem rejecit: dimissa statim multum salivavit, hinc inde per cameram vagabunda vagitus crebros edidit: mox parieti innixa torvè circumspiciens pedibus titubavit: rursus currens pressis gressibus, instar lepusculi, in pedibus, maximè anterioribus, obrigescere cœpit, hinc angulos ad se occultandam quæsit, verùm nullo in loco quietam manere potuit, atque paulò post, ceu fulmine tacta, derepente convulsionibus prostrata fuit: jacuit aliquandiu convulsa: sensim ad se lacescita rediit, suspiriosè respirans: surrexit ac corpus ad parietem inclinavit capite nutante. Non longæ induciæ concedebantur, nam rediit paroxysmus Epilepticus vehemens, qui statim post nonam antimeridianam vitam sustulit. Aperuit cadaver dum adhuc cordis motum, sed summè inæqualem & intermittentem deprehendit. Ablato sterno ad cordis apertionem properavit, ut sanguinis conditionem perspiceret: erant ille fluxilis, fervidus & fumigans, nullus ei grumulus permiscebatur: non erat floridus, sed saturatè rubens & ad nigrorem quendam vergens. Aperto abdomine vidit motum intestinorum tenuium & crassorum peristalticum sursum & deorsum, maximè recti, celerrimum, simulque quomodo chylus & fæces propellerentur. Ab appulsu aëris frigidioris conspexit intestina validè constringi. Ventriculus immotus, flaccidus subtumidus erat. Incisis gula, ventriculo & duodeno, sublatis contentis, observavit harum partium superficiem inter-

Dd

nam

nam prorsus albicantem & omnis inflammationis expertem, fecus ac in cane vidit. Contenta erant bolus muco turbido obvolutus & portio brassicæ in antro pylori.

Scholia.

I.

Nucis Vomice descriptionem aut integram historiam his inserere nec libet nec vacat. Plenè hæc petantur ex *Cl. Joh. Bauhini Histor. Plantar. Univers.* ubi Curioso satisfiet, monstrabitur quoque hanc nucem malè confundi cum Cocculis, à quâ sanè multum differunt.

II.

Nucem Vomice ratione primarum qualitatum, utcunque calidum nativum brevi suffocet, atque animalibus vitam eripiat, non tamen *Cicuta* magis frigidam intelliget, qui has Historias perpendet, imò nihil torpidi ipsi inesse facile agnoscat. Si effectus illius sc. ventriculi inflammationem, aphthas & terribiles motus convulsivos ab illâ excitatos meminerit: quod amplius confirmabit æstus in pectoris & abdominis cavo, tactui post animalium obitum occurrens: si quis verò hæsitet præter hæc alia experimenta facere posset, donec de veritate satis constet. Interea *Exc. Casp. Hoffmann. de Medicam. Officin. lib. 2. cap. 162. §. 150.* assentior in medendo illâ non utendum esse, cum certæ præ manibus sint, & quæ semel mala deprehensa fuerit, semper mala meritò præsumatur. Aliis tamen medicamentis permixta fortè minùs nocua erit, vel saltem illius virulentia obtundetur, ne possit damno aliquo afficere. Sic memini Empiricam Tabellas cephalicas carè vendidisse, quarum ingredientium numerum *Nux. vomica* implevit, nemoque inde lædebatur, quamvis plures;

plures;

plures utriusque sexus, imprimis provectioris ætatis illis manè jejuno stomacho vescerentur. Cùm post terrorem pridie conceptum 1635. in autumno hora 7. vespertinâ peste corripere, statim potio bezoartica ab *Exc. D. Joh. Burgovvero p. m.* præscripta fuit paulò ante ipsius obitum, exhaustam protinus evomui, subsequente magnâ anxietate & summâ virium prostratione, ut de me actum crederetur: *D. Parens meus p. m.* de vitâ meâ sollicitus, Medico periculosè ægrotante, portiunculam *El. de Ovo in aceto rutac.* solutam propinavit: mox obdormivi, totâ nocte sudavi: Manè surrexi vegetus, emergente sub axillâ dextrâ bubone parvo, qui citra suppurationem aut ulteriorem decubitus aut usum medicamentorum evanuit, pleneque per Dei gratiam convalescui.

III.

Nucem Vomica tum in canibus, tum in fele convulsivorum motuum, Epilepsiæ & mortis authorem & instigatorem primum fuisse non negabitur, cùm, antequam illa intruderetur, hæc animalia vegeta & sana essent, nec quicquam aliud in cadaveribus repertum fuerit, cui, præter illa quæ à *nuce Vomica* profecta sunt, culpa imputari posset; omnia enim ritè disposita erant & si quid. p. n. occurrit, non nisi nucis hujus effectus erat. In Historiâ 3. quidem *cocculæ* convulsionum prolusiones in cane excitarunt, verùm cùm maximam partem vomitu rejecisset, non in nervum eruperunt, & licet portio in corpore restitisset, ut ex intestini reëti contentis videre erat, non tamen ullas turbas commovit, circa vesperam enim appetiit, noctu quietus & sequenti manè famelicus erat. Nec *auripigmentum* & *arsenicum* symbolum ad convulsiones excitandas contulisse credibile est, quia ad 10. mat. usque nullum symptoma observatum fuit: post intrusam verò *nucem Vomica* demùm ille expertus est symptomata eo ordine & ratione, qualia cætera animalia passa sunt, quibus nec *cocculæ* nec *arsenicum* prius ingestum fuerat.

IV.

Convulsivorum motuum & Epilepsiæ subsequentiſſimæ cauſam primariam ſedem ſuam intra ventriculum habuiſſe, veriſimile omnino eſt, nam in Hiſt. 1. Catello elapſo horæ quadrante jam caput ſuccuti, & in latus trahi cœpit, paulò poſt ſubſequenti Epilepsiâ : In caniculâ ætate provectiore hiſ ſymptomatibus virulentiam exſerere cœpit poſt horam circiter dimidiam Hiſt. 2. Citiuſ in Cane Hiſt. 3. tardiuſ in cane Hiſt. 4. ſed non ultra dimidiam horam ſymptomata differebantur ; citiſſimè verò ſelem primùm convulſivi motus, mox vehementiſſima epilepſia afflixit : quo temporis intervallo in neutro horum animalium vix quicquam de *nucis Vomicae* particulis diſſolutis aut quinta eſſentia, à ſtomachi fermento elicitæ ad maſſam ſanguineam, & hinc ad cerebrum pertigiſſe proſuſus credibile eſt : bolus enim in Canicula Hiſt. nondum penitùs diſſolutus in Ventriculo repertus fuit : in Cane Hiſt. 3. bolus mucò involutus in ventriculo occurrit : ut & in fele Hiſt. 5. Ileum quidem Canis Hiſt. 2. *nuci Vomicae* ſimile quidpiam continere videbatur, ut & Canis Hiſt. 3. ſed dubiè : & licèt fortè in hiſ duobus, ut & in catello Hiſt. 1. ex Cane Hiſt. 4. & fele *nucis* fragmenta ad inteſtina perveniſſent, non tamen concludi poſſet, plus inde ad lacteas emanari, quàm de graminis folio integro & illibato, quod in Cane propè cœcum Hiſt. 4. repertum fuit, nam *nux Vomica* ſubſtantiâ prædita eſt tenaciſſimâ & compactiſſimâ, unde in pulverem contundi nequit, aut non niſi longo & multo labore, ſed ſi pulvis ejus expetatur limanda eſt ; ut taceam mucum, quo boli in duobus canibus & fele involvebantur, obſtititſſe extractioni eſſentiæ denſiſſimi corporis, ad quam Chymici aliàs requirunt menſtrum, ut vocant, tenuiſſimarum partium, non quòd lambat ſolum exteriorem corticem, ſed intima penetret. Nec inflammatio inteſtinorum in cane Hiſt. 2. & Hiſt. 4. argumento eſt, Eſſentiam *nucis Vomicae*

Vomicae

Vomica huc pervenisse, cum aliunde & imprimis à violentiâ motuum convulsivorum effici potueris, quod eo magis credibile est, quia in cane Hist. 3. & in Ventriculo felis, in quo bolus ex *nuce Vomica* perstitit, nulla inflammatio excitata fuit. Nec huic sententiæ adversatur lymphæ in ventriculis cerebri stagnans in catellâ Hist. 2. cum sæpe his in locis lymphæ extravasata reperitur in cadaveribus illorum, qui nihil horum passunt, & in cane Epilepsiâ terribili interempto ne guttula vel lymphæ vel sanguinis extravasati occurrerit. Fortè si post unum & alterum paroxysmum canibus istis lac, vel aqua tepida cum oleo infusa fuissent, antequam vires prostratæ fuissent nimium, prolecto vomitu & eliminatâ *nuce vomica* evasissent, atque ita clariùs constitisset, harum convulsionum primum authorem in ventriculo latere, quod experimentum aliis, qui dubitant, faciendum relinquo: non ignarus horum venenorum vegetabilium vim etiam ab aquâ valdè obtundi. Cum itaque *Nux vomica* convulsivorum motuum & Epilepsiæ causa fuerit, & quidem ventriculi pomœria non egressa, dispiciendum quomodo hos tumultus excitarit? Explosio hic nullum locum habebit, cum nec ejus substantiæ in minutissimas particulas comminuta, nec quinta quædam essentia elicita sanguini permixta, aut per dubios nervorum canaliculos ad cerebrum pervenerint. Potiùs irritando hos motus effecisse statuendum videtur. Hac vi nucem istam præditam fuisse, plurima satis apertè testantur, tum in viventibus adhuc animalibus, tum in cadaveribus conspicua. Catellus in Hist. 1. statim vagiit, vomuit; disciso abdomine orificium utrumque ventriculi arctissimè constrictum visum, distento ventriculo supra modum. In caniculâ Hist. 2. præter illa, quæ post intrusum bolum observabantur in vivâ, jam emortuo corde, adhuc irritaminis effectus conspiciebantur in toto ventriculo nunc hîc nunc illic se constringente, compatiens etiam ipsis intestinis: mucos ventriculus plenus erat, quem procul dubio prolicuit *Nu-*

cus vomica acrimonia ; aderant inflammationis indicia tum in hoc, tum in cane Hist. 3. imprimis Hist. 4. Absuit quidem in fele inflammatio, quia post ingestum nucem non diu supervixit, at quoque ventriculus mucositatebat, quem nemo frigoris productum credet, qui norit ab errhinis etiam calidissimis mucum alibi similemque ob sal clysteribus impensius commixtum ex intestino potissimum recto prolici. Alia praetereo, utpote manifesta historias perpensuro. In intestinis mucus quoque apparuit, sed diversus, nec ventriculi mucositate similis, atque imprimis observatu dignum videtur, quod in cane Hist. 3. ne guttula quidem chyloso mucositate debile etiam propè ejus ostium permixta fuerit, quod me non parum persuasit *nucem Vomicae* pylori limites nunquam egressam fuisse, nec vesiculam bilariam toto conflictus tempore bilem stillasse. Non tamen nuda & levis irritatio suffecisset ad Praesidem systematis nervosi permovendum, nisi vehemens atque iterata fuisset, quam potissimum ab orificiorum validissimam constrictione auctam arbitror: cum enim orificia haec arctissimè clauderentur, ut ex historiis patet, non solum acerbissimi dolores excitati fuerunt, sed insuper intestinus hostis intra sinum ventriculi detentus calamitatem duplicavit. Non rarò observatur, in affectu historico credito foeminas, antequam vel animo linquantur, vel etiam convellantur, conqueri de saevissimam constrictione circa cartilagineam ensiformem, atque aliquid ibi tantum non cor abrupturum, *Es wolle ichnen etwas das Herz abdrücken*: ipsamet dolorem compressivum & constructivum vocant. Si contractis fibris circularibus antri pylori & medii ventriculi cessissent circulares stomachi, ac contentis ventriculi atque imprimis *nuci vomicae* ibidem commoranti, Praeses Systematis non ad hanc indignationem commotus fuisset, nec primùm particulares convulsiones & postea Epilepsiam imperasset, prout canis in Hist. 3. expertus est, nam vomitu *coaculis* maximam partem rejectis, quamvis Epilepsiae prodromi & quidam
motus

motus convulsivi adessent, nihilominus brevi post vomitum alacrior reddebatur, atque tandem omne periculum evasisset, nisi postero die *nux vomica*, vehementioris constrictionis utriusque orificij ansa, Præsidem prorsus furiosum fecisset. Præses subinde tumultuare desuit, & quasi per paroxysmos Epilepsiam concitavit, quia spirituum, quorum ope indiget, magna copia ob motuum violentiam dissipata fuit: in plerisque tamen furere non desuit, donec vivere desierunt; imò in catello Hist. r. exsecto ventriculo, ceu abreptitius, sæviit, nisi fortè nova vulnera & partium nervosarum læsiones etiam ad has injurias excutiendas ipsum stimularint, ac ad ultimas suppetias ferendas postularint.

V.

Neque Canes, neque felem mortuam certum est grumefacto sanguine, cum in nullo, dum adhuc calebat, vel minimus grumulus aut granulum & in ventriculis cordis atque auriculis & in Venis, etiam minoribus, reperiri potuerit. Aliter sanguinis crasin depravatum, aut spiritibus orbam fuisse, nulli sensuum patuit: vitium à venenis illatum massæ sanguineæ inexplicabile quidam ajunt: quod eò lubentius credo, quia fortè nullum est, utcunque Venenum sui valdè multiplicativum gratis affirmetur. Illis qui occultæ sanguinis corruptelæ inhærebunt, *Illustr. Jacob. Aug. Thuani Histor. Libr. 27. p. m. 22.* considerandum propono seu ænigma, seu æquum postulatum: Ita n. ille; *A fide dignis mihi narratum fuit apud Convallenses seu Valdenses in usu esse, ut gladiatorum acies, spicula, venabula, sagittas, glandes plumbeas & cætera missilia, Toræ vulgè dictæ, seu potius Phthoræ succo, quæ in illis locis frequens nascitur & vulgari toxici nomine appellatur, inficiant, quod presentissimum venenum esse sciunt Medici. Ejus & longè alium in re dispari usum inter Alpinos, quem minimè reticendum putavi, mirabitur Lector: Gallinas & pullos & hujusmodi volucres,*
quarum

quarum Carnes edules in diversoriis apponuntur, cultris eo succo illitis sub alis figunt, quo ictu mox emisso sanguine exanimantur, nullo vitio inde contracto, tantum carnes inde teneriores redduntur & statim hospitibus comedendae apponuntur: quod rerum Naturalium Vestigatoribus amplius discutiendum relinquo. In praegressis memorat, nullos ex Sabaudis, qui à Valdensibus sauciati fuerant, evasisse. Addo his quae *Nob. Franc. Redi Obs. de Viper. p. 32.* refert: Scito quòd diverse personae coxerint & comederint hilariter omnes bonos illos pullos gallinaceos & columbinos & omnia reliqua animalia, quae vipera momorderant, quicquid dicat *Matthiolus*, non posse id fieri, sine manifesto veneni periculo. Huc quoque pertinent quae *Nob. Redi ex Gal. l. 3. de Temperam. Authore de Theriac. ad Pison. Celso, Lucano* refert, nimirum feras sagittis venenis infectis interemptas innoxie comedi posse, qui in l. c. videantur. Quomodo venena extrinsecus illata ictu aut vulnere, brevi motum cordis sistant, atque ita vitam eripiant, non multis disceptabo, cum hac in re nunquam periculum fecerint, & quae in demorsis à Lupis rabidis ante aliquot annos observavi, huc non pertineant. Ipse *D. Redi l. c. p. 67.* fatetur, se nihil certi haecenus invenisse, quòd plenissime sibi satisfaceret, quamvis in frequentissimis experimentis diu occupatus fuerit: attamen hoc ausim asserere, quòd si congelatio, seu grumefactio sanguinis mortis causa his fuisset, id ipsum latere non potuisset, si solummodo calentium adhuc animalium pectora aperuisset, ac corda sauciaisset; eademque operam cognovisset brevi post ictum illatam necesse, sanguinem non usque adeò corruptum fuisse, cum paucorum momentorum intervallo depravari nequeat, ut prorsus ad flammulam vitalem fovendam ineptus sit, quin vitium in sensus incurrat sive spiritus dissipati, sive tota compages in sua elementa soluta fuerit. Spiritus narcosi quadam sopiri & consequenter cordis sensum obtundi, non possum credere, cum post ictus animalium venenatorum intensissimi dolores oboriantur, quod nemo

mo non ab apibus aut vespis punctus fatebitur & forte animalia à viperis morfa dolorum indicia prodita docebunt. Cor à sanguinis copia obrui, lubenter concedo, at nullo ipsius insigni vitio; id fieri potest quoque si priùs fibræ illius multis & frequentibus convulsivis motibus delassatæ & enervatæ fuerint, aut ob impeditum sanguinis motum per pulmones ob constrictionem fibrillarum nervearum tonum suum amiserint, ut sanguinem in auriculis & ventriculis, stagnantem ulterius propellere nequierit: unde procul dubio non secus ac in omnibus suffocatis adhuc vidi, cor sanguine turgidissimum cum vena cava ascendente aliisque majoribus, invenisset. Certe si tantillum veneni ictu viperæ aut scorpionis sanguini permixtum, aut amplo vulnere venabulo aut glande plumbea communicatum, eique contusum totam massam, aut maximam ejus partem contaminaret, ut ad vitam fovendam ineptus redderetur, nemo impune illis animalibus vesceretur, ac merito *Matthiolo*, quod citra experientiam, sola ratione nixus statuit, assentiendum foret, cum in brevi illo spatio quod animali post vulnus acceptum vitæ super est, nihilominus sanguis circuletur, quaquaversum dispergatur ac carniū intimos recessus subeat, illisque post mortem tenacissime in hæreat, ut nulla undâ elui possit. At forte objicitur aliam venenatorum rationem esse, quæ foris inferuntur, aliam quæ intra corpus admittuntur, quorum illa carnes experientia teste non prorsus esui ineptos aut noxios reddant. Verum & his ipsis experientiam opponere licebit, utcunque *cocculis* aut *nuce vomica* interemptorum animalium carnes nullis animalibus devorandas hætenus objecerim, at in vulgus notum est, quosdam bolos ex his in piscinas projicere, ac pisces illis vescentes enecatos sine valetudinis damno, at non impune, si domini piscinarum facinoris conscii fiant, comedere. Cæterum ut ad canem & felem *nuce Vomica* exanimatos redeam, cor à motu cessasse non ob sanguinis aliquod vitium propter quod propelli nequierit, ex

Ee

fe

sectione statim postquam exspirant manifestum est, nam fluidissimus adhuc fuit, caluit colore & consistentiæ sanorum simillimus, sed ob ejus fibras debilitatas, & ita enervatas ut illum propellere nequierit, idque potissimum evenit ob ipsius cordis convulsiones, cum reliquo musculofo genere frequentissimas & vehementissimas; amplius labefactatum fuit, quia quoque sanguinis motus per pulmones respiratione intercepta in paroxysmis impeditus fuit, unde cordis fibræ ob longiorem extensionem tonum suum amiserunt. Citius quoque cor in motu suo succubuit, quia in paroxysmis minus ordinatè sanguis ad cerebrum propulsus, & multum spirituum animalium dissipatum, adeoque minus postea cor instauratum fuit, unde repetitis paroxysmis magis magisque elanguit, donec non amplius ad sanguinem arctiore complexu propellendum validum satis fuit.

VI.

Fibrarum ventriculi & intestinorum motum superstitem aliquandiu manere emortuo corde ac cerebro & cerebellò nullos spiritus animales suggerente ex Hist. 2. in cane videre quoque licet: ex quo patet, quamvis hæ partes aliquandiu influxu sanguinis & spirituum animalium priventur, non protinus emori.

VII.

Pancreatis succum ad chylificationem & sanguificationem, ut & flammulæ cordis accensionem tantopere non necessarium esse, quin illo animal carere possit, ex Hist. 3. manifestum evadit. Interea absit ut pancreas frustra à Natura sapientissima fabricatum credam: contert suam operam ad chyli perfectionem & distributionem aliàs egregiè, licet citra pugnam aut fermentationem speciosè potiùs confictam, quàm unquam probatam. In hoc cane post ductus discissionem vicariam operam præstiterunt
procul

procul dubio glandulae intestinales similem humorem stillantes : nam nullum in actionibus mendum observatum fuit.

VIII.

Vermes hirudinum instar proboscide se internae intestinorum tunicae infigentes ac tæniarum more ab illis pendentes, monstrarunt in Hist. 3. rationem & modum, quo intestina, umbilicum & inguina perforant, hisque in locis exitum, quorum omnium exempla etiam mihi in praxi obvenerunt, quærant apertum fit.

CAPUT XIV.

De Helleboro albo. Historia I.

CAtello trium circiter septimanarum d. 14. Jul. 1676. circa 2. pomerid. cum *Cl. D. D. Heinrico Screta à Zavorziz, Hellebori albi* scrupulum lacti immixtum infudi, vix per momentum admissum maximam partem evomuit & paulò post flavum per alvum egressit: mox rursus aliquoties vomuit simulque convulsivis motibus variè jactatus fuit. Vix quadrante horæ elapso mortui instar in latus decubuit ac linguâ exsertâ mortuo similis jacuit, movente se solùm adhuc diaphragmate: peractâ horâ cum dimidia semimortui abdomen incidi, unde intersecandum pedes movere & vagire cœpit: aperto abdomine, ventriculum flaccidum & rugosum invenimus: illo exempto cor & diaphragma satis validè, sed per longiora intervalla, se moverunt. In inspiratione diaphragmatis motus à cruribus incepit, ibique in tumorem abdomen spectantem attollebatur, supernam planitiem expandebantur, eamque tensam, ita tamen ut in ambitu viderentur fulci inter fibras carnosas, crassas & veluti

Ec 2

tumi-

tumidas: in expiratione laxius, æquale & omnibus rugis destitutum evadebat. Tum aliquoties linguam adhuc exseruit, sanguis ex venis & arteriis effluens rutilus, fluidus minimeque grumosus erat. Ventriculo à stomacho ad pylorum supernè discisso invenimus pulverem Hellebori lacti grumoso & mucro viscido immersum: contentis ejus sublatis circa stomachum intus ventriculus rubebat & aliquomodo inflammatus erat. Jam diu emortuo animale sanguis in ventriculis cordis partim fluidus partim grumosus & obscurior erat.

Scholion.

H*elleborus albus* quamquam nunquam ventriculi terminos egressus esset, brevi post infusionem Præsidentem systematis nervosi ad convulsiones proritavit; acrimoniâ suâ nemini non notâ & ex inflammatione stomachi conspicua, nerveam tunicam ventriculi vellicando sævius quàm ferendo par esset, tenella catelli strues partis in qua ille detinebatur, quamvis magna pars vomitu rejecta fuisset. Si ventriculi villi cum ætate adultiore robustiores evadere potuissent, forsan, ut alii canes *cicutam aquaticam*, *cocculas* aliaque hujus generis eliminasset ac convulsionum & mortis sævitiem effugere potuisset. Sanguis tardius a pertis cordis ventriculis & jam frigefacto catello, obscurior & aliquomodo grumosus repertus fuit, qui alias ex semi mortui vasis faucibus rutilus & fluidus profiliit: ut, & sic sanguinis grumefactio mortis causa denuntiari nequeat.

Cap. XV.

CAPUT XV. de Gialappa.

Historia I.

Atello propè menstruo d. 23. Dec. 1675. cum *Nob. D.D. Heinrico Scretæ* Magisterii *Gialappæ* scrupulum dimidium sachari drachmis duabus permixtum ori indidi, quem sensim abliguriit. Paulò post capite semper ad latus nutavit atque incedens instar temulenti vacillavit: ultra dimidiam horam nec alvum movit, nec vomitum ciebat: at infuso lacte frigido ter atro flavescentia & viscida per alvum excrevit; nunquam vomuit. Tormina vagitu prodidit crebro. Inciso pectore in latere sinistro inter inspirandum aliquoties pulmonum lobus turgidus profiliit. Dissecto abdomine in hypochondrio sinistro ventriculus distentissimus prorupit. Denudatis omnibus imi ventris visceribus vidimus ventriculum se circa medium aliquoties contrahere ac coarctare; mox tamen rursus expandebatur ac sulci contractione factâ explanabantur: dum intestinis ad latus remotis insignem lacteum canalem prope renem succenturiatum intueor, multum mucis spumei cum grumis evomit, quamvis diaphragma ad gulam usque divisum & solummodo in dextro latere integrum esset, patuitque vomitum à ventriculo citra diaphragmatis opem peragi posse: tum quoque corpus aliquod intra gulam sursum deorsumque moveri vidimus: aliàs gula amplior & plenior solito erat nec ventriculus circa orificium sinistrum constringebatur. A lobo hepatis imo, sub vesicula biliaria, ductus hepaticus peculiaris versus ductum cholidochum means, ei propè insertionem in intestinum iungebatur. Sterno maximam partem ablato & disciso, diaphragmate nihilominus in inspiratione costas attollebat & largissi-

Ee 3

mo

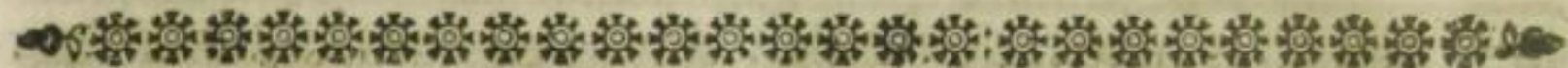
mo oris hiatu aërem quasi captavit : tunc sibi relictus in ventrem se volutans pedibusque insistens fugere non semel annitebatur. Glandularum intestinalium regionem & minutissima vasa capillaria ad illam pertinentia, foris pulchrè vidimus in jejunò & ileo ac fibras rectas hanc regionem operientem. Ventriculo à fine gulæ ad duodenum secundùm longitudinem supernè inciso, cavitatem mucò viscidissimo spumeo & frustulis lacteis coagulatis plenam invenimus : nullum vel sachari vel magisterij *Gialappe* vestigium apparuit : deterso mucò inflammatum in fundo ventriculum vidimus. Duodenum, jejunum & præcipua pars ilei vacua & prorsus munda erant, adeò ut nec bilis nec mucus in illis conspiceretur : in reliqua portione ilei reperimus vermes teretes admodum longos, mucum flavum pellucidum condensatum ; propè valvulam spumeum : in cœco parum mucì condensati continebatur : rectum mundissimum, attamen valdè rubicundum velutique inflammatum fuerat.

II.

Cani semestri Doctissimus Dominus *Melchior Hurter* d. 22. Mart. 1677. Magist. *Gialapp.* 9j. dedit : ab assumpto nunquam vomuit, subinde singultiit, nec post tertiam horam ab ingesto magisterio alvus solvebatur. Vivo abdomen aperuit : foris in ventriculo sub stomacho sinistrorsum macula rubra videbatur : ab uno orificio ad alterum supernè discisso ventriculo, tota cavitas infarcta reperta fuit pane, rapis, radice petroselini, ossiculis ferme integris, omnibus aqua dilutis : de magisterio *Gialappe* ne gry quidem occurrit : pylorus arctissimè constringebatur, ut nec gracilior quidem stylus transmitti posset : Omnibus contentis sublatis, superior pars ventriculi inter stomachum & antrum pylori insigniter rubuit ; in fundo anfractus paulo rubicundiores erant : sub stomacho, ubi foris macula rubra apparuit, intus portio illa alba ut & totum pylori antrum manserunt :
intra

intra anfractus hinc inde oscula vidimus ex quibus aliquid mucosi transfudavit. Intestina propè quatuor ulnas longa, à pyloro ultra ulnam mucum album, turbidum, ne minima quidem flavedine tinctum continebant: inde ultra ulnam ingens copia vermium cucurbitinorum cum magisterij *Gialappæ* portiunculis occurrit; Vermes isti ex particulis semini cucurbitæ figura: & colore similibus, intermedio quodam filo connexis compositi apparebant; quidam propè dimidiam ulnam longi erant; quidam quoque se movebant adhuc: illorum extremum latum fuit, caput verò in filum tenuissimum duarum vel trium unciarum longum attenuabatur, quod intestinorum tunicæ internæ infigebant, atque à proboscide, hirudinum instar cuti affixarum, pendeant, ac si hoc vermium genus non chylo aliisve intestinorum contentis victitaret, sed liquorem ex tunicis proboscide exfugeret: inde ad finem ilei continebatur liquor flavus, pellucidus, viscidus, cum portionibus magisterii *Gialappæ* & sordibus gryseis, quamvis ultra duas ulnas nec guttulam quidem bilis observaverimus: nullus quoque hic vermis comparuit. A valvula ad extremum recti & in cæco excrementa liquida grysea, humore aqueo diluta detinebantur. Contentis remotis intestina à pyloro ultra ulnam rubebant, etiam ibi ubi vermes detinebantur, sed minus, minimè in reliquis portionibus usque ad podicem. Areolæ glandularum manifestæ altiores erant reliquâ intestinorum tunicâ; oscula verò glandularum quasi oblitterata & à copioso mucos opplera videbantur, nihilominus, intestinis foris pressis, mucus quidam instar minutarum guttularum prodivit: quædam areolæ intensæ rubebant. Intestinorum quædam portiones ante dissectionem constrictæ, partibus intermediis inflatis, conspectæ, unde procul dubio tormina passus est. Chyli receptaculum inflavimus, unde cor emortuum reviviscere coepit, diuque movebatur: inflatis pulmonum bronchiis, ligata aortâ & auriculâ dextrâ, vidimus aërem ad ventriculum sinistrum penetrare.

Schoa

Scholium.

Gialappam notissimam radicem purgantem & usu apud vulgus quoque frequentem his infero. Forte præter irritandi vim quàm purgando ventrem & nares exserit, nemo facile credidisset illam inflammatoriam esse, prout in canibus istis oculis usurpare licuit in ventriculo & intestinis; quæ spiritui Vini in Magisterio non adscribenda, cum diligenter à pharmacopœis nostris eluatur: Si vero vis hæc cuiquam dubia videtur facili experimento veritatem indagare poterit, pulvere nudæ gialappæ cum pane in bolum redactæ & cani intruso. Catello convulsiones intentavit, quarum in aliis capitis inclinationes à nuce vomica, cocculis, &c. prodromi erant, ut & constrictiones intestinorum, partibus inter mediis flatu turgidis, torminum authores. Fortè in nervum erupissent, nisi in utroque cane mature ex ventriculo magisterium hoc eliminatum, & in catello lacte frigido ingesto, & in cane copioso alimento, quo ventriculus infarctus erat, obtusum fuisset: non enim desunt exempla illorum, qui post hypercatharsin sævissima tormina passi, convulsiones funestas incurrerunt. *Gialappam* lumbricos latos præ multis expellere primum casu, postea pluribus experimentis didici, quod etiam *Cl. Dravvizi* in *Lib. Germ. de Scorbuto dolorif.* monet: à cane quidem nulli excreti fuerunt & plures adhuc vita, ut ex motu constat, fruebantur; at procul dubio repetitis usibus cessissent. Dejectiones atro flavescens à catello factæ post epotum lac frigidum indignant irritatis alicubi intestinis vel intestinum rectum obvia quæque expellere, vel biliosa celerrimè intestina superiora percurrere ac flavedinem humoribus vel tunicis impressam citissime elui, nam ab insertione ductus bilarii aliquo usque intestina vacua, nullaque bile tincta apparuerunt.

Cap. XVI.

CAPVT XVI.

De Corona Imperiali.

Ex communicatione *Exc. D. D. Elie Rudolphi
Camerarij P. P. & Archiatri Serenissimorum
Principum VVirtembergicorum,
Collega gratissimi.*

Autumno 1678. elapso bulbum *Coronae Imperialis* drachmarum sex circiter pondere, *Cl. Joh. Rhodij*, observatione inductus, cani non magno intrudi curavi. Horâ elapsâ lassus videbatur & morosus, post vomebat, sed non bulbi particulas, verum mucum flavum viscidum: subsequēbatur tremor membrorum & hunc convulsivi motus; mox his præsenti- bus vivum adhuc aperui canem: in ventriculo contracto & constricto reperiens bulbi particulas non planè integras, sed emollitas & in mucilaginem ferè redactas, quibus exemptis ipsas ventriculi tunicas singulas rubentes, imò liventes magis; intestina penitus vacua, sed levi inflammatione & leviori ex- coriatione infecta; Hepar cum Liene & Pancreate à naturali ac vivido colore versus livorem declinans; bilem justo viscidio- rem, chylum in cisterna ipsi dicata paucum cumque flavum ac viscidum conspexi. Relinquens canem avocatus per negotium urgentissimum, altero die, cum lustrare ulterius vellem cada- ver, non ventriculus solum, verum & intestina cum visceribus, tam infimi quàm medij & supremi ventris livida putrilaginosa & corrupta penitus erant.

Ff

Scholium

Scholium.

Corona Imperialis bulbum *cicuta* virulentiae non multum impari si non superiori, praeter foetorem teterrimum, acrimoniam & effectus in famulo praestitos, de quibus supra p. 33. abunde haec historia evincit & procul dubio, non secus ac *Nuxvomica* ingesta saevissimis convulsionibus enecasset, nisi ad sectionem properatum fuisset. Suspicio tamen particulas bulbi comminutas vel liquorem beneficio stomachi elicitem sanguini permixtum fuisse, quia bulbus emollitus & in mucilaginem ferè redactus in ventriculo & chylus in receptaculo paucus, flavus & viscidus repertus fuit, unde statim viscera imi ventris lividiora debito, & altero die prorsus putrilaginosa & corrupta evaserunt.

CAPUT XVII.

De Solano Vulgari.

Ex communicatione *Ejusdem* Exc. D.

D. Camerarij.

ANno 1664. Mens. Septemb. sub vesperam ad volat quidam Rusticus equo, à pago tribus horis *Tubinga* distante, obnixè & concitato anhelitu rogitans ut consilium suppeditarem, quomodo ex orci faucibus liberare & rationi pristinae restituere tres suos liberos posset. Sciscitanti mihi symptomatum speciem & alia Medico consulturo necessaria recenset: Tres suos liberos, unum sex, alterum quatuor, tertium trium annorum à campo redeuntes die praecedente baccas quasdam
juni-

juniperi similes secum apportasse, saporem earum laudantes; *Minimum* natu post cœnam de capitis dolore; *Medium* circa mediam noctem, de eodem; *Majorem* hora post mediam noctem secunda de cordis dolore (ita enim apud nos non rustici solum, sed & qui magis illis sapere sibi videntur ventriculi dolores describunt) conqueri cœpisse, ab exhibito ol. oliv. majorem vomuisse, reliquos non: nunc verò omnes tres post prægressum torvum aspectum, jactitationemque membrorum, furibundos quasi delirare, alta petere, vociferari, miras distorsionum pati figuras, per intervalla verò instar mortuorum prostratos jacere: præter illum vomitum, hætenus nullum illorum quicquam neque per superius neque per inferius guttur neque per vesicam excrevisse. Præscripsi, *solani vulgaris baccas* suspicans, singulis mixturam ex pulv. rubr. pannon. lap. bez. Unicorn. V. quovis trihorio sumendam: & quavis nocte Theriacam cœlest. cum mixtura ex aq. alexipharm. herbar. & syrup. simpl. quibus per triduum assumptis, tertio die idem Parens mecum submissa gratiarum actione revisit, filios suos ratione & valetudine iterum pristina gaudere, lassitudine excepta. Majorem & Medium copiosissima & foetidissima per alvum ejecisse, Minimum copiosissime minxisse referens; talesque baccas cum tota planta, quam solanum esse mox cognovi, apportans.

De Solano furioso.

Ex Communicatione *Ejusdem Exc. D.*

D. Camerarij.

ANno 1677. tempore vindemiali in Urbe quadam Danubio proxima ad puerum quendam decem annorum ducebar, cujus pulsus celer & debilis, hypochondria valdè tensa, oculi

Ff 2

aperti

aperti, licet cæcus esset, externorum calor urens erat. Jacebat is modò, mirè membra torquebat, modò delirabat, modo ad interrogata rectè respondebat, imò & quærebat; modò respirabat, sed difficulter, modò quasi mortuus nullum trahebat spiritum hæcque reciprocatio intra horæ quadrantem ter vel quater repetebatur. Indagans mali causam & alia à Parentibus sequentia audio: Puer ex sylva propinqua domum redux se cerasa sylvestria ibi inventa comedisse narrat, probè coenat nec de quaquam molestia conqueritur usque ad mediam noctem, cum à fratre suo majore natu pro siti intensissima sedanda rauca valdè voce potum peteret, quem, aquæ nimirum frigidæ, allatum cum magna difficultate nec omnem, licet valdè sitibundus, assumit. Per duas ab hoc horas insomnis cum fratre loqui sæpius incipit, vix tamen contextum aut periodum absolvit, de cardialgia conqueritur; horâ tertiâ post mediam noctem vomit, somno sed valdè profundo à vomitu obrutus, appropinquante diei lumine, in oculis nullo apparente vitio, cæcus erat, delirare incipiebat & in eum ad horam quartam pomeridianam, qua ipsum conveni, antea recensitum statum deveniebat. Ego illa cerasa sylvestria nihil nisi baccas *Solani furiosi*, *Bella Dona Camerario*: aliisque dictas suspicans, quia in illâ sylvâ copiosissime crescere noveram, per vomitum inductum baccas partim integras, partim emollitas, partim ad semen usque & pelliculas consumptas copiosas eduxi, refracto & imminuto illo distortivo motu; mox alexipharmaca cum anti-epilepticis exhibui, eadem post abitum meum qui altero die aliò maturandus erat, continuanda suadens! Mense elapso Puerum satis belle iterum valere; post anni verò spatium ulcere pedis omnem Chirurgorum curationem respuente laborare rescivi.

Scholia.

ve humores & spiritus exagitando, quod etiam symptomata in hoc puero excitata à baccis confirmant. Patet quoque ex historia baccas in ventriculo commorantes distortivos motus excitate, nam illis vomitu ejectis cessarunt, quamvis procul dubio particulæ baccarum ad semen & pelliculam consumptarum adhuc sanguini immixtæ essent. Plura de hoc memorare super vacaneum arbitror, cum *Exc.D.D. Joh. Matthaus Faber, Sereniss. Duc. Würtemb. à Cons. Med. & Physic. Heibronn.* præclare quæcunque de hac plantâ forent recensenda in Strynomania retulerit, nuperque publici Juris fecerit.

CAPVT XVIII. De Hyoscyamo.

*Ex communicatione R. D. P. Caroli Ryseri
Convent. Bened. Rhinoviensis.*

ANnis ab hinc 30. sc. 25. Martij 1649. præparatum cum collatione vespertina reficientibus acetarium fuit, cujus materia debuissent esse radices Cichoreæ eliquatæ. Creverant hæ, una in areolâ mixtim cum Hyoscyamo: erutæ utræque, separatim in manipulos collectæ ab hortulano relictae, à puero horti postmodum in culinam ferendæ, puer rerum ignarus horti præfecto absente, radices utrasque commiscens coquinæ Magistro defert, ille coctas mensæ infert. Nemo pene edentium fuit, cui non orexin cierat obsonium ab aliquo insolitum, & maximè ob tam corpulentas ac pingues radices & in antea non multoties visas, & idcirco aliquanto etiam avidius (salvo tamen jejuniio quadragesimali) sumebantur; Et quia in magna satis quantitate appositæ, & propterea (ne jejuniium violaretur) manducantibus etiam superfuerunt, quæ scho-
lari-

laribus & fartoribus exinde appositæ fuerunt. Quid multis post hujusmodi collationem suo tempore cubitum itum. Hic enim verò orii symptomata cœperunt & vesicarum radicum paulatim diffundi toxicum, sentiri à quibusdam capitis vertigo; aliquorum torreris linguæ ac labra, asperari fauces, torqueri nonnullorum ilia, ac totis artubus malè haberi. Fuit, qui gargarismo palati ardorem compescere studuit, sed lingua velut in frixorio tosta omnem respuit medelam. Insonante noctis duodecimâ, cum ad preces matutinas pro more excitarentur, miserabilem aliquorum metamorphosin spectare fuit. Unus tam destitutus mente ac debilis repertus fuit, ut pro vitâ desperato habitus, Sacro Sanctæ Ecclesiæ Sacramentis provideri debuerit: Alius quasi dentibus nuces frangeret, & exemptos nucleos fringillis domesticis proijceret, unâ manu pavones abigens identidem murmurabat, *fort jhr schelmen/kommen finckli/kom finckli finckli/xc.* alius in cellâ suâ fornacem prensabat, quasi arborem perrepturus: Alius, ansatis utrinque manibus, ac toto corpore incurvus ilia sibi rumpenda clamitabat; Ex iis, qui ad chorum venerant; ad matutinum solvendum pensum, aliqui oculos vix aperire, & litteras legere nequibant, vel aliqua inter verba seu versiculos admiscebant, quæ ibi non continebantur, unde unus aut alter abire compulsus fuit. Non nemo privatim orare volens, dum librum aperit, Myrmidonum aciem aspicit, & literas jam animatas, velut formicas in aggestu suo confusim discurrentes sibi videbatur intueri, ut ex inde ne syllabam quidem, ne dicam verbum aut versum integrum combinare ad aliquod tempus valuerit. Lepidum præterea fuit, mane Magistrum fartorem videre laboraturientem, minus jam sedili suo oculatum, quippe qui ne filum quidem armare acu nec à Tyrone, armato, tangere rem acu, ut sibi videbatur, jam tricuspide valens, quovis punctu, aut digitos, aut poplitem cruentavit. In quorum quidem censum, & Ego, qui hæc scripsi, venissem, nisi gustu.

gusto variante monitus, minoribus radiculis prælibatis à majoribus abstinuissem. Et his quidem intemperis agitati aliqui usque mane, nec tamen scitum adhuc, quæ mali esset origo, quia tamen omnibus ferè commune fuit, judicatum rationabiliter est, è culina promanasse. Qua propter etiam acriter indagatum à coco est, quid eduli refectorio hesterno vesperi intulisset; Qui asseveravit, præter radices quasdam à patre Hortulano sibi missas, & more solito coctas, nihil intulisse proinde indagine ad Patrem Hortulanum devolutâ, fassus is est, quod erat: nimirum bifarias radices *Hyoscyami*, scilicet, & *Cichoreæ* unâ ex arêa erutas secrevisse, si forte per errorem à puero Hortulani commixtæ ad cocum venerint, se nescire: Interrogatus tunc etiam puer, respondit, omnia quæ invenisset eradicata culinæ intulisse. Hinc, agebat, *P. Prior*, illæ lachrymæ? Qui etiam summo mane, *Schaffusio* accersiri Medicum fecit. Erat tunc temporis *D. D. Joannes Scretæ à Zavorziz Nobilis Bohemus Republicæ Schaffusianæ Archiater Excellentissimus*. Adest is extempore, & citationis causam edoctus, luctantes adhuc aliquot patres cum halluco suo reperit, & aquâ è juniperis destillatâ ad potandum porrectâ sævientem pestem aut mitigat, aut abstergit, tum ad circumstantes: domini mei, inquit, nisi hæ *Hyoscyami*, radices *cichoreæ* radicibus oleo, sale, & aceto attenuatae fuissent, fractæque nonnihil earum vires: jam essetis omnes orci Candidati; quibus verbis loquebatur, ut poëta Laureatus, & indicare volebat, omnes exinde morituros fuisse. Post abscessum ejus patres fere omnes melius habere cœperunt paulatim; unus tamen illorum, qui in edendis radicibus largior fuerat, has sibi reliquias superesse conquestus est, oculos nimirum antea acutissimos adeò obtusos redditos, ut perspicillis uti necesse fuerit. Habet igitur *Excellentia Vestra Hyoscyami* argumentum, vim suam in Monasterio nostro exerentia, laconicè descriptum, quod medicè reddere, cum facultatis meæ non fuerit, poterit id *Excellenten-*

cellen-

cellentia Vestra ita stilifare, ut curiosi habeant, quod videant, aut admirentur, &c. Valeat mei semper memor.

Scholion.

I.

H *Hyoscyami* istius radices erant *Hyoscyami* 1. *Bauhin. in Pinac. de* quo plura vide in *Cl. Joh. Bauhin. Histor. Plantar. Univers. l. 34. c. 3.* neque enim animus est omnia hujus plantæ notatu digna excutere; quamvis quidam illam ultra fauromatas & glaciale oceanum ablegandam putent, ut cum semine tota pereat, non penitus tamen damnandam alii existimant, cum ad dolores sedandos certum remedium inde peti possit & quidam quasi divino beneficio ab illa liberati fuerint, unde non *ὑοσκύαμον suum fabam*, sed *Διοσκύαμον* seu *jovis fabam* appellandam, dixerunt: unde quoque in hodiernum diem inter officinales numeratur & apud nos prostat *Ung. de Hyoscyamo*, quod præstans anodynum comperimus: suntque qui usum ejus internum non respuunt ac laudanis suis admiscent.

2. Creditur *Hyoscyamus* frigidus in 3. & siccus in primo gradu: idque ideo quia *Galenus* ita statuit, deinde quia ad destillationes calidas utiliter adhibetur, quas inspissare, obtundere & delinire dicitur. *Exc. D. Caspar. Hoffmann. de Medicam. Officin. l. 2. c. 3. §. 15.* duo in *Hyoscyamo* observat; Unum est vis manifesta refrigerans & siccans non sine accidentali humiditate; alterum vis occulta narcotica & deleteria: Si quis modice illo utatur, exserere se tantum manifestas qualitates refrigerandi & condensandi; Sin liberalius, jam etiam occultam, hoc est, cum condensatione etiam obtupefieri partes, si amplius occultam esse tam potentem, ut occidat. Quid verò de hâc assertionem censendum sit, prolixè demonstrare nec libet, nec vacat, attamen *Hyoscyamo*

Gg

scyamo

scyamo idem, quod *Cicuta*, fatum obvenisse puto, dum obiter ejus vires & propè tantum juxta unius alteriusve effatum expensæ fuerunt. Certè quoque ex hâc ipsâ historiâ *Hyoscyamum*: quoad manifestas qualitates, etiam largius assumptum, calidum esse, non obscurum est: nam cubitum euntes, sc. circiter horam 8. vespertinam jam R. D. P. linguas & labra torrida habebant, ventris tormina patiebantur & fauces ardore quasi tostæ ita fuerunt, ut nullis gargarismis extinguere ardor potuerit; ut cætera omittam symptomata, quæ facilius à calore, quam à frigore derivantur. Deliria & intemperies quæ post mediam noctem quibusdam evenerunt, non erant usque adeo torpida, ut frigori imputari debeant; quæ neque ipse *Dioscorides* frigida diceret, nam l. 4. c. 69. tum nigrum tum flavum *Hyoscyamum* $\mu\alpha\upsilon\upsilon\delta\eta\nu$ pronuntiat, & *Plinius* apud *Exc. D. Hoffmann. l.c. Hyoscyamum*. Altercum ab altercando ex *Scribonij* L. nominat, scilicet non frigida & mitia sed biliosa martialia deliria excitantem. Torminum vehementia, quâ quidam ventrem ruptum iri verebatur, ne utiquam ignavæ frigidæ qualitati deferri potest. Visus triplex sartoris & formicarum aggestus oculis inter legendum obversans, forte humori nervos opticos oppilanti adscribi posset, at & ille humor has angustias non intrasset, nisi à calore *Hyoscyami* fusus fuisset. Nec temere *Exc. D. D. Johann. Screta à Zavorziz*, à radicibus cichorij aceto & oleo conditis, *Hyoscyami* virulentiam correctam pronuntiavit, quorum beneficio nimirum ejus fervor correctus & spicula obtusa fuerunt: *Dioscorid.* enim de *Alexipharm. c. 15.* cichorium inter corrigentia nominat, item Lac. asinin. caprin. vaccin. pinguedinem suillam, sem. cucum. procul dubio hanc ipsam ob causam. *Exc. D. D. Screta*: equidem postero die suasit aquam juniperin. Ol. angelic. dest. Theriacam Andr. sed jam prope devictâ *Hyoscyami* radice, ad auferendas humorum visorum & circa partes nervosas stagnantium reliquias: idque bono cum successu.

Cap. XIX.

CAPVT XIX.

De Amygdalis Amaris.

Historia I.

 Iconiæ foemellæ d. 6. Novembr. 1678. hora 2. pomerid: præsentibus Cl. & Exc. D.D. Christophoro Hardero, D.D. Henrico Scretæ, D. Joh. Henrico Hillero Stuttgardiano & D. Theodoro Zvingero Basil. bolum ex amygdalis amaris contusis & parum aquâ humectatis, magnitudine nucis moschatae, in gulam infra laringem intrusi; mox alium pari magnitudine, quem statim iterum excussit: in pavementum locata aliquo usque incessit nec nutans aut temulenti instar vacillans: ad facilitandam boli deglutitionem, boli forte in faucibus hærentis aquam infudimus, quæ tamen tota inclinato collo rursum emanavit. Igitur tertium bolum fortius compactum infra laryngem in gulam intrusi, & blanda manu ventriculum versus promovi, quem ipsa metwerò deglutitionis motu quoque ulterius propulit. Dum quartum bolum præparo, caput ipsi subito & violenter retrorsum trahitur, pes dexter succutitur, semel ore hiante aërem captavit; succutiendo semel adhuc pedem & caput retrahendo, brevissimo spatio & quo vix quispiam sexies orationem Dominicam enuntiaret, sine motu & sensu jacuit: pulsus cordis nihilominus ad latera sterni presso pectore, per aliquot momenta adhuc tactu percepi. Nulli motus, nullæ corporis agitationes observabantur, similes illis quibus suffocatio impendet, aut quibus collum illaqueatur: solummodo primum motus convulsivos animadvertimus, quibus tamen non rigebat, postea aliquid supervenit morbo potius attonito aut syncopi cardiacæ simile, nam sine motu & sensu diu jacuit cum oculorum obtenebratione.

tione. Hora post obitum dum apertionem molior foris & in-
 tus insigniter caluit & sanguis ex vasis limpidior & fluidior ema-
 navit, quàm aliàs in avibus observavi. Gula à pharynge ad
 orificium sinistrum ventriculi incisa, intus aqua atrovirescente
 fluida madebat; pauca *amygdalarum am.* frustulâ aquâ hac di-
 luta in illa fluctuabant: Ventriculus plenus erat terra & arenu-
 lis aqua ista dilutis, absque carnibus & ossibus: *Amygdalarum*
 nihil distinctè ferè apparuit, confusæ erant cum terra & arenu-
 lis. Omentum pingue erat; ejus & totius habitus pinguedo
 plane crocea & propè miniata & granulata erat. Corpus tubu-
 losum à muco prorsus denudatum solummodo aquâ viridi per-
 fusum fuit; intus habuit sulcos profundiores quàm ciconia pri-
 die à me secta, angustius quoque debito erat ac si hæc gulæ
 portio ab *amygdalis* irritata se fortiter constrinxisset potius quam
 aliter corrugata fuisset: Intestina flatibus distenta erant. Pul-
 mones aëre turgiduli, eorumque vesiculæ conspicuæ & mem-
 brana circa claviculas, ubi aspera arteria cum gula pectus in-
 trat, tensa & quasi expansa fuit. Sanguis circa regionem renis
 dextri fluidus, circa pectus in eodem latere partim fluidus par-
 tim intra membranas clausus, coagulatio cum portionibus flui-
 dis apparuit. Cordis ventriculi ambo vacui, paucis grumulis
 cum sanguine fluido intra anfractus & circa oscula valorum su-
 perstitibus: reliquus sanguis, utpote dum calebat, adhuc flui-
 dus, omnis emanavit abscisis vasis cordis magnis. In aspera ar-
 teria ne granum quidem *amygdalarum* inveni, at plurimos ver-
 mes ascaridibus similes, sed crassiores & longiores circa aspe-
 ræ arteriæ primam divaricationem & in bronchiis vicinis;
 in glomerem coacti erant. Pylorus flavus, arcte claudebatur.
 Duodenum uncias duas longum, admodum amplum, nucis
 juglandis capax, intus sulcis rectis præditum; videbatur quasi
 tertium additamentum ventriculi: Intestina reliqua minora par-
 vo digito parem magnitudinem & crassitiem ad cæca retinue-
 runt:

runt:.

sunt: Foris nodos pisi dimidiati magnitudine plures visi, 20. numeravi, erant albi duri: plures in duodeno ad insertionem ductus bilarij & pancreatici, pauciores infra illam, nulli in fine ilei, in cæcis & in recto. Duodenum continuit chylum turbidum paucis arenulis permixtum: reliqua intestina ultra sex spiritus chylum puriorem mucosum alicubi albicantem, alicubi subcruentum: inde ad cæca mucum crassum turbidum frustillatim: ex cæcis foris pressis prodiit mucus chylosus turbidus: in recto parum mucicrassi apparuit. In toto intestinorum tractu ne mica *amygdalarum amar.* à nobis inventa fuit, quamvis nec vomerit, nec alvum exonerarit: Clœaca plena erat urina cretacea. Absterfo mucò à duodeno ultra insertionem ductuum interna superficies rubebat. Ubi foris nodi in intestinis conspiciebantur, intus vidimus oscula aliquantulum prominula, labiis illorum quibusdam nigris & duris, quædam semen milij admittentia, quædam angustiora: foris pressis nodulis ex quibusdam prodierunt vermiculi vasis sanguiferis præditi, ex quibusdam mucus pellucidus: omnes cavernosi, lentis, etiam majoris corpusculi capaces: An glandulæ seu intestinorum tubuli, an vermium niduli fuerint, certo dicere non ausim: & quamvis nulli vermes in tota intestinorum capacitate occurrerint plures tamen in bronchiis morabuntur non ibi post obitum generiti, cum brevi postquam vivere desiit aperta fuerit, nec casu aliquo illuc dilati fuerint.

II.

Columbo adultiori d. 23. Nov. 1678. paulò ante 2. Vespert. præsentibus Cl. D. D. *Heinrico Scretæ, D. Hillero, & D. Zvingero* paulò minus quam drachmam *amygdalarum amararum* non exorticatarum, minutim contusarum & in bolum coactarum in fauces trusi. Alæ unius pernis detonsis illum sivismus per conclave ingredi, quod aliquo usque citra titubationem peregit:

Gg. 3.

inte.

interea ingluvies & collum inflari videbantur; mox pennæ in dorso & hinc cauda surrigebantur; paulopost epileptici instar in pavementum prosternebatur, alæ, pedes & collum motibus convulsivis exagitabantur ac imprimis caput, post aliquot contorsiones colli, retrorsum trahebatur statimque sine motu & sensu instar apoplectici prostratus mortuusque jacuit: quæ omnia tam celeriter peragebantur: ut vix aliquis ter vel ad summum quater orationem dominicam recitare potuisset. Asperæ arteriæ vulnusculum infixi, atque aërem inspiravi, sed frustranea operâ, nec enim vel minimum vitæ indicium rediit: Denudavi totum collum à pharynge usque ad sternum: Gula à pharynge ad ingluviem inflata & inflammata erat, prope pollicis capax, infarcta aliquot bolis *amygdalarum*: ingluvies tam à copiosis contentis, quàm à flatu admodum distenta fuit: Contenta erant lentes, avena & frustula *amygdalarum*; omnia prorsus exsucca & prope nec vel guttula liquoris imbuebantur: paulo rubicundior: reliqua portio gulæ, imprimis superficies interna corporis tubulosi irrigua erat ab humore fluido minus viscido, tenace minusque crasso, ac aliàs hoc in loco observatur, simul quoque coloratior, ac si plus humoris ex tubulorum osculis prolectum, & operimentum osculorum corporis tubulosi plerumque crassum & glutinosum abstersum fuisset. Ventriculus arctè constrictus erat: continebat furfures, lapillos albos & pauca *amygdalarum amararum* frustula, humentiora omnia solito. In principio duodeni statim occurrit chylus crassus pultaceus, flavus; eo detruncato non procul à pyloro statim emerferunt lumbrici teretes, ascaridibus crassiores & firmiores. Abscis venis & arteriis subaxillaribus, erupit sanguis copiosus fluidissimus & nitidissimus: apertis postea ventriculis cordis, in illis nec guttulas quidem sanguini nec vel minimum grumulum, aliudvé coagulato sanguini simile videre potuimus. Tunc & aliquandiu post adhuc calebat. Intestina ultra tres spithamas continuerunt
chy-

chylum crassum viscidum, turbidum subflavum cum multis vermibus: bilis se nullibi effudit: in reliquis intestinis nulli vermes, paucae faeces aliquantulum coactae, maximam vero partem vacua apparuerunt: à pyloro ad extremum intestinorum nec vel minimum *amygdalarum amararum* frustulum reperire potuimus. In faucibus plura *amygdalarum* frusta & propè integri boli hærebant: quaedam micæ illarum etiam palati rimam intrarunt. In occipite intra duplicaturam cranii spongiosam & quasi pumiceam, sanguis niger, grumosus detinebatur, eâ ratione, quâ in aviculis laqueo strangulatis his in locis semper reperitur. Ablato cranio medullæ spinalis principium, cerebellum & interstitium inter hoc & cerebrum omnia sanguine suffusa erant: exemptis cerebro & cerebello, tum interstitia tum basis humentiora videbantur. Remotis membranulis in locis sanguine suffusis, sanguinem extravasatum & grumosum cum ichore sanguineo reperi. In pulmonibus nihil vitiosi animadvertum fuit.

III.

Columbæ eadem horâ pennas alæ detondendo vas sanguiferum in extremo apice faucivi, prorupit sanguis largiter nec ab imposito atramento sistebatur: tandem hæmorrhagiam ferramento candente adusto vase brevi suppressi: verebatur debiliorem fore, at vegeta perstitit. Igitur *Amygdalarum amararum decorticatarum* & contusarum cum aqua in bolos coactarum drachmam circiter intrusi: ultra octantem horæ partem absq; ulla vacillatione incessit, unde secundâ vice unum alterumve bolum ultra fauces in gulam adégi: vegeta nihilominus incessit, & nondum languidæ ingluvies non diu post hæc inflabatur: tandem pennæ in dorso surrigebantur & cauda potius deprimebatur: quàm attollebatur: mox paroxysmo epileptico prosternebatur: alæ, pedes & caput validè concutiebantur; caput subinde retra-

heba-

hebatur; imo totum corpus jaëtabatur. Paroxysmus brevi duravit, iterum se in pedes recepit, aliquandiu incessit: postea sensim pedes ægrius loco movere, nec diu post iis non amplius insistere valuit; semel alas adhuc succutiit, subinde collum leviculè torquebatur, tandem instar apoplecticæ aliquandiu jacuit, tardè & intercisis vicibus respiravit & ore hiante aërem quasi captavit aliquoties; oculi diu splendidi & nitidi permanserunt: paulo ante obitum demum obtenebrati fuerunt & post ferè elapsedam horam dimidiam spirare desit.

Gulæ superior pars amplior erat & rubescens: ingluvies plena lentium, avenæ & frustulis *amygdalarum amararum* candentium; omnia ut in columbo exsucca. Corpus tubulosum impletum erat humore turbido lacteo, ut primum abscessum bene maturum hic ruptum crediderim: ejus superficies ab operimento mucoso, deterso humore lacteo, prorsus denudata & rubicundior solito conspiciebatur. Ventriculi contenta erant furfures, lapilli albi & pauca frustula *amygdalarum amararum*, candida liquore aqueo & alicubi spumeo imbuta. In principio duodeni continebatur chylus crassus, viscidus, turbidus, subflavus cui lumbrici teretes immixti erant. Ex vasis axillaribus fauciatibus profiliit sanguis admodum fluidus, ut in columbo; inde quoque ventriculi cordis prorsus vacuabantur, nihilque sanguinis in illis reperiebatur. Pulmones rubicundi erant. Intestina magis corrugata videbantur quàm aliàs observatur: duodenum tamen rotundius & planius, ceu chylo impletum, mansit. Columbæ hujus corpusculum citius quam columbi perfrigit. Corpus spongiosum inter duplicaturam cranij & vasa sanguifera plena erant sanguine grumoso nigro: penitus ablato cranio medullæ spinalis principium, cerebellum, interstitium inter hoc & cerebrum etiam basis cerebelli, omnia sanguine suffusa erant, minus tamen quam in columbo, attamen plus liquoris aquei hic detinebatur: forsan minus sanguinis in columba extravasatum

tum

tum fuit, tardiusque apoplexia supervenit, quia ob hæmorrhagiam prægressam fauciato vase multum ejus profusum fuit. Rima palati à frustulis *amygdalarum amararum* admodum infarcta & quasi obturata erat: Pharynx quoque & gula ad ingluviem usque valde à flatu & *amygdalis* distentæ erant. Asperæ arteriæ annuli cartilaginei integri sunt, ut etiam à gula valde impleta comprimi & coarctari nequeat. In toto intestinorum cavo nemica *amygdalarum amararum* apparuit: continebat, ut in columbo aliquousque chylum crassum, viscidum subflavum, turbidum, cum plurimis vermibus teretibus, nullibi bilem; in reliqua portione fæces coactas, alicubi mucum condensatum; magna pars vacua erat. Ureteres urina cretacea transparente pleni erant. Oviductui inerat ovum figura nuclei pinei, sed duplo crassius: in ovario plurima ova lymphæ pellucida plena, pisi magnitudine, nulla lutea continebantur.

III.

Felis bimestris ferè d. 14. Maj. 1679. ex alto cecidit & imprimis os graviter læsit, ut ab illo tempore nec edere, nec sugere valuerit; die 17. Maj. *Filius meus Joh. Conradus Med. Doct.* præfente *Exc. D.D. Heinrico Scretæ & D. Hillero* drachmam circiter *amygdalarum amararum non excorticatarum* in bolos coactarum intrusit ante secundam pomeridianam, paulò post quasi semi paralytica pedes posteriores languide traxit, anterioribus verò vix reptare potuit: non diu postea sequebantur paroxysmi quatuor epileptici, qua mirè artus & caput exagitabantur & tendebantur: inter unum alterumque paroxysmum induciæ concedebantur: post ultimum paroxysmum anhelosè spiritum traxit; ante tertiam vespertinam spiritu sensim deficiente, respirare desit. Detracta pelle, in inguine dextro & circa costas, ejusdem lateris portiones, forte à casu sanguine suffusæ erant; pinguis adhuc fuit quamvis parum intra triduum alimenti na-

Hh

ctus

ctus fuerit vel prorsus nihil. Aperto abdomine ventriculus satis amplus, sed foris rugosus & multis sulcis orbicularibus, seu transversim ventriculum inter secantibus praeditus apparuit: incisus ab orificio ad pylorum nihil praeter bolum ex *amygdalis* in unum bolum compactis & mucos pellucido involutis continuit: bolo cum mucos sublato superficies, imprimis in fundo & superne inter duo orificia, rubuit. A pyloro duodenum & jejunum ultra palmam bile crocea tingebantur; postea ultra aliquot palmas intestina erant alba vacua, nihilque praeter paucos vermes continuerunt: hinc rursus portio palmaris flava, reliqua ad principium recti alba & vacua erat. Rectum impletum fuit faecibus nigris piceis, foetidissimis, forte a sanguine post casum inglutito & huc a ventriculo & intestinis detruso. Vesica ab urina admodum distenta erat. Ductus biliaris admodum bile turgebat ac hepaticus supra insertionem ductus vesiculae nodosus fuerat. Cor sanguine plenum cum auriculis, faucium fudit sanguinem admodum fluidum & prope aqueum ratione consistentiae, coetera rutilum. Pulmones non erant inflammati; nisi in lobo dextro rubor apparuit, quem potius adscripsi casui.

V.

Eodem Cl. D. D. Screti & D. Hiller Gallo gallinaceo intruferunt bolos ex *amygdalis amaris*, unde octies alvum exoneravit & post miras convulsiones iterato perpeffas mortuus est. Ventriculum examinandum transmiserunt: foris ejus caro atro rubescens erat. *Amygdalas* in corpore tubuloso & atrio ventriculi substitisse reperi: absterfo mucos minus viscido tota superficies interna corporis tubulosi admodum rubicunda erat, ut & atrium ventriculi. In fundo ventriculi furfures & lapilli liquore aqueo diluti continebantur, cum alias contenta sicca & exsucca sint.

VI.

VI.

Excommunicatione *Cl. D. Joh. Heinrichi
Hilleri Med. Licent.*

ANno MDC.LXXIX. Die IX. April. faucibus bimulæ felis *amygdalarum amarar. c.* corticibus contusarum ziiij. per vi-
ces intrusi, non multo post universum os faucesque copiosis-
sima primo tenuiore mox tenaciore ac viscidior lymphâ dif-
fluebat quasi, insequente tremore totius, quibus cessantibus, so-
pore seu somnolentia notabili prehensa, uni loco immobilis,
oculis conniventibus, quasi affixa esset, inhærebat, post autem
horæ fere dimidiæ decursum, caput ipsi aliquoties violenter satis
concutitur, quo motu excitata oculos aperit, adstantes adspi-
cit, clamat, fugamque tentat, frustra tamen, progredi enim è
que loco se movere nesciebat, leviter autem non multo post ad
progrediendum impulsâ, ægrè admodum vermis ad instar re-
pendo, posterioresque pedes penitus resolutos post se trahendo
per pavimenti longitudinem ad ejus ferè medium perrexit, ubi
dextrum in latus decumbens, violentissimis ventriculi subver-
sionibus aliquoties tentatur, omneque prius devoratum per vo-
mitum reddere cogitur, quo factò brevi post pristinas recolle-
git vires, solâ aliquandiu durante salivatione.

VII.

Excommunicatione *Ejusdem D. Licent.
Hilleri.*

Subsequente die 12. April. foetæ ac grandiori feli z^{ss} *amygda-
lar. amar.* exhibui, ast sine ullo insequente effectu vel altera-

Hh 2

tione

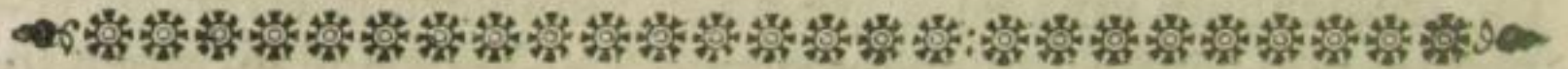
tione præter levissimum quendam ac vix notabilem soporem, quo tamen brevi discusso ac evanescente sanam dimisit.

VIII.

Ex communicatione *Ejusdem D. Lic. Hilleri.*

Die 21. April. Cani juniori 3v. *amygd. amar.* intrusi, hic elapsa semihora immutatas adhuc *amygd.* per vomitus repetitos rursus rejecit, & nullo alio accedente symptomate citissimè convaluit, huic secunda vice 3iij. *amygd. amar.* in fauces ingessi, at pari planè successu ac effectu, rejecit enim iterum uti prius devorat. *amygd.* postquam per dimidiam vel quod excurrit horam eas retinuerat & priorem recuperavit sanitatis statum quo & adhuc integro fruitur.

IX.

Ex *Ejusdem D. Licent. communicatione.*

Die 9. Maij Vulpeculo novem vel decem præter propter septimanarum, *amygdalas amaras* N.º v. minutim incisas inque globulos duos mediante saliva concinnatas, devorandas exhibui, perexiguo dehinc elapso temporis spacio, pusilla hæc vulpes toto corpore tremens, incerto talo vacillante gressu temulentorum in morem incedere, capite & pectore progrediendo, per vices in terram procumbere, mox etiam diris omnibus convulsionum speciebus tentari cœpit, cum pulsu cordis celerissimo ac imbecilli, respiratione etiam quadantenus læsâ. Rebus-

bus-

bus sic constitutis cultro, durantibus semper convulsionibus subicitur, ubi aperto abdomine ventriculum reperiēbam collapsum omnino, mollem ac flaccidum, ab omni convulsione immunem, pariter & intestina quiescebant, omnisque eorum motus ablatu fuit, maxima interim in partibus externis ferociā perseverabant convulsiones, quæ tam diu durabant, donec thorax apertus erat, hoc enim dissecto sub atrocissimis convulsionibus, cordisque vehementissimis motitationibus exspiravit. Dissectus ventriculus leviculas plicaturarum ejus exhibuit inflammationes, pylorus arctè clausus erat, œsophagus contra reſeratus patebat, intestinum duodenum conspurcatum deprehendi bile porracea copiosa, nullo modo autem inflammatum erat, in fine jejuni similis latitabat materia non a. in tanta copia. &c.

Scholia.

E.

AD experimenta *amygdalis amaris* faciēda & illa his quæ vegetabilibus cum Amicis tentavi, subnectēda me *Anni VIII. Observ. 99. Miscellan. Curios. German.* ab Exc. Dominis Collegioribus suppeditata, impulit. *Dioscorides* quidem de *Mater. Med. l. i. c. 176.* pridem posteritati reliquit quod *Amygdala amara* ἡλεναι καὶ ἀλωπεκας βρωθέντα σύνιμι; Verum nemo posteriorum quod equidem sciam, scripto assensum præbuit, aut confirmavit. *Marcellus Virgil. in Comment. ad c. 144. l. i. Dioscor. p. m. 153.* post literas renatas de hujus textus lectione anxius, casu didicit quod ratione carere videbatur; vulpes n. tum demum *amygdalis amaris* enecari, nisi contigerit è vicino aquam lambere, credidit, postquam ab amico fide digno intellexit. Felem Pharmacopœi dulciariis assuetum, comestis septem vel ad summum octo *amygdalis*

Hh. 3. *lis.*

lis amaris coepisse primum intus torqueri & veluti furiosum circumagi; toto tandem corpore distentum difficilimum mortis genus obiisse, periisseque non ultra horam protractâ vitâ à cibo illo sumpto. Atque ita ostendit Veterum fidem ac manuscipitorum auctoritatem facile experimentis stabiliri, variis lectionibus & conjecturis frivolis lacerari, quod *Dioscoridi* evenisset ex *Comment. hujus loci apud Marcell.* patet nisi catus litem diremisset. Postea gallinas quoque ab his necari etiam casu innotuit, ut patet ex *Commentar. in Matthiol. Exc. Joh. Casp. Bauhin. Edit. 1597. l. 1. c. 139. p. 221. Ex. Histor. Univers. Plantar. Cl. Joh. Bauhin. l. 2. c. 7. p. 183. Exc. D. D. Fenisius Sciuro amygdalam amaram lethiferam comperit: Ciconiæ, columbis, gallo gallinaceo, feli & vulpi, de quo imprimis dubitabatur, mortem attulisse historiae propositæ significant; cur autem tum canis ventulus, cui *Exc. D. D. Christophor. Harderus* unciam dimidiam, & junior, cui *Cl. D. Lic. Hiller.* drachmas quinque intrusit, non multum à vulpibus discrepantes & binæ feles non peremptæ fuerint? Judicium hac vice suspendo: inquisiturus ulteriore indagine & repetitis experimentis.*

2. *Amygdale amara* in ciconia, columbo, columba, fêle *Hist. IV.* & vulpecula convulsiones universales non minus quam *cicuta aquatica*, nux vomica, cocculæ aliave hujus sortis concitarunt. Felis bimula *Hist. VI.* universalis convulsions prodromos, tremore & capitis succussione ostendit: at plenior emersionem vomitus impedivit, ipsamque ut & canem *Hist. VIII.* è graviore periculo eripuit. Universales convulsiones non produxisse videntur particulæ quædam *amygdalarum amararum* sanguini permixtæ, & hinc ad principium nervorum delatæ, nam illarum frustula pylori terminum non egressa fuisse, sectione patuit in omnibus his animalibus, quorum intestina post mortem perscrutabantur: deinde post ingestos bolos ciconia, columbus, felis *Hist. IV.* & vulpecula tam subito convulsionibus obruebantur,

bantur, ut impossibile fuerit à fermento stomachi in tantillo tem-
 poris intervallo vel pauculas guttulas, etiam quintæ essentiæ,
amygdalarum amararum elici & sanguini communicari potuisse,
 maxime à mucoso, quale erat quod *amygdalarum* frustula in
 Fele Hist. IV. combinavit & involvit. Denique statim sub pyloro
 in duodeno & jejuno in ciconia & columbis chylus occurrit
 consistentia & colore similimus avium alias sanissimarum, illa-
 rumque quæ nihil peregrini naturæque adversi admiserunt. Non
 his advertebatur biliosa quædam inundatio in duodeno & portio-
 ne jejuni in fele Hist. IV. & vulpecula observata, cum credibile
 sit ob famem, quandam bilis effusionem huc factam fuisse, ut in
 altera vulpecula pridie à Filio meo secta animadversum fuit: illa
 enim ad *amygdalas amaras* damnata, ne minimum quidem de
 cibo apposito degustavit pluribus horis: in dissectæ ventriculo
 nihil prorsus cibi repertum, duodenum verò & jejunum intus
 bile suffusa vidit: & famem potius, quam *amygdalas amaras* ef-
 fluvii biliosi causam fuisse confirmant cætera animalia, in qui-
 bus nihil tale inveniebatur, quæ intestinorum galli gallinacei
 facies fuerit, referre non licet, cum catus illa cum cæteris visce-
 ribus, relicto solo ventriculo, surripuerit: illud autem oculis u-
 surpare licebat de frustulis *amygdalarum* nihil ad pylorum per-
 tigisse, maximam partem intra corpus tubulosum, in atrio ven-
 triculi & quasdam in ejus fundo cum arenulis substitisse. Ma-
 gis veritati consonum est à gravi ventriculi afflictione, ut & gulæ,
 præsidem systematis nervosi ad convulsiones universales conci-
 tandas compulsus fuisse atque etiam *amygdalas amaras* exem-
 pla suppeditare, epilepsiam oriri posse non immediatè nervo-
 rum principio, sed extremis illorum expansionibus læsis. *Amy-
 gdalas amaras* ventriculi & gulæ nervea interiora vellicando &
 irritando afflixisse, vel sola inflammationis signa his in locis ap-
 parentia abunde testantur: quod etiam absterfio mucii tenacis-
 simi internam superficiem corporis tubulosi operientis probat,
 cum

cum

cum citra irritationem fortem & allectionem copiosioris seri ex tubulis neutiquam secessisset: nec minus clamores aliaque dolorum indicia ante convulsionum eruptionem, vellicationem ab amygdalis factam produnt. *Amygdale amara excorticata* mitius quidem & tardius columbam affligerunt, quam *non excorticata* caetera animalia, nihilominus tamen ostenderunt virus suum erga animalia hujusmodi non in cortice sed quoque nucleo occultare.

3. *Amygdale amara* quibusdam citissime, quibusdam tardius, sed quoque satis brevi tempore vitam eripuerunt, non ob sanguinis coagulationem ob quam e corde protrudi & ad cerebrum transmitti nequirit, cum fluidus manserit: nec ob ejus insigniorem profusionem, cum in vasis abundaverit: sed ob motum fibrarum cordis abolitum, idque paucorum momentorum in quibusdam intervallo, unde sanguinem ulterius propellere nequit, ac post obitum auriculae imprimis dextra & ventriculi sanguine impleti observabantur; quod in omnibus animalibus repente citra sanguinis effusionem emortuis conspicitur. Unde vero fibrarum cordis motus tum brevi abolitus & quomodo fuerit, referre sane obscurum: Spirituum dissipatio aut fibrillarum a vehementi motu enervatio causari nequeunt, cum non diu ab *amygdalis* afflicta fuerint, & non raro convulsiones longius & crebrius tolerant, etiam aves minutiores, citra interitum: ut propiorem fibrarum cordis afflictionem, sc. cordis palpitationem diuturnam nunc prateream. Apoplectici quid ciconiae & columbo contigisse admodum credibile est, cum post non vehementes concussionem convulsivas vivere desierint, manente cadavere diu calido, cum quoque intra cranium sanguis extravasatus repertus fuerit, in fortissima etiam apoplexia cor non tam cito in motu suo subsistit, quin saepe diu omni reliquo motu & sensibus abolitis illum continuet. Strangulativi quidpiam concurrisse in ciconia, columbis & vulpecula animadverti nequit,

nequit,

nequirit, cum placide exspirarint: nullustamen dubito quin spiritus interceptio symbolum suum ad necem accelerandam contulerit, non quidem astringente *amygdalarum amararum* vi, quæ sensibus obvia non est, nec asperæ arteriæ compressione à gula inflata, cum aves circulos cartilagineos integros obtineant, unde laqueis suffocatae ægre & non sine magnis alarum & totius corporis succussionibus emoriuntur, sed nervos pulmonicos & diaphragmatis quoque convulsos & totius generis nervosi calamitati involutos. Ut in re obscura aliquid dicam videtur cor, afflicto gravius ventriculo & gula, quia eodem nervorum pari gaudet, quasi attonitum reddi ac constrictionis quasi oblivisci, unde ab affluente indefinenter sanguine auricula dextra ejusque ventriculus nimium distendantur, fibræ suum tonum amittant tandemque sanguinem, ceu enervatæ, ulterius propellere nequeant. Certe videmus in syncope quæ cardiaca vocatur, & cujus causa in ventriculo latere creditur, idque non sine verisimilitudine, primum cordis motum imminui, unde extrema frigescent & expallescent, postea prorsus cessare, ægrosque instar emortuorum prostratos jacere, imo nisi succurratur, vitam amittere prorsus: vires autem cor recuperare spiritibus animalibus, ceu motus instrumentis, vellicationibus, frictionibus aliisque irritaminibus excitatis, refocillatis & tandem causam in ventriculo demulcentibus & auferentibus. Verum hæc altiore indaginem requirunt & clarius aliis experimentis patebunt.

CAPVT XX. De Antimonio.

Historia I.

Ani robustiori præsentibus *D.D. Heinricho Scretæ, D.D. Gmelino, D. Sibelio van Geor.* & aliis Medicinæ operam dantibus, die 25. Nov. 1675. *Flor. Antimonii alb. ꝑs* carni

li

elixæ

elixæ involutum objeci : cum à bolo devorato non vomeret, *Croci metallorum* & similiter occultatum porrexi, at non omne inglutiit, nihilominus postea vomere coepit & quidem nihil nisi recenter devorata, nam jejuno *antimoniata* dare consilium erat. Quam primum pedibus & capite scamno alligatus fuit, vomere desiit: at largissime minxit. Inciso ab domine ex vulnere nondum satis amplo ventriculus flatibus distentissimus prorupit: dilatato vulnere magis adhuc extendebatur: inter abdominis incisionem leviculè sauciata fuit superficies ventriculi fibrosa, retrocessit ac crassior & carnosa evasit, nerveâ interna prorsus nuda apparente aliquo usque. In ventriculo in apicum ducto vidimus sulcos rectos, utcunque valde distentus esset: prope stomachum in sinistro latere macula palmolator saturate rubicunda apparuit, quæ tandem atro rubescens evasit. Dum flatibus tantopere distentus erat, fibræ circulares non nisi levicule & quidem motu in duodeno occipiente se contraxerunt; ambo orificia arctissime clausa pertinaciter flatus inclusos retinebant: compresso ventriculo fortiter manibus flatus sursum per stomachum & gulam eruperunt, ceu ructus: postea ventriculus circa pylorum & in medio à fibris circularibus constringebatur ac contenta evomebantur; observavimus semel in illa contractione diaphragma vomitum quasi adjuvasse, forti quadam succussione brevissimis intervallis repetitâ. Flatibus non semel expressis ventriculus denuo implebatur atque admodum distendebatur, quibus forti manu expressis, rursus quoque primùm circa pylorum, postea etiam in medio contrahebatur. Per siphonem aquâ calidâ injecta etiam se constrinxit & levicule etiam presso ventriculo copiose mucum bile permixtum evomuit, ipsamet aqua mucosa facta. Ventriculus distentus tenui tunica præditus putabatur, exoneratus & à flatibus vacuus crassior evasit. Presso ventriculo circa pylorum, aut circa medium, aut circa stomachum mire vagiit & capite à vinculis soluto ob-

via

via quæque morſu petiit. In vomituriente ſeu ſua ſponte, ſeu irritato ventriculo ſemper ore hiabat & exordium motus erat in duodeno, hinc pergebat ad pylorum ejusque antrum & medium, tandemque ejecit vomitu mucum ſpumantem nunc pellucidum, nunc ſubſlavum & bile tinctum.

Ventriculum dum adhuc vivebat excidimus: incifo ſtomacho & ſuperna ventriculi parte ad pylorum, nihilominus fibræ circulares pylori ſe contraxerunt: vacuus prorsus erat, ſolummodo mucu pellucido interna ſuperficies admodum anfractuosa, & circa pylorum bile tincto oblinebatur. In duodeno obſervavimus motum periftalticum promiſcuè, nunc ſurſum nunc deorſum vergiſſe, qualem motum in lumbrico lato ulna longiore in hujus canis inteſtino reperto, atque alias in lumbricis, hirudinibus, inteſtinis ovium, canum & capræ vidi. Inteſtinum rectum ſublatis muſculis ab dominis ſe exoneravit. Ubi foris macula atro rubescens foris in ventriculi latere ſiniſtro viſa fuit, intus leviculè rubuit. Veſica, poſtquam vinculis ſcamno affixus fuit, exonerata inter media tormenta rurſus valde implebatur, quæ remotis muſculis abdominis nihilominus omnem urinam largiter expulit, ſenſim ſe conſtringendo, foris ſulcis rectis apparentibus, ut tandem vix nuce juglande major apparuerit. Diaphragma in inſpiratione planum fiebat & in ambitu carnoſo coſtis vicino, ſulci recti conſpiciebantur: inſlicto vulnere ac indito digito ſenſi tunc digitum valde ſtringi: in exſpiratione relaxabatur & abdomen verſus, inſtar veli à vento inflati utrinque protuberavit, non à pulmone deorſum labente, quod digito per vulnus immiſſo comperi, quo pulmones aſſequi nequi, ſed ab aëre prius inſpiratione attraçto, nam digito facilius quam in inſpiratione retracto aër cum ſibilo prorupit: adeo ut aër omnino in pectoris cavum è pulmonibus penetret unde pulmones inflati, utcunque arçtiſſime aſpera arteria occludatur,

cludatur, sensim detumescunt, nisi statim juxta fornacem calentem suspendantur & celeriter extima tunica siccetur. Quia canis iste diu famem toleravit, intestina vacua erant & ramulos lacteos pauculos intestinorum superficiem perreptantes vidimus. In mesenterio arteriae venis multo minores & graciliores diu egregie pulsabant. Chyli receptaculum, ductus thoracicus, in cane hoc unicus, & vasa lymphatica die sequente valde a lymphis turgebant. Utcunque vesicula biliaria post aliquot vomitus inanior & flaccidior evaserit, tamen noctu cum hepate in cadavere relicto, mane denuo plenior & turgidior apparuit. Glandularum areas, ut in aliorum canum intestinis, reperimus: in recto tamen majores videbantur atque alias, ex quibus foras presso intestino erupit mucus turbidus.

In fine gulae prope stomachum fibrae circulares erant nervosae & validae, unde tam firmiter stomachum & gulam constrinxerunt, flatuumque egressum prohibuerunt, ut non nisi vi sursum adigi potuerint. Externa tunica tota musculosa fuit. Suprema pars gulae faucium partem obtegens crassior erat & multis glandulis ditata, unde foris illa compressa liquore quodam irrorabatur. Sphincter gulae non solum a lateribus laryngis oritur, sed etiam pars superne oblique descendit: fibrae a larynge oriundae prope circulares, caeterae oblique sunt. Tonsillarum oscula manifesta admodum erant; nihil in illis pilosi, ut in alio cane, vidimus. In caverna ossis frontis unicum vermem hiru- dini similem, sed planiorem reperimus & acuminatum, acumine anteriore brevior, postico longiore & quasi in filum angustum desinente. Rene secundum longitudinem inciso canaliculi in parte carnosae luculentius, in pallidior angustiores apparuerunt: transversim secta illius carne, porosa instar cannae Indicae videbatur.

II.

Catello projectitio d. 14. Jul. 1676. cum *Cl. D.D. Heinricho Særeta Vitri antimonii* ℥j. cum lacte infudit, avide deglutiit & ne guttulam relinqueret os lambebat. Vivacior cœteris catellis, quibus Helleborum album, nucem vomicam & napellum ingessimus: mire tamen ejulavit & vagiit per integram horam post sumptum pharmacum, licet hæctenus erectus incesserit. Post horam nutare incepit, pedes posteriores subinde traxit, elumbis instar, mox tamen rursus benè incescit, interea doloris interni indicia clamore validiore continuè edidit. Post secundam horam ab assumpto *vitro* ℥nij. demum vomuit. Circa tertiam horam satis adhuc vegetus erat, nisi quod subinde nutaret, pedes posticos traheret & aliquando caput motu convulsivo quateretur, brevi tamen vires iterum recollegit. Post horam tertiam abdomen incidimus: intersecandum robur ostendit, vi sectionem eludere conabatur, morfu petebat obvia: vulnere amplo factò intestina & ventriculus cum impetu prorumpabant: Ventriculus supra modum distentus erat. Intestinis prorsus denudatis & extra abdomen propendentibus nihilominus fæces flavas, consistentiæ prope naturalis per alvum exoneravit: videbatur motus intestinorum peristalticus egregiè. Vesica urina plena erat, quamvis iterato minxerit. Ventriculum integrum excidimus, contenta largiter primum ex stomacho eruperunt, quoties se jam exemptus in medio constrinxerat, quod aliquoties fiebat, copiosius contenta expellebantur, tandem quoque motus peristalticus è medio versus pylorum constrictis fibris circularibus pergebat, sed leviculus atque tum nihil è stomacho elabebatur; causam invenimus mucum crassum & grumum orificium hoc obturantem. Contenta ventriculi erant liquor lentus, mucus viscidissimus, lactis coagulum, fragmenta straminea: omnia flavedine tincta. Sublatis contentis mani-

li 3.

festa

festa inflammatio circa stomachum aliquousque intus extensa
 conspiciebatur : nulla in fundo & circa pylorum. Duodenum
 bile plenum erat. Vesicula biliaria à bile valde distendebatur
 & pellucebat. In inspiratione diaphragmatis motus circa crura
 incepit, ibique versus abdomen ingibbum attollebatur, reliqua
 verò pars cum centro nerveo in planitiem expandebatur, con-
 spicuis nihilominus sulcis in ambitu ejus carnosio : motus iste
 valide peragebatur. In expiratione tensio relaxabatur ac dia-
 phragma versus abdomen protuberavit. Incisis arteria epiga-
 strica & plurimis vasis gastricis, multo profuso sanguine in motu
 animali vegetus mansit, imo aperto pectore vagire adhuc cona-
 batur & objecta momordit. Cordis dextrum ventriculum cum
 auricula abscidimus, nihilominus cordis reliqua substantia ali-
 quoties, & quidem validè vera systole & diastole movebatur.
 Sanguis dextri ventriculi maximam partem fluxilis erat, por-
 tio quædam grumosa : obscurior fuit minusque rutilus quam
 ille quem profudit arteriis & venis imi ventris sauciis.

III.

A. S. Sutoris uxor ex pago nobis vicino, staturæ justæ,
 carnosæ, aliquandiu cachectica, difficilius spirans cum cordis pal-
 pitatione, lassæ, ita tamen ut negotiis domesticis diligenter va-
 caret. Molestiarum cachexiæ familiarium pertæsa ex suasu Ve-
 tulæ cujusdam vere 1648. aliquot grana *vitri Antimonij* vino
 albo per noctem infudit; mane vinum cum pulvere ebibit:
 non statim virus suum exseruit, unde maritus domo egressus
 aliquandiu solam reliquit; interea *antimonium* enormes vomitus
 excitavit, ipsamque humi stravit: maritus domum rediens hu-
 mi prostratam rigidam & veluti emortuam reperit: variis mo-
 dis illam excitare conatur & tandem faciem frigida consperfit,
 unde respirare cœpit. Postquam ad mentem rediit nondum
 tamen vomere & postea convelli desiit, donec post iteratò
 epota

epota juscula, ferocia *antimonii* domita fuit: attamen summe debilis permanfit: postquam aliquantulum vires recuperavit, conquefta est de intolerabili pedis dextri dolore. Poft ridie *D. Joh. Georg. Croner lithotomus* nofter vocatus fuit, invenit pedem ad mediam ferè tibiam nigrum & veluti atramento futorio immerfum non durum, non tumidum nec exulceratum: ad fubitam hanc cutis pedis difcolorationem obftupuit nec ob atrociffimum dolorem urentem, pungentem & lacerantem fphacelum adefse in animum inducere potuit: impofuit fomentum anodynum absque ulla doloris mitigatione: ipfemet poftea accerfitus clanculum aliquot in locis imi pedis etiam ad tendinem magnum acum profunde intrufi; puncturas iteratas non magis quam lignum aliudve fenfu deftitum percepit: unde de fphacelo non amplius dubitatum fuit. Pedis abfcifionem, ne malum ulterius ferperet, maturandam fuafit, quam *Exc. D. D. Johannes Scretæ à Zavorziz*, tum temporis Archiater nofter quoque non differendam ftatuit. Abfcinditur pes palmi diftantia à genu: in pede abfcifo, diffecto & diligenter examinato fphacelus non tibiam mediam fuperaffe cognovimus: vulnus non urebatur Italo more; fanguinem compescuit gofsypium aq. forti imbutum vafisque majoribus impofitum: totum operiebant pulvilli albumini ovi, cui pulvis fanguinem fiftens permixtus, immerfi ac vesica tegebatur. Sic fanguis fubftitit brevi, remotis pulvillis adhibitis congruis cutis pulchre fuccevit, ac spes erat brevi pedem cicatrice opertum iri. Die 15. à fectione fubito à catarrho fuffocativo obruta, fruftraneis omnibus medicamentis brevi poftea vivere defuit. Aperto pectore pulmones arctiffime maxime in dextro latere, pleuræ accreti; erant admodum maculofi, bronchia undiquaque muco copiofo fpu-meo adimpleta. In cavo pectoris aqua redundavit, ubi pulmones non adhæferunt. In corde polypos inveni. Ventriculus admodum diftensus & flaccidus erat: Hepar pallidum & quafi
varie-

variegatum p. n. diaphragmatis aliquot in locis annectebatur.
Lien naturali major fuit.

IV.

His addo Epistolam *Exc. D. D. Titi Albinei Medici apud Neocomenses praestantissimi*, utpote refertam quoque manifestis documentis, Ventriculi afflictiones in totius œconomiae perturbationes redundare, imo quandoque illam plane subvertere, cum *Clar. D. D. Harderi & mea* ad eam Responsione.

JOH. JACOBO WEPFERO,

CHRISTOPHORO HARDERO,

Utrique Medicinæ Doctore Celeberrimo

S. P. D.

Titus Albineus D. M.

Rursum vos compello, Viri Doctissimi, Experientissimi, & Celeberrimi, idque ut agam non solum facit speratum inde ægri commodum sed etiam ratio propriae utilitatis, nec enim confiteri piget vestra consilia & responsa medica antehac ad me missa Mercurios mihi fuisse, quæ palan-tem & devium in viam reduxerint, quin & maximo honori duco Magni Æneæ dextrâ cadere.

Vir Honestissimus, mercaturam exercens, in montibus Comitatus Neocomensis degens, id est aurâ, frigidâ, siccâ, & planè tenui fruens, annorum ætatis XXIX. ab hinc nono decimove retro anno ore assumpto, è manu cheirurgi ardelio-
nis

nis cujusdam, pauco quodam pulvere flavo, quem vitrum anti-
 monii pulveratum fuisse suspicari æquum est, ita *ἄνω* copiose &
 & vehementer atque *κάτω* purgatus fuit ut & animam simul vio-
 lenter foras expulsam, factum abominantes, adstantes nulli
 dubitarent, refocillatum deinde vino & jusculis ægrum ingens
 fitis aliquandiu torfit, sequutaque est tanta vocis imminutio ut
 quivis aure ori ægri admotâ ipsius sensa audiret, quam quasi
ἁφωρίαν totas sex septimanas est passus; nec inde tamen in inte-
 grum & pristinum statum restituta fuit vox, nam minùs & fir-
 miter & sonorè quàm antea hæctenus est loquutus & cantavit,
 imò quoties, pro vitæ instituto, unius alteriusve diei vel etiam
 aliquot saltem horarum itinere seu pedes seu eques præsertim
 æstuante sole, incaluit toties vox defecit, nec refocillata est nisi
 quiete & sensim: Illuc etiam tussi, solo quasi irritato guttore,
 eâque siccâ & frequenti hæctenus inquietatus fuit æger, manè
 tamen à somno expergefactus ex imo pectore non nihil pituitæ
 illiusque crudæ & tenuis solet extussire; Levissimo etiam ex cor-
 poris motu aut labore, potissimùm radiis solis expositus, totus
 incalescit, & calefactus queritur imprimis de calore insigni gut-
 turis, atque aliàs quoties tussit totum pectus ipso quasi igni in-
 tro uri sentit, halitumque in faucibus & toto ore instar ignis ca-
 lentem patitur: Tertio ex eodem assumpto infausto pulvere
 gutturi adherentem quasi bolum sentire sibi videtur, quem &
 deglutire & evomere irritato conatu sæpissimè tentavit: Tandem
 & minùs inde valentem & defatigatum etiam si corpus non mo-
 verit, & emaciatum se asserit; tantum nocuit infoelix ille
 pulvis!

Præterea aliquando dolorem gravitatem sæpius antè in
 pectore quandoque è regione in dorso, aliàs utrinque simul
 antè & retrò è regione spatio dimidio horæ unius patitur, inte-
 reaque ter aut quater oscitat; facies etiam illius non raro ex
 anthematis rubris, calidis, & acribus deturbatur, quæ tandem

Kk

sup-

suppurant & ficcescunt. Non modò malè habet ab æstu solis & aëris, motu corporis & labore etiam levi, sed maximè è mero epoto, & jamdiu noctu in lecto si vel stragulis tegatur non tantùm brevi totus incalescit sed & sudore copioso toto corpore diffluit; & cum purgatu sit facilis è catharticis vehementibus non semel imprudenter assumptis ad orci fauces penè deturbatus est; Ex opposito verò benè valet è quiete, aëre frigidiusculo, vino frigidâ temperato, grateque se frigefieri asserit usu lacûs caprini. Illius hypochondrium utrumque leviter mihi & tensum & repletum visum fuit. Anno præterito sæpe salivam falsam degustavit, elabente verò rariùs. Urinæ liquor colore subaureo est & tenuissimus, pro hypostasi nubecula est tenuissima ut vix oculis percipiatur, fundum tamen occupans; atque postquam urina xxiii. horas quievisset in illa apparuerunt corpuscula minutissima, rubra, quorum pars maxima in fundo vitri ouroscopei subsidebat, alia verò sparsim, vel in toto liquore imprimis in illa nubecula immergebantur, vel vasis parietibus ad hærebant, non nulla etiam liquoris superficiei inatabant; atque liquore toto, inclinato sensim vase, effuso, exsiccatâque illorum parte residua, eadem rubra quidem sed & micantia & angulata, & digitis extremis contrectata duriuscula apparuerunt, & postquam calidæ immergissem & aliquandiu in eadem continuissem nec disparuerunt, nec inde extracta minùs dura digiti mei experti sunt.

Symptomatum prædictorum gravissimum & periculosissimum procul dubio est tussis, cujus causa continens, id est membranam laryngis & asperæ arteriæ partem internam investientem, quæ exquisiti admodum est tactûs, lædens & irritans, est serum subtile morsu potiùs quàm mole nocivum tussis enim & frequens & sæpius sicca est, & saliva pluries falsa degustata fuit; decidit autem illud serum nullibi ex capite, unde quaque etenim caput integrum est, nec os humore superfluo madet, sed ex vero
simili

simili transfudat illud serum minimâ quidem quantitate, verum absque intermissione è membrana prædicta, quâ præsertim partem superiorem arteriæ asperæ ipsiusque caput internè investit, expulsam per arteriolas à carotidibus oriundas, at retento sanguine quippe & utili & minùs tenui; idque p.n. quidem, quid enim parti potissimum illi labem illatam non suspicer, ejusdemque conquassatum tonum à convulsivis motibus toties violenter repetitis per consensum ventriculi, quibus natura totis viribus conata est totum eliminare maleficum illum pulverem? illinc enim, ut ante indicatum fuit, initium & originem traxit tussis; tale autem serum s.n. massam sanguineam in arteriis & venis diluit, eidemque quocunque corporis, lege circulationis, devehendæ inservit, atque illud in nostro ægro abundare sudor frequens & copiosus non minimo est argumento.

Vocis imminutio accepta ferenda mihi videtur insufficienti allisioni aëris ad laryngem & maxime ad illius rimulam eo beneficio pulmonum & thoracis per tracheam arteriam exsufflati; hæcque insufficientis allisio accidit non tam ob humectationem & perpetuam irrigationem membranæ laryngis & arteriæ asperæ partem internam investientis, nam hoc modo vocis depravatio & raucoedo tantum induceretur, quàm quòd laryngis rimula nimium pateat, & ita aër per illam nimium patentem exarteria trachea ad os citius transeat quàm ipsi per tempus liceat sufficienter ad laryngem maximè ad hanc rimulam allidere; cum autem huic rimulæ angustandæ & dilatandæ inserviant laryngis muscoli & nervi his inserti, præsertim recurrentes, procul dubio culpa tota his inhaeret, quæ alia non mihi videtur quàm quantitas diminuta spirituum animalium in his musculis & nervis, ob horum jam debiliorem refrigerationem subitanam, quæ cum hi calent levi ægri transitu ab aura calida in frigidam, frigidæ potu, & quiete induci potest, lolet etenim æger iter faciens quum incaluit subinde & frigidam bibere &

Kk 2

ali-

alicubi in umbra & loco aliquo frigido aliquandiu quiescere donec melius sibi videatur.

Bolus quem æger queritur se sentire in gutture cum uvulæ relaxatæ tribuendus non veniat, hæreo cui majori jure adscribi possit quàm levi membranulæ summum œsophagum internè investientis relaxationi, factæ à violentissimis & frequentibus vomitibus à natura institutis, nefando illo pulvere irritatâ.

Cum in expellendo pernicioso illo pulvere tota violentissimè concussa fuerit natura, calido innato non leve detrimentum allatum & siccitas aliqua inducta, facultates corporis omnes summè labefactatæ, & totius œconomia valdè turbata, non mirum si inde & minus valeat æger, & defatigetur, & emaciatus sibi videatur, & urinæ liquor sit tenuissimus, & hypostaseos laudabilis locum nubecula tantum tenuissima occupet. Cita ægri seu ambulando seu agendo totius in calescentiæ exanthemata frequentia rubra, calida, & acria; *ἡ δυσφορία* è mero epoto, & è stragulis etiam levibus in lecto operientibus; & salivæ salugo; atque *ἡ ευφορία* è quiete aëre frigidiusculo, vino frigidâ temperato, & usu lactis caprini arguunt massam sanguineam & calidam, & acrem, & tenuem admodum esse, idque ab excedente viscerum naturalium calore, ut mirari non subeat si corporis, motu aut etiam tussi ægro æstuanti statim cor & pulmones jamdiu debiles sanguine tenuissimo & ferventissimo repleantur, è quibus halitus sublatus fauces & os totum calore urente afficiat, corporisque habitus non sit carnosus.

Gravitatem illam levem antè in pectore & retro è regione in dorso aliquando molestam efficit spiritus vaporosus & crassus ex hypochondriis, tantillum tensis & repletis, elevatus & pulmonum membranis, præsertim mediastino, aliquandiu hærens illasque interea leviter distendens, sed qui brevi post discutitur.

scitur; quem testantur & levis ilius gravitatis subita invasio,
& brevis, mora, & maximè oscitationes illam comitantes.

Quæ tandem protuli de corpusculis minutissimis in urina
contentis persuadent, illa ex materiâ tartareâ lapidescente in
ipsis visceribus & vasis aut vi coctionum ex assumptis elicita aut
calore excedente excocta & cum urina excreta, & tandem in
ipsa cum admixto tantillo sanguine fortiter concrevisse, sed vos
oculatissimi quid & unde sint certò perspicietis.

Ut prognosin paucis edicam, hos affectûs curatu difficil-
limos ne tandem phthisis excipiat & finiat timeo:

Ut verò qui sanari potuerunt sanentur, planè insanabiles
non ingravescant, & phthisis præcaveatur, omnis cacochymia
convenienter præparata eliminanda; massa sanguinea calidior
& acrior refrigeranda & demulcenda; motus vitiosus humo-
rum ab inferioribus ad superiora, & speciatim ad laryngem &
pulmones corrigendus; atque viscerum naturalium intemperies
calida temperanda; quæ præstabunt auxilia è triplici fonte pru-
denter petita, nempe è cheirurgiâ, pharmaciâ, atque diætâ.

Et è cheirurgia quidem; venæ sectio in utroque pede
celebranda est, quâ primò è dextro extrahantur sanguinis
ꝑv. dein quinto insequente die ꝑiiii. aut v. è sinistro; atque etiam
illuc sex pluribusve diebus elapsis, si ægri res postulent viresque
permittant, sanguisugæ venis sedalibus applicentur ad ꝑiiii. aut v.
sanguinis educationem; ex hoc eodem penu depromendus etiam
fonticulus femori dextro aut etiâ cruri in parte domestica
ferri acie insculpendus; imò & setaceum in cervicis sine seu dor-
si principio acu funiculum sericum trahente perforatum summæ
utilitatis fore reor.

E pharmacia sequentiâ mutuabimur: alvi subductio & pri-
marum

marum viarum expiatio fiat syrupo ros. solut. comp. & manna Calabr. dissol. in decocto flor. iij. cordial. , postridie vena pedis dextri aperiatur, atque tribus qui insequentur diebus manè tribus horis ante pastum hauriat æger jusculum è vitulina excoctum & alteratum foliis lactucæ, porcellanæ, borrag; agrimonix, & cichorii; rursusque purgetur æger eadem prædictâ portione sed valentiori redditâ ʒj aut ʒj ½ rhab. opt. decocti & infusi; atque die insequente pertundatur vena pedis sinistri; inde sex diebus continuis hauriat supradictum jusculum alterans sed cui sub finem decoctionis additæ fuerint medullæ feminis carthami ʒij. aut ʒj ½ & in liquore colato diss. Syr. è cichoreo cum rheo quadrupl. cochleare j. aut ij. id est quantum satis ad alvum ter ad summum quater quotidie leniter subducendam, ut ita per epicrasin humorum biliosorum & ferosorum acrium absque virium jactura colluvies tota exhauriatur, & massa sanguinea visceraque refrigerio grato recreentur: Quo peracto si æstus etiamnum observetur in visceribus hirudines opportunè venis hæmorrhoidalibus apponentur; atque duodecim diebus continuis reiterabuntur juscula prædicta alterantia, sed altero quoque die incocto carthamo & dissoluto eodem syr. è cichoreo; interea non leve tussienti ægro levamen afferet ore subinde contenta sensim liquefenda tabella è radic. liquir; & altheæ, femine papaver. albi, & gummi tragacanthæ ex arte immixtis saccharo albo aq. rosar. aut maluæ dissoluto: Ab usu jusculorum alterantium & purgantium ad usum lactis transitum ægro perutilem fore reor, illiusque asinini, si asinam possit nancisci nam hic id genus pecudis non alitur, sin minùs caprini, admixto saccharo rosaceo quotidie manè ʒta. aut sextâ ante pastum horâ ab ipso ubere emulcti & calentis hauriendi idque spatio 30. aut 40. aut etiam plurimum dierum; datâ interea temporis operâ ut singulis diebus alvus fungatur officio, quæ si non sponte deiciat aut auctâ lactis dosi, aut lenientibus clysteribus supposito-

riisve

riisve proritanda erit, imo & aliquando pilulâ unâ aut alterâ aloës rosatæ in ingressu cœnæ deglutitâ, quâ si quid crudi primis viis fortè hæreat detergetur & intra foras insequente manè sine irritatione sensibili devolvetur.

Tandem è diatâ: Caveat sibi imprimis æger à vehemente & diuturno corporis motu & labore, aëris æstu, mero, cibo concoctu difficili, calefaciente, vaporifero, nimio, vario in eodem pastu, ideoque à leguminibus, fructibus potissimum crudis, brassicâ, raphanis, porris, allius coëpis, &c. carne salitâ & fumo induratâ, piscibus, caseo, ovis coctione induratis, omni edulio è pasta absque fermento seu frixâ seu clibano coctâ, saccharatis, aromatibus conditis, sinapi, omphacio, aceto, &c. atque etiam à venere: sensim assuescat aquâ vinum magis ac magis in dies diluere donec tandem aqua vinum superet, aut hydromelite multum aquoso sitim compescat; commendo præ aliis cremorem seu succum hordei excorticati aquæ font. & jusculi evitulina aut lactis partibus æqualibus spatio horarum octo incocti.

Hæc sunt Viri, mihi dum spiritus hos reget artûs, suscipiendi, quæ de natura, prognosi, & cura horum affectuum sentio, eadem criterio & æquo ex animi vestro lubens submitto, quæ minùs verosimilia vobis videbuntur scuticâ obsecro excutite, eo certè nomine & vos mihi gratiores & me vobis devinctiorem habebò, maximè si censa vestra de iisdem omnibus haud parcè communicetis, quod & exoptulat æger qui nos de valetudine sollicitus consulit & in cuius gratiam senla conferimus. Unum & humanitatem & benevolentiam vestram obnixè rogatam velim ut libros cum theoreticos tum practicos indicetis aliquos quibus vestrâ sententiâ veriora artis nostræ præcepta contineantur, quibus avidè devoratis & in chylum & sanguinem meum mutatis & mihi ipsi minùs displiceam, &
vobis

vobis similior evadam, & ægrotis magis prosum, in vestris enim consiliis plurima legi quæ nusquam alibi, & quæ veritati consona mihi planè videntur, licèt recentia & planè inaudita. Dilectissime valete & mihi vestricultori favete. Datum Neocomi Helvetiorum julij. 15. anno 1673.

Responsio.

*Ad Literas Exc. D. Titi Albinei Med. Doct.
Neocomensis Celeberrimi.*

Salve plurimum Nobilissime & Excellentissime Domine

Albinee:

Ratissimas tuas Excellentissime Domine, accepimus: nostra tibi placuisse gaudemus: quod illa aliquid reputes, id nos tuæ humanitati & benevolentia tribuimus, consocij quanta & nobis sit curta supellex in tantis Naturæ tenebris, quarum exemplum suppeditat denuo casus propositus. *Vitri antimonii* imprudenter exhibiti virus nobis quoque his in oris in plurimis ægris, imo etiam neutris, aut utcunque valentibus innotuit: pluribus enim ab Agyrtis aut Mulo Medicis propinatum ventriculos ita pessum dedit, ut de cardialgia quadam ad ultimum vitæ halitum conquesti fuerint: quosdam robustissimos nihilque tale prævidentes aut metuentes in hydropem immedicabilem præcipitavit. Asthmata difficillima peperisse aliquot novimus. Anni. 25. sunt, cum cachectica infusum *Vitri* $\frac{1}{2}$ nij. datum fuit; protinus *ἀνω καὶ κάτω* enormiter purgavit, supervenere convulsiones, ut diu trunci instar rigida humi decubuerit:

cubuerit: postquam vires recuperavit misella de pedis dolore immenso conquerebatur, quo denudato pice nigrior apparuit: cultellis incisus & acubus punctus nullum superstitis sensus indicium exhibuit: abscinditur sub genu: vulnere circa 15. d. post ablationem propemodum jam cicatrice obducto, supervenit catarrhus suffocativus inopinato: Cadavere secto in imo & medio ventre omnia turbata reperta fuerunt. Integra historia cum commentariolo, Deo Volente, aliquando publici juris fiet. Quoniam verò dominus Æger temperamenti aliàs calidioris fuit & motu facilis, non mirum est à medicamento violentissimo in substantia, fortè etiam non legitima dosi propinato, tantas turbas tantùm non universam œconomiam corporis evertentibus excitasse, & ferè neci dedisse. Quandoquidem Dominus Æger post assumptum medicamentum veneni non prorsus expers varia symptomata patitur, quæ vel semper adsunt, vel ex levi occasione redeunt, necessum est tum universæ massæ sanguineæ quendam characterem parvum impressum esse, tum partes, quarum actiones læsæ sunt, labefactatas fuisse. Singulorum symptomatum causas enucleatè, *Excellentissime Domine*, tradis, ut quæ addamus pauca supersint. Ne tamen ἀσύμβολοις simus circa unum atque alterum quoque mentem nostram explicabimus. Vocem submissam & exilem quod attinet, quæ evenit statim post normem evacuationem & hætenus sæpius redit, quoties sc. à labore, aut vini meracioris potu incaluit, quia illa adhuc dum articulata est & ab adstantibus, auribus propiùs admotis, intelligi potest, indicio nobis est, musculos laryngis aliosque ad vocem formandam destinatos moveri, atque ob hanc causam in rima aërem emissum frangi, magnam tamen aut altam propterea non fieri, quia ob nervulos pulmonum, diaphragmatis, musculorum intercostalium & pectoris, spiritibus animalibus aliquo modo depauperatos, pulmones non eo impetu ac vi constringuntur, nec aër confe-

Ll

stim

tim exploditur, nec ut decet, aut ut fieri solet in stentorea voce alliditur, fit ut vox submissa reddatur: nam omnino præter fractionem aëris in larynge ad edendam vocem magnam, altam & è longinquo percipiendam, requiritur subita & contenta aëris explosio, unde apud Concionatores firma postulatur latera, seu partium ad expirationem necessariarum dispositio valida. Quoniam verò in bronchiis pulmonum nulla labes aërem impediens hæret, nullumque in musculis vitium memoratur, merito culpa nervis attribuitur, non solum paris vagi, sed etiam intercostalibus & cervicalibus; spiritibus animalibus depauperati fuerunt nervi, dum ab enormi vomitu nervi ad pectus spectantes enormiter succussi, atque procul dubio nimium liquore, nervorum ductus quandoque sequente irrorati fuerunt, atque hætenus debiliores & molliores perstiterunt. Tussis sicca omnino provenit ab irritamine, asperæ arteriæ interiora exquisito sensu prædita vellicante: quod humor aqueus tenuis falsus est: nam tali ipsum abundare saliva falsa & urina tenuis, quæ quandoque sale rubro, seu tartaro quodam cinnabari abundat, præter alia evincunt. Non necessum est ut hæc humiditas per laryngem è capite in pulmones destillet, cum extunica interioram arteriam asperam succingente transudare solet quod passim *Cl. D. Schneider de Catarrhis* inculcat & ad oculum demonstrari potest, deterfa n. tunica ista linteolo, denique pressa protinus iterum madescit, quod argumento est hanc membranam porosam esse & sub illa glandulas latere quibus pressis etiam in demortuis humor refundatur si ob tussim sæpius interdum succutiatur, hujus humoris plusculum colligitur in pulmonum bronchiis, qui tempore somni à pulmonum calore lentorem contrahit, quod sero venæ sectione emissio accidere primum *Hervæo* innotuit & facile comperitur, si vase exceptum prunis subjectis incalescunt. Sputum hoc viscidum mane pulmones, ceu sarcina hac se exoneraturi, tussi excutiunt. Quid si verò

verò

verò etiam tonsillæ, quæ glandulæ conglomeratæ ac propterea seri secretioni & effusioni dicatæ, sunt, à vehementissimo vomitu labefactatæ fuerint? unde plus humoris exstillat & laryngis rimula nimium ab acri falso liquore irritatur atque ad tussim stimulatur: observatur namque illos quibus tonsillæ ab ulceribus malignis arrosæ & debilitatæ fuerunt, tussi inani molestissimæ sæpius obnoxios reddi. Dolorem antè & retro in pectore nonnunquam affligentem an mediastino, ἀπόσπασμα aliquod, ob vomitum experto, an pyloro & stomacho ab *antimonio* pridem excoriato, nunc sensibiliori adscribamus? dubii sumus. Novimus quosdam ab *antimonio* tantum non pessumatos, per plures annos de cardialgia ante & retro excruciantem, affligi.

Causa boli in faucibus quasi hærentis, incolumi uvula, raro à Practicis exprimitur, quamvis frequens malum imprimis apud Fœminas hystericas sit, quæ uterum fauces petentem ajunt. *Cl. Willis in Patholog. nova Cerebri* adscribit illam convulsioni alicui particulari. Verum cum boli hujus molestiam patientes continuo deglutiant, nec muscoli pharyngæi nec œsophagi sphincter nec œsophagi tunica media, quæ musculosa tota est, convellentur. Accederemus Exc. Tuæ sententiæ & internam tunicam relaxatam diceremus, si bolus iste continue perciperetur: nisi forte statuendum sit intercapedinem inter tunicam mediam & internam quandoque à sero vacuam esse, quandoque rursus ab ea ob causam aliquam externam impleri.

Lassitudo spontanea, macies, vari in facie suppurantes crebri, cita incalescentia in lecto & hinc sudor largus emanans, facilis læsio à labore, mero, purgantibus, ardor pectoris, urina subaurea limpida cum tenuissimo sedimento, quandoque sale rubro seu tartaro cinnabarino, saliva salia, & hypochondria tensa & plena, & si quæ alia super sint symptomata, demonstrant non solum à pernicioso illo pulvere pluri nas partes imi &

medii ventris vehementer succuffas & perturbatas, sed etiam massam sanguineam, quæ *Harvae* Calidum innatum merito est, pessimè contaminatam fuisse. A violentissimo namque vomitu imprimis fermentum stomachi propemodum exhaustum, bilis, chyli condimentum apud quosdam, cum succo pancreatico largiùs profusa fuerunt, unde ad viscera sanguificationis chylus illegitimus transportatus & pejor sanguis necessariò genitus fuit: à quo postmodum quoque glandulæ globosæ lympham excoquentes, & conglomeratæ superfluum exonerantes exsiccatæ fuerunt, unde alias malorum necessariò supervenit.

Nimirum massa sanguinea evasit magis sulphurea & inflammabilis, falsior & acrior quam decet, à qua omnium symptomatum ultimò memoratorum causa facilè repeti poterit. Singula explicare non opus est, cum à te, *Excellentissime Domine*, id jam maximam partem præstitum sit, & facilè ex his sententia nostra divinari possit.

Consentimus Domino Ægro Phthisis periculum impendere, quam vix evitabit, nisi legibus Medicis obtemperaverit.

Ad Phthisin aliaque gravia mala evitanda, massæ sanguineæ inflammabilitas & falsugo corrigenda, ejus spiritus reficiendi, ventriculo imprimis & pulmonibus suum robur reparandum erit: quibus satis fiet remediis ex Chirurgia, Pharmacia & Diæta petitis.

Ex Chirurgia Venæ sectiones approbamus, sed non nimis largas & crebras, nisi Æger sanguinis profusionibus assuetus sit: nam sanguine, ceu vitæ thesauro, nimium evacuato putamus Calidum nativum valde debilitari: rem igitur *Exc. T.* prudentiæ comittimus. Venæ sectiones in pedibus creduntur potentiùs à pectore revellere. Hæmorrhoidum apertionem non majoris facimus, quam aliam quamvis Venæ sectionem cum idem sanguis extrahatur quod contra *Riolanum* prolixè demonstrat

Ch. Slen.

Cl. Slegel. de Motu Chyl. & Sang. & res ipsa loquitur. Fonticulos in brachio sinistro & pede dextro utilissimos censemus. Seta-
ceum Mercatori durum foret remedium : fortè Fonticuli suffi-
cient. Aliàs Vesicatoria brachiis & pedibus applicita potenter
quoque à capite & pectore humores falsos avellunt. Frictio-
nes locum non habebunt, cum sanguis aliàs inflammabilis &
spiritus nimium dissipatu faciles sint.

Ex pharmacia censemus purgantium, imprimis validio-
rum, usum parcissimum esse debere, tum quia ab $\frac{1}{2}$ *nio* ven-
triculi tonus valde labefactatus fuit, tum quia $\phi\theta\iota\omega\delta\eta\varsigma$ est. Si
omnino purgandus esset, id fieri posset solo Syr. Ros. Sol. simpl.
aut de Cich. cum Rh. Aut Recipe Fol. Sen. S. S. \mathfrak{z} ij. Rhab. opt. \mathfrak{z} j.
Tamarind. \mathfrak{z} s. passul. corinth. \mathfrak{z} ij. sem. anis. \mathfrak{z} s. Fl. bellid. min.
rec. \mathfrak{p} ij. Inc. & cont. coq. in aq. borrag. \mathfrak{z} vj. in vas. vitr. bene
clauso per hor. quadrant. Colat. sine expressione sumantur \mathfrak{z} iiij.
add. Syr. ros. S. S. \mathfrak{z} s. aq. cinam. s. v. dest. \mathfrak{z} ij. M. Nec à pulp. Cas-
siæ rec. extr. ab horrescimus. Mannam non magni facimus, cum
adulteretur scammonia & succo Esulæ. Juscula alterantia, Item
serum Lactis caprinum hepaticis, spleneticis & pulmonis tem-
peratis alteratum summopere approbamus. Lactis etiam vac-
cini potu jam aliquoties in Podagricis manifestissimè cognovi-
mus falsuginem ad miraculum debellari & post paucos dies sal
illud rubrum in urina prorsus evanescere : verùm dum lacte
utuntur, à vino, aceto aliisque acidis penitus abstinendum est :
quod etiam illi monent qui curam lacteam in podagra tradi-
derunt. Illis qui ad Phthisin proclives sunt, ejusque jam primor-
dia experiuntur commodè exhibemus manè horâ 5. *Pulv. An-
tihectic. Poterij* gr vij. cum aq. fl. bellid. min. aut ejus syrup. hora 7.
matut. & Vesp. horâ 5. damus cochl. iij. Gelatinæ C. C. hujus.
Recip Rasur. C. C. \mathfrak{z} iiij. indantur vasi terreo vitreato : affund.
aq. font. calidæ \mathfrak{t} 15. bene tecta ponantur in loc. calid. per hor.
12. add. postea Fl. bellid. min. Herb. Numular. Veron. ann. Mj.

Ll 3

Conf.

cons. ros. ℥ij. passul. maj. exu. ℥j. coq. lento igne ad consumpt. partis dimidiæ: exprimatur fortiter. Colatura reponatur in locum frigidum. Post sumptam gelatinam ebibat Jusculi portulac. endiv. borrag. bellid. min. aut simili herba alterat. ℥iij vel ℥iv. calide. Noctu cubitum ituris, maxime si noctu tussiant, damus diacod. mont. cochl. ij. vel iij. Si ad tussim inanem nimium stimularetur jubemus mixturam ex bol. arm. or. & sacch. penid. an. p æq. lambere crebro. Ex his & similibus possent etiam rotulæ parari, nisi sacchari copia suspecta esset. Cæterum *bolus* quoque egregie reparat ventriculo tonum post enormes vomitus à venenosis excitatos.

In diæta nihil immutandum censemus.

Cæterum Authores, qui nobis in Praxi cynosura sunt, quod attinet, sunt illi qui sanguinis circulationem, vasa lactea & lymphatica, item ductum chyliferum detexerunt, atque hæc praxi medicæ applicare cœperunt: quales *Harveus de Motu sanguin. & Generatione Animalium*: *Louyer de Corde*, *Glysson. de hepat.* *Willis Anatom. Cerebr. Item Patholog. nova Cerebr. libri ambo verè aurei*: *Ejusdem de Fermentat. & Febr.* *Cl. Schneider. de Catarrhis* prolixus quidem, sed qui Augiæ hoc stabulum egregiè perpurgavit, ac multas deliras sententias masculè expunxit. Perplacet quoque nobis *Anatomia Diemerbroekij.* *Sylvij* scripta non temnenda ut & *Harbetti*, quamvis non omnibus arideant. Lectu dignissima est quoque *Pharmacopæa moderno seculo applicanda Cl. Danielis Ludovici.* & hæc sunt quæ nobis hac vice succurrebant.

Valeas Faveasque
d. 30. Jul. 1672.

Excellentissimi nominis tui Cultoribus
propensissimus,

JOH. IACOBO WEPFERO,
CHRISTOPH. HARDERO.

Med. Doct. & Physicis Scaphusian.

Scholia.

L.

ET si præstaret tacere quam tenuiter & superficietenus de *Antimonio* loqui, in quo tot admiranda Naturæ scrutatoribus diligentioribus occurrunt quotidie; non possum tamen non quædam his inferere, quæ tum alios tum me ad plura experimenta facienda impellere debent. *Antimonium crudum* in frustula majuscula contusum, & ab omni polline aqua frigida elotum *Cl. D. Zvvelferus* p. m. utiliter se cum aliis in aqua decoquendis permiscuisse, ad massam sanguineam lue ♀, scabie fceda aut ulceribus dysepulotis affectorum emendandam, decoctum epotum nec minimas turbas sed sudores proficuos excitasse; sæpius Patavij dum simul eramus 1645. retulit: id quoque Chirurgus quidam nostras sine damno tentavit: & nuper in *Observ. D. de Cheureux* simile decoctum observavit, quod tamen propter purgantia addita quendam cephalæa ♀ affectum in minore dosi propinatum nuper valide deorsum purgavit. Alias crudum in pollinem redactum vehementissimos vomitus concitat: novi Empiricum quendam qui ex *♁ crudo*, paucis aromatis & sacharo in aqua cinam. soluto tabellas conficiebat, quarum unam alteramve rusticis, aliisve robustioribus ad vomitum ciendum in febribus intermittentibus, aliisve affectibus vomitum pœscentibus, non raro cum bono successu dedit: nam non minus quam *Crocus metallorum, hepar aut vitrum aut flores antimoniij* ventriculum ad inversum motum ineundum stimulavit. Sues à pulvere *antimoniij* escæ permixto pingue fieri *Acta Philosophica Anglica* testantur. Dum exercitus Cæsareus in hibernis in vicinia nostra jam ab aliquot annis emoratus est, sæpius è pharmacopoliis equites pulverem *antimoni. crudi* perierunt;

runt;

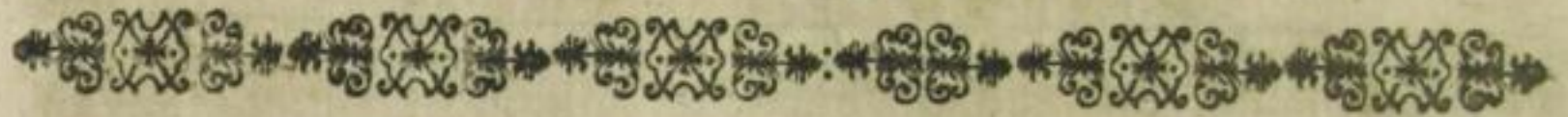
runt, ejusque zij singulo mane demenso avenæ permiscebant equique avidè devorarunt pluribus diebus, citra ullum detrimentum; imo pinguefiebant & robustiores evadebant, & plures ex magnatibus nobis vicinis adhuc dum in usu habent. Nuper Veterinarius quidam loco *antimonij crudi* avenæ *Hepar* $\frac{1}{2}$ *nij* duobus equis ingessit quorum unum eodem die, alterum sequenti sustulit. Quantopere *Crocus metallorum, flores albi & flavii ac vitrum antimonij* Ventriculum affligant & sæpe tantum non totam œconomiam corporis evertant, nemo non novit, maximè si intempestivè & illegitimè exhibeantur. E contra ex *Antimonio* plura salutifera parantur; *Stomachicum Poterij* ventriculo gratissimum: *Ejusdem Antihæcticum* etiam phthificis cum humectantibus & traumaticis utile, $\frac{1}{2}$ *Diaphoreticum* primum nobis in febribus malignis nunc grassantibus cum aliis præsidium s. $\frac{1}{2}$ *rubri sui*, præstantissimum sudoriferum, ut taceam *cinabarin Antimonij*, *Tincturas ejus* aliaque secretiora.

2. *Flores antimonii & Crocum metallorum* in Cane Hist. 1. & *vitrum antimonii* in catello Hist. 2. idem in Fœmina Hist. 3. Ventriculum vehementer afflixisse signa inflationis prope stomachum in cane & catello, ejus inflammatio constricto utroque orificio arctissimè, & in fœmina enormis vomitus & protinus superveniens epilepsia, abunde testantur: utcunque enim succussio convulsiva capitis in catello tardius eveniens negari posset ventriculi membrana nervea irritata, vix tamen quispiam inficiabitur in Fœmina epilepsiam ortam fuisse vehementissimè vellicatis partibus nervosis ventriculi interioribus, unde Præses systematis generis nervosi in furias actus hos tumultus instituit, nam brevi post epotum vinum cui *Vitrum* $\frac{1}{2}$ *nij* permixtum evenit. Afflictionem procul dubio auxit orificij utriusque constrictio eo usque durans, donec ad mentem redeunti licuit juscula infundere, quæ fibras relaxarunt, spicula *antimonii* obtuderunt, ejus-

ejusque eliminationem facilitarunt, tandemque Vomitus & convulsiones compescuerunt.

3. Fœminæ sphacelum in pede supervenisse non existimo ob particulas quasdam *antimonij* venenatas sanguini permixtas, cum plurimi hujusmodi potionibus abutentes, ejecto penitus *antimonio* nihil tale experti sint, & forte omne intra ventriculum in fœmina perstiterit, donec ille à jusculis quasi elotus fuerat potius existimo in primo illo gravissimo insultu epileptico, quo diu rigida jacuit, in pede dextro debiliore influxum sanguinis arteriosi, ob constrictas fibrillas nervosas arterias ambientes inhibatum fuisse, quem postea restauratis viribus & redeunte sanguinis motu, in paroxysmo vel penitus sublato vel ignaviore factò, Natura adhæc loca promovere nequit, eoque minus quia sanguine glutinoso & ad coagulationem prompto, ut pote cachectica, abundavit: quæ omnia admodum probabilia faciunt ingentes dolores hujus pedis de quibus adhuc sublato pede conquesta est, & absentia omnis humoris pede prorsus denigrato.

4. Catarrhus suffocativus d. 15. supervenit, quia massa sanguinea cibo & potu instaurata & aucta, largius ad glandulas faucium & asperæ arteriæ allabens serum copiosius in illas & hæ in pulmones exonerarunt, quod excutere nequiverunt ob pertinacem accretionem cum pleura & non diu post mortem intulerunt, corde polypo occupato & pulmonibus alias sanguine cacochymo infarctis, suffocando & debile calidum innatum extinguendo.

CAPVT XXI.

De Arsenico & Auripigmento.

Historia I.

 Mpl: D. Cl. W. Pr. Filiolus duorum circiter annorum
 Mense Augusto 1677. feбри tertiana intermittente cor-
 reptus fuit, in qua nihil periculosi animadversum fuit;
 aliquando aliquot diebus intermisit, mox rediit, nullos certos
 typos observavit. 30 Mens. Aug. cum locum habitationis transi-
 rem feбри citantem inveni cum inflatione ventris, non parum æ-
 stuantem & siticulosum: medicamentis congruis bibitis 14. sept.
 satis bene habuit, atque illum à febre vindicatum parentes cre-
 debant. Paulò post inordinatos æstus sæpius passus cum siti,
 & licet subinde bene habere videbatur, nihilominus cada-
 ver redoluisse matri videbatur: nunquam noctu nisi intra bra-
 chia D. Parentis dormivit. Febris quæ pridem periodos ter-
 tianæ intermittens exquisitæ observavit & aliquot diebus pla-
 nè intermisit, postea prorsus anomala erat, nec ulli typi animad-
 verti poterant: nunc enim continua nunc intermittens, sine ullo
 typo, videbatur. A die 1. Octobr. st. n. valde sitiit duravitque
 admortem usque. d. 4. Octobr. mane catarrho cum magna an-
 xietate & suffocationis metu corripitur, venter inflatur; dantur
 syr. pector. cum aq. prophylact. Barbett. à *D. Simone Schmidt Chir-
 rurg. præstantissimo* unde vomuit, venter detumuit: vomitus con-
 tinuavit 5 & 6. Octobr. sudor subinde frigidus emanavit, signa
 torminum dedit, multum tussit, non convellebatur: aliquando
 diarrhœam patiebatur, unde venter detumuit amplius: tum quo-
 que subinde singultiit, valde sitiit, æstuavit. d. 7. Oct. *D. Schmidt*
 dedit lap. bez. Hoc mane D. Mater parabat aq. cordial ex Ci-
 namom.

namom.

namom. in aq. coct. add. Sacharo: singulari Dei providentia D. Maritus aliam ob causam hypocaustum ingreditur & aquam hanc per colaturam D. Conjugem alloquens, observat in fundo vasis aenei frustula candida instar lapillorum, & mox quid lapilli isti sibi velint, quærit? aiebat saccharum esse; pernegat ille, cum saccharum in calida statim solvatur: gustu acrimoniam percipit: D. Chirurgus vocatus protinus *Arsenicium Crystallinum* agnoscit: accersitur ancilla, puella 17. circiter annorum, ministerrita fatebatur se ante paucos dies frustulum *Arsenici* in vicino oppido W. precio à pharmacopœo redemisse; frustulum in atrio domus sub vase vinario occultatum ultro attulit, & postea ulterius confessa est se portionem *arsenici* contusi unam pulticulæ permiscuisse, alteram in aquam hanc coniecisse: puellum parum & vix quantum duo cochlearia capiebant, reliquum Filiam adultiorem & sororem natu minorem comedisse: facta quoque est se porco d. 6. Oct. Vesperali quid arsenici escæ permiscuisse, qui mane mortuus in hara repertus fuerit, atque hac ratione didicisse venenum hoc vehemens esse: postea nec minis neque equaleo ab illa impetrari potuit num sapius venenum hoc puello suggererit, præter illam vicem qua illud pulticulæ permiscuit. Antequam in vincula coniecta fuerat dicebat quoque puello aquam ex fungi & cobalti decoctione paratam ad muscas necandas, quandoque propinatam fuisse ab ancilla se adultiore, sed illam ad mortem inferendam, quod unice optarint, insufficientem fuisse, nam aliquando se ad misellum suffocandum manibus os occlusisse: unde tandem de *arsenico* cogitarit. Astantes observarunt muscas gustantes aquam cordialem, qua à multis diebus Puellus reficiendus erat, protinus mortuas fuisse, unde aquam hanc ex fungis paratam cordiali admixtam indubie coniciebant. Puellus post meridiem à sumpta pulticula valde æstuabat, sitiebat, singultiebat, angebatur: ludor frigidus emergebat: non vomuit: toto corpore rubicundus evasit &

Mm 2

maduit,

maduit, in ore aphthæ obortæ sunt quæ primum albæ erant: postea nigricabant. Puella adultior & Media, sorores, quæ reliquum pulticulæ comederunt, statim vehementer vomuerunt ambæ; dedit ipsis *D. Schmid.* Theriacam andromachi, unde statim rursus & postea sæpius evomuerunt: Filia natu major simul vermem mortuum per os excrevit, suasi tunc cum *D. D. Screta* absens hunc pulv. Recipe pulv. antihectic. pot ʒij. bez. min. C. C. phil. ꝑꝑ ann. ʒj ms. F. p. f. Hujus pulv. ʒj. ms. cum aq. scabios. ʒiij. syr. violac. ʒs. ms. de hac mixtura tum puello tum puellis sæpe dabatur quantum cochl. j. capit. Item ꝙ. butyr. rec. ʒis. sach. alb. ʒs pulv. memorati ʒj. ms. sæpe portiunculam N. M. magnitudine deglutiant. Bibant emulsionem Amygd. d. cum d°. C. C. paratam: vescantur hordeato: nihil vini concedebatur. Filia natu major diligenti horum usu d. 14. Oct. st. n. extra periculum erat: minor nondum integre restituta erat, lingua adhuc tumuerat: sensim tamen postea his convaluit. Filiolus singulis horis pejus habuit, signaque lethalia invaluerunt sc. extremorum frigus cum sudore frigido, anxietate, indiciis torminum, singultu crebro: nunquam vomuit post sumptam 7. Oct. pulticulam, ut 5. Oct. quo die *Sim. Schmidt* quoque venenum datum credidit; unde illum gravius à pulticula jejuno stomacho ingestæ, puellas verò quæ evomuerunt mitius afflictas putat. Puellus sensim viribus magis magisque evanescentibus d. 9. Oct. vespere hora 7. expiravit. Dorsum statim post obitum lividum reddebatur. *D. chirurgus* aperto cadavere & dissecto ventriculo in ejus cavitate nihil nisi aq. cordialem reperit: ejus internæ tunicæ exulceratæ; hepatis pars dimidia grysea & quasi elixa: Pulmones inflati admodum atro livescentes; pectus aqua flava plenum: Colon totum & magna portio reliquorum intestinorum à gangræna atro rubentia erant: In corde, Liene & renibus nihil p. n. observavit.

Postquam facinus ancillæ veneficæ innotuit, carceri inclusa fuit.

fuit: interea disceptabatur, Num *arsenicum* causa mortis Puelli fuerit?

ICTus quidam persuasus potius centum nocentes dimit-
tendos, quam unicum infontem vita mulctandum in dubium
vocavit, quod omnes credebant & res ipsa loquebatur: Putavit
ille necis causam fuisse febrim diuturnam: verum demonstraba-
tur febrim tertianam simplicem defuisse aliquot diebus, rediisse
autem febrim quandam nullos certos typos observantem &
prorsus anomalam, atque hanc quoque intervalla sæpe aliquot
dierum habuisse, quam adscribebant domestici aquæ muscas
necanti, puello nequiter suggestæ; quod Venefica non negavit
factum fuisse, non quidem à se, sed ab ancilla socia, idem con-
firmavit mors muscarum subita, aquam cordialem dulcem o-
mnis acrimoniæ expertem degustantium, atque equuleo subje-
cta fidem meruit se hac in re innocentem esse. Verum cum hæc
quoque febris nondum vires adeo exhaustisset ut ipsi mors im-
putanda foret, *D. Simon. Schmidt* persuasus erat *arsenicum* a Ve-
nefica jam d. 40. Octobr. st. n. alimentis admixtum fuisse, cum
illud ad manus haberet, virulentia in porco fecisset periculum
6. Octobr. & 4. Octobr. symptomata Puellus pateretur tali ve-
neno attribuenda.

Cum & hoc per tormenta iteratò tentata non facta esset,
objiciebatur arsenicum causam mortis statui non posse, quo-
niam Puellus vix quantum duo cochlearia capiunt comederit,
sorores verò omnem reliquam comederint & nihilominus e-
vaserint. Itaque à Judice loci supremo, *Exc. D. D. Heinricho Scretæ*
à *Zavorziz* & mihi proposita fuit.

*An Puellus duorum annorum ab Arsenico pulicula permixto & in
non magna quantitate sc. duorum cochlearium assum-
pto, antea valetudinarius enecatus fuerit?*

Mm 3

Responsio

Responsio.

UT cunque Febres tertianæ intermittentes tutæ credantur & rarissimè lethales comperiantur, tenellæ tamen ætati in autumno quandoque post errores, maxime in cibando, aut in medendo commissos, funestas fuisse observatum fuit. Puello isti diu febricitanti idem citra *Arsenici* culpam evenire potuisset, epota aqua muscas necante, cum plerunque hæ aquæ fiant fungis quibusdam & cobalto, utroque venenoso, in aqua decoctis: & forte non negabitur liquorem hunc febrim anomalam, carnem depascentem, sitim intensam excitantem ac respirationem difficilem reddentem effecisse, unde hepar semielixum & & cavum pectoris ob copiosum potum aqua plenum in cadavere repertum fuerit. Verum neutri mortis præproperæ causam adscribendam sentimus, sed *Arsenico* & quidem omnium funestissimo, sc. *Crystallino*: idque ob sequentes rationes: nam utcunque prægressis diebus jam occulta malignitas in Puello, imprimis die 4. & mane d. 7. Oct. à D. Sim. Schmidt animadversa fuerit, non tamen ita de vita actum esse persuasi erant, ut post meridiem, qua certò constabat Puellum venenum *arsenicale* inglutuisse: protinus enim aderant signa lethalia sc. extremorum frigus cum sudore frigido, continuus singultus, summa virium prostratio & cætera non nisi supremum diem instare indicantia, frustraneis remediis deinde hæc singulis horis, imo momentis ita invaluerunt, ut illa d. 9. Oct. hora 7. vespertina sc. hora quinquagesima quinta mors seu exceperit, seu aboleverit. Tum symptomatum vehementiam tum inexspectatam & præproperam mortem *arsenico* de ferendam Anatome denique probavit: repertus enim fuit ventriculus erosus & excoriatus: totum colon & maxima pars reliquorum intestinorum gangrana

grana

græna affecta conspiciiebantur. Hæc non nisi *arsenici* effectus esse potuerunt, nam *arsenicum*, vi septica præ multis aliis valet; & licet aqua muscas necans similem gangrænam efficere valuisse, hanc tamen neutiquam produxisse vel inde constat, quia diu post illam imbibitam evenit, atque impossibile fuisset Puellum tot diebus præsentem gangræna supervivere, cum robustissimos paucorum dierum intervallo perimat, ut observatur in herniis, si neglectis gangræna superveniat. Nec obstat quod puellus de pulticula parum delibaverit, sorores vero totum cacabum pulticula *arsenico* intoxicata plenum exhauserint citra vitæ jacturam: nam puellus vescebatur pulticula vacuo ventriculo, & inglutitum hac ultima vice detinuit ac ne micam quidem evomuit: sorores autem sanæ & robustæ pulticulam *arsenico* adulteratam ventriculo cibus impleto comederunt, & paulò post & sua sponte & theriaca Androm. sumpta iteratis vomitibus pulticulam cum *arsenico* ejecerunt, antequam roderet: si quid vero læsum fuisset, mitigari tamen à congruis medicamentis potuit, cum puello robustiores essent & arsenici spicula à cibo jam obtusa fuissent. Concludimus ergo & statuimus *Arsenicum* à scelerata manu porrectum misere Puellum interemisse, hisque bona fide attestamur.

Scaphusii d. 19. Octobr.

1677.

Joh. Jacob Wepfer M. D.
Phys. Scaphus.

Henricus Scretæ à
Zavorziz.

Hist. II.

Historia II.

Ex Communicatione *Exc. D. D. Joh. Jodoci Cysati Physici Lucernensis* optime meriti
d. 13. Januar. 1679.

F*Ranciscus Cysatus filius ipsius*, puer vegetus & obesus 1671. d. 20. Maij, vesperi horâ tertiâ, in horto suburbano *domini Avi* postquam prius tria poma pro merenda comederat, vescebatur mixtura ex *Arsenico Crystallino*, farina avenacea & nucleis juglandium, muribus vites arrodentibus destinata; post horæ quadrantem vomuit, expalluit cum extremorum frigore, emanante undique sudore frigido: cor fortiter palpitavit, artubus tremuit. Domum deportato statim crebro lac calidum infundebatur, quod protinus, sed grumosum, evomuit: sæpius lactis potus repetebatur, quod semper in grumos concretum rejecit. Post repetitas lactis propinationes demum dedit lap. bez. cum congruo vehiculo, item el. Orvietan. Circa medium noctis instar mortui per quadrantem horæ & immobilis jacuit: resectus aquis cordialibus & topicis sopitum excitantibus sensim convaluit. Ultra triennium postea, quotiescunque ventriculum paulo plus debito cibo oneravit, omnia assumpta evomere cogebatur: unde emaciatus & gracilior minusque agilis reddebatur: verum & hoc symptoma evanuit. Nunc optimè valet & robustus est, literis deditus surgit in magnam spem *Celeberrimi domini Patris*.

Hist. III.

Historia III. IV. & V.

Ex Communicatione Ejusdem
Exc. D. Cysati.

DUæ Puellæ de *Arsenico crystallino* butyro permixto comedentes statim vomuerunt. *Exc. D. D. Cysatus* vocatus protinus laciteratis vicibus propinavit & postea Lap. bez. & El. orvietan: ambæ convaluerunt, nullo symptomate superstite hodieque sanæ vivunt. Alia puella similiter incautè devorato *arsenico*, toto die vomuit: neglecta per triennium morbosa supervixit ac tabida ex feбри, cujus indolem nemo agnoscere potuit, tandem obiit.

VI.

Ex communicatione *Exc. D. D. Francisci Reinardi* Physici & Senatoris Solodurensis gravissimi. d. 27. Maj. 1679.

Filius ipsius trium circiter annorum, tempore autumnali post prandium improvide comedit de *Arsenico Crystallino*, nucibus minutim concisis mixto, ad mures enecandos in angulo conclavis seposito: quantum inglutierit, ignorabatur. Statim ab hac mixturâ comesta de ardore linguæ conquestus est, illamque longe exseruit: mater ad ignem hunc extinguendum acinos uvarum recentium masticandos dedit, ignara mali & devorati veneni. Mox in lectum locabatur, statim indormivit atque expalluit; post 2. circiter horas ab assumpto veneno & somno inito expergefactus, nigra evomuit: expalluit cum frigore totius

Nn

intense

intenso & summo languore. *Exc. D. Parens* statim ori butyrum
 rec. cum bezoar. miner. gr. v. indidit, quod deglutiit crebro-
 que repetiit ad horam 10. vespertinam, adeo ut ultra drach-
 mam bezoard. min. huc usque inglutierit: cum illud amplius
 deglutire non posset, infudit aquam theriacalem. Post decimam
 noctis huc usque frigidissimus primum circa fontanellam, seu
 circa concursum futuræ sagittalis & coronalis calere cœpit; po-
 stea intoto corpore valde incaluit, imo æstuavit ad horam 12.
 diei sequentis, sine ullo tamen sudore. Integre convaluit, co-
 loratio evasit, antea pallidus, optime habuit, vivitque adhuc
 sanus & vegetus.

VII.

Ex communicatione Ejusdem

Exc. D. D. Reinardi

Eodem mense Filiolus D. I. T. de simili mixtura *arsenici* &
 juglandium incaute comedit, ætate & viribus priori non im-
 par. Parentes inconsultis Medicis theriacam androm. iteratis
 vicibus suggererunt. Verum frustra & sine ullo levamine sym-
 ptomatum quæ patiebatur; nam quarta hora à comesto veneno
 expiravit.

VIII.

Ex communicatione Nob. D. D. Heinrici

Secretæ à Zavorziz.

PUellus undecim mensium matre natus ad iram pronus, quæ
 quum propter abortum, difficilem partum ac foetus mor-
 tuo

1150

tuos bis de-vita periclitaretur, nuper nostram implorans opem hunc infantem debito tempore salvū Lucina favente enixa est: hic per totum &, quo auram exteriorē habebat, tempus satis sanus vegetusque vixit, nutrimenta tenellæ huic ætati convenientia semper ac lac maternum aliquamdiu cum appetitu sumsit, unde justum corporis membrorumque incrementum ac robur acquisivit. At quum præterlapsis aliquot diebus à matre culinam petente, ad fenestram supra scamnum in sedili poneretur, ibidemque forte fortuna afferculum pigmento librorum viridi, ex sandaracha ac glasto indico composito, infectum prehenderet, ac cum isto aliquamdiu luderet, nescio quo facto infans puellus illud ori admovit, ejusdemque angulum colore tinctū linxit, unde fere tota facies una cum linguâ virore conspurcatur, quem quidem mater mox rediens, quoad potuit, abluabat; attamen quia aliqualem ejus partem infans jam deglutiebat, statim æstus ac sitis immanis cum appetitu omnino prostrato ac vomitibus frequentibus illum invasit: & quia hæc symptomata à dentitione ortum habuisse credidere, ideo post quartum demum diem me, ut medicam manum adhiberem, arcesserunt; ferre potuit remedium internum, & quæ prius statim post commissum errorem, profuissent, lac tepidum ac oleum amygdalinum dulce, nunc vix deglutita rejiciebantur; mixturæ etiam cardiacæ ac antispasmodicæ frustra datæ sunt, convulsiones enim ingravescentes omnem illi deglutionem interceperunt, à quibus & venter una cum stomachi regione & pectore quoque valde intumuerunt; per alvum glande prius solutam, copia foetidæ ac bilis colorem æmulantis materiæ ejecta fuit; ex ore autem una cum ingestis, gurges blennæ tenacissimæ decoloris, nullis quod observarim strigmentis cruentis maculatæ, prodiit; vomitus externis itidem frustra, cum externa non succederent, compescere studui; spatio diei naturalis tres quatuorve aquæ mensuras ebibit, quam mox iterum vomitu rejecit; con-

Nn 2

vulsio-

fiones similiter omnes corporis partes magis magisque, nobilissima praesidia, eludendo, ita distorserunt, ut tandem sexto morbi hujus venenati die exspiravit, animaque tenella ac insons creatori suo reddita sit. Cadaver ob fonticas causas non dissectum est.

Historia IX.

NOb. D. J. H. H. J. U. L. Pr. E. Filiola nondum quinque annos nata. 1679. d. 23. Januarii sanissima extra aedes paternas in aliena merendam sumpsit: ad seram vesperam hilaris mansit & noctu petulantior, ut à Matre increpanda fuerit: Post septimam lectum petiit: circa undecimam noctis subito exclamare & ejulare coepit, ac imprimis de ardore intensissimo ab dominis conquesta est, accesserunt tormina, abdomen intumuit; vomuit, singultiit. d. 24. Januar. sursum deorsumque nigra foetidissima excrevit. Ardor, tormina & singultus continuarunt cum siti intensissima, solum aquam petiit: omnia alia potulenta, item cibum & medicamenta respuit. Eadem patiebatur 35. Januar. supervenerunt convulsiones terribiles; quando cessarunt, vagiit & vermem mortuum evomuit. Perrexerunt convulsiones, vomitus & dejectiones foecum nigrarum ad 27. Januarii, quo summo mane exspiravit non sine suspitione clanculum suggesti veneni.

Hist. X.

FR. G. Filiolus quatuor annorum & filiola annum supergressa: utraque proles sanissima & facie rosea. d. 3. Mart. 1679. mane ante octavam pro jentaculo comederunt jusculum ex lacte, de quo

quo

quo pridie in cœna sine ullo nocumento vescebantur, nam tota nocte dormierunt maneque alacres erant. Circa decimam antimeridianam angere & vehementer vomere continuo cogebantur: Puella jam convellebatur simulque aliquoties alvum solvit. Ante undecimam vocatus statim lac aqua tepida dilutum cum ol. amygdal. dulc. sæpius propinavi: Puella avidè bibit, unde brevi vomitus, anxietas & convulsiones cessarunt ac quietior evasit: Puellus vix ad potum adigi poterat, unde vomitus vehementior ad primam pomeridianam continuavit: tandem precibus & pretio victus largiter bibit: evomit mox lac coagulatum cum mucositate partim pellucida & coloris experte, partim flavo. Anxietas multum remisit. Postea sumpserunt subinde quantum cochlear capit de hac mixtura: ℞ Aq. borrag. scabios. card. bened. ann. ꝑ. Bol. arm. or. T. S. or. ann. ꝑ. ij. unio. corn. fossil. ꝑ. L. bez. occid. ꝑ. tab. man. chr. perl. ꝑ. Puella hora 4. pom. subinde ridebat ac cum matre ludebat. Puellus adhuc quandoque vomuit; vegetior tamen erat: nunc erubuit. Puella post 6. vesp. rursus mucosa cum grumis lacteis evomit: Puellus bis grysea & spumea per alvum excrevit. Ante vomitum facies utriusque plumbea quasi & frigida erat, frons sudore frigido maduit: à vomitu facies rubicundo colore suffundebatur & toto corpore incaluerunt. Post septimam pulsem ex lacte comederunt. Nocte mediocriter dormiverunt. d. 4. Mart. bene se habuerunt. Postea indies amplius convaluerunt citra ulteriorem usum medicamentorum. Puellus diu postea lac & omnia lacticia averfabatur; minus quam solebat appetiit, siticulosior erat ac macilentior reddebatur, alvinæque fæces diu summopere foetebant. Puella extra lectum frequenter expalluit: suffulta nec stare nec incedere amplius voluit. Neglecto medicamentorum usu nihilominus convaluerunt vivuntque hucusque optime.

Nn 3.

Hist. XI.

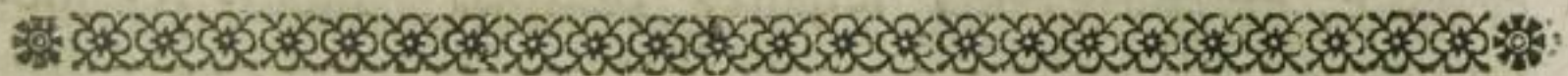
Excommunicatione Nob. D. Joh.
 Conradi Pejeri.

Historia anatomica foeminae, vene-
 no, ut ferebat suspicio,
 peremptae.

Die 27. Decembris 1676. in Xenotrophio cum *D. D. Matthaeo Hardero* dissecui foeminam 25. ut existimavimus circiter annorum, pingui robustoque corporis habitu & magno praeditam, capillis fulcis aut ad nigros vergentibus & subcrispis. Moriebatur repente cum antea putaretur sana. Postquam enim noctu cum aliquot Gallis in eodem conclavi decubuisset, ab iisque potum quendam propinatum hausisset, posteris diebus in Xenodochium rediens de maxima praecordiorum angustia querebatur, pauloque post cruorem ex ore fundens vitam quasi suffocata finivit. Quoniam vero nec Medicus ad eam fuerat accersitus, ut opem ferret; nec adstantes symptomata & querelas ejus accurate observarent, idcirco de morbi aut mortis genere non certo definire quidquam possumus: id tamen relatum nobis fuit, ipsam cordis angustiam & concussionem, atque adeo mortis culpam, in potum a Gallis propinatum rejecisse. Ut autem viscerum constitutionem nosse daretur, cadaver ejus dissecuimus: apertoque abdomine notavimus ventriculi dorsum & pylorum universum extrinsecus admodum fuisse infectibile ex vesicula eo trans sudante, a qua etiam pylori fibrae jam corrodebantur. Idem ventriculus flatu plurimum distentus tumebat, qui ex eo facta incisione cum impetu erupit: intus continebatur amurca nigra, cruenta & mucosa. Crusta ventriculi villosa alicubi derasa & mucus interior omnis a parietibus detertus

terfus erat. Pylorus exacte fibris se constringentibus claudebatur. Intestina tenuia, nempe duodenum & ileum quatuor in locis prorsus rubicunda ac inflammata atque in gangranam prope conversa reperimus: eodem ferè modo, ut in Dysenteria fieri assolet. Hepar pulchrè admodum rubebat, nec vitii quidquam in eo animadvertum est; nisi quod bilis in ejus vesicula valde acris & caustica videretur. Neque in reliquis abdominis visceribus labes ulla adparuit.

In Thorace Pulmones adhuc aëre semi-pleni extumescebant, proinde ut ultimo halitu aërem non omnem efflaverint. Idem à sanguine stagnante & quasi sphacelato seu corrupto nigricabant. Invenimus quoque in sinistro pulmone lapillum seu calculum durum fabæ magnitudine. Cordis ventriculo dextro inerat Polypus crassus ex albo rubescens: reliquam pectoris & pericardij cavitatem implevit aqua turbulenta & sanguinea carniæ loturæ similis, quantitate unciarum circiter octo. Præter hæc nihil amplius investigare vacabat. Advertimus insuper cruorem in vasis sanguiferis plane atrum ac velut adustum fuisse. Partes generationi dicatas seorsim postero die in ædibus Exc. D. D. Harderi examinavimus, quas tamen nullo laborasse vitio comperimus. [Ovula in his manifestè conspici potuerunt, quibus uterque Testiculus scatebat. Tubarum extremitates patebant laciniis plurimis ornatae: flatus immissus per eas in uterum more penetravit eumque distendit. Cavitati uteri nil nisi mucii paucillum inerat. Orificium internum hiabat.]

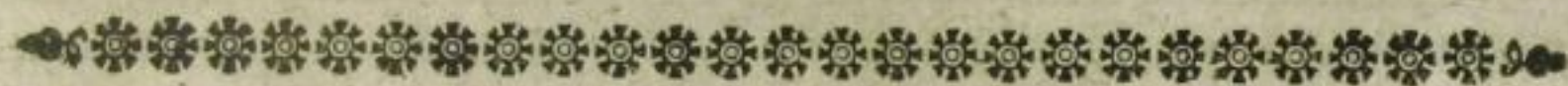
Hist. XII.

CAnis invito Domino vescebatur sebo, cui *Arsenicum* permixtum erat, d. 15. Jul. 1676, d. 16. Jul. mortuus. Doct. D. Alexander

Alexander Stokarius φιλιατρος cadaver aperuit. Circa stomachum in ventriculo superficiem rubram & inflammata[m] invenit, ibique ventriculi tunicas tenuiores debito: In fundo stagnavit amurca vappæ similis, foetida, cui sævi conglobati frustula immiscebantur. In fundo ventriculi & circa pylorum nullum inflammationis vestigium vidimus. Intestina tenuia tribus in locis perforata erant, duobus in locis perforata ut facile faba transmitti posset: alibi ulcus pervium facile pollicem admisisset. Cavum abdominis continuit ichorem flavum, cruore tinctum cum amurca intestinorum contentis simili. Pectoris cavum implebatur sanguine grumoso obscuro. Ambo cordis ventriculi, Venæ majores & sinus tertius cerebri quoque infarciebantur sanguine nigro grumoso.

Cl. Joh. Faber Lynceus in Exposit. Animal. Nov. Hispan. p. m. 475. Cani drachmam *Arsenici* dedit, Antidoti probandæ gratia, confecta ex serpentum pulvere, multum tunc de prædicatæ Antidotus nihil profuit. Canis post plurimas vomitiones mortuus concidit. Aperto abdomine ventriculus amplius admodum apparuit: intus rugæ & vibices atro sanguine subducti. Existimat quod plus pinguis ad virus *arsenici* debellandum profuissent, quam antidotus ex serpentibus parata: Romæ enim juvenem robustum curavit, qui *Risagalli* pulverem in chartula repositum loco cinamomi pulmento insperfit ac comedit, unde tormina & vomitus molestissimos passus est. Medebatur ipsi Philonio Roman. & Mithridatio cum jusculis pinguibus & lacte copiose exhibitis: his feliciter pristinae sanitati restituebatur.

Hist. XIII.

Hist. XIII.

Ex communicatione *Exc. D. D. Joh. Jacobi Harderi Basil: & Prof. Publ. Celeberrimi* d. 22. Febr. 1678.

Puellæ phthiriasi capitis affectæ 12. annor. circiter, *arsenicum* loco coccularum, butyro permixtum, per errorem capiti illinebatur: statim Joborti sunt seivissimi dolores. Pharmacopœus, cujus famulus ob germanicorum vocabulorum affinitatem delusus loco veneni contra pediculos, dedit mures necans, suadet caput aqua perluendum esse. Verùm frustra, imò supervenerunt vigiliæ, totius capitis intumescencia, deliquia, inappetentia, febricula, delirium. Vocatus tardiùs *Exc. D. D. Engelmann* suavit alexipharmaca, verùm & illa frustranea erant, fortè quia seriùs exhibebantur, venenatis atomis jam sanguini permixtis. Sexto die ab inunctione puella mortua est.

Scholia.

I.

A*rsenicum* mineralibus imperfectioribus accensetur; Verùm quia nec aurum nec argentum aliudve minerale fixius est, quoniam est creatura sui generis, à Creatore Opt. M. ad universi complementum producta, omniaque obtinet & pertinaciter servat, quæ ei in prima rerum omnium creatione concredita fuerunt, malè videtur imperfectionis alicujus incysari; neque enim chamæpitys, quia non est pinus, ex vegetabilium perfectorum numero ceu fungus, expungitur, aut prunus quia

Oo

non

non est pyrus arbor esse desinit. Ludit in mirabili quoque mineralium varietate æterna sapientia & quodque illorum peculiaribus, & sibi propriis virtutibus dotatur & sui generis substantia existit; quas dum quidam immutare ac contra imperium Omnipotentis Conditoris exaltare conantur, merito temeritatis impiæ pœnam luunt & omnium suorum, quandoque etiam alieni æris jactura, se ludibrio exponunt, vixque infamiam declinant. Est quidem factitium atque ex sublimatione cum sale communi crySTALLINI nomen adipiscitur, originem tamen suam debet *sandarachæ* & *auripigmento* & quicquid possidet illis maximam partem debet. Hæc sulphuræ naturæ esse experimentis cum *Exc. D. D. Henrico Scretæ* facile comperi: indita tigillo, aut cochleari ignito, primo emittebant fumum album, mox turbidum & subflavum, tandem flammam conceperunt; instar ceræ liquefactæ fluxerunt; cultri laminam obdixerunt dense flores albi, lutei, rubri, iridem quandam referentes: ejus apicem substantiæ ceræ aut vitro colliquato simili immersum obdixerunt seu vitro, seu lapide rubinum referente, quod etiam observavit *Exc. D. Joh. Frideric Hoffmann. in Glav. Schröderian.* Continuato igne omne auripigmentum & sandaracha evanuit, relictis in fundo arena & lapillis prorsus insipidis. *Arsenicum* itidem cochleari & tigillo inditum totum evanuit, adeo ut nec vestigium ejus in fundo superesset; laminam cultri floribus albis densis obduxit; & utcumque densissimus fumus confertim exurgeret, nunquam tamen flammam concepit: unde sulphuris expers credidimus ac putavimus, quicquid hujus habuerit in sublimatione cum sale amisisse. An salinum esset hoc experimento inquirere libuit: Frustum *Arsenici* crySTALLINI pondere drachmarum novem cum dimidia, in aquæ fontanæ libris tribus ad consumptionem ferè partis dimidiæ decoxi: antequam ebullit & postea inter ebulliendum ex illo surgebant bullulæ crebræ: in principio ebullitionis aqua erat subdulcis & adstrictionem

nem

nem sine morfu in lingua post se relinquebat: continuata ebullitione aqua flavior evasit, acidiuscula cum adstrictione sine morfu aut acrimonia quæ alicujus momenti esset. Frustum exemptum & siccatum pendebat drachmas septem cum dimidia, adeo ut drachmæ duæ in aqua solutæ fuerint, vel exhalarint; mansit quidem sedimentum furfuraceum in fundo vasis illudque flavum, sed paucissimum atque levissimum. Inde conclusi salini aliquid inesse. *D. Joh. Kunkel. in Observ. Chymicis cedro dignis c.3. p.40.* *Arsenicum* sulphureum esse negat, non solum propterea quia nullam flammam concipit, sed præcipuè quia aqua forti solvitur: illud non sine rationibus mercurio adnumerat: *Vid. l.c. Cl. D. Joh. Joachim Becher in supplem. II. Physic. subterr. p. 48. §. 104.* ¶ ale quid in *arsenico* agnoscere videtur: §. 161. tamen naturæ saponatæ putat, sc. salinæ & sulphuræ: salinæ, quia in aqua solvitur. Metalla influxu solvit: unde non immerito aqua fortis coagulata vocetur, sulphuræ, quia sulphur olet, flammam concipit & oleo solvitur, quæ tamen protinus de auripigmento intelligenda videntur.

III.

Arsenicum male audit apud Metallurgos & Alchymistas, est ipsis Fulgur, prædo & metallorum sterquilinum: detestantur illud plurimi medici & chirurgi dogmatici, adeo ut faciliè illo pharmacopolia carere possent: Exstat quidem decoctum quoddam *Arsenicale febrifugum* præsentissimum, cujus descriptionem ab *Exc. D. D. Joh. Rudolfo Burckhardo Prof. Med. Basil. Celeberrimo* obtinui, de quo multo quoque ab *Exc. D. D. Francisco Reinardo Phys. & Senatore Solodurensi* accepi: at nollem illam publici juris fieri, ne imperitis aut temerariis nocendi ansam darem, eoque magis cum tot febrifuga tutiora & efficaciora habeantur. Commendantur pulveres, olea & liquores ex *arsenico* parati contra caneros, ulcera serpentia, fistulas, excrecentias carneas

Oo 2

& simi-

& similia vitia. Et quamvis norim cancro mammaram liquorem *arsenicalem* illitum & pulverem cancro inguinum inspersum nullam leipothymiam, cordis anxietatem similiaque symptomata excitasse, secus ac *Cl. Fabrit. Hild. Cent. 6. Observ. 79. 80. 81.* observavit, nihilominus tamen vix in his affectibus ad praesidia *arsenicalia* properarem, cum pessima symptomata, tum in sano amuleti vice gestatum, apud *Ampl. & Exc. D. Bernhardum Verzascham*, tum in puella *Hist. 13.* ab *Exc. D. D. Joh. Jacobo Hardero P.P. celeberrimo* communicata, foris illitum pepererit. In cancris non graviora quidem symptomata aliquando excitavit, quia copiosus ichor vim illius infregit & caro illa cancrofa densior, virus ulterius serpere prohibuit: at in puella & Mercatore particulae facile a venis resorptae & sanguini permixtae graves tumultus concitarunt. Quid in aliis ulceribus, fistulis, cancris affectibus *Arsenicum* effecerit, nolo huc omnia congerere: interea me ab illius usu abhorre ingenuè fateor, quantumcunque *Arsenicum* nescio quomodo fixatum deprædicetur. Si caro luxurians, aut prava ex ulceribus pullulans, aut callus in fistulis auferendus, non deerunt alia tutiora, cui mediocriter materia medica perspecta est: & licet in cancris affectibus rodentia nunquam proficua sint, nec magis quam *arsenicalia* juvent, minus tamen, si omnino unquam exigantur, nocebunt. Parotidem intempestivè exulceratam fordidam & aliquid cancrofi minantem, & fungum in parte interna femoris non procul à genu pugni magnitudine, à carne luxuriante liberavi butyri $\frac{1}{2}$ nijillinatione iteratis vicibus, ulceraque postea feliciter congruis adhibitis cicatrice obduxi. Carnem luxuriantem & callos egregie aufert *Lapis infernalis*, quem *Ch. D. Glafer. in Chymia* describit: plura occurrent apud *Fallop. Oper. T. 2. de Ulcer. c. 13. & de Cauteriis peculiari libello*, ubi inter alia *arsenico* prudenter utendum monet. Istud satis mirari non possum, quòd quidam *Arsenicum* venenum negare audent, cum in parva quantitate brevi tempore fugge-

sugge-

suggestum enecet non sine sævissimis symptomatibus, nisi mature evomatur, aut virulentia ejus citissime retundatur. In Hist. I. Puellus post 54. horam vivere desit. In Hist. II. III. IV. VI. imprudenter Arsenicum devorantes vix & non nisi post diligentem medicamentorum debitorum usum lethum evitarunt, qua ratione quoque Hist. X. Puellus & Puella mortem effugerunt: Puella vero Hist. VII. quam solius theriacæ usu Parentes rerum medicarum ignari ex mortis faucibus eripere conabantur, hora quartâ post sumptum venenum mortua est. Canes Hist. XII. post ingestum venenum non diu supervixerunt. Diutius quidem vita Pueri Hist. VIII. & Puellæ Hist. IX. prorogata fuit, illi ad d. 6. huic ad principium 5. diei: at miserrime vivebant, perpetuo sc. cum sævissimis symptomatibus conflictantes & procul dubio, si cadavera aperta fuissent, partes internæ non minus corruptæ inventæ fuissent, quàm in Pueri Hist. I. & fœmina Hist. XI. & in canibus Hist. XII. Puella Hist. VI. Hæctica demum anno tertio variis & anomalis febribus exagitata mortua fuit, cujus viscerum uni alterive labes iniusta fuit, ut nunquam plenè convalescere potuerit: qualis verò & ubi latuerit, indicare nequeo, cum Historia non integra tradita fuerit. Aliàs novi quendam à clanculum suggesto veneno tabidum, cum pedum tumore œdematoso, fere tanto temporis intervallo excruciatum interiisse: In cujus cadavere circa pylorum carneas excrescentias inveni: Historiam, Deo volente, integram observationibus Anatomicis & Medicis de Ventriculo aliquando publici juris faciam. Cæterum apud *Cl. Amman. Med. Crit. cas. 60. Arsenicum & cas. 98. sandaracham Venena apertè Alma Fac. Lipsiens. Medic. pronuntiavit.*

III.

Arsenicum intra ventriculum admissum virulentiam suam primùm exserit pungendo, vellicando, irritando, unde vomitus

Oo 3

& an-

& anxietas cum sudoris frigidi expressione oriuntur ut duabus Puellis Hist. I. Puero Hist. II. duabus Puellis Hist. III. & IV. Puero Hist. VI. Puella Hist. VIII. Puellæ Hist. IX. Puero & Puella Hist. X. evenit. *Cl. D. Kunkelius l. c. p. 43.* *Arsenicum* vomitum per se ciere asserit, nam cani scrupulum dedit, quod vomitum egregie movit, illeque nihil ulterius passus est, quod forte pinguis quoque tribuendum, quibus ipsi postea succurrit: ibidem statuit *Arsenicum* gradu uno in corrodingo inferius mercurio existere, unde facilius quam Mercurius sublimatus è corpore eliminari possit. Cani in Hist. II. De Nuce Vomica, *Arsenici & Auripigmenti* ana scrupulus dimidius cum mica panis in bolum redactus, plane nullas turbas dedit p. 203. superius nec punctula rubra in una areolarum reperta gravioris mali indicia erant, nec vel ob hæc vel ob restantes *arsenici & auripigmenti* particulas mortuus fuisset, nisi insuper nux vomica ingesta fuisset p. 207. Si membranam nerveam ventriculi & intestinorum irritare aut fortius vellicare perrexerit, efficit tormina, ut in puella Hist. IX. cordis palpitationem lepothymias, synopes, frigus extremorum, ut Hist. II. Hist. VI. Præside systematis nervoso ad consensum pellecto superveniunt convulsiones, ut in Hist. VIII. IX. X. in puella XI. in foemina. Si *arsenici* spicula propè ignea per ruperint tunicam crustaceam linguæ, apparent aphthæ, ut in puella Hist. I. In ventriculo ulcera, ut in puella Hist. ejusdem, maxime si transeant ad membranam nerveam: si fibrillas nerveas & vasa capillaria adurat, abrumpat, aut nimium siccet, ut sanguinis refluxus: aut affluxus impediatur, superveniunt vomitus & dejectiones nigrae, foetidae, cadaverolæ, ingens ardor & sitis, singultus ab erosione vasorum, inflammatione & gangraena aut sphacelo prædictarum partium, que consequitur mors violenta, ut evenit puero Hist. I. aliis Hist. VII. VIII. IX. Foeminae Hist. XI. Canibus Hist. II. Nullus dubito quin quoque *Arsenici* particulae à fermento stomachi & in-

& intestinorum imbibitæ languini permisceantur, quæ sympto-
mata plurimum augent ac magis pernicioſa faciunt, dum ſan-
guinem accendunt, ſpiritus depopulantur, ut puellæ Hiſt. XIII.
accidit, cui ſolum caput *Arsenico* butyro permixto illitum fuit:
nam *Arsenicum* omnino aliquid ſalini continet, præterea ad-
modum volatile eſt, unde facile aliquæ particulæ ab illo calo-
ris noſtri efficacia, accedente humore quodam inter medio, ſeu
è cuti excoriata ſtillante ſeu ex poris ejus exſudante ab rîpi ac ſan-
guini reſſuo immiſceri poſſunt: ut mercatori contigit in *Obſerv.*
Exc. D. D. Verzaſchæ citata. Phænomena quæ in febrî maligna
caſtrenſi populariter graſſante obſervantur, *Nob. D. D. Heinricum*
Scretam permoverunt, ut ſtatuerit in *libr. de Febr. hac Caſtrenſi*
f. l. c. 7. ejus cauſam proximam magnam affinitatem habere cum
arsenico; aſſertum hoc pluribus rationibus l. c. ſtabilivit, & acceſ-
ſione plurimarum obſervationum ulterius in editione latina
quam meditatür probabit.

IV.

Lac in puero Hiſt. II. in duabus puellis Hiſt. III. & IV. &
cum ol. amygd. I. Hiſt. X. in puero & puella & in Juvene Hiſt. XII.
arsenici ſpicula ita obtudit, ut gravius nocere nequierit, quod
theriaca VII. præſtare nequirit: Quod vero duabus puellis
Hiſt. I. profuit id per accidens factum, nam ventriculum cibo
refertum habuerunt. Infregit quoque ejus vim butyrum cum
Bez. min. Hiſt. VI. Retulit mihi nuper *Excell. D. D. Joh. Antonius*
Bertholinus Taurinensis, Medicus Celf. Reg. Sabaudia & nunc ordi-
narius Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi Domini Marchionis de Greſſi
ad Helvetios Legati, venenum quo veneficæ quædam Romanæ
ſub impio pietatis fucò gravem ſtragem ediderunt, & ſub Ale-
xandro VII. diri facinoris meritas pœnas luerunt, *Arsenicale*
fuiſſe, quod *Aquetram* appellarint: huic ſimilem eſſe Pariſien-
ſium, in quas nunc merito pari ſeveritate animadvertitur: ad-
didit

didit aquam hanc præter alios perniciosos effectus primum intensissimam febrim, & vix exstinguibile æstum excitasse, ac com-
pertum casu fuisse ejus præcipuum & prope unicum Alexiphar-
macum succum citri esse. *Exc. D. D. Verzascha* mercatorem ab
Amuleto arsenicali vindicavit inunctione ol. scorpion. Matthiol.
potione sudorifera ex theriac. dioscord. fracaft. & electuario
cardiaco, de quibus V. l. c. Memorabile est quod tradit *Cl. D.*
Kunkel. l. c. nimirum cuidam tenellæ ætatis contra pediculos sua-
sum fuit linim. ℞. ꝑ̄ dulcis ʒj. ꝑ̄ vitæ ʒj. Ung. pomat. ʒj. Phar-
macopæus imperitus loco ꝑ̄ dulcis, permiscuit ꝑ̄ sublimatum:
inde caput valde intumuit cum inflammatione, ut brevi insonti
pereundum fuisset, nisi à Med. Licentiato intellexisset præsentem
antidotum lixivium forte esse: quo cum linteo applicito quo-
que brevi convaluit, ita tamen ut capilli exciderint. Idem con-
tra *Arsenicum* valere innuit l. c.

CAPUT XXI.

De Mercurio.

Historia I.

C Ani d. 16. Dec. 1675. ante primam pomeridianam *Mer-*
curij sublimati scrupulum dimidium carni involutum
exhibui, quem avidè devoravit: paulò post sursum deor-
sumque purgabatur: vomitu rejecta spumea & viscida mucosa
erant: fæces alvinæ pultaceæ & subflavæ. Alium bolum ex
carne objectum citra *mercurij* inquinamentum odorobatur, at-
tamen degustare noluit. Pedibus & ore ligatis, cane ad latus
inclinato, abdomen in latere sinistro incidi, prorupit statim
ventriculus admodum inflatus cum intestinorum portione: diu
intentus

intentus eram ad ventriculi contractionem : fiebat lentissime, incipiens ferè à pyloro, aut ejus antro : quandoque in medio à fibris circularibus corrugabatur : contractis fibris rectis sulci superficialij secundum longitudinem, in fundo imprimis, exporrecti conspiciebantur : presso ventriculo flatus per os elidebantur ; mox tamen rursus flatibus impletus fuit : Injecta aqua calida per gulam in ventriculum iteratis vicibus ; semper illam cum mucò & spuma rursus evomit : in hoc actu ventriculus non admodum contrahebatur ; at diaphragma valdè succutiebat ac si illud cum musculis abdominis vomitum plurimum promoveret. Intestinorum motus peristalticus itidem lentus fuit. Utcunque canis parum comederit diebus prægressis, nihilominus venæ lacteæ in conspectum venerunt, quibus circa pancreas *Asellij* pressis, noduli prominuerunt : Receptaculi quoque chyli portio trans diaphragma cum ductu thoracico chylo plena apparuit : eâ sauciata chylus promanavit, cujus superficiei, oculi, ut loquuntur, pingues innatabant, ut jusculis carnis pingujusculis. Inflatum ductum propè insertionem bifurcatum inveni. Cane jam diu emortuo, repetitis inflationibus ductus thoracici, cor intumuit ac paulò post auricula dextra aliquandiu verâ systole & diastole moveri incepit : similem motum observavi in crure diaphragmatis, musculo subclavio & in gula prope stomachum, qui nullo modo palpitans erat, sed ex vera constrictione & relaxatione fibrarum compositus & alternans ; ac si ab inflatione sanguis adhuc in vasis stagnans per arterias huc propulsus fuisset, & spiritus animales simul ulterius urfisset, vel vegetasset : nam aër per ductum thoracicum inflatus non solum ad dextrum ventriculum, sed etiam ad sinistrum pertigit, unde totum cor intumuit, arteriæ coronariæ implebantur, imo pervenit ad cerebrum, cerebellum, meninges, ipsosque sinus duræ meningis, quod apertè oculis usurpare licuit. Ventriculum cum portione gulæ & duodeni totum exemi : illo à stomacho ad pylorum

Pp

inciso

inciso inveni unicum bolum carnis & mucum spumeum copiosum: eo deterfo nihilominus superficies mire anfractuosa protinus novo mucu pellucido oblinebatur: nullum ulcus observavi: stomachus amplius erat; pylorus multo angustior & constrictior, vix parvum digitum admisit. Circa finem gulæ & circa stomachum aderant insignes fibræ carnosæ circulares, sub limbo pylori in duodeno rubro & quasi inflammato hæsit mucus croceus. Ventriculum superne divisum maceravi fervida: tunicam fibrosam à nervea unguibus facile separare potui: nimirum fibras rectas & circulares se decussatim inter secantes; externæ rectæ, internæ circulares; utraq; junctæ fibrillis obliquis & perpendicularibus: Circulares circa pylorum ejusque antrum & circa stomachum crassæ & robustæ. A tunica fibrosa ad nerveam plurima vasa sanguifera & nervi emittebantur, vasa sanguifera inplexum reticularem dirimebantur, nervi in tunicam nerveam expandebantur. Ablatâ tunica fibrosa anfractus omnes obliterabantur. Ab rasa tunica crustacea seu mucosa cultri manubrio, aliquot oscula rotunda apparuerunt, per quæ mucum transudasse arbitrabar; cæterum non similia erant osculis glandularum in ventriculo suo illo repertarum. Intestinis à duodeno ad finem rectis secundum longitudinem incisis in duodeno & principio jejuni continebatur mucus flavus concretus, hinc in toto jejuno & principio ilei mucus albus, in ileo mucus pellucidus concretus, similis gelatinæ, quæ ex amylo in aqua cocta paratur, in fine ilei similis mucus cum alio fluido & spumoso: Rectum prorsus vacuum & anfractuosum fuit. In toto intestinorum tractu arearum glandularum triginta & unam inveni: erant rotundæ & oblongæ: foris presso intestino & osculis glandularum rotundis prodiit liquor pellucidus viscidiusculus; erant quædam magnitudine seminis milij, per microscopium inspectæ transparebant ac instar margaritarum splendebant. Jejunum & portio ilei rubebant: in medio arearum glandulo-

dulo-

duosarum manifeste aderat superficiali erosio. Venæ capillares intus conspectissimæ erant, ut & valvulæ *Kerkeringiana*. Mirum unde chylus in lacteis, cum intestina vacua essent tum obfamem perpeffam, tum ob *mercurii* vim purgantem? Una mucos à *mercurio* allecto? Inter tunicam fibrosam & nerveam in gula manifestæ conspiciantur glandulæ. In vena cava à capite descendente & ab hepate ascendente ad cor sanguis in tenacem grumum concretus & splendide innigrescens erat, ut ceu culter ex vagina extrahi posset.

Hist. II.

CANEM majorem, pellem, Tigridis instar, pilis nigris guttatim conspersam habentem, cum *Exc. D. D. Heinrico Scretæ* plurimis diebus quotidie bis unguento ex pinguedine suilla & *mercurio* vivo parato, in capite, per totum dorsum, sub axillis & in inguinibus ubi depiliserat & ubi majora vasa sanguifera excurrunt, inungendum curavimus; sc. à 3dec. 1677 ad 25dec. circa 11dec. aliquantulum salivare coepit, brevi tamen salivatio substitit: d. 15dec. in occipite non procul à vertice, tumor nattæ similis emerfit, ab attactu dolens. Ubicumque locum inunctum attingere valuit litum *mercurialem* lambendo abligurivit. Toto hoc tempore nunc in aëre aprico pluvio, nivolo aut gelido, nunc in hypocausto versabatur: semper vegetus mansit, hinc inde cucurrit: comedit: non magis quam ante inunctionem purgabatur: ultimis diebus ligna & ossa adhuc rodebat, non tamen tam diu ac antea consueverat: subinde tamen dentibus stridebat; aliquando ceu baculo percussus vociferabatur subito: abdomen quandoque tumidius apparebat. A. 26. dec. ad 2. Januar. 1678. postquam inunctiones intermittebantur, symptomata hæc cessarunt nisi quod adhuc dentibus strideret d. 2. Januar. manæ

mercurij vivi libram dimidiam cum quatuor unciis pinguedinis suillæ devoravit, atque ita lambendo patinam exterfit, ut vix paucula granula *mercurij* superessent. Ab hac *mercurij vivi* portione devorata nulla actio vel minimum læsa fuit: nec quicquam in excrementis p.n. animadversum fuit: imo inde magis famelicus reddebarur.

D. 3. Januar. 1678. mane hora 8. *Mercurij sublimati* drachmam cum mica panis in bolum redactam dedimus, præsentibus *Exc.D.D. Screta*, *D.D. Joh. Conrado Brunnero* & *D. Lic. Scerpsio Durlaccensi*. Vix quadrante horæ elapso magno nixu vomere cepit; primum mucum crassissimum tenacissimum, spumeum idque parvis intervallis novies. Prima vice frustulum panis crustaceum sine bolo ejecit, nec in tot vicibus ullum boli vestigium in vomitu rejectis animadvertere potuimus. Circa horam 9. decima vice mucum priori similem primò cruore tinctum, postea adhuc sexies, sed longioribus intervallis & magis magisque cruentum & ultima vice atro rubescentem evomuit: vomitu rejecta semper copiosa erant. Post quemlibet Vomitum secessum, ubi ceu à magno labore fessus quiesceret, quæsit; inde non recessit nec pedibus conculcatus locum mutavit, donec ipsum irritamen internum denuo sollicitaret & quasi experge faceret: tunc enim in pedes surrexit, unum alterumve angulum elegit, ubi ventriculum vomituriens exoneraret. Vomitum præcessit aliquoties pulsus quidam sonorus in hypochondriis, mox capite demisso, rictu amplo, os aperuit & tanta vi, quasi omnibus nervis intentis, mucum egressit ac si ventriculum & omnia intestina ejecturus esset. Aliquoties quoque antequam cruenta vomuit, alvum solvit; primæ faeces erant pinguedo suilla pridie comesta, cui *mercurius vivus* permixtus conspici poterat, postea pultaceæ, etiam crassiores & in scibala coactæ, quibus quoque ꝑ *vivus* & pili inerant. Circa 6. Vespertinam excrevit. faeces cruentas, postea nigras & piceas: bolus *mercurio sublimato*

lãmato infarctus nusquam comparuit. Post 6. horam per scalam tractus ultro stabulum petiit, & pluribus passibus citra nutationem incessit: circa 9. placide decubuit ac si dormiret. Toto hoc temporis intervallo nunquam convellebatur. Dum pransimus erupit, an è fonte biberit, rescire non potuimus: repertus in stabulo stramini quietus incubuit & compulsus ad primam stationem rediit. Omnia oblata fastidiit.

D. 4. Januar. mane hora 6. mortuum in stabulo adhuc calentem, artubus flaccidis, plane non rigidis, invenimus.

In cavitate pectoris nullum sanguinem extravasatum reperimus. Pulmones inflati erant, rubicundiores debito, maxime in latere dextro: in limbis illorum extremis ramuli sanguine turgidi conspicui: ibi quoque apparuit macula quædam nigra inæqualis, citra tumorem, aut duritiem, dimidio bazio angustior. Cordis dexter ventriculus & auricula, vena cava ascendens, descendens, azygos & inter costales à sanguine distentissimæ erant: in sinistro quoque ventriculo & auricula multum sanguinis aderat, minus tamen quam in dextro: in aorta paucus sanguis occurrit. Sanguis neque in ventriculis neque in vasis majoribus & minoribus neque ullibi coaluit nec vel minimus grumulus inventus fuit. Ductus thoracicus & chyli receptaculum lymphæ cruenta plena erant. Aperto abdomine plurimum sanguinis extravasati inter hepar & ventriculum in hypochondrio sinistro, ut & intra duplicaturam omenti circa ventriculum invenimus. Ventriculus & intestina plena & distenta, non tamen valde inflata erant: foras atrox rubescens, in paucis locis minus rubicunda apparuerunt: cæcum solito non multum majus fuit: rectum verò valdè turgidum & nihilominus fulcis rectis profundisque præditum. In reliquo cavo abdominis nullus cruor extravasatus videbatur. Venæ mesentericæ & porta sanguine admodum distentæ fuerunt. Vesica vacua & corrugata: Pancreas rubicundius solito: Lien atrox, rubescens:

Pp 3

renes

renes naturali colore tincti. Gula intus rubicunda & inflammata. Ventriculus, mucro eruento spumoso viscido plenus: similis mucus in toto reliquo intestinorum ductu conspiciebatur: in caeco faeces pultaceae flavae cum pilis: in recto faeces pice nigriores & tenaces, nulla scibala, nulla vestigia *mercurij vivi aut sublimati* apparebant. Contentis sublatis ventriculus intus undique rubicundus & inflammatus, excepto antro pylori, videbatur: intestina à pyloro ad imum intestini recti itidem inflammata erant, minus tamen areolae glandularum rubebant. Ab lata tunica fibrosa gulae & ventriculi: inter illam & tunicam nerveam, sanguinem grumosum, extravasatum in plurimis locis reperi, ut & in plerisque intestinis inter has tunicas. In ventriculo & intestinis quoque crustacea rubebat, alicubi etiam abrasa, vel potius erosa, sed non penitus erat. Ventriculo & intestinis aliquandiu aqua maceratis crustacea facile abscedebat: nervea, quamvis per totum ventriculum & in intestinis inflammata esset, nullibi tamen exulcerata, aut erosa conspici potuit. Antrum pylori & areolarum ambitus ab inflammatione immunes erant. Intra Cranium nihil p. n. aut insuetum visum fuit, nisi quod vasa sanguifera & sinus quoque sanguine turgent.

Historia III.

Ex Communicatione *Exc. D. D. Sigmundi
Königs Physici Bernensis.*

NON ita pridem Puer annos duos cum dimidio natus, hora quinta vespertina clanculum officinam Aurifabri subintrans, *Mercurij sublimati* grana circiter octo inglutiit, unde mox tormina saeva, ventris inflatio & salivatio excitabantur. Mox

Exc.

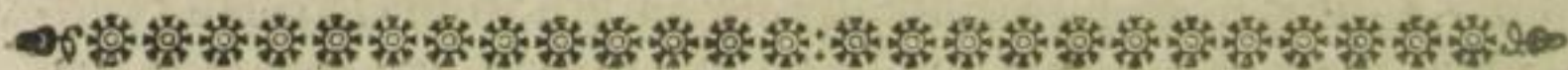
Exc. D. D. König. vocatus protinus dedit Syrup. Emeticum cum succ. cydon. paratum : vomitu peracto, large ipsi lac caprinum cui mucilaginem sem. Psyllij permiscuit, potandum propinavit. Inflatio & tormina brevi cessarunt ac noctu dormivit. Post 14. dies, Phthisis periculum imminens declinavit potu lactis capri- ni cum sem. cydon. & malvæ cocti : nec hactenus quicquam ad- versi passus est.

Historia IV.

CAtellæ nondum menstruæ d. 27. dec. 1675. cum *Exc. D. D. Heinrico Scretæ* horâ II. antimeridianâ dedi *mercurij dulcis* drachmam dimidiam : non diu postea fæces liquidas, pultaceas, pallide flavescentes excrevit. Horâ I. pomeridianâ siticulosa erat : lingebat manum ad mortam lingua propè exsucca ; lac ori instillatum avide deglutiit : seu siticulosa, seu à *ꝑ dulci* dolens voce admodum submissâ vagiit : vegetior tamen perstitit catella illâ cui nuper *magister Gialappæ* intrusimus. Lac non evo- mit. Post 2. horâ pomeridianâ thoracem in sinistro latere in- cidi ; pulmones ex amplo vulnere, etiam costis digito diductis, aëre pleni prorumpabant in inspiratione, nullo vacui metu, cum vulnus admodum patulum esset. Vulnere in abdomine fa- cto ventriculus distentissimus erupit, circa medium constringe- batur, corrugabatur indeque antè & in fundo inæqualis & quasi anfractuosus reddebatur sensimque parvus admodum e- vasit : gula distendebatur, nunquam tamen vomuit. Intestina lentissime movebantur. Dum pectus in dextro latere adhuc in- tegrum erat, subinde adhuc vagiit fortiterque respiravit : ablato sterno nihilominus in inspiratione adhuc sursum costæ tolle- bantur : ubi verò diaphragma costis annectebatur illæ adduce- bantur & pectus inferius fiebat angustius. Diaphragma in inspi- ratione

ratione planum, in expiratione convexum reddebatur. Cor subinde in motu substitit: inflato ductu thoracico & hinc corde ventriculis, auriculis & vasis coronariis valide rursus cor movebatur, imò ante quartam exemptis ventriculo, intestinis, hepate, liene non sine largissima hæmorrhagia & detruncato capite cordis totius motus perstitit ad hor. 5. usque: auriculæ verò dextræ motus spontaneus fiebat adhuc hor. 8. noctis: ante 10. noctis irritata aliquoties rursus movebatur. Ventriculus prope omnino vacuus erat, nihilque præter ☿ *dulcem* grumulis involutum, aliosque grumulos lactis sinceros continuit: nulla prorsus inflammatio apparuit. Intestina quoque fere vacua erant; subinde in illis mucus paucus flavas, condensatus & aliquot vermes mortui occurrerunt: cœcum paucum humorem turbidum flavum, & rectum fæces atro flavescens tenacissimas, quibus grumuli cum ☿ *dulci* permixtæ erant, continuerunt: Nullibi nec circa areolas inflammata apparuerunt. Ex quibus conclusimus *Mercurium dulcem* minus ventriculo & intestinis infestum esse, quam *Mag. Gialappe*; minusque ferociisse quam illud in alia castella fecerat.

Scholia.

I.

M*ercurius vivus* in cane Hist. II. plurimis diebus illitus & ubi attingere ore poterat abliguritus, & tandem libræ dimidiæ pondere cum pinguedine suilla devoratus, nullam salivationem effecit, forte ob pororum cutis & osculorum vasorum lacteorum, aut glandularum salivalium dispositionem aliam quam in hominibus existit: novi quendam bis *inunctionem mercurialem* admittentem, primum leviozem, postea auctâ *mercurii* dosi fortissimam, citra ullam salivæ promotionem, aut dentium vacilla-

cilla-

cillationem aut deglutiendi difficultatem sustinuisse, imo à diurna *Empl. de spermat. Ranar.* ☿ nec vel minimam immutationem in faucibus percepit, quamvis fronti & cubito impositum inveteratos dolores feliciter sustulerit; quod adscribendam glandularum subcutanearum aliarumque exsiccationi à sæpius repetita diætâ sudorifera. Alias aliquot memorare possem quibus salivatio facilimè à ☿ *sublimato* in lixivio contra scabiem decocto post unam alteramve artuum lotionem, aut post inunctionem paucò ☿ *vivo pinguis permixto* factam brevi subsequatur: nuper cuidam alium lue ☿ affectum illinenti aphthæ cum larga incipiente salivatione in faucibus obortæ sunt: quibusdam etiam ☿ *dulcis* diutius detentus salivationem parat; unde à cautiorebus non nisi cum stimulo exhibetur: Puella Hist. III. grana octo assumpta ☿ *ij sublimati* paulò post salivam moverunt. Admiratione non caret *dimidiam libram* ☿ *vivi devorata* in cane Hist. II. nullum symptoma quod alicujus momenti esset excitasse, cum apud *Schenkium* ille Pharmacopeum & apud *Höchstetterum*, Parasitum ingurgitatus male mul-
tarit.

II.

Mercurius sublimatus quantum irritando ventriculum & intestina valeat, apparuit ex vomitu & alvi dejectione citâ post assumptionem in Hist. I. & II. & licet forte in Hist. I. frequens vomitus sectioni abdominis, ventriculi denudationi & frequenti tepidæ injectioni per gulam in ventriculum attribui posset, attamen soli ☿ adscribendum vehementissimum vomitum Historia II. docuit, cum brevi tempore novies mucum & postea sexies cruenta evomuerit: & ipsa mucii copia qualibet vice ejecta irritationem acerrimam ac ut *Cl. Kunkel.* loquitur l.c. gradu & quidem insigni *Arsenico* acriorem probat: quod etiam vomitus & dejectiones cruentæ & magna mucii cruenti in

Qq

ventri-

ventriculo & intestinis restans abundantia evincunt. Imo spicula *mercurij sublimati* prorsus ignea fuisse patet ex inflammatione & gangræna ventriculi & intestinorum canis in Hist. II. & intestinorum canis in Hist. I. quam quoque procul dubio in ventriculo fecisset, nisi aqua sæpius in ventriculum injecta mitigatus fuisset: cujusmodi particulis acribus, calidis & tantum non igneis & penetrantibus vesicantia prædita optimè statuit *Exc. D. D. Georg Balthas. Metzger P.P. Celeberrimus in Syllogo Thes. Chiriatric. V II. §. 6.* Hæ particulae propè igneæ per crustaceam tunicam ventriculi & intestinorum penetrantes primum extrema venarum capillamenta adusserunt, unde refluxu impedito inflammatio; postea quoque arteriarum combusserunt, unde affluxu vivifici succi prohibito gangræna subsecuta fuit: & procul dubio nisi crustacea tam porosa fuisset, & mucositate copiose transfudanti assueta, facilem transitum concessisset, in vesiculas sublata fuisset, non secus ac cutis vesicatoriis impositis. Iisdem particulis portionem crustaceæ sustulit in ventriculo canis Hist. II. quibus obstitit nervea ubique compage densiore prædita, unde neque in canibus Hist. I. & II. exulcerata inventa fuit: neutiquam verò crustaceam inflammaverunt, cum nulla vasa sanguifera ad illam pertingant & rubor potius vel sanguinis extravasati tincturæ vel transparentis nerveæ colori deferendus sit. Sanguis inter tunicam fibrosam & nerveam, ut & inter ventriculum & hepatis & in duplicatura omenti extravasatus fuit, non tam erosivis vasibus sanguiferis, quam ruptis ob violentissimos vomitus in Hist. II. Quamvis in hoc cane vomitum præcesserit pulsus sonorus in hypochondriis, & procul dubio diaphragma in nixu violentissimo cum pulmonibus vehementissime succussum fuerit, nullum tamen vas in pectore ruptum fuit: at pulmones præcipue in dextro latere rubicundiores, in extremis limbis vasa sanguifera conspectiora & macula rubra apparuit; nisi sanguinis circulationi interceptæ hæc adscribere velimus.

III. Fa-

III.

Fastidium canum in Hist. I. & II. soli mucos, non bili deferendum est, cum nulla ad ventriculum ascenderit, & cum carnes objectas fastidirent nihil nisi mucum evomuerint. Inflatio abdominis & ventriculi in Hist. I. & III. evenit ob copiam flatuum in ventriculo detentam utroque ejus orificio arte clauso, unde in cane Hist. I. exprimendus erat: Flatus producti tum à calore & fermento ventriculi, tum à sale sylvestri *mercurii*, ex copiosissimo mucos denuo ob φ ij irritationem continuam prolecto: unde explosis aut expressis flatibus, statim novi renascebantur. Cur nullæ convulsiones tantopere irritata membrana nervea ventriculi & intestinorum supervenerint? explicatu perdifficile mihi videtur, cum mitius his partibus afflictis aliquando præses systematis nervosi excandescat & hac ratione opitulari conetur. Puellus quidem convulsiones evitavit maturo auxilio ab *Exc. D. D. König.* propinato sc. syr. Emetic. cum succ. cydon. parato, cujusmodi antimoniato quendam à veneni sævitia liberatum tradit *Cl. Fabrit. Hildan. c. 4. Obs. 37.* & lacte cum mucil. sem. psyll. quæ ambo aculeos ignitos φ ij *sublimati* obtundunt & extinguunt. In cane Hist. I. injectiones aquæ calidæ in ventriculum forte convulsiones averterunt. At quomodo convulsiones canis Hist. II. penitus derelictus effugerit per obscurum est: certe toto die nihil convulsivi præter vomitum & pulsationem sonoram illum præcedentem ad horam 9. noctis in illo observatum fuit; num nocte ipsum affligerint nullo in dicio cognoscere potuimus & mane prorsus artubus flaccidis, non rigidis mortuus repertus fuit. Forte præses systematis nervosi non in auxilium raptus fuit, quia ventriculus validus hostem solum in principio excutere conatus est atque id plurimis nixibus ausus est; postea à tot laboribus dissipatis spiritibus animalibus præses ventriculo non amplius succurrere valuit: unde quoque

Qq 2

circa

circa vesperam vomere desiit. Verùm his nec mihi satis facio: res ardua repetita experimenta postulabit.

IV.

Canis Hist. II. Mortuus est non ob coagulationem sanguinis, cum nihil grumosa ullibi in ventriculis, auriculis & vasis inventum fuerit: nec ob defectum sanguinis cum ventriculi cordis, auriculæ, vasa, etiam in mesenterio & pectore plena adhuc fuerint: sed ob spirituum vitalium & animalium dissipationem à tot laboribus, quos vomitus crearunt, eorumque corruptionem à gangræna ventriculi & intestinorum, particulis pravis sanguini permixtis, nam receptaculum chyli & ductus thoracicus lymphæ cruenta implebantur. In cane quidam Hist. I. sanguis coagulatus in ventriculis & vasis repertus fuit, at tum demum postquam perfriguit: forte si citius fauciata fuissent vasa sanguinem fluidum stillassent.

V.

Mercurius dulcis in Hist. I V. quoque irritavit, at blande, unde solummodo per alvum egressit, lac avide deglutiit & procul dubio mortem evitasset, nisi aliter nostræ curiositati inservire catella coacta fuisset. Et omnino post mortem patuit *Mercurium dulcem* mitius irritare ventriculum, quam *Magisterium Gialappæ*, cum non tam pertinaciter ventriculi & intestinorum tunicis ad hæreat, nec inflammet ut hoc efficere solet & sæpe propterea torminum & Hypercatharsis autor existit, maximè si vis ejus non probe dilatetur.

Cap. XXII.

CAPVT XXII.

De Cicutæ Utilitate.

HActenus *Cicuta* maleficia memorata fuerunt, accusata fuit veneficii, quia duos pueros brevi interfecit & sex puellas gravissime affixit & pene neci dedit: infamis fuit propter Socratis mortem, quam illa intulisse traditur: aliis historiis virulentia ejus narrata fuit: ostensum fuit affinitatem aliquam habere cum aliis venenatis vegetabilibus & mineralibus, cum prope eadem symptomata excitarit: sc. cum *napello*, *cocculis* *nuce vomica* &c. Item *Antimonio*, *Arsenico* & *Mercurio*, & licet ad illorum vim deleteriam non pertigerit, sed aliquot gradibus inferior fuerit, nihilominus tamen ventriculum vehementer laceffisse ac principes partes in consensum rapuisse non sine detrimento totius, verum etsi *Cicuta*, *Napellus* venena sint, tamen ut scribit *Exc. Sennert. Pract. l. 6. p. 5. c. 2.* sunt rerum natalium species & à Deo creatæ, per se bonæ & ad Mundi perfectionem absolvendam & complendam pertinent, habentque ipsæ proculdubio etiam utiles nobis vires, sed quæ in hac mentis humanæ imbecillitate nobis ignotæ sunt. Occultas vires detegere in animo habuit *Exc. D. Georg. Hieronym. Welsch Curat. & observ. Exoteric. chil. 1. obs. 828.* ubi pollicetur arcana quorundam in gravissimis affectibus, multis experimentis nobilitata in *Ephemeridibus* suis aliquando, cum Deo, se patefacturum: Verum cum fatum *Virum optime de re Medica merentem* nobis eripuerit & triste sui desiderium post se apud omnes bonos reliquerit, verendum Arcana hæc recondita mansura, nisi Nobiles Hæredes aliquando manuscriptis ipsius superstitionibus posteritatem beent. In monumentis tum Veterum tum Recentiorum oc-

currunt Medicamenta aflumenda & foris applicanda, quorum quaedam *Cicuta* folia, radices, semina, succus aut decocta ingrediuntur. *Hippocr. de Natur. Muliebr. Sect. 28. §. 71. Edit. Lindan.* Inter potiones subditivas & purgatorias ponit *Cicuta* pugillum in aqua decoctum. Plures in illo loco enumerat, quæ nimium fluxum mensium vel lochiorum coërcent; adeo ut conjectura *Rodai* non multum valeat qui in *Theophrast. Hist. Plantar. l. 9. c. 17. p. m. 11. 46.* locum corruptum opinatur ac Venerandum senem κύμνον pro κώνιον scripsisse autumat: quamvis ipse hæsitare in l. c. videatur, dum *cicutam* diureticam atque ita purgatoriam, & cum *Dioscor.* refrigerantem atque ita nimium fluxum coërcentem innuit.

Galenum cicutæ decocto uti ad confectionem pilularum ex opio. sem. hyoscyam. myrrh. contra destillationes ejusque femine tribus medicamentis permixto contra destillationes, vocem interceptam, hæmorrhagiam pulmonum aliarumve partium, item laniationes ex l. 7. de *Comp. Medic. sec. Lac.* supra recensitum fuit: It. ex l. 10. de *Comp. Med. sec. Loc.* pastillis contra ulcera vesicæ. Id. l. 3. de *simpl. Med. Fac. c. 18.* Anum Atheniensem ἡς ἀπὸ τῆς μνημονεύουσιν, in scenam producit, quæ ab exigua cicutæ portione auspiciata, ad permagnam progressa est copiam, nullo detrimento. Hæc postmodum multis ansam dedit, ut crederint venenis quempiam assue fieri posse; quod etiam non tamen sine limitatione defendere ausus est *Zacut. Lusitan. Histor. Med. Princ. l. 5. p. m. 371.* qui propterea à *Caspar de Reyes* vapulat in *Campo Elys. Fucund. Quæst. l. 63. p. 816.* Quam bene, hoc loco non disceptabo. *Plin. H. N. l. 25. c. 13.* concisa sententia scribit *Cicuta* caulis & viridis estur à plerisque & in patinis; Cum in prægressis venenum pronunties & *Dalechamb. in notis* se quendam novisse esu cicutæ, apii hortensis specie incautum delusum ad extremum usque vitæ dementem factum, addat, locus iste ceu fallus, aut obscurus fuit præteritus. *Scaliger Exercitat. 152.*
retert

refert in Liguribus Taurinis Anserculos *cicuta* foliis devoratis illico exspirasse: Qua tamen in provincia vulgò ejus radices pro delicijs habeantur acetariis: addito etiam salubritatis elogio: urinas enim ciere valide admodum: addit quoque se elitasse saepe, sifari sapore; quæ loco *Pliniano* auctoritatem & lucem afferre videntur; cum alias per errorem folia comesta non solum ex *dalechampij*, sed etiam ex ipsius *Scaligeri* aliorumque plurimorum narratione, ut jam supra nemini, aut mortem, aut pessima symptomata effecerint. *Cl. Srobelbergerus in Descript. Gallia Polica. Med. s. 5. p. m. 267.* In Languedocia reliquaque Gallia Provinciali & Narbonensi *cicutas* etiam duorum pedum longitudinem habentes saepius è saxorum criptis erumpere vidit, humano generi noxam non inferentes; quoque Batavam *Cl. Bodeus* l. c. decantat: unde forte minore damno apud *Cl. Nic. Fontan. l. 1. Obs. 55.* Foemina Batava feliciter *cicuta* in acetariis sibi somnum conciliavit. *Renealm. Obs. 3. p. m. 4. cicuta* in umbra ficcatae scrupulos duos in vino horis duodecim infusos dedit, nulla sequente appetitus dejectione, nulla cardialgia: plus vero minxit meliusque habuit ab obstructione in gibba hepatis parte. Idem in simili morbo *rad. cicuta* drachmas duas in decocto dedit: cujus beneficio in sudorem solutus melius habuit. *Matthiolus in Diosc. l. 4. c. 74.* scribit constare *cicutam* in Italia non adeo exitialem esse unde forte *Cl. Paulus Zachias Quest. Med. Legat. l. 2. Ter. 2. Quest. 3. §. 14.* illam refert inter ea venena, quæ cum minore certitudine interimunt, annumeratque croco, lactucaæ atque ad necem inferendam unciam non sufficere opinatur, indeque suspicari non immerito licet veneficas, de quibus supra, *Aquettam* non ex *Cicuta* concinnasse. An Myrrhidem pro *cicuta* agnoverint nescio: videatur *Exc. Rhod. in nota 179. in Scribon. larg. Exc. D. Welsh. l. c.* Hæc quomodocunque se habeant, non excutio; at *Cicuta vera sive terrestri sive aquatica* nunquam fiderem, neque author essem ut intra corpus humanum admitteretur, cum plu-

rima

rima securiora existunt ad satis faciendum quibuslibet scopis in medendo præ *cicuta*. Et omnino *Cicutam terrestrem* in Italia quoque virulentam esse, præter recensita, hæc Historia docet, quam ab Exc. D.D. *Heinrico Köfferlin Prof. Med. in Acad. Friburg. Brisgoja optime merito* nuper accepi:

Anno 1657. Patavij ubi studiorum causa tunc commorabar, Uxor Bajuli cujusdam aliquot mensibus prægnans noctu ædes nostras accessit, rogavitque ut suppeditaretur remediolum aliquod contra tormina, quæ pateretur: Juebatur, ut sem. carvi in juscule decoctum epotaret: aliud remedii genus exspectare noluit, sed illa adhuc nocte convulsa obiit. Maritus mox adiit tribunal, quod publicæ sanitati præest, obtinuitque sepeliendi licentiam: cadaver propriis humeris imponit, solus ad templum S. Catharinæ deportat, tumulo injicit ac obruit sive quia noluit Uxoris cadaver inservire Anatomicis demonstrationibus, quæ tum publice fiebant, sive quia formidavit causam repentinae necis detectam iri à cultro Anatomico.

Postquam ex tribunali dicto Curatoribus Anatomia innotuit cadaver prægnantis sepultum fuisse, studiosi armata manu, sprete loci sanctitate, cadaver ex templo & sepulchro eripuerunt ac Theatro Anatomico intulerunt. Aperto abdomine statim profiliit ventriculus admodum turgens & extensus, variis striis & maculis ex flavo livescens depictus, quo colore quoque duodenum apparuit: Incisus ventriculus spiravit flatum olidum: continuit saburram ex viridi nigricantem, in qua observabantur particulae quaedam herbaceæ *cicutam* referentes. Interni parietes ventriculi ferme lividi erant. Patavij demonstrationes Anatomicae fieri solent adhuc mense Februario imo etiam Martio, quo tempore pauperculi, maxime tempore quadragesimæ varii generis herbas convasare iisque vesci solent, atque facile contingere potuit ut hæc misella cum aliis quoque *cicutam* abripuerit ac ferculis cœnæ destinatis immiscuerit, non secus ac

in l. sæ-

in l. sæpius c. *ex quadripart. Exc Sim. Paul.* factum fuit, quæ paulò post ingestionem tormina, & cum auxilia sprevisset, convulsiones & mortem attulerit. Ventriculi ingens distensio à flatibus utroque orificio arctè clauso fuisse testantur erumpentes olidi flatus: unde fortè torminum & convulsionum sævities: parietes intus lividi & foris striæ & maculæ ex flavo livescentes gangrænam produnt, quam procul dubio accersiverunt spicula *cicutæ* membranæ nerveæ ventriculi infestissima. *Exc. D. D. Frideric. Hoffmann. in Clave Pharmacop. Schröder. l. 4. f. 1. c. 109. cicutam* inter venena numerat: de *cicutaria* tamen, quæ innoxia creditur, refert; Hujus radices sive in cibis coctas sive crudas comestas, tanquam maximum arcanum, commendant in scorbuto: Verùm & hisce quosdam è medio fuisse sublatos, testatur experientia. Et hæc quoque monent sobriè & prudentissimè *cicutam* eique affines herbas, ceu medicamentum intus assumendum, suadendas esse. Non tamen negarim, tum ex his tum ex aliis venenatis creditis salutaria medicamenta parari posse, & male nobiscum actum fuisset, si non licuisset nobis, Febri malignâ ultra septennium his in oris grassante, medicamenta ex ♂ & ♀ parata exhibere; imò quàm plurimis hæc, præ aliis ex herbis & radicibus concinnatis, salutifera & sæpe *cicutam* opem tulisse, omnes qui hic medicinam facimus, experti sumus. Verùm non nego, tum hæc tum alia, quæ virulenta creduntur, in præparando peritam & strenuam manum postulare: deinde assensum præbeo *Exc. Sennert. Prax. lib. 6. p. 5. c. 2.* quosdam qui medicamenta per se venenata nimis incautè & temerè exhibent, eo non satis firmiter probare, quòd talia medicamenta innoxia sint, quia eo, quo exhibita fuerunt, die, vel sequentibus aliquot diebus nihil noceant; cum ab iis vitiosa dispositio corpori imprimi possit, quæ longo demum tempore se exserat.

Externus *Cicutæ* usus à multis Veteribus & Recentioribus traditur in variis affectibus. *Dioscorid. de Mat. Med. l. 4. c. 79.* scri-

Rr

bit

bit succum ex summitatibus & comis *Cicuta* expressum, priusquam femina siccescant, & sole condensatum multiplicis esse in medicina usus; misceri collyriis anodynis & illitu herpetas & Erysipelata restinguere: Herbam cum coma tritam testibus cataplastatis modo impositam opem ferre *ὀνειρώτοις*; genitalia effœta reddere, lac extinguere, mammaram incrementa in virginibus prohibere, testes *ἀπόφως* in pueris facere. Similia apud *Galen.* occurrunt: *de Remed. Facile Parabil.* semen cui vim adstringendi & repellendi tribuit, frontalibus in ophthalmia dolorifica admiscet. Utrumque alij Græci imitantur. *Plinius H.N. l. 25. c. 13.* Ad resolvenda medicamenta *succo cicuta* pro aqua uti tradit: sc. ad exsolvendam medicamentorum acrium vim usus est ejus aqua dissoluti, ut opij, prout *Dalec.* explicat. Insuper *Plin. l. c.* addit: Fit ex eo ad refrigerandum stomachum malagma: Præcipuus tamen ad cohibendas epiphoras æstivas, oculorum que dolores sedandos circumlitus: miscetur collyriis & alios omnes Rheumatismos cohibet: Folia quoque omnem tumorem doloremque & epiphoras sedant. Anaxilaus auctor est mammas à virginitate illitas, semper staturas. Quod certum est, lac puerperarum mammis imposita extinguit, Veneremque testibus circa pubertatem illita. *Cicuta* in his affectibus opem ferre, aut generandi potentiam extinguere, creditur refrigerando repellendo & spiritus suffocando: Verùm si attentius omnia expendantur, in iisdem affectibus vim suam resolvendo, attenuando & consumendo potius exferet, cum particulis calidis prædita sit, ut supra c. 3. & seq. probatam fuit: Et in similibus quotidie experimur, resolventia tutius foris adhiberi, nimium refrigerantibus & incrassantibus: Collyriis in ophthalmia camphora permiscetur, plurimorum calculo calida, utpote soboles, seu sal volatile cinamomi, inflammabilis & acris. Erysipelati topica incrassantia & impensè refrigerantia non semel partibus gangranam impresserunt, aut repulso humore mortem accelerarunt,

rarunt, ut non ita pridem epithemata in Erysipelate faciei cui-
dam phrenitidem, subsequente inevitabili moriendi necessitate:
attulerunt. Certè si tantopere refrigeraret, non omni tumori
& dolori, ut *Plinius* tradit, folia contusa *Cicutæ* conveniret. No-
strates matres Lac extinguunt foliis petroselini contusis, mam-
mis impositis, quòd sine noxa sit, nec tam malè cedit ut *Fœmi-
næ* apud *Cl. Borell. Cent. 2. obs. 3. à Cicutæ*. Atrophiam testiculo-
rum in tenera ætate à *Cicutæ* effectum potius adscriberem ni-
miæ filamentorum perviorum, ut & vasorum sanguiferorum in
illis exsiccationi, quàm sanguinis & spirituum congelationi,
quam consecuta potius fuisset harum partium sphacelus quàm
atrophila, aut si omnino sanguis aliusve humor tunc congela-
tus mansisset, crescente ætate & totius calore, gelu hoc sensim,
ut post hyemem ab æstivo calore etiam in hyperboreis regioni-
bus nix, colliquatum fuisset. Herpetica ulcera scimus feliciùs
coërceri aqua phagadænica ex calce viva & ☿ sublim. parata,
quàm nescio quibus ingrossantibus. Inter illa, quæ venerem ex-
stinguant, numerantur quoque calida, sc. ruta & similia, ut tali
vi præditum non necessariò frigidum statuendum sit. Frontali
suo *Galen.* addidit sem. *cicutæ*, verùm nescitur, an huic potius,
quàm cæteræ mixturæ, interceptionis effectus adscribendus sit:
facultas simplicis medicamento optimè cognoscetur, si solum
adhibebitur. Certè *Cels. l. 5. c. 6.* sem. *Cicutæ* inter med. simpl. ro-
dentia numerat, ut in plurimis Exemplaribus legitur: etiam inter
*Medicos Principes ex Heinr. Stephan. editione: Exc. D. J. Anton.
van der Linden, Galeni* fortè misertus, in sua recognitione *Celsi*
loco sem. *cicutæ* hîc sem. rutæ reposuit: num ex M. S. fide digno,
an ex conjectura? certò statuere nequeo; hoc tamen mihi pro-
babilius videtur, alias *Nic. Ror. in Comment. hujus loci & E. D. Joh.
Rhod. in not. 179. ad scribon. Larg.* non tantopere ad salvandam *Celsi*
authoritatem se torfissent. Quilibet seminis *Cicutæ* acrimoniam
vel solo gustu explorare posset, ut non necessum foret conjectu-

ris indulgere variasque lectiones fingere. Quomocunque verò *Cicuta* in prædictis affectibus vim suam exserat, an unquam hoc nomine à Recentioribus in usum vocata fuerit ignoro, nec sollicitè inquisivi, cum plerique Practici aliis medicamentis *Cicuta* non imbecillioribus, at minùs suspectis aut dubiis utantur. *Cl. Heurn. à Bra in Epist. ad Forest. l. 20. sub finem p. 308.* scribit in Affectu quibusdam familiis in Geldria & Westphaliæ familiari, Varen dicto, qui arthridis vaga esse nunc creditur, si unam aliquam in partem virus procumbat & abscessum excitet, is ut aperiatur, plantaginem cum sale in mortario contusam applicare, & abscessu rupto unguentum imponere, quod faciunt ex *rad. Cicutæ Aquaticæ* lino vel stuppa madida involutis, sub cineribus coctis, contusis & cum melle mixtis, ut à mellis dulcedine Vermes, qui causa doloris creduntur, alliciantur & à cicuta enecentur. Eodem cataplasmate chirurgos Ditmarsenses in simili casu uti legitur apud *Smet. Miscell. Med. l. 4. p. m. 240. In Epist. 10. Heurn. Wieri* seu potius *Fr. Joh. Wieri. Ditmarsenses cicutam aq.* vocant *Baden-dunct*: Germani *Wasser-schirling*: *Ib. Exc. D. Valent. Andr. de Varis seu de Arthritide vaga scorbutica c. 14.* eadem memorat, simulque optimè monet, medicamenta externa cum cautione adhibenda esse: non tamen existimo, *cicutam* hinc omittendam ceu repellens, cum calida sit, & ut suprâ ex *Dodon. Pempt. 2. l. 3. c. 12.* narratum, fistula ex caule *cicutæ* diu ore denta os & labia suâ acrimoniâ inflet. *Cl. Heurn. Meth. ad Prax. l. 2. cap. 10. de affect. Lienis calidis* obscure mentionem facit *Empl. ex succ. cicut. & Guñ. ammon.* adeò ut mirum non sit ipsius nomen à *Londinensibus in pharmacopæa* præteriri, qui explicatius tale tradunt ex succ. *Cicutæ* ℥iij. & *Guñ. Ammon. Acet. squill. añ. ℥iij.* confectum. Elegans quoque *Empl. de cicut.* in morbis spleneticis utile communicavit *Cl. Fabr. Hildan. in Epist. ad Croquerum* cum cautelis in parando non ubivis obviis. Huic non dissimile est *Exc. Schröderi Francofurti usuale Pharmacop. l. 2. cap. 53.*

cap. 53. n. 14. Utcunque *Heurn. l. 5.* Empl. suum de *Cicuta* in aff. calidus lienis commendet, non tamen illud solius refrigerationis causa adhibere me persuadet Gum. Ammoniacum additum: imò *D. Schroderus* apertè scribit F. F. obstructum aperire, durum emollire & ruborem inducere, qui effectus *cicuta* potius cujus pulo ꝑix & succ. ꝑ iij, quàm Gum. ꝑis. ceræ & olei tribuendi videntur, cùm alia Empl. ex gum. Ammon. cer. & ol. confecta hoc non faciant. & apertè succum *cicuta* inter splenetica calida recenset *Exc. Rolfinck Ord. & Meth. spec. l. 9. f. 3. cap. 8.*

CAP. XXIII. & Ultimum.

De Curatione post Cicutam assumptam.

Proximus fui inquirendo in vires *Cicuta tum aquatica tum terrestris*, ut invenirem indicationes certas & utiles ad debellandum hostem intra corpus admissum prope internecinum, nisi maturo auxilio succurratur. Rationibus & experimentis existimo me deprehendisse, *Cicutam calidam* & acrem esse, suisque aculeis membranam nerveam potissimum ventriculi feruisse, ac fibras ejus circulares, membranæ arctissimè fibrillis nerveis conjunctas, ad violentam constrictionem irritasse; tum ob vellicationis vehementiam, tum ob constrictionis atrocitatem, maximè circa orificia ventriculi, ubi nervi insigniores apparent, & Præsidentem systematis nervosi in furorem actum, unde convulsiones; & cor in consensum raptum fuisse; unde plurima mortis imago apparuerit, imò Pueri enecati fuerint, & Puellæ expulso hoste imminentem mortem vix evaserint. Ut hac de re certius, aut saltem verisimilius aliquid statuere possem

R r 3

sem

fem aliorum venenorum tum vegetabilium experimenta & observationes, tum Amicorum, tum proprias adjunxi, & quasi in subsidium vocavi, ex quibus didici propè eadem ratione ventriculum afflixisse, ac ferè eodem ordine symptomata produxisse. Retinui generale nomen acrimoniae, cum scirem & Alkalina, ut vocant, & acida tam volatitia quàm fixa, irritandi & vellicandi membranam nerveam vi valere, ac hos tumultus instituere posse, atque sufficere ratus sim, obtusâ cujuslibet veneni acrimoniâ & sublato hoste symptomata cessatura, ac hominem è præsentis vitæ periculo vindicatum iri. Tum *cicuta* tum alia ipsi similia rubificantibus, vesicatoriis, erodentibus & putrefacientibus affinia per me dici possunt, à quibus quoque non multum differre puto, quamvis in ventriculo & intestinis nunquam vesicas, rarò ulcera & crustas, rarissimè integrum sphacelum, ut in cute, producant; nam ita cum tunica crustacea comparatum est, ut non facilè, utcunque nervea impensè vellicetur, ab illa abscedat atque in vesicam attollatur; deinde semper humida est, ut etiam ferocissimorum venenorum aculeos aliquo modo obtundat, & continuè magna copia, maximè nervea valde irritata, novum humorem è massa sanguinea recipit, ut non rarò illa, imprimis si in minore quantitate assumpta fuerint, aut imbecilliora sint, superet.

Indicationes igitur erunt *cicutam* quantocytus ex ventriculo educendam, ejus acrimoniam infringendam, spiritus vitales consumptos a vehementia symptomatum instaurandos, aut ob motum sanguinis varium, vel interceptum oppressos excitandos, labem ventriculo vel intestinis impressam sive inflammationem, sive denudationem membranæ nerveæ, sive exulcerationem sit emendandam & vires laudabili victus ratione restituendas & conservandas esse. His sequenti methodo satis faciendum esse videtur.

Cicuta breviorè, tutiorè & certiorè via exturbabitur è ventri-

ventriculo, Vomitu concitato: per ambages longas purgantibus educeretur non sine periculo, dum afflicto ægro ob ventriculi cruciatus jam sævientes, nova afflictio adderetur, hoste ad intestina pulso, quibus non minùs infestus esset quàm ventriculo atque illorum quædam minùs ejus præsentiam tolerarent, utpote teneriora & ipsamet exquisitissimo sensu prædita. Idque ante omnium aliorum medicamentorum usum faciendum est, ne virulentia *cicuta* acuatur, ventriculus irritatus exasperetur, *cicuta*, aut fermentum stomachi illius succo imbutum ad intestina, & chylo permixtum ad massam sanguineam perveniat. Hoc suadere videtur *Diosc. de Alexipharm. cap. II. Καταρχὰς, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, διὰ τῶν ἐμέτων αὐτὸ χοιμίσμεθα.* Inter initia, uti in reliquis sc. Venenis, illam sc. *Cicutam* vomitu excutiemus. Cui assentitur quoque *Aet. Tetrab. 4. Serm. I. cap. 63.* Optimum quod occurrit in *Ardoyn. Sant. Tr. 3. cap. 62.* de curatione *cicuta* assumptæ, est, quod ex *Albucafi* exscripsit, festinanter vomitum movendum esse: cætera confusa sunt & fortè minùs tuta, maximè intempestivè in usum ductù. *Cl. Sennert. Pr. l. 6. p. 7. c. 6.* Alexipharmacis vomitorium præmittere jubet. *Fr. Joel. Oper. t. 2. l. 2. f. 1.* curationem symptomatum à *cicuta* factorum esse subitam revomitio-nem scribit.

Verùm cum *cicuta* intra ventriculum admis̃sa Epilepsiam producat, ut Pueris & Puellis evenit, atque aliis quoque contingere posset, vomitoria ex sententia *Nob. Ludov. Septal. Animadv. & Caut. Medic. l. 6. §. 50.* non tuta forent: Ita namque ille: *Cave ne in paroxysmo Epileptico vomitum provoces; vidi enim aliquos in invasione hoc tentantes, scriptorum quorundam autoritate ductos, precipitem in mortem duxisse: ex violento enim illo motu, magis repleto capite, ac concitatâ materiâ in capite existente, ad perfectam obstructionem faciendam, deducunt, unde apoplexia sequi solet.* *Cl. D. Frid. Hoffmann. Meth. Med. l. 1. c. 9.* quoque illa impro-

improbat, etiamsi epilepsia per consensum ventriculi fiat: & licet extra paroxysmum concedere videatur, vix tamen ex illorum mente exhiberi poterunt, cum, ut in his Pueris fiebat, paroxysmi vel continui sint, vel brevissimis intervallis invadant. Verum hæc tanti non sunt, ut Vomitoria prohibere possint; nam *Septalii* sententia quamlibet Epilepsiam periodicam respicere videtur, etiam illam cujus fomes intra cranium absconditus est; deinde niti videtur falsâ & jam à plurimis explosâ opinione, illam sc. oriri obstructis cerebri ventriculis, commotisque humoribus à violenta agitatione, etiam capitis, à vomitoriis facta, ventriculos cerebri penitus facilè obstrui, & apoplexiam accersiri: Præterea dum vomitoria ad *cicutam* ex ventriculo excutiendam exhibentur, non inveteratæ epilepsiæ, aut quæ altas radices egit, ac jam plurimis paroxysmis ægros defatigavit, sed recenti opponuntur: denique causam proximam & primariam è ventriculo eliminant, quâ sublatâ epileptici insultus protinus, aut paulò post imminuuntur, ac brevi penitus cessant. Atque hanc vomitoriorum in hoc casu necessitatem & fructum non solum ratio suadet, sed quoque experientia probat: *Catharinam* enim & *Mariam Maderin*, *Christinam Gräfin*, *Filiam Martini Mülleri* & *duas Filias Georgii Mureri* vomitus tum à præsentem mortem, tum ab insultibus epilepticis protinus vindicavit: dum Pueri, quibus vomitus, quamvis ad illum stimulabantur, non promotus fuit, ob vehementiam & diuturnitatem paroxysmorum epilepticorum extincti fuerunt, qui pocul dubio liberari potuissent à morte, si radicem *cicuta* excretio, quam natura moliebatur, vomitoriis facilitata ab artis medicæ perito tempestivè fuisset. Ipse *Santorellus AntiPrax. l. XXI. c. 10.* quem pro se *D. Hoffman. l. c.* allegat, huic sententiæ favet, ac sumpto per os veneno vomendum suadet, & paulò inferiùs tutiorem illorum usum dicit & magis commodum, quia promptius venenum extrudatur. Vomitus tempestivi *Arsenico* inglutito profuerunt duabus Puellis

Hist. I.

Hist. I. Puero Hist. II. duabus Puellis Hist. III. & IV. Puero Hist. VI. Puero & Puella Hist. X. Juveni ex *Fabr. Lync.* Hist. XII. It. *Mercurio sublimato* ingesto Hist. III. supra recensitis : & nemo non Practicorum susque deque habitis convulsionibus vomitoria commendat & si casus ferat, illa propinat post assumpta venena : atque usus docuit quo citius dabantur celeriore & firmiorem valetudinem restituisse : Si verò properatum fuit ad alexipharmaca, accelerabatur mors, ut Puella evenit Hist. VI. de *Arsenico* : aut morbus cum symptomatibus prolongabatur ut cuidam contigit apud *Nob. Timæum de Guldenslee Lib. 7. Med. Cas. 4.* qui post comestas rad. *Cicuta*, loco petroselini, cum bubula coctas, vinum absinthites bibit, unde cordis angustia, dyspnoea, vertigo tenebricosa, singultus aliquandiu mitigata, recruduerunt, accedentibus strangulationis metu & virium exsolutione : cui postea mox vomitum movit & alexipharmaca dedit, at non efficere potuit, quin ad tertium mensem cordis angustia & dyspnoea perdurarent. Cautè legendi & imitandi omnino videntur illi, qui promiscue alexipharmaca contra *cicuta* virulentiam coacervant atque ante evacuantium usum, seu nondum expulsa è ventriculo *cicuta*, exhibent : Vinum generosum plures suadent, inter quos est etiam *Scribon. Larg. c. 47. Santes Ardoyn. & alii*, ex quibus sua compilavit, cum tamen etiam ipso *Galen. l. 3. de Simpl. Med. Fac. c. 20. & Plin. Hist. Nat. l. 25. c. 13.* testibus cum vino pota citius enecet, & ut *Plinius* loquitur irremediabilis existimetur : putant quidem id fieri propterea quod *cicuta* virus citius ad vitalia cum vino abripiatur ; potius *cicuta* acrimoniam à vino generoso intendi, ut magis postea in membranam nerveam ventriculi ferociat, existimo ; quamvis non negem quoque celerius particulas, maxime si succus ejus in vino solvatur, quod veteres facere solebant, aut si radix vino maceretur, aut si jam radix in ventriculo emollita sit, cum vino ad massam sanguineam pervenire ac gravissima symptomata, præ-

Ss

ter con-

ter consueta, excitare. Agyrtæ ventriculo suo quæstum facientes, devoraturi turpis lucri causa venenum, non solum antequam illud ingerant, ventriculum & intestina contra ejus spicula muniunt unctuosis largiter epotis, sed quoque diverticula quærunt ac ventriculum vomitoriis exonerant, præmissis munimentis non fidentes. Non ita pridem audivi à fide dignis hujusmodi τοξινόφαγον, cum præter morem vomitum differre cogeretur, in utili Orvietano suo, cum abominabili & detestanda arte misere periisse ac meritam pœnam temeritatis luisse. Vomitoria ventriculum ad *cicutæ* expulsionem adjuvantia, non necessum est, ut fortiter irritent & stimulent, cum jam alias ad constrictionem à *cicuta* pellectus sit. *Aet. & Albucas. l. c.* Aquam & oleum suadent: si tepida & larga manu, iteratis haustibus, plenis buccis ingerantur, viæ magis laxantur, vomitus citius minoreque nixu sequitur, simulque quicquid *cicuta* in ventriculo superest quasi ejaculatur, nam pleno ventriculo, laxato stomacho, contractis etiam in medio ventriculi fibris circularibus leviculis, absque labore facilimeque vomitum in canibus & ranis fieri non semel vidi; nec semper ad hanc actionem absolvendam necessarium est, ut constrictionis exordium à pyloro ejusque antro, motu intestinorum peristaltico simili, fiat ac sensim progrediat; quod non raro ventriculo prope vacuo vel ab humore, vel pharmaco irritato non nisi magno conatu, diaphragmatis vibratione in subsidium veniente, evenire solet. Ad vomitum ciendum in hoc casu valent juscula pingua, decoctum hordei cum oleo simplici, ut non opus sit oleum irinum permiscere, aqua tepida cum butyro, lac cum oleo & butyro, sincerum aut aqua dilutum: Cerevisia cum ol. & butyro. Oleum amygd. d. rec. sine igne expressum haustus suaviores reddit: ol. lini & nucis per se nauseabunda sunt, commodius ad vomitum facilitandum aquæ tepidæ, lacti decocto hordei, cerevisiæ aut jusculis ejus
cunque

cunque generis permiscetur : quæ una opera *cicuta* acrimoniam demulcent & obtundunt.

Hauritibus istam diu pergendam donec omnis *cicuta* è ventriculo pulsa sit : admisceri possunt sc. singulis libris oxym. f. ℥ij. Oxymell. squill. ℥is : aut El. Diasar. Fern. ℥ij vel ℥iij. si tempus concedatur, nec ob symptomatum ferociam festinandum sit, cum aqua aut cerevisia coqui possunt rad. asar. beton. cucumer. summitat. aut cortic. virides sambuc. aneth. Fl. genist. persicor. sem. aneth. atripl. aliaque hujus generis. Fortiora non necessaria quoque sunt propterea, quia vomitus prompte sequitur, si modo opera detur, ut fibræ circulares gulæ & stomachi motui fibrarum circularium ventriculi inverso non resistent : quod facile impetratur, si solummodo aliquid deglutiendum infundatur, unde theriaca aceto soluta, quinque puellis vomitum movit, quæ alias enormem vomitum compescere solet : idem fecissent quævis alia potulenta, dum fibras gulæ & stomachi aliquo modo relaxant, lubentiusque impulsui motuique ventriculi inverso cedunt, adeo ut non necessum fuerit Patri Christinae Infusum tabacci arripere : ea tamen laus tabacco debetur quod appetitum huic puellæ, repararit omnesque molestias sustulerit, tota nocte dormiverit & mane læta sanaque surrexerit. Si verò ventriculus his in expellendo adjutus voto non respondeat, & vomitus tardetur, ad fortiora vomitoria recurrendum esset ac præmissis liquoribus supra dictis tunc demum stimulari posset ulterius, Oxymell. Helleborat. Gesn. ℥j vel ℥is Oxysachar. Emet. ℥s vel ℥vj. Gilla Theoph. ℥j aut simili cum jusculo aut alio liquore. *Exc. D. König. in Hist. 3. de ☿ Oxysach. emet. puello cum fructu dedit, cum alias ☿ sublim. per se fortissimum irritans sit : Fabr. Hild. † niata profuisse memorat. Cl. Beverovic. in The-saur: de Sanit. conserv. l. 3. c. 20. scribit Feli à devorato arsenico pessime habenti frustulum tabacci cum cibo intrusum fuisse, unde vomitu excitato viva manserit.*

Ss 2

Si verò

Si verò propter Epilepsiam à *cicuta* excitatam diutius continuantem, aut brevissimis intervallis paroxysmis increbescentibus evacuationem seu expulsionem ex ventriculo moliri non liceat, Praeses systematis nervosi à tumultibus istis avertendus & aberrans in viam reducendus erit, illis quæ in paroxysmis epilepticis & hysterica suffocatione vulgò dicta adhiberi solent: qualia sunt quæ sensus veluti sopitos expergefaciunt. Naribus admoveantur acrimoniam aliquam spirantia, ex herb. satirejæ, puleg. ruta, majoran, hyssop. flor. lavend. ruta, sem. angelic. levistic. sinap. bacc. Laur. Juniper. piper. caryophill. Assa foetid. castor. & similibus parata, in nodulum ligata ac aceto aut vino madefacta: Balsam. & ol. succin. rut. Præstans ad hanc expergefactionem est spir. salis Armon. Urinos. quem *Exc. D. D. Sylv* semper secum gestasse ajunt, ut in repentinis hujusmodi casibus ad manum esset. Hujusmodi topica naribus quidem propè admoveo, ne utiquam verò illis nares inungo, aut profundius indo, cum cessante paroxysmo illita, aut intrusa diu postea illis molestissima didicerim. Ancilla quædam ante aliquot annos ab hysterica convulsione rigida instar Ichidij humi prostrata jacuit, absque ullo respirationis superstitis indicio, arctissime dentibus constrictis, artubus prorsus inflexibilibus: frustra pila historica in pharmacopolio nostro prostans ex assa foetid. castor. sem. rut. angel. ol. succin. & tereb. pomp. confecta, naribus admovebatur; frustra corij & succini fumus naribus immittebatur; à frictionibus, vellicationibus, compressione digitorum fortissima non magis movebatur, quàm sine vita truncus: tandem incendi cremias sulphuratas, & dum fumum in nares adigo atque levicule labium ardente cremia attingo, suspirium edidit ac paulò post respirationem ac mentem recuperavit, & congruis medicamentis assumptis plene convaluit. Alias quoque comperi paroxysmos epilepticos brevi finiri vel mitigari, ut aquæ anti, epilepticae intundi possent, explicatis digitis, imprimis pollicibus, à
robusto

robusto & cordato, sive Præses sua sponte ad saniora consilia jam proclivis, sive hac ratione invitatus fuerit. Dum hæc tentantur, ano suppositoria acria intrudantur ex sale gemmæ, alumine fuso, sapone, aut si tantum temporis concedatur ex spec. Logad. el. Hier. picr. Galen. sale cum mell. coct. Paretur quoque Clyster acris, quales *Scribon. Larg. de compos. Med. cap. 47.* adhibendos *cicuta* comesta monet; properè parari possent ex aqua, melle, pauxillo olei vel butyri & sale copiosiore quam vulgariibus clysteribus immisceri solet: non semel experientia didici, sal, citra ullum purgans, liquoribus permixtum tam potenter alvum movisse, quam ullum aliud purgans, exceptis colocynthide, quæ tormina sæva, & croco metallorum, qui diras convulsiones simul pepererunt. Si *cicuta* virulentia moram permittat, in aqua herb. cephalicæ cum herb. & sem. flatus discutientibus coqui ac colaturæ Bened. laxat. pro Clystere addi possiet, cum aliis, quæ utilia censebuntur. Suppositoria & clysteres motum peristalticum intestinorum sursum vergentem, deorsum proliciunt, unaque opera efficiunt ut minus arcte ventriculi fibræ circulares constringantur: non semel observavi in vivorum sectione & in foemina cui ab annis intestini portio extra abdomen nuda propendebat, intestinorum motum sursum deorsumque tendisse, prout vel in parte superna, vel inferna, etiam levicula illa pupugi stilo quodam, citra vulneris inflictionem. Dum hæc peraguntur opera danda quoque est, ut dentes à se invicem diducantur, tum ut facilius spirent, tum ne suffocentur ab illis quæ à ventriculo ad fauces trusa fuerunt, quod ebrioso cuidam evenisse novi, qui in rheda mortuus repertus fuit ore & faucibus sordium plenissimis. Id manibus facilè paroxysmo declinante fieri potest, ut non opus sit clavibus, aliisve ferramentis os effringere: apertum teneatur dentibus ligno tenaci, aut bacillo glycyrrhizæ interposito, aut instrumento dilatatorio cum cochlea *Cl. D. D. Joh. Scultet. de picto in Armament. Chirurg. Tab. 9.*

Fig. 9. aut speculo oris delineato *Tab. 11. Fig. 4.* Utriusque utendi modum ante oculos ponit *Tab. 36. Fig. 6. & 7.* Specillo lingua & maxilla inferior deprimuntur infuriosis & attonitis, donec cibum & potum faucibus inditum sufficienter deglutiverint. Si itaque vomituriant, ut *Jacobus Maderus*, nihil tamen ejiciant, aut si deglutire nequeant, ut *Matthias Graff* propter arctissimam gulæ constrictionem dilatato ore *Cl. Sculteti* instrumento, aut depressa lingua & maxilla inferiore Hydrelæum tepidum siphone, cui cannula incurva adaptata sit, quæque ultra epiglottidem intrudi possit, injiciatur; quod hoc impulsu gulam, fibris circularibus laxatis, & stomachum perumpet, ac *cicutæ* exitum quem iam ventriculus molitur, parabit & facilitabit. Ad hoc opus commodum deprehendi siphonem æneum à *Cl. D. D. Graef* post *l. de Pancreate* depictum: stannei & argentei, maximè si lamina tenuior sit, facile atteruntur à dentibus, remotis instrumentis dilatatoriis, ut postea inutiles sint, ut evenit injectionibus istis in canibus tentatis. Vomitoriis supradictis pergendum, donec *cicutæ* omnis aut maximam partem ejecta sit, nullaque ejus in ventriculo superstitis signa supersint: si nullos ructus allii tetrum foetorem spirent, non angantur circa præcordia, nec valdè doleant; si esuriant ut *Christina Grafina* ad Alexipharmaca à Veteribus laudata progrediendum erit. Antequam tamen hoc fiat *Dioscor. de Alexipharm. cap. 11.* dejectiones faciendas monet, ut & illa quæ ad intestina descenderint, excernantur. Idem repetit *Aet. Tetr. 4. Serm. 1. cap. 23.* Verùm Puellæ sex non opus habebant amplius purgantibus postquam vomuerunt; nec forte necessarium est, cum aut pylorus *cicutæ* transitum non concedat, aut si forte aliquid *cicutæ* elapsum sit, clysteribus & suppositoriis supra dictis ad excretionem maturam dispositum sit: Si verò ex torminibus, ardore & inflatione ventris aliquid in intestinis de *cicutæ* hæsitet, iisdem suppositoriis & Clysteribus mitioribus & potius emollientibus ad exclusionem alliciendum erit. Si omnino

omnino purgantia exigantur, solummodo mitiora convenient
 sc. syr. ros. s. l. syr. viol. s. l. syr. de cichor. cum Rh. Elect. lenit.
 El. cathol. El. de tamarind. nullo modo autem danda potentius
 stimulantia ex Gialapp. scammon. & similibus, neque usque adeo
 benè fiderem aloeticis.

Educta è ventriculo & intestinis *Cicuta* omni vel maxi-
 mam partem, *Dioscorid. de Alexipharm. cap. 11.* tum demum
 ὡς ἐπὶ μέγιστον Βοήθημα ἐπὶ τὴν ἀνεργασίαν ceu ad maximum &
 præsentissimum auxilium vini generosi potum deveniendum es-
 se monet. Eadem verbotenus *Aetius l. c.* in sua transtulit. *Pli-
 nius H. N. l. 25. c. 13.* Vini naturam excaleariam, priusquam
 perveniatur aut, ut alia M. S. habent perveniat ad vitalia, reme-
 dio esse dicit, præteritis evacuantibus. *Scribonius Larg. de Com-
 pos. Med. c. 34.* quoque vult adjuvari debere in initiis vino me-
 ro, subinde quam plurimo, caldo & perse & cum pipere & cum
 styrace potu ac clysteres demum vini meri & lactis inter positi
 potui subjungit. *Plinius* vinum excalearium commendat pro-
 cul dubio, quia *Cicutam* cum plurimis aliis frigefacientem cre-
 didit, idque non obscure dum sanguinem spissando succum ex
 femine paratum necare asserit. In eodem errore magna turba
 huc usque versata est, quæ calida eo solo nomine cum vino su-
 menda deprædicat. Verum cum multis rationibus & experimen-
 tis demonstratum sit *Cicutam* calidam esse, vinum alio modo
 quam calefaciendo juvabit: & credibilis mihi videtur vinum
 eliminata *cicuta* ex ventriculo ideo auxilium præstantissimum
 esse, quia citissimè spiritus ex afflictione vehementissima deper-
 ditos reparat, oppressos ob circulationem sanguinis, nunc im-
 peditam, nunc confusissimam, suscitatur atque hac ratione præ
 aliis vires instaurat. Vinum hæc efficacius præstabit admixtis
 ex *Dioscorid.* traditione l. c. absinthio, pipere item castoreo, ruta
 mentha, amomo, styrace, sem. urticæ rutæ, folus lauri, succ. la-
 serpitij: & si quæ alia sint hujus sortis à *Dioscoridis* sequacibus
 super

super addita. Antidoti magnæ Theriaca, Mithridatium, El. Orvietanum proderunt quatenus dissolvunt sanguinem & lympham ob conflictum post cicutam sumptam, circulari motu intercepto, alicubi stagnantes, ac propterea virium aliquam oppressionem & lassitudinem aliasve molestias post se relinquentes. Huc pertinent aquæ cordiales ex aq. borrag. bugloss. scabios. card. ben. angelic. cinam aliisque paratæ, add. conf. alk. conf. de hyacinth. ol. citr. d. lap. bez. margarit. oculis cancr. tab. man. Chr. perlat. similibusque paratæ. Item Tincturæ Bezoard. *Cl. Joh. Dan. Ludov. Cl. Joh. Michael.* aliæque sic duas Viduas comesta in cœna *Cicutaria*, altero die juvit circa meridiem hæc potio propinata & Aq. chærefol. card. bened. añ. ʒis Aq. Antid. Math. ʒs Theriac. Andr. vet. ʒij sal. C. C. volat. ʒs. Mixt. simpl. ʒs. syr. de scord. q. s. ad dulced. *in Digressione Febr. Exc. D. Sim. Paul. Cl. Fr. Joel.* Aq. juniper per descens. ʒv. commendat & postea Antidotos, aut pulv. gentian. ʒj: aut ol. angelic. d. gr. viij cum vino.

Hic non prætereundum videtur Consilium *Santorell. Antiprax. l. 21. c. 10.* qui postquam in prægressis sudorifera non improbavit, si venenum ad partes penitiores se se insinuavit; & prætulit veneno recenter sumpto pingua lac, oleum, butyrum & pingua quæque assumpta, subjungit demum *juvare aquam calidam potam & lac, quia habeant vim exstinguendi calorem, quem ut plurimum venena solent inferre.* Et huc quoque *Dioscorid. l. c. de Alexiph.* collimare videtur, nam Vinum, ceu præstantissimum auxilium, *μελαξὺ διασημαία* per intervalla dare jubet ac inter hæc interstitia lac Asininum aut vaccinum quod *Cl. Saracen. in not. ex Paulo* addit, potui datum profuturum ait. Eadem *Aet. l. c.* suis inseruit. *Scribon. l. c.* verba æque consideratu digna sunt; postquam enim in initiis subinde vino mero quam plurimum calido adjuvandos dixit, protinus huic sententiæ hæc adjungit *Atqui maxime prodest lac Asininum datum: si minus, sc. in promptu sit.*
vaccinum,

vaccinum, aut quodlibet. Dioscoridi alii quoque consentiunt, quos omnes his inferere non libet: quicumque demum sint, si Dioscoridis & Scribonij sententiæ ipsique veritati accedere velint, si unquam cicuta virus probe expendierint, aut si unquam agro qui cicutam inglutierit, adstiterint, deprehendent illâ vomitu rejectâ, & viribus à vino mero solo, aut aliis admixtis potentiore reddito, vel ab aquis cordialibus restauratis, labem seu ardorem quandoque inflammatorium ventriculi demulcendum & emendandum esse, quod lac optime præstat, quod ratione substantiæ butyrosæ demulcet, ratione seri abstergit & ratione caseosæ refrigerat & roborat. Lactis posteriores laudes ad hos effectus præstandos accomodas, ejusque differentias ex Gal. Dioscor. Arist. aliisque collectas atque rationibus confirmatas si quis plenius noscere aveat, consulat Nob. D. Melch. Sebiz. de Aliment. Facult. l. 3. c. 7. p. 751. & seq.

Illud tamen diligenter observandum puto, Lac non statim post vinum haustum bibendum, nec lacti potu protinus vinum super ingerendum, tum hunc ob errorem protinus lac grumesceret, unde novæ turbæ metuendæ forent, quas experiuntur illi, qui lactis potu podagram extirpare, aut mitigare annituntur. Ad ardorem ventriculi à cicuta impressa prodesse quoque juscula alterata herbis recentibus borrag. bugloss. portulac. endiv. flor. bellid. min. acetos. hispan. & similib. Bibant mane & vesperi duabus horis ante cœnam haustum ℥iiij vel ℥v. calide. Commode addi possent crem. hordei, quo nunc contra aff. hypochondriacam utuntur: paratur ex hordei mundati M. iij cum sufficiente quantitate aquæ fontanæ lento calore, donec in pulvem hordeum prorsus dissolvatur: colatur & exprimitur fortiter: quantum v. vel vj. cochlearia capiunt, jusculi alterati dosi permiscentur: quandoque butyri recentis drachmæ duæ vel tres admiscentur. Alia attemperantia & demulcentia ad ardorem &

Tr

super-

superficiariam inflammationem ventriculi auferendam suaderi possent, sc. decocta, julepi, electuaria, pulveres, tabellæ, aut si alia forma placeret aliter confecta medicamenta: Verum quoniam præcipue hic ventriculus à *cicuta* male mulctatus tractandus sit, atque omnia fere medicamenta stomachum lædant & mali, certè stomacho non usque adeo grati succi sint, ut *Asclepiades* apud *Cels. in Præfat. l. v. de medic.* loquitur, mallem potius omnem curam ad victus rationem, seu ad alimenta medicamentosa, ut nunc vocant, curam transferre quam medicamentis labem hanc emaculare, maximè apud illos quorum valetudinem antea neque desidia neque luxuria vitiavit, eoque magis quia multiplex ista medicina neque olim neque apud alias gentes necessaria, vix aliquot senectutis principia perducit, ut idem *Cels. in præfat. l. i. de Medic.* bene iudicat. Certe postquam sex istæ Puellæ omnem radicis *cicutæ* saburram evomuerunt, de medicamentis nec quidem cogitatum fuit: convaluerunt autem integre postquam ad consuetam victus rationem redierunt, vescebantur nimirum jusculis & pultibus ex lacte jusculis avenaceis, hordeaceis pisorum, ex pane primum in butyro frixo & aqua cocta; pastis farinaceis, raro pane aut ovis admixtis & in aqua elixis, rarius butyro conditis; brassica capitata & radicibus raparum muria conditis: Vix semel in septimana carnibus illisque suillis sale conditis & fumo conditis potiebantur: Potus erat aqua: vinum ab illarum mensis exulavit: delicias enim istas sibi Patres & subinde matres servabant. Cupedias æstimassent poma & pyra siccata, præ omnibus sacharatis, si illorum compotes aliquando fieri potuissent. Post demulcentia & attemperantia si ardor ventriculi permaneret, ægri una atque altera hora à pastu angerentur, neque ab anxietate ullæ induciæ darentur donec assumpta evomuisent, vix dubitandum esset de denudatione nimia antri pylori, imo non levis suspicio oboriretur exulcerationis alicujus, quæ neglecta in pessimæ

simæ

simæ notæ ulcus degeneraret, ut plerunque fit partibus nervosis exesis, maxime si continue ab humore superfluo madefiant. In hoc casu sine acrimonia siccantia salutaria præ aliis comperi: Ante aliquot annos Amicus quidam aphthis faucium, gulæ ipsiusque ventriculi aliquandiu affligebatur: vix alimenta mitissima ore ferebat, ægerrime deglutiebat, videbaturque bolo inglutito quasi ferrum candens per gulam traduci, atque cibo intra ventriculum admissio ardor quem alias continue sentiebat, summo opere augebatur. Suaseram tunc pulverem ex bolo armen. terr. sig. unic. foss. C. C. ust. sem. portulac. cum æquali pondere sachar. penid. mixtum, de quo sæpissime lingebat: porticnem hujus pulveris cum duabus partibus butyri permiscuit, & subinde frustulum nucis avellanæ magnitudine in ore liquatam deglutiit: quibus aliquandiu continuatis, ab aphthis liberatus fuit. Similia quoque ita afflicto ventriculo prodesse: addi illis insuper posset Pulv. Antihectic. Poterii probe à nitro mundatus. In magno ardore subinde lambere posset mucilaginem sem. cydon. malv. arboresc. rad. alth. consolid. major, cum aq. nymphæ, lactuc. borrag. aut simili extractam, addito pax. sachar, alb. Victus ratio sit ex cibis boni succi & facilis digestionis, quibus cum coqui possent herbæ recentes æstum attemperantes, quales sunt borrago, buglossa, acetosa Hisp. portulaca, semper vivum maj. fl. nymphæ, aut sanguinem depurantes quales sunt chære folium pimpinell. fl. bellid. min. nollem dum suspicio ulceris addesset cibos condire aromatibus, multò minus aceto, succ. citr. aut similibus acidioribus. Neque etiam vinum concederem: magis prodesse D^m. hord. cum passul. sem. anis. aut D^m. rad. Chin. fassafr. lign. visc. quern. Post comestam cicutam quidam motum commendant, verum quia hoc consilium falsa hypothese nititur, nempe à *cicuta* sanguinem congelatum motu incalescere ac dissolvi, unde *Crito Socratem* à loquutione fortiore prohibuit, ne

Tt 2

mor-

mortem tardaret motum non imperarem, eoque minus quia dum *cicuta* adhuc intra ventriculum hospitatur ita plerunque affliguntur, ut vix ad motum persuaderi possint; quia denique manifeste vires optime reparantur quiete, hoc præceptum diæticum non magni faciendum, nec ægros etiam à somno arcendos existimo; eoque magis quia omnibus puellis profuit: sola *Catharina Maderin* 24. horis in magno vitæ discrimine versabatur, quod tamen ipsum non plene somno adscribendum est, sed forte aliquibus radicis reliquiis in ventriculo tribuendum videtur, nam illis elapsis, *cicuta* subacta, postea optime habuit, nulla vigiliarum aut motus habita ratione.

Quomodo dyspnæa diuturna *cicuta* virulentia producta, pro ut ab *Exc. D. Timæo l. 7. cas. 4.* aut dementia itidem chronica à *Dalechampi not. ad Plin. H. N. l. 25. c. 13.* observata, aliive morbi diuturni curandi sint nolui his inferere, quia animus erat subitaneis affectibus à *cicuta* illatis medelam ostendere. Et affectus illi chronici peculiarem inquisitionem dispositionum præviarum, causæ proximæ & locorum affectorum postulant atque plerunque nullum commercium cum *cicuta* amplius habent. Morbi diuturnitas Medico Practico tempus & otium suppeditabunt accuratius omnia pensitandi, auxiliumque opportunum inveniendi. Curationum methodicarum propriarum exempla his generalibus subjicere decuisset & lubenter id fecissem, si, præter memoratos casus, ullus unquam hæcenus obvenisset: nullæ his in oris sunt Anus Athenienses, aut Fœminæ Batavæ quas libido *cicutâ* vescendi titillaret, five famis compefcendæ, five somni conciliandi causa. Rarissime & non nisi per errorem *cicuta* ingeritur & plerunque non nisi à prole rustica, adhuc rarius his in casibus opem medicam postulante, maxime in locis ab urbibus distitis, cujusmodi sunt ubi *cicuta* aliquis præventus est. Jam ab aliquo tempore captavi occasionem in brutis periculum faciendi:

di:

di : prout ausus sum ipsis cicutam , virulentiã ejus indagandæ
 causa, ingerere, verum hæctenus votis meis excidi : interea com-
 modam non negligam & siquid memorabile comperero
 illud publico non invidebo. Interea hæc
 de *Cicuta Aquatica* scripta suf-
 ficiant.

DEO TRIUNO

*Soli Optimo, Potentissimo & Sapientissimo sit
 Laus & Gloria in æternum.*

Tt 3 Viri

Viri Clariss.

D. Joh. Jacobi Harderi, Medici & Philosophi Basileensis.

Experimenta Succii cicutæ terrestris.

Cuniculis Brasiliensibus duobus præterito mens. Majo. ann. hujus 1679. de radice & foliis cicutæ sub meridiem comedendum tradidi, quæ primâ vice famelici avidè arripuerunt, mox autem acredine fortè hujus plantæ territi, ab eâdem destiterunt, hinc illam brassicæ involutam aliisq; herbis, quibus aliàs delectantur, obtuli, atq; ita haud parum foliorum cicutæ intrusi, id tamen observavi quod quoties vel tantillum eorum subolferunt, vel gustu deprehenderunt, rursus inter masticandum egerint: Unde succum recenter ex radice & foliis expressum, illis infudi, satis magnâ quantitate: Et quidem *ille* succo bibito, noluit comedere, sub vesperam se corrugavit, die insequente vertiginosus evasit, hincque vivere desiit: Postquam ipsum cultro subiecisssem, deprehendi ventriculû & intestina aliquomodo inflata, intus tamen nullo modo gangrænata vel corrosa: Viscera cœtera nullâ labe notabili erant affecta: Sanguis verò in cordis penetrabilibus fluidus extitit: Hic verò sospes mansit, dieque post exhibitum succum, gemellos peperit, quorum alter mox periit: Num aliqua à succo cicutæ etiam in hoc facta fuerit fibrarum nervosarum irritatio, quæ utero communicata, ipsum ad excretionem stimularit, cum foetus non omnimodo visi fuerint absoluti, vel etiam, num miasmata quædam sanguini confusa, foetus hauserit, hic non litigabo? donec ulterioribus experimentis plura edocear.

D.23.

D. 23. Julij præsentibus Clariss. & Præstantissimis Viris. D. Cand. Hardero Scafus. D. Christophoro Burckardo L. L. Studio, D. Dan. Zollkofero Sangallensi: *Φιλιάτρω* Vulpeculis duabus, alteri octodecim, alteri duodecim circiter septimanarum succi *Cicutæ*, ab *ζvj* ad *ζviij* infudi, quarum illa quieta perstitit, nullo dato doloris vel nausæ indicio, hæc verò junior, primùm valdè se concutiebat, vomituriebat, oculis torvis adstantes aspiciebat, omnia rodebat, & celeriter crebroque respirabat, nunquam tamen vel mingebat, vel alvum exonerabat, quin imò exantlato hoc paroxysmo, sibi rursus restituebatur, undè cum nullum alium viderem insequi effectum, licet per horam & ultra expectarim moræ impatiens, priori, quæ tranquilla plane jacuit, *ζβ* circiter *ϝ ij* sublimati in liquore exhibui, quo assumpto mox vivere desiit, utrum aliquid de hoc per asperam arteriam ad pulmones penetrârit, cum nulla signa convulsionum vel alia symptomata increbuerint, ignoro: Id vidimus, quod pulmones maculis atro livescentibus valdè fuerint conspurcati: Contrâ in ventriculo & intestinis præter succum *cicutæ* prius exhibitum, necri quidem reperimus: hinc alteri *εj* præter propter ejusd. *ϝ ij* sublimati cum carne commisti propinavimus quem avidè satis deglutiit; Ab initio quidem quasi hujus vim esset elusura videbatur, mox autem agitari & angiadque vomitum stimulari incepit, nullâ tamen subsequente materiâ vel liquidâ vel solidâ, diaphragma mirè concutiebatur, venter imus summopere inflabatur, & spuma præ ore fluctuabat multa: non tamen dejecit nec minxit, fortè quia minori copiam *ϝ ium* deglutierat, sed horâ circiter post exspiravit: In dissectâ notavimus ventriculum & intestina summopere distenta, bile hinc inde conspersa: Vesicula fellis cum vasculis suis tenuissimè inflata comparuit, omni ferè bile orba. Hepar plurimis maculis lividis dotatum: Ventriculus quo ad internam faciem intensè rubebat, tunicaque mucosa aliquantum abscedere incipiebat: Pulmones itidem valdè maculati:

culati:

culati: Sanguis in corde grumofus plurimus: Adhuc evidentius
 noxiæ suæ *ἐνεργείας τεκμήριον* ☿ ius idem minori dofi exhibitus,
 edidit in Cuniculo Brafilienfi, cujus inteflina tenuia ex atro ru-
 bebant: Tunicaque ventriculi mucofa, ferè omnino deterfa erat:
 Hepar cum pulmonibus infigniter maculatum, & veficula fellis
 itidem diftentiffima: Et quidem de ☿ ij in membranas nerveas
 & nervos aëtivitate, non puto effe quenquam, qui amplius dubi-
 tet: de Cicutæ verò terrefttris virulentiâ adhuc quifpiam hæere
 poffit: Quicquid fit licet concedatur, eam acrimoniam, idque
 virus ei non inefse, quod aquaticæ, negari tamen non poterit, &
 hanc particulis acribus & vellicantibus præditam effe, quod vel
 dicta fymptomata evincunt, in cuniculo altero, cujus tunica mu-
 cofa haud dubie non ita fortis erat, uti vulpeculæ quæ tamen o-
 mnem ftimulum effugere non potuit. Fortè etiam, fufficienti
 fi exhibeatur quantitate, fi non lethalia, faltem graviora
 fymptomata parere potis erit, quod in aliis adhuc
 animalibus, datâ occasione ex-
 plorabimus.

F I N I S.

INDEX RERVM
MEMORABILIVM.

A.

		<i>Antimonij effectus in cane robustiore</i>	
		249.	
A cidula Sylva hercynia,	p.14.	<i>Ejusdem dissectio.</i>	250
Aër in inspiratione ad cavitatem		<i>In catello projectio.</i>	253
pectoris penetrat.	p.175	<i>In foeminâ cachexia laborante.</i>	254
Alexipharmaca contra cicutam pro-		<i>Vitri Antimonii — effectus in viro</i>	29
sunt.	30 31	<i>annorum.</i>	256
Alexipharmaca post cicutam haustam		<i>Symptomatum subsequentium descri-</i>	
ab initio exhibere non adeo tutum		<i>ptio.</i>	258
	321.	<i>Illorum Cause.</i>	259
Amygdalarum amararum effectus in ci-		<i>Prognosis & cura</i>	261
coniâ femellâ.	235	<i>Responsio Authoris & Cl. Harderi ad</i>	
In columbo adultiori.	287	<i>precedentem historiam & curam.</i>	264
In columba.	239	<i>Antimonii crudi natura & effectus.</i>	271
In fele bimestri.	241	<i>Antimonii utilitates varia.</i>	272
In Gallo gallinaceo.	242	<i>Aquæ phagadenica descriptio.</i>	315
In fele bimulâ.	243	<i>Aquila Anatome 171 usq; ad</i>	384
Grandiori effætâ	ibid	<i>Archæus cur in cane vetulo non in furo-</i>	
item juniore.	244	<i>rem actus.</i>	152
In vulpeculâ novem septimanarum. ib.		<i>num semper consilio motus imperet.</i>	106
Amygdalæ amara, convulsiones univer-		<i>& 107.</i>	
sales non minus quàm cicutæ aqua-		<i>Architectus in cicutâ protrudit radices,</i>	
tica excitare possunt.	246	<i>caules, &c.</i>	73
Amygdalæ an excorticate mitius &		<i>Architectus in plantis non est accidēs</i>	76
tardius noceant quàm non excorti-		<i>Arsenicum non est minerale imperfe-</i>	
cate.	248	<i>ctius.</i>	289
Vitam quoq; eripuerunt non ob sangui-		<i>ex quibus confletur.</i>	290
nis coagulationem vel profusionem		<i>Salinum est.</i>	291
sed ob fibrarum cordis motum aboli-		<i>Periculosi usus est.</i>	292
tum.	248		

(V v(

Vene

INDEX

<i>Venenum est.</i>	293	<i>Cicuta qualitas secund. vet.</i>	17
<i>Qui virulentiam suam exerat ib. &</i>	<i>244</i>	<i>frigidity ejus, non apud omnes in</i>	
<i>Ejus particula sanguini permiscetur</i>	<i>295</i>	<i>confesso. 18. 19. calida est. 21. constat</i>	
<i>Lac ejus vim obtundit.</i>	<i>ibid.</i>	<i>partibus salinis sulphureis spirituosiss</i>	
<i>Arsenici contusi effectus in puello duo-</i>		<i>ibid. & 22.</i>	
<i>rum annorum.</i>	<i>274. & seq.</i>	<i>Cicuta odor monstrat calorem.</i>	<i>ibid.</i>
<i>In puellâ adultiore & media.</i>	<i>276</i>	<i>Cicuta, qui in fœminis cœcitatem in-</i>	
<i>Puelli dissectio.</i>	<i>Ibidem</i>	<i>duxerit.</i>	<i>31. 32.</i>
<i>An puellus duorum annorum ab Arsenico</i>		<i>Cicuta summum frigus rationibus &</i>	
<i>pulicula permixto, antea valetudi-</i>		<i>experientiâ refutatur.</i>	<i>35. 36</i>
<i>narius enecatus fuerit.</i>	<i>277</i>	<i>Cicuta succus tunicam membranofam</i>	
<i>Arsenici Crystallini cum mixtura fari-</i>		<i>vellicando cardialgiam parit.</i>	<i>81</i>
<i>na avenacea effectus in puero vegeto</i>		<i>Cicuta utilitas sec. varios.</i>	<i>84</i>
<i>& obeso.</i>	<i>280</i>	<i>Cicuta aquat. qualitatibus tangibilibus</i>	
<i>In duabus puellis.</i>	<i>281</i>	<i>egit.</i>	<i>107</i>
<i>In cane.</i>	<i>287 & 88</i>	<i>Variorum hujus effectuum in 7. subjectis.</i>	
<i>in puellâ phtiriasi laborante</i>	<i>289</i>	<i>ratio.</i>	<i>108. usq. ad 113</i>
<i>Avium carnivorarum tunica crustacea,</i>		<i>Cicuta terrestris virulentia.</i>	<i>312</i>
<i>densior est quàm in homine</i>	<i>174</i>	<i>in Italia.</i>	
<i>cur facillè vomant.</i>	<i>175.</i>	<i>Externus cicuta usus.</i>	<i>314</i>
B.		<i>à quibus qualitatibus procedat. ib. &</i>	<i>315</i>
<i>Brutorum anatomia utilissima sunt.</i>	<i>131</i>	<i>Cura post cicutam assumptam qui in-</i>	
<i>Butyrum ♀ ij commendatur.</i>	<i>292</i>	<i>stituenda.</i>	<i>317 & seq.</i>
C.		<i>Vomitu è ventriculo educenda.</i>	<i>319</i>
<i>Caloris extremorum causa.</i>	<i>51</i>	<i>Coagulum quod fit in febribus non a-</i>	
<i>Castratorum Historia.</i>	<i>100 & 101</i>	<i>gnoscit frigus. 53. à calidissimis ef-</i>	
<i>Cicutæ aquatica locus natalis.</i>	<i>pag. 1</i>	<i>ficitur.</i>	<i>54</i>
<i>Cicuta aquat. alia facie est vere, alia</i>		<i>In lupo non coagulatio aliqua sangui-</i>	
<i>astate &c.</i>	<i>2.</i>	<i>nis sed cordis enervatio mortis causa</i>	
<i>Ejus descriptio.</i>	<i>2. & seq.</i>	<i>existit.</i>	<i>183</i>
<i>Radic. caules flores.</i>	<i>ibid. & seq.</i>	<i>Coccularum in fele effectus 184. 85. & 96</i>	
<i>Ejusd. noxii effectus.</i>	<i>5. & seq.</i>	<i>etiologia symptom. p. 187. & seq.</i>	
<i>Cicutâ Athenienses usi.</i>	<i>15</i>	<i>vim habent vellicantem & roden-</i>	
<i>Cicuta aquat. spec.</i>	<i>ibid.</i>	<i>tem.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Cicut. aquat. Gesneri cum nostrâ con-</i>		<i>spasmoscient.</i>	<i>ibid.</i>
<i>gruit.</i>	<i>ibid.</i>	<i>earum effectus in cane venatico.</i>	<i>190</i>
			<i>191</i>

INDEX.

<i>In canicula.</i>	191	<i>Non tamen semper nervos circa ori-</i>	
<i>inest cocculis vis Helleboro albo si-</i>		<i>ginem irritant.</i>	<i>ibid.</i>
<i>milis.</i>		<i>Aquat. effectus in aquilâ.</i>	170
<i>In alio cane noxa.</i>	202. 203	<i>Cicuta varia utilitas.</i>	310. & seq.
<i>Consensus fibrarum & membranarum</i>		D.	
<i>nervosarum cum aliis aliarum par-</i>		<i>Danubij origo.</i>	1.
<i>tium.</i>	194	<i>Danubius non ab extremâ Hispaniâ de-</i>	
<i>Cordis cessatio à motu non semper ad</i>		<i>rivandus.</i>	10
<i>sanguinis aliquod vitium referenda.</i>	217.	<i>Dolores sæpè acutissimi absq; convulsio-</i>	
<i>Corona imperialis virulentia.</i>	33	<i>nibus sunt.</i>	123. 104
<i>hircum olet.</i>	<i>ibid.</i>	E.	
<i>Corona Imperialis effectus in cane.</i>	225	<i>Effectus cicute noxij, ferocia & caloris</i>	
<i>Illius Bulbus cicute virulentia non</i>		<i>ejus signa sunt.</i>	23. & seq.
<i>impar.</i>	226	<i>Empl. de cicutâ contra lienem ma-</i>	
<i>Croci metallorum, florum alborum &</i>		<i>gnum.</i>	84
<i>vitri & ij noxa.</i>	272	<i>Epilepsia excitari potest cerebro & co-</i>	
<i>Cicuta effectus in cane molosso.</i>	134	<i>rebello incolumi.</i>	97
<i>In cane juvenule.</i>	135. 136	<i>Extremorum frigus oritur ob sangui-</i>	
<i>Symptomatum in utroq; ratio.</i>	135.	<i>nem exhaustum.</i>	55
	137.	<i>Extrema frigent, ob motum cordis lan-</i>	
<i>Ejus effectus in cane vetulo.</i>	140. 141.	<i>guidiorem.</i>	56
	142.	<i>à variis causis oriundum.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Anatome</i>	<i>ibid. usq; ad</i>	F.	
<i>Aetiologia.</i>	p. 147	<i>Febres acutas non raro extremorum</i>	
<i>De manifestis cicut. qualitatibus te-</i>	148. 149. 150.	<i>frigus comitatur.</i>	45
<i>statur.</i>	151	<i>Exemplis confirmatur.</i>	46. 47
<i>Cicuta aquat. effectus in lupo.</i>	153	<i>In febribus malignis non semper coa-</i>	
<i>Symptomatum causa.</i>	56	<i>gulum sanguinis accusandum.</i>	52
<i>Cicut. terrestr. effectus in lupâ.</i>	157	<i>Fibra ventriculi & intestinorum nervi</i>	
<i>aqat. noxa in eâd.</i>	158. ad 161	<i>sunt.</i>	87
<i>Anatom. hujus descriptio, ib. ad p. 165</i>		<i>Vim se movendi retinent etiam mor-</i>	
<i>Anseres in gyrum agit.</i>	165	<i>tuo animali.</i>	89
<i>Cicuta terrestris calida est.</i>	166	<i>Cordis fibræ ctiam post mortem vim</i>	
<i>Cicuta particula massam sanguineam</i>		<i>se movendi non raro retinent.</i>	89
<i>& cerebrum subintrant.</i>	168		
		V u 2	Fibra

INDEX.

<p><i>Fibra contracta breviores evadunt.</i> 91
 <i>Dissecta rursus coalescunt.</i> ibid.
 <i>Modus quo fibra partium coassiciuntur.</i> 96
 <i>Frigus extremorum.</i> 40. non tollit particulas cicuta calidas & acres. 44.
 <i>Frigus enorme magis obstupescit, quam spasmodum inducit.</i> 38.</p> <p style="text-align: center;">G.</p> <p><i>Gialappa Magisterii effectus in catello.</i> 221. in cane semestri. 222
 <i>Gialappa non tantum irritandi sed & inflammandi vim habet.</i> 224. lumbricos latos expellit. ibid.
 <i>Glandulae intestinales.</i> 206. 207
 <i>Gutta serena curatio.</i> 127</p> <p style="text-align: center;">H.</p> <p><i>Hellebori albi effectus in catello.</i> 219
 <i>Helmontij duo principia ad nutritionem num sufficiant.</i> 74
 <i>Herbarum variarum cum cicuta prodeuntium historia.</i> 13
 <i>Historia variorum, quibus suspicio fuit venenum fuisse suggestum.</i> 284. 285. 286. 287.
 <i>Histor. Nicol. Fontan.</i> 38. 39. non patrocinator cicuta frigori. ib. & seq.
 <i>Humoribus facilis ad cerebrum via per ramos arteriosos.</i> 126
 <i>Hyoxyami noxa.</i> 230.
 <i>Illius natura vulgo frigida creditur, calidam tamen esse ex historia patet.</i> 233.</p> <p style="text-align: center;">I.</p> <p><i>Indicationes circa cicuta eliminatio-</i></p> | <p style="text-align: right;">nem observanda. 318
 <i>Fœmina infanticida historia Anat.</i> 113. usq. ad 125.
 <i>Obturato collo vesicula biliaria non statim sequitur icterus.</i> 176.</p> <p style="text-align: center;">L.</p> <p><i>Lac acrimoniam succi cicuta infringit.</i> 167.
 <i>Lapides rubedine cinnabarinâ.</i> 13
 <i>Litus mercurialis in cane tigride effectus</i> 299.
 <i>Lupi interiorum lustratio</i> 154. 155
 <i>Lupi sectio anatomica.</i> 179 & 180.
 <i>Lympha intra anfractus cerebri contenta cephalalgia causa.</i> 175
 <i>Vasis lymphatici D.D. Brunneri descriptio.</i> 201</p> <p style="text-align: center;">M.</p> <p><i>Macula livida in pulmonibus non semper sunt malignitatis indicia.</i> 128.
 <i>Aliorum mechanica fibrarum explicatio minus congrua.</i> 92
 <i>Mentis ab alienatio cicuta calorem probat.</i> 37
 <i>Mercurij sublimat. noxa in cane,</i> 296. 97. 98. cum iis qua in sectione observata sunt.
 <i>¶ ij vivi effectus.</i> 300
 <i>Subimati in cane eodem.</i> ib. & seq
 <i>In puero bimulo.</i> 302
 <i>¶ ij dulcis effectus in catello.</i> 303. & seq.
 <i>¶ ius dulcis mitior est magist. gial.</i> 308
 <i>Mineralia sylvæ nigra.</i> 14
 <i>Cordis motus, animalis à variis pathematis</i></p> |
|---|--|

INDEX.

<i>matris pervertitur.</i>	57.58.	<i>Plantarum Virtutes non prorsus occultae sunt.</i>	77
<i>Mortis Socratis anatomica descriptio</i>		<i>Pbellandrium non omnino cum cicuta aquat. convenit.</i>	15
<i>63.64,65. ad finem. cap.</i>		<i>Polypi cordis sanguinis distributionem impediunt.</i>	55
N.		<i>Prases systemati nervoso praefixus 101 non est voluntas.</i>	ibid.
<i>Napellus calidissimus, extremorum frigus efficit.</i>	49.5 ^o	<i>Nec appetitus sensitivus.</i>	ibid.
<i>Napelli in catello noxae. 176.177. in lup. 178.179.</i>		<i>Interdum universales convulsiones imperat.</i>	104
<i>Napellus calidus est, & acris.</i>	182	<i>Praesidis nervosi, existentia confirmatur.</i>	105.
<i>ejus virulentia.</i>	ibid.	Q.	
<i>Nervi alicubi ganglia adsciscunt. 88. in anseribus in lamellam osseam degenerant.</i>	ibid.	<i>Non omnia occultis qualitatibus adscribenda.</i>	71.72
<i>Nucis vomica effectus in catello. 194.195</i>		R.	
<i>In canicula.</i>	196.197	<i>Radicum pori non nutriuntur pura aqua.</i>	73
<i>Quae post mortem inventa. 198.199. in cane effectus. 203.204. in fele. 209</i>		<i>Respiratio cessare potest, quandoque superflite vita.</i>	169.
<i>Nucis vomica qualitates. 210. convulsivorum motuum causa est. 211. non per explosionem vel per quintam essentiam sanguini permixtam, sed per irritationem.</i>	213	S.	
<i>Pororum aptitudo ad nutritionem requiritur.</i>	74.75	<i>Salia acida coagulant.</i>	54
O.		<i>Salivationis post illitionem Φij impedita causa.</i>	304
<i>Oenantes Lobel. quae.</i>	15	<i>Sandaracha ac glasti indici noxij effectus.</i>	283
P.		<i>Sanguis indifferenter ad exteriora propellitur.</i>	51
<i>Ductus pancreatici abscissio citra nutritionis labem.</i>	202.205	<i>Sanguis admodum fluxilis haemorrhagia enormioris causa fuit.</i>	52
<i>Pancreatis succus ad Chylificationem & sanguificationem tantopere non necessarius: chylum tamen distribuere & perficere adjuvat.</i>	218	<i>Sapor cicuta acris. 22. caloris indicium.</i>	ibid. & 23.
<i>Particula, generi nervoso inimica, a cerebro abrepta, non semper epilepsiam efficiunt.</i>	99	<i>Sarcocoeles historia.</i>	101.102
		<i>Sensus contristatio in ventriculo non de</i>	(Vv) 3 <u>cicuta</u>

INDEX.

<i>cicutæ summo frigore testatur.</i> 36 <i>Serum à calore febrili spissius redditum sanguinem vix remorari potest.</i> 5 <i>Singultus nunc à diaphragmate, nunc à ventriculo circa stomachum affecto oritur.</i> 82.83 <i>Siphones qui in insultibus epilepticis commodissimi.</i> 326 <i>Socratis mors non fuit naturalis.</i> 62.63 <i>Solani vulgaris noxa occasione baccarum à pueris deglutitarum, illorumque curatio.</i> 226.227 <i>Solani furiosi effectus in puero decem annorum.</i> 227 <i>Solanum vulgare calidum esse patet, ex particulis ejus calidis & pungentibus.</i> 229 <i>Sopor profundus de cicutæ frigore testatur.</i> 38 <i>Spicula Ψij sublimati vehementia sunt.</i> 305.306. flatuum causa est. 307 <i>Spiritus theriacalis, D. D. Meyeri.</i> 30 <i>Spiritus vini extremorum frigus parit.</i> 50. <i>Spiritus Sal. armon. commendatur.</i> 324 <i>Stomachus & pylorus, quare acutioris sensus quam reliquis ventriculus.</i> 85 <i>Succus Cicutæ spiritus animales torpidos reddit.</i> 50 <i>Suffocatio uterina vulgò dicta non semper uteri vitio oboritur,</i> 24	<i>culi utroq; constricto.</i> 82 <i>Tumor continens substantiam polypesam.</i> 208 <i>Tunicæ mucosæ ventriculi usus.</i> 85 <i>Tunica glandulosa ventriculi glandulosa non est.</i> 129 V. <i>Vapores ab utero ascendentes satis obscuri.</i> 98 <i>Venena ante necem in extremis frigus excitant.</i> 48 <i>Venenum Socrati propinatum num. cicutæ fuerit, dubium est.</i> 60 <i>Venenorum actio.</i> 79 <i>Veneni varij sec. varios afficiendi modi</i> 130 & 216. <i>Vermium cucurbitinorum descriptio</i> 223 <i>Vertigo cicutam calidam & acrem evincit.</i> 37 <i>Liquor ventriculi unde suppeditetur.</i> 80 <i>Ventriculus movendi vi præditus.</i> 86.87 <i>adjuvatur ab influxu cerebri & cerebelli.</i> 90 <i>Ventriculi interna superficies summè sensilis.</i> 83. magis sensilis quam cutis ibid. <i>Ventriculi & intestinorum motus emortuo corde ac cerebro nullos spiritus suppeditante aliquandiu superstes manere potest.</i> 218 <i>Vinum qui eliminat à cicutâ juvet.</i> 327 <i>Num tutum sit vomitoria in epilepsiâ à cicutâ inductâ exhibere.</i> 319 & 320 <i>lenia conveniunt.</i> 322

F I N I S.

D. O. M. B.
 DISSERTATIO MEDICA
 De
THEE HELVETICO,
 Vom
Schweizer = Thee.

§. I.

Umanæ quædam est mentis imbecillitas, ut quæ rara sunt, aut è diffitis advehuntur angulis terræ, pluris semper æstimet, utcunque minus forsan utilia, quàm quæ ante pedes existunt, ac sine difficultate haberi possunt, prærogativâ quoque utilitatis sese magis commendantia. Adamanti, Saphyro, Rubino, Margaritis, similibusque aliis rebus minus obviis, tantum apud homines pretium nonnisi raritas sola conciliavit, ut alia præteream. Sed utinam hæc æstimandi consuetudo in civili tantum vitâ locum invenisset, neque in forum quoque Medicum transiisset! in quo nunc Plebeji aut Rustici Rusticæve interdum haud vulgaria amplius, & vili pretio venientia, utcunque aliàs magis efficacia, sed pretiosa potius & cara desiderant, postulantque sibi in morbis, quibus affliguntur, ordinanda atque exhibenda remedia, quibus si fortè præscriberes quindecim obolorum purgans, salubre
 A illud,

Qua rara cara sunt.

illud, bonum, & feliciter operans, succenserent tibi facile, credentes te ipsorum sanitatem prorsus vilipendere, neque curam illius tanti aestimare. Nimirum infixæ plurimorum animis ista hæret planè superstitiosa opinio, virtutem & efficaciam medicaminum pretii magnitudine aestimari debere, hincque effectu potentiora & excellentiora semper ea existere, quæ raritate non minus quàm caritate cætera antecellunt. Atque hæc causa est procul dubio potissima, ob quam remedia communia, euporista, domestica vili pretio venientia, apud multos à longo tempore vilescere cœperint: cùm enim v. gr. corpus esset purgandum, non sufficiebant amplius, quæ ex *Acaciæ, Violarum, Persicorum*, aut *Rosarum floribus*, non quæ ex *Hellebori nigr. Asari, Bryoniæ, vel Ebuli radicibus*, non quæ ex *Violarum seminibus*, aliisve inquilinis parabantur usûs tutissimi pharmaca, exiguo venalia; sed arcessenda fuerunt è diffitis oris longè pretiosiora, *Radices v. gr. Rhabbarbari, Turpethi, Ipecacuanhæ, vel similia alia*. Si fuit alterandum, quæ pulchrè & efficaciter operantur, jam inde à vetustissimâ ætate commendata, Remedia inquilina, nihilominus planè viluerunt, cùm eorum loco alia monstrarentur, ac afferrentur, ex orientalibus vel occidentalibus Indiis in Europam devectora nova planè Medicamina, prius incognita; hæc enim, utcunque sæpius adulterata, statim magnâ cùm aviditate, quia recentia erant ac rara, nec minus pretiosa, acceptabantur, inque usum multiplicem trahebantur.

Inquilina & euporista de spiciuntur.

Exotica exsoluntur.

Exemplis id illustratur.

Thé Indorum commemorantur.

II. Eminent autem inter hæc præter *Radices Ipecacuanhæ, Nisi, Pareiræ bravæ, Grana Coffeæ, Succolatam è granis Cacao, Cinamomo, Pipere & Saccharo fabricatam*, plurimaque alia, etiam exoticæ Fruticis Folia, *Thé* nomine apud *Sinenses* venientia, *Japonensibus* autem *Cha* vel *Teba*, & *Tartaris Tai* vel *Tizai* nuncupata, quorum Fruticem Pluckenetius in *Phytographiâ* vocavit *Evonymo affinem Arborem orientalem nuciferam flore roseo*, Jacobus Breynius autem *Exotic. Centur. 1. cap. 52. Thé Sinensium, sive Tsiam Japonensium*; ac uterque Bauhinus *Chaa Herbam Japoniæ* nuncuparunt. Equidem plures jam existunt Medico-Botanici, qui Fruticis hujus descriptionem nobis plus minus exactam dederunt, è quibus hinc colligere haud difficulter potuimus, illam multis densisque *Ramis* esse in-

stru-

Fructum, *Corticem* albicantem habentibus; *Folia* portare obscure viridia plus minus exigua, oblonga, acuminata, in ambitu nonnihil serrata, saporis cum leviusculâ quadam amaritudine exiccantis, vel subadstringentis; *Flores* insuper ferre uberrimos, quinque petalis albicantibus vel pallidis constantes, multa in medio stamina luteola habentes; quibus succedant *Fructus* sive *Baccæ*, recentes quidem virides, siccatae autem, cortice magis rugoso, ex spadiceo fusco vestitæ, atque *Semen* continentis sive *Nuculam* tenui putamine indutam, ac *Nucleo* subalbido, valdè rugoso, saporis primùm dulcis, postmodum amari ac nauseabundi, tandem verò calidi valideque exiccantis, constantem.

III. Juxta Observationes autem *Wilhelmi ten Ryne*, *Magni Imperatoris Japoniæ Medici*, *Semina Fruticis* hujus mense *Februario* à Japonibus telluri bonæ, dulci, non salis, neque limosæ, neque arenosæ nimis, sed temperatæ conferuntur, unde *Frutices* propullulant, è quibus tertio demum germinationis anno, *Aprili*, *Majove* mensibus *Folia* decerpunt quacunque diei horâ, domumque circa vesperam deportant, ubi ea fusæ è ferro *Patellæ Sinicæ* planè nitidæ atque candenti injiciunt, manibus assiduè vertunt, usque dum flaccescant, mundæ tunc storeæ, vel papyro imponunt, ac flabello perflant, ut frigescant: postea in planis ex *Arundine Indica* factis corbibus conterunt, donec compactè crispentur; hinc verò iterum in purâ, & modicè candefactâ patellâ, uti prius, manibus continuè versant, usq; dum mediocriter induuerint; dein patellâ eximunt, flabello frigefaciunt, atque in tertia quartave patellis per gradus minus calefactis revolvunt, ut majorem siccitatem ac duritiem adipiscantur; tandem ollis intrinsecè vitreatis, probè inclusa servant, ac in *Urbes*, *Pagosve* venalia deportant. Hâc autem scrupulosâ desiccatione an non melior sit, quæ in umbrâ inter papyrum sub æstivi aëris calore produci-
tur, haud sine ratione dubitamus.

Quemadmodum *Thé Indorum* plantæ paratur.

A Nobilioribus.

IV. *Rustici* hinc atque tenuioris conditionis *Homines*, in *Indiis Orientalibus* *Folia* ista promiscuè in æneo cacabo aquâ mundâ repleto super lenem ignem blandissimè decoquant, atque sic totâ die pro communi potu in foco suspensa

Thé usum.

sum tenent, donec iteratis tincturis inde extractis, folia viribus planè exuta rejiciantur, novaque denuo ingerantur. Primates autem & locupletiores Incolæ nullum in re domesticâ opus majore cum sedulitate, fastu, nitore ac artificio curant, quàm *Thee* præparationem in Japoniâ; folia nimirum in pollicem sive pulverem tenuissimum molendo redigunt, pulveremq; hunc cum superfusâ aquâ fervidâ sorbillant. Sinenses autem nostro more fervefactam in cacabo Aquam fontanam, siccis atque integris Foliis *Thee*, singulari Ollæ figulinæ prius injectis, superfundunt, tincturam inde extrahunt, eamque limpida aquâ ad gratam amaritudinem temperatam, ac si lubet tantillo *Sacchari* edulcoratam, sorbillant.

*Exploratio
bonitatis Thee.*

V. Si bonitatem *Foliorum Thee* scire desideres, eam quaerendam unicè habebis secundum *Observationes Ten Ryne*, in gratâ quadam fragrantia, quæ proximè ad Fœni recentis odorem nonnihil aromaticum accedat, ut & colore viridi, atque sapore subamarè dulci, ubi parum masticata frictaque vividum ex sese virorem emittere debent.

*Virtutes &
Operationes
Theae Indorum
in Oeconomiam
corporis
humani.*

VI. Vis tandem horum exoticæ Fruticis usitatissimæ *Foliorum*, ex observatione Pauli Hermanni in *Cynosurâ Materiae Medicæ*, ab *Excellentissimo Argentoratensis Universitatis Professore Medico*, Johanne Sigismundo Henningero in lucem editâ, consistit in sale volatili blando, potius quàm fixo, quod acida quævis dissolvit, ac per Urinam educit, unde in *Cruditatibus Mali hypochondriaci*, *Podagrâ* & *Nephritide* mirè conducit, spiritus valde auget, & confortat, eosque in continuâ agitatione conservat: proin etiam *Folia cephalica* audiunt, atque in confortanda *Memoriâ*, arcendo *Somno nimio*, ac inducendis *Vigiliis* elegans remedium sunt, à *Chinensibus* in *Comate*, tam *vigili* quàm *somnolento*, promiscuè commendatum; qui ipsi porrò *Foliis* istis facultatem attribuerunt *Sanguinis impuritates* quascunque, præcipuè *salsas*, *acidas*, *scorbuticas* corrigendi, *horrenda insomnia* pellendi, *vapores à cerebro malignos* arcendi, *Vertiginem* profligandi, *Capitis dolores* quoscunque, præsertim etiam à *crapula oriundos* mitigandi, *diuresin egregiè promovendi*, *Hemicraniam* dissipandi, *fabulum & mucum Renum ac Vesicæ* abstergendi; hinc incipientem
Hydro-

Hydropem, Anasarcam, Cachexiam sanandi, Capitis Rheumata exiccandi, Ingenium acuendi, acrimoniam humorum corrigendi, obstructions Cerebri ac Viscerum referandi, Visionis sensum instaurandi, adustos ac effervescentes humores temperandi, Lienem induratum emolliendi, corpora vegetiora agiliaque torpore excusso reddendi, Cor exhilarandi, Timorem propulsandi, Intestinorum Tormina ac Flatus discutiendi, vires Artuum debilitatas, tonumque membranarum ac tendinum roborandi, à Nephritide tandem, Renum & Vesicæ Calculis, ipsaque Arthritide Homines præservandi; quamobrem in Japoniâ rarissimè, aut nunquam reperiuntur, qui talibus Affectibus laborant. Has autem virtutes Folia illa feliciter in Orientalibus quàm in Europæis nostris Regionibus, exequuntur, quoniam, illi Populi quotidie hunc potum Théë ingurgitant, atque præterea temperatiore Victus ratione utuntur, quàm Europæi.

VII. Hinc non æquè omnibus in Europâ Hominibus Théë potum, præprimis largiorem, conducere deprehendimus; quibusdam enim Vertiginem, aliis Tremorem Artuum, pluribus in Fœminino sexu hystericas Passiones, aliquibus frigora internarum partium, in aliis alia symptomata morbosa excitasse, infallibiles quorundam Medicorum historiæ tradunt. Equidem veritati consentaneum arbitror, non tam usui Infusi Foliorum Théë rectè accommodati, quàm verò ejusdem abusus quoad quantitatem & qualitatem, tales Affectus morbosos esse adscribendos. Ita enim ex relatione Viri fide dignissimi habeo, ipsum in Illustri quadam Helvetiorum Civitate ad Virginem, 25. annos natam, vocatum esse, quæ mortuæ instar, tota pallida, imbecillis ac enervis jacuerat, sine Febri ullâ, aut alio conspicuo certo morbo, si *Anonexiam* excipias; dum autem in occasionem extraordinariarum debilitatum inquireret diligentius atque exactius, compertum tandem est, paucos ante dies Virginem hanc cum duabus aliis Virginibus, similiter malè habentibus, uno eodemque mane septem *Infusi Foliorum Théë* mensuras, tribus *Sacchari* metis (mit 3. Zucker-Stücken) sex ad minimum libras pendentibus, edulcoratas exhaustisse. Novimus alios, quibus Infusi ejusdem largior potus Chylificationem quoque turbaverat.

Documenta quibusdam à potu Théë slata.

Tres Virgines 7. mensuras potus Théë cum 6. libris Sacchari capiunt.

Helvetii me-
rito de analo-
go quodam
salutu prafi-
dio cogita-
runt.

VIII. Cùm autem nihilominus ista *Folia Theè*, si genuina fuerint, neque vetustate exoleta, insignem effectum tam præservando, quàm sanando præstitisse hæctenus deprehensum sit, atque interea sæpius eadem vel inveterata, vel jam infusa, iterumque siccata, ac viribus eapropter orbata, vel aliarum quoque Fruticum foliis adulterata ad nostras Regiones deferri notatum sit, haud immeritò ab Incolis Helveticarum Alpium, saluberrimis Herbis ac Fruticibus quotannis obstarum ac superbientium, à longo jam tempore cogitatum fuit de substituendis, in *Foliorum exoticorum Theè* locum, Stirpibus aliquibus alpinis summè salubribus, neque adeo ingratis, aut injucundis. Atq; hinc modò hujus modò illius Plantæ Folia, instar *Foliorum Theè*, sufficienti Aquæ fervidæ infusa & usurpata similem propemodum effectum habere deprehensa sunt. In scenam autem heic producta maximè fuerunt *traumatica*, atque *cephalico-stomachica Folia*, & quidem nunc *Betonicæ*, nunc *Veronicæ* (unde emerfit *Traclatus* ille *Job. Franci*, de *Veronicâ Theézante*) nunc *Saniculæ*, *Alchymillæ*, *Pyrolæ*, *Chamedryos*, *Salviæ*, *Melissæ*, *Virgæ aureæ*, *Urticæ urentis*, *Trifolii fibrini*, *Hederæ terrestris*, *Vincæ pervincæ*, *Anserinæ*, &c. Flores item 4. cordiales, *Betonicæ*, *Salviæ*, *Tussilaginis*, *Tunicæ*, *Primulæ veris*, *Tiliæ*, *Pæon.* *Aquileg.* *Croci*, plurimaque alia, quæ sive solitaria, sive invicem mixta ferventi Aquæ immitti consueverunt, atque hinc in usum plus minus frequentem trahi, juxta illud recentis Poëtæ:

Nam simul ac calidis nostra est Thia indita Lymphis
Continuò his viridem inducit permista colorem,
Illaque tam tenuis gliscit Tinctura liquori,
Nulla hunc vel minimâ ut succi caligine turbet.

Admonitio
circa species
Theè Helve-
tici,

IX. Ubi tamen monendum statim, non omnia talia *Vegetabilia* in *infuso* jucundum adeo saporem, quemadmodum genuina *Theè folia* exhibere, hincque citò quoddam fastidium Hominibus parere, si absque *Sacchari* admixtione bibere velint, noxas verò producere in corpore varias, ubi *Saccharo* quis nimio semper edulcorare voluerit, cum *Saccharum* sensim *Obstructiones* atque *Infarctus* in *Glandulis Intestinarum* gignere soleat. Ut proin meritò selectum quendam faciendum esse existimârint Helveticorum Medici, atque factis hunc in finem plurimis experi-
mentis

mentis, tandem sequentes *miscelas Vegetabilium Foliorum Thee* loco magnâ cum salubritate ab Hominibus usurpatas esse deprehenderint. Tametsi verò hæ Plantæ instar remediorum universalium in pluribus morbis feliciter operentur, æquè tamen effectu suo nonnunquam carent, si vel quantitate nimia, vel sine adcurato Diætæ regimine, vel cum magnâ quoque *Sacchari* copiâ usurpes, adeoque extra moderationis limites excurrere quotidie velis. Modum enim qui tenere scivit, is demum apprimè utilem hunc potum animadvertet, sive in curandis, sive in præcavendis morbis occupatus fuerit.

X. Qui proin universales quasdam *Thee Helvetici* formulas desiderat, sive *Species Herbarum*, ad depurationem *Massæ sanguineæ*, secretionum omnium promotionem, acrimoniæ humorum acido - vel austero-salinæ edulcorationem, visciditatum omnium attenuationem, ac resolutionem, sicque Morborum variorum præservationem facientium, is pro lubitu unam alteramve sequentium *Miscelarum* seligere, atque diligenter in usum trahere poterit:

*Apparatus
specierum pro
Thee Helvetico.*

℞. *Folior. Alchymill.*
Beton.
Pyrol.
Sanicul. aa. mij.
Florum Tunic.
Borrag. aa. mj.
Incisa parum dent. ad scatulam.

Vel ℞. *Folior. Alchymill.*
Sanicul.
Beton.
Vincæ pervincæ aa. miiij.
Meliss.
Numular.
Anserin.
Scabios. aa. mij.
Flor. Beton.
Rosar. rubr. aa. mj.
Incisa dentur ad scatulam.

Vel

Vel ℞. Fol. Agrimon.
 Veronic. aa. miiij.
 Heder. terreſt.
 Rutæ murar. aa. miß.
 Scolopendr.
 Sanicul. aa. mj.
 Flor. Bellid. min.
 Tuſſilag.
 Tunicæ aa. mß.
 Inciſ. tenuiter d. ad ſcatulam.

Vel ℞. Folior. Hepatic. nobil.
 Alchymill.
 Virgæ aur. aa. miiij.
 Succif.
 Ulmar.
 Urtic. urent. aa. mij.
 Flor. Bellid. min.
 Beton.
 Borræg.
 Primul. Ver. aa. mj.
 Roſar. rubr. mß.
 Rad. Caryophyllat. ꝓiijß.
 Calam. arom. ꝓiß.
 Sem. Anis.
 Fœnicul. aa. ꝓß.
 Inciſa tenuiter miſce, d. ad ſcat.

Vel ℞. Folior. Cynosbat.
 Hepatic. nobil.
 Bellid. min. aa. miiij.
 Origani mij.
 Inciſa m. dentur ad ſcat.

Olaus Borrichius, Medicinæ Profeſſor in Univerſitate Haf-
 nienſi celeberrimus, ſequentem Thée loco Herbarum miſcelam
 ſuis Hypochondriacis diligenter uſurpandam non ſine fructu
 commendavit; ℞.

Vel ℞. Rad. Tormentill.
 Herb. Virg. aur.
 Numular.
 Heder. terr.
 Sem. Lini.
 Hyperic.
 Papaver. errat. aa. ℥iij.

Incis. & cont. dentur ad chart. S. Thee antihypochondriacum.

Vel ℞. Folior. Agrimon.
 Gram. Parnass.
 Pinguicul. Gesner.
 Tussilag.
 Pimpinell. sanguisorb.
 Urtic. urent.
 Millefol.
 Pilosell.
 Beton.
 Sanicul. aa. mj.
 Chamædr.
 Artemis.
 Flor. Calendul.
 Tunic.
 Cheiri.
 Beton. aa. mß.

Incisa tenuiter d. ad scatulam.

Atque hæ sunt miscelæ Plantarum, quæ instar *Foliorum Thee* cum Aquâ fontanâ fervente accomodari, hinc *Sacchari* tantillo edulcorari, ac ita calidè sorbillari possunt, potumque non adeo injucundum, ac cæterâ ad sanitatem conservandam multum efficacem reddunt. Si quis autem tantam ingredientium far- Formula con-
 raginem horreat, is pro lubitu suo quædam tantum ex illis se- cisiores,
 ligere, atque pro *Thee Helvetico* usurpare poterit. Ita enim modò *Betoniam* solam, vel cum *Veronicâ* & *Saniculâ*; modò *Alchymil-*
 B lam

lam cum Pyrolâ, Melissâ, & Hepaticâ nobili; modò Virgam auream cum Millefolio, Agrimoniâ, Vincâ pervincâ; modò Scabiosam, Anserinam, Chamædrym, & Flores aliquos supra dictos invicem miscere solent. Mart. Rulandus quid ejusmodi simplicium Decoctis præstiterit, docent ejus Curationes, & quomodo iis periculosos morbos, Pleuritidem aliosque abegerit, v. gr. Flor. Cent. min. mij. & Rad. Asari ℥i℥. in Mens. Aqu. ad dimid. coctis, inde patet.

*Ingratiora
vegetabilia
varius in
Thee helvet.
assumuntur*

XI. Minus autem gratam potionem Thee Helvetici nostri reddunt alia adhuc Vegetabilia amara permista, v. gr. *Folia Trifolii fibrini, Chamædryos, Hyssopi, Marrubii albi, Majoran. Absynth. Centaur. min.* aliaque præstantia satis Remedia, sed quæ propter saporem amarum, ac subinde nauseabundum melius ad *Vina medicata*, aut alias formulas assumuntur, quàm verò ad *Infusa* loco Thee consueti forbillanda.

*Formula Thee
helvetici ex-
altati.*

XII. Novimus tamen, qui ad virtutem istius Thee Helvetici magis exaltandam alia adhuc penetrantia magis permiscerent, imò *Folia* simul Thee Indorum adjiciunt, quemadmodum sequens Formula mecum communicata est non ingrati profectò saporis.

℞. Rad. Tussilag. ℥ij.
Irid. Florent. ℥i℥.
Calam. arom. ℥℥.
Herb. Beton.
Sanicul.
Veron. aa. mij.
Fol Thee Opt. ℥iiij.
Lign. Sassafr. ℥i℥.
Rad. Chin.
Cinam. opt. aa. ℥℥.
Croc. Oriental. ℥i℥.
Incis. & contus. d. ad scatulam.

Vel ℞. Rad. Caryophyllat. ℥ij.
Ireos Florent. ℥j.
Chinæ. ℥vj.

Rasur.

☞) II (☞

Rastr. Lign. Sassafr. ℥j.

Cinam. opt. ℥iij.

Fol. Thee opt. ℥iij.

Alchymill.

Beton.

Hepatic. nob. aa. ℥iij.

Sanicul.

Veron. aa. ℥iij.

Flor. Tunic.

Borrag. aa. ℥vj.

Incisa tenuiter dent. ad scatulam.

XIII. Utimur autem hoc *Thee Helvetico* quotidie, si volumus, illudque planè eodem modo paramus, quo veri *Thee folia* aliàs solent. Nimirum quantitas sufficiens *specierum* inmittitur urceolo fictili, ei dein Aqua fontana optima in lebete, vel cantharo cupreo sive aurichalceo, melius stanneo aut figulino, super ignem fervefacta affunditur, atque ita vase clauso tantisper relinquitur, donec tinctura quædam ex Herbis sit extracta; tum verò liquor hic adhuc penè fervens in patellas sive caliculos porcellanicos fictiles effunditur, sicque cum vel sine *Saccharo* potatur; exhauriri autem debent nonnisi duo vel tres caliculi, ne quantitate nimia potus obrutus Stomachus noxam quandam adipiscatur, vix postea amplius extirpabilem. Dum autem absorbetur *Infusum*, nova iterum *Aqua fervida* iisdem speciebus affunditur, atque post extractam similem tincturam absorbetur. Equidem hoc modo paratum *Infusum*, sive *gentini* sive *Helvetici Thee*, *Saccharo* plus minus copioso edulcoratum, calidè admodum sorberi solet; quem morem, utut solennem, ac passim receptum minus tamen probamus, cum si quotidie bibatur & copiosior fortè simul hauriatur *Sacchari* quantitas, hæc minime salubris esse queat, sed *scorbuticam* vel *viscido-acido-acrem Intemperiem sanguinis* post se trahat, tandemque variis Affectibus ansam præbeat. Melius certè atque salubrius longè est, si *Infusum* istud absque *Saccharo* bibatur, atque Aquæ fervidæ affusæ non adeo intensam tincturam, neque adeo fortem saporem ex-

Vfus Thee
helvetici.

Potus absque
Saccharo ma-
gis quadrat.

trahere permittatur; si nihil prorsus extrahat, non plus valebit, quàm Aqua fervida simplex; si verò nimium extrahat, tum noxam vel Stomacho, vel aliis internis Visceribus afferet, constitutionem forsan præternaturalem quandam inducendo, aut *Liquorem gastricum* supprimendo, vel enervando: medium hinc tenendum semper, atq; ut nauseam omnem rejecto Saccharo præcaveamus, vel aliquid *Radicis Liquiritiæ* cum *speciebus Theæ* permiscebimus, vel tantillum frustum *Sacchari cand. alb. aut rubr.* in ore tenebimus, cum Infusum sorbetur; sic enim omnem, si quis forsan adesset, ingratum saporem evitabimus aut fallemus.

Vires Theæ Indorum & helvetiorum analogæ.

XIV. De *genuino Theæ* vulgò perhibetur, quòd omni tempore diei & anni hauriri queat, sed quòd matutinis horis potum nihilominus feliciter operetur, atque Torporem artuum dissipet, Capitis dolorem mitiget, Cruditates Stomachi digerat, & Humorum circulationem, non secus ac secretiones omnes promoveat, Spiritus restauret, elaterem membranarum restituat, superfluos ac impuros Humores per urinæ ac sudoris vias depellat, Appetitum augeat, vigilem agilemque Hominem reddat, sitim extinguat, & plures alios in corpore nostro effectus laudabiles edat. Eandem prorsus operationem *Theæ* nostri *Helvetici* Infusum præstat, viribus ingredientium moderatè saturatum, quemadmodum experientia istud quotidiana clarè docet; ita tamen, ut sicuti *genuinum* aliquando *Theæ* his aut illis Hominibus adversum occurrit, similiter etiam *Helveticum Theæ* non à quolibet promiscuè Stomacho ferri commode queat.

XV. Equidem hæc nostrarum partium foret, Species *Theæ inquilini* omnes sigillatim exponere atque describere, verùm cum instituti nostri ratio non sit, prolixum quendam *Tractatum Botanicum* conscribere, sufficere credidimus, effectus duntaxat ejusmodi Herbarum, *Theæ Helveticum* componentium, salutare, atque *genuino Theæ* maximè respondentem, explanare, eademque simul operâ demonstrare, sine ulla necessitate Homines exotica ejusmodi Medicamina, è distitis ad nos oris delata, tantopere æstimare, cum in nostris regionibus si non meliora, æqualia certè viribus habeamus, quibus eodem cum

cum

eum fructu uti queamus. Quod animo volvens *Laudatissimus* olim *Princeps* atque *Electoꝝ Palatinus Serenissimus*, à suis Medicis seriò postulavit, ne sibi interdum ægrotanti quidpiam ordina-
rent, quod intra suas regiones atque dominia non crescat & pro-
veniat. Illud tamen heic non prætereundum, in nostris quoque
Plantis, si justo quælibet tempore fuerint collectæ, atque debito
modo siccata, tales particulas reperiri, quales aliàs in *Thee ge-
nuini* foliis deprehenduntur ac statuuntur, nimirum *salino-vo-
latiles blandas, alcalinas*, parumque *sulphureo-oleosas*, quæ
minus copiosè in subtilissimis eorum tubulis absconditæ ja-
cent, atque affusæ Aquæ ferventis ope resolvuntur, & extra-
hantur, tincturamque exhibent fortioꝝrem aut lenioꝝrem, pro-
ut Aqua calens diutius aut brevius affusa manserit. An autem
præcisè quoad omnes circumstantias similes in his illisve *Plan-
tis Helveticis* hæreant particula, quales in *Sinensibus* illis *foliis
Thee* existunt, definire non licet; dubitandi verò ansam præbet
communis observatio, quâ vix unquam duas reperire Herbas
datur, particularum insensibilium figurâ, magnitudine, numero,
situ, & crasi exactissimè inter se convenientes, quamvis aliàs si-
mitem in corporibus humanis effectum præstent; ut adeo ni-
hil impediât, quò minus has illasve *Plantas Helveticas, Foliis
Thee veri* substituamus, tanquam simili virtute gaudentes, li-
cèt non per omnia momenta exactè similibus moleculis con-
stent; id quod præter rationem desideravit *Stephanus* ille *Blan-
cardus*, in *Hollandiæ* Metropoli Praxin Medicam exercens,
quando nullam prorsus aliam Plantam *Thee foliis* æquiparan-
dam esse voluit, ex eo quòd particulas planè similes in suâ tex-
turâ non habeat. Equidem novimus, *Clariss. Joh. Francum Thee
Foliis* nostratam *Veronicam*, in *Tract. de Veronica Theezante*; alios
verò *Betoniam, Pyrolam, Saniculam, &c.* substituisse, *Celeberrim-
um quoq; Acad. Basil. Lumen, Dn. D. Em. König, Med. Theor. Prof.
meritiss.* in *Règno Veget. Quadripartito, p. m. 1053.* sæpius in-
signi cum fructu *Folia Cynosbati, sive Rosæ sylvestris* (ceui cui
flores *Thee* magnitudine, figurâ & colore simillimi sunt, sec.
Bontium Hist. Natural. & Med. Indor. L. VI. p. 88.) foliis *Origani
onitis* seu *Majoranæ majoris Angl.* vel *Hyssopi genuinæ Græcorum*
mixta pro *succedaneo Thee* usurpassè: prout & ex *Anglis Nobil. D.*

Bowles, referente *Celeb. Joh. Rajo in Synops. Meth. Stirp. Britannic.* p. 127. *Pseudotheam* è *fol. Beton. Scorodoniae & Chamæpitheos* in *Dolore Capitis & Artuum* mirificè proficuum laudat. Neq; tantis *Viris* contradicendi ansam habemus, cum experientiâ quotidianâ sufficienter probaverint, quicquid hâc in re publico communicare dignati sunt.

*Morborum
enumeratio
in quibus
Thee conve-
niat.*

Sitis.

XVI. Ut autem tanto evidentius pateat, *Helvetici Thee* vires genuini virtutibus nihil cedere, imò forsan adhuc diversis in casibus illas superare, operæ pretium erit, sigillatim *Morbos*, in quibus *Theistæ*, sive *Thee* illius *Orientalis* magni admiratores, *Infusum* horum *Foliorum* adeo salubriter operari contendunt, omnes percurrere, hincque simul demonstrare, *Helveticum Thee*, sive *Plantas* in *Helvetiâ* vicinisque *Montibus* crescentes non paucas, easdem facultates, si non meliores quandoque in similibus morbis possidere. Primum igitur commendare solent potum *Thee* frequentem ad extinguendam *Sitim*, à visciditate *Seri sanguinis*, atque inde producto *Salivæ* defectu oriundam, quatenus iste calidus *Thee* haustus, crebrò repetitus, visciditatem ac lentorem illum seri resolvere, & corrigere, sicque reseratis glandulis salivalibus, hujus liquoris proventum sensim pristinum excitare valeat. Sed eundem planè effectum ab *Infuso* foliorum *Agrimoniae, Anserinae, Fragariae, Numulariae, Veronicae, Hepaticae nobilis &c.* obtinere solemus, modò *Sacchari* quantitas nimia non miscebitur, ipsumque hoc *Infusum* crebrò bibatur.

*Porro Thee
helveticum
succurrit
Faucium af-
fectibus.*

XVII. Dein etiam laudant *Thee* potum in ipsâ *Faucium Inflammatione, Ardore, Siccitate ac Duritie Linguae*, quatenus non solum emollit, attenuat, incidit ac resolvit, sed insimul abstergit crustam *Linguae* supernascentem, atque ita sanguinis circulationem naturalem restituit. At verò eundem, si non præstantiorem effectum in tali morbo producit *Infusum* foliorum *Brunellæ, Rubi sylvestris, Numulariae, Fragariae, Scabiosæ, Plantaginis*, aut similium, cum *Floribus Borraginis, Buglossæ, Violarum*, mixtorum.

*Gingivarum
exulceratione.*

XVIII. In *Scorbuticâ partium Oris corrosione*, aut *exulceratione* nihil potius, nihil salubrius esse volunt ipso potu *Thee*, sine *Sacchari* admixtione hausto; utpote qui blanda suâ vi ad-
strin-

stringente, ac detergente Gingivas mundificet, acrimoniam Salivæ corrosivam mitiget, ac planè invertat, sicque tandem *Exulcerationes Oris, Aphthas, & Gingivas cruentantes* sanet, *vaccillantesque Dentes* firmet. Jam autem omnem hunc effectum non sperare tantùm aut expectare, sed videre prorsus atque experiri consuevimus ex usu *Infusi* foliorum *Ulmariæ, Plantaginis, Brunellæ, Rutæ murar. Trifol. fibrin. Betonic. Agrimonie, Rubi sylvest. Urtic. urentis, Alchymill. Sanicul. Millefol. Pyrol. Vinc pervinc.* & similium, decenter per plures dies quotidie bis hausti.

XIX. Cruditates dein viscido-acidas Stomachi ab usu *Thee* dissolvi, fibras hujus partis roborari, liquorem gastricum inertem aut supressum resuscitari, appetitum hinc dejectum revocari, atque chylicationem insuper promoveri dicunt, idque non nisi per alcalinam blandè incidentem, attenuantem, ac volatilifantem istius Herbx virtutem. At verò similes planè effectus edunt *Helveticæ Plantæ* modò commendatæ, si quis *Infusi* earum non nimis fortis caliculos aliquot bis quotidie exhaurire voluerit.

XX. Ebrii plus minus frequenter in comotationibus facti, à crapulâ liberantur, sicubi *Infusum Foliorum Thee* calidè hauserint, quatenus hic potus calidus per urinam atque diaphoresin egregiè pellit sulphureo-serosas Vini ingurgitati particulas, simulque motum sanguinis circulatorium a Vino inebriante, atque nimis calefaciente tantisper impeditum aut imminutum, suæ integritati restituit. Sed anne ex Indiis arcescenda fuerunt *Folia Fruticis* cujusdam, quorum calente *Infuso* sobrii statim reddi deberent Vini obruti? Quòd si enim *Aqua calefacta* affatim hausta eundem effectum non producit sufficienter, præstabit tamen illum fervefacta, & Herbis *Veronica, Betonica, Urticæ, Anserinæ*, similibusque aliis affusa. Ut taceam nunc Ebriosorum quorundam morem obscœnum, qui crapulas suas athletico haustu propriæ modò emissæ Urinæ adhuc calentis dissipare consueverunt.

XXI. Porrò *Thee Helveticæ* non minus, quàm *gentiini Infusum* calens sapissimè haustum, *Cruditates acres* Stomachi, vomitum perpetuum excitantes, potenter eluit, ipsiusque adeo vomitum.

Cruditatibus
Stomachi.

Ebrietati.

Vomitui.

vomi-

vomitionis molestiam valdè minuit, dum materia peccans hoc modo diluta & attenuata facilius longè per vomitum ejicitur

Bulimia.

XXII. Diximus suprà, *Thée sive nostrum, sive Orientale,* posse languentem ciborum *Appetitum* resuscitare, quòd si autem hic nimius sit redditus, atque in *Bulimiam sive Appetentiam caninam* mutatus, tum idem *potus Thée* acrimoniam nimiam gastrici liquoris temperat maximè ac diluit, sicq; impedit, quo minus adeo potenter stimulare, & ad appetendum fibras Stomachi titillare queat; præprimis si subinde quædam *Tinctura Mart. aperit.* guttulæ permisceantur, atque interea *Æger* ab acidorum blandorum, sive esurinorum usu abstineat.

Inertia Liquorū gastrici.

XXIII. Quorum itaque *Menstruum stomachicum sive Liquor* aut, si mavis, *Fermentum Ventriculi* redditum est nonnihil crassum, atque viscosum, ita ut ex alimentis assumptis crudum Chylum, flatus admodum torquentes excitantem, producat, *Potus Thée* utriusque, & *Helvetici & Orientalis* cum semine *Anisi* aut *Feniculi* accommodatus, ante vel post pastum egregiè confert ad *Flatuum* omnium discussionem, melioremq; *Chylificationem*. Ubi tamen pro diversitate personarum ac stomachici menstrui, diversam, secundum mechanisimi certas in naturâ constitutas leges, operationem excitat, atque in nonnullis non solum pituitam copiosam, sed etiam quandoque bilem eructare facit, si videlicet in Ventriculo prius hæserit.

Constipation.

XXIV. Quemadmodum autem *Infusi* cujuscunque boni *Thée potus* in Hominibus sanis, particularum suarum texturâ singulari, non solum Chylosin Ventriculi perfectam inducit, sed insuper Chylum in Intestinorum tenuium tractu ita diluit, ut sub globulosâ molecularum suarum figurâ atque dulcedine in & per vasa Mesenterii lactea facilius & copiosius ad sanguinem transmitti, inque circulante Sanguine similem globuloso-flexilem texturam, ad penetrandum per angustissimos canaliculos aptissimam conservare queat; ita quoq; idem potus in variis Intestinorum Morbis opem affert egregiam, modo alia simul convenientia pauca Remedia in usum trahantur. Qui enim *Alvi segnitie vel constipatione* laborant, ab excrementorum crassitie, urgentibus in motu peristaltico fibris intestinalibus validius resistente, vel ab humorum excrementa diluentium,

luentium, aut in liquidiore statu retinentium, penuriâ originem ducente, in illis *Infusi foliorum Théè, genuini aut Helvetici, potus* diluendo, emolliendo, attenuando, egregiè conducere notatur, præprimis si pro tribus vel quatuor caliculis ejus conficiendis *Foliorum Senæ optimorum* dimidiam, aut ad summum integram drachmam, more *Viri Excell. Dn. D. Theodori Zuingeri, Præctici in Universitate hac Inclyt. Profess. atque Reipubl. Archiatr. meritiss. Patroni nostri colend.* adjicere voluerimus; à quibus citra ulla tormina ventris alvus blandè subducitur, neque adversus sapor liquori conciliatur; dum interea gratus illiusdem calor talia excrementa magis resolvit, atque à parietibus Intestinorum haud difficulter, ac sine molestiâ abscedere facit. Isti tamen *Infuso laxativo* etiam *Semen Fœniculi, vel Anisi, præcipuè stellati,* aut tantillum *Croci orient. veri,* vel grana aliquot *Salis volatil. C. C. aut Eboris* ab omni empyreumate liberati, ad flatu præcavendos discutiendosve idem Vir non raro permiscere solet. Remedium certè egregium tum pro Infantibus aut Pueris, tum pro Adultis, qui purgantia omnia fastidiunt, hoc enim modo quàm elegantissimè falli possunt, si cubi Evacuatione tali indiguerint.

*Folia Théè
cum Fol. Sen-
næ miscenda.*

XXV. Quoties non occurrunt insuper à Medicis subinde tractandi *Ægroti Fluxu ventris,* sive simplici aquoso aut pituitoso-bilario, sive cruento & dysenterico laborantes, in quibus copia particularum salino-acrium, irregulari suâ figurâ partim globulosam sanguinis ac lymphæ texturam turbantium, partim fibras intestinales plus minus graviter stimulantium, fuit collecta & accumulata? In his sanè etiam Potum Théè largiorem Theistæ commendant, tanquam diluentem, abstergentem, edulcorantem, per urinæ aut sudoris vias pellentem, & balsamicum consolidantem; atque has ipsas vires potiori jure, neutiquam adversante experienciâ, Plantis nostris, *Helveticum Théè* componentibus, præprimis autem *foliis Urticæ, Saniculæ, Virgæ aureæ, Pilosellæ, Hederæ terrestris, Vincæ pervinçæ, Flor. Rosar. rubr. Tunic. &c.* adscribimus, utpote quæ effectum salutarem in talibus casibus utique monstraverunt, modò frequentioribus haustibus eorundem calens Infusum, cum *Lacte* simul

*Usus Théè in
Diarrhœâ.*

C

& Aquâ

& *Aquâ* paratum aliquis ingurgitare, & singulis noctibus etiam dosin *Electuarii diascordii Frac.* vel *Mithridat. Dam.* vel *Theriac. Androm.* ad demulcendas nimio opere irritatas fibras deglutire dignetur.

In Colica. XXVI. In *Colicâ flatulentâ, humorosâ, spasmodicâ* præferunt suum *Thee potum* largiorem omnibus *Clysmatibus, Purgantibusq;*, aliàs usitatis; nos verò *Clysmata* talia eluentia, emollientia, demulcentia maximi facimus, atque simul *Helvetici Thee* usum commendamus, *Essentiæ* cujusdam *anodynæ* dosibus subinde jungendum, quemadmodum *Guttæ* in hunc finem, *Anglicæ dictæ*, aliave *Salia volatilia oleosa*, aut *Pulveres absorbentes anodynæ* meritò laudantur.

*In obstructio-
ne Mesenterii.* XXVII. Non infrequens est *Glandularum tam intestina-
lium*, quàm *mesaraicarum obstructio*, *infarctus*, *induratio*, indeque proveniens *Abdominis intumescencia, Atrophia*; in his quoque casibus *Thee potum* maximopere extollunt, tanquam insigne remedium alcalinum deobstruens, aperiens: longè verò certius iisdem in *Morbis effectum salutarem* promittere licebit ex potu crebro *Thee nostri Helvetici*, compositi videlicet è *Foliis Hepaticæ nobilis, Rutæ murariæ, Linguæ cervin. Saniculæ, Trichomanes, Betonic. &c.* præprimis si loco *Sacchari Radices Liquirit. & Polypodii* addiderimus, simulque \mathfrak{zj} . vel $\mathfrak{z\beta}$. *Pulveris*, ex anatica portione *Foliorum Pilojellæ, Polytrichi nigr. Eboris phil. calcin. Radicis Polypod.* atque *Ireos Flor. concinnati*, semel quotidie exhibebimus.

In Febris. XXVIII. Nihil communius est *Febris continuis, & intermittentibus*, quàm ut in illis ob sanguinis præternaturalem crassitiem, ac visciditatem, hincque imminutam spirituum animalium secretionem, plura symptomata Homines torqueant, verb. gr. *Lassitudo, Sitis, Cephalalgia, Æstus corporis, Cordis Palpitatio, Inquietudo, Horripilationes*, pluraque alia. Nul- lum vero antifebrile potentius *Theistæ* heic offerunt, reliquis tantùm non omnibus anteponendum, quàm potum *Thee Orientalis*, cui tamen iterum succedanei loco substituimus efficacissima *Infusa* aut *Decocta Plantarum Helveticarum, Succisæ, Scabiosæ, Agrimonis, Alchymillæ, Card. benedicti, Fragariæ, Numula-*

ulariæ, ac similibus, si identidem Pulveres antifebriles, *Antimonii diaph. Corn. Cerv. Ebor ppt. &c.* simul assumantur.

XXIX. In Morbis Thoracis omnibus, *Asthmate, Rauce-*
dine, Tussi, Pthtisi, Peripneumoniâ, Pleuritide, Cordis Tremore, ac *In affectibus Thoracis.*
Palpitatione, nihil potius, nihil salubrius esse dicunt crebris
 haustibus *Infusi Fol. Thee,* sive pituita crassa ac viscida sit inci-
 denda, & attenuanda, sive acrimonia falsa humorum corrigenda,
 sive infarctus, aut obstructio referanda, sive deniq; exulceratio
 extergenda & consolidanda. Quis verò in his casibus jam nescit
Alpinas Helvetiæ Plantas traumaticas eundem planè, si non
 meliorem effectum in Decocto vel Infuso habuisse, v. gr. *Be-*
tonicam, Veronicam, Heder. terrestr. Saniculam, Pyrolam &c.
 dummodo quis *Crocum,* aut *Sal* quodam *oleosum volatile* ad-
 jicere haud detrectaverit, & è contrario ab usu *Syruporum, Elec-*
tuariorum, Linctuum, Morsulorum, Rotularum &c. abstinerit,
 à quibus aliàs circulantibus humani corporis humores magis in-
 crassantur, obstructiones pertinaciores redduntur, atque hinc
 Morbi vel augentur, vel certè diuturniores redduntur, si non
 graviores aliæ *Ægri-tudines* excitantur.

XXX. Eadem porrò deobstruendi, massam sanguineam *In Obst. utrius-*
 diluendi, acria edulcorandi, atque acidos viscosos succos re- *nibus.*
 solvendi virtute, *Infusum Helvetici* æquè ac *Orientalis Thee,* lar- *Hepatis &*
 gissimè haustum, cum *Croco* ac *Sale volatili Corn. Cerv. Viperar.* *Lienis.*
 vel *Elixir. propr. Claud. vel Spirit. Cochlear. Essentiâ Trifolii fibr.*
Tinct. Antimonii l. Martis cœruleâ egregiè confert in *Jctero flavo*
 ac *nigro,* adeoque *Scirrho Hepatis & Lienis.*

XXXI. Præcipuè autem in Renum ac Vesicæ *Ægri-tu-* *In Renum*
 dinibus, *Inflammatione, Muco viscido acri, Arenâ, sive Sabulo &* *aff. tibus.*
Calculis tam præcavendis, quàm si friabiles adhuc fuerint, dis-
 solvendis, mirandas *Thee Sinensis frequens largusq; potus* vir-
 tutes exercere perhibetur, si pauca quædam alia diuretica unà
 quis assumere atque in usum vocare voluerit; neque nos huic
 opinioni adversamur hætenus, ne experientia quotidianæ re-
 fragari velle videamur: at verò stupendos etiam, usus qua-
 rundam nostrarum Plantarum, effectus in expurgandis sen-
 sim Renibus, Calculisque pellendis edere apud quamplurimos

consuevit, veluti hoc non semel in *Collegio practico* supra laudati *Dn. D. Zuingeri* audire licuit, qui in talibus casibus efficacissima deprehendit *Folia Hed. terr. Virg. aur. Betonic. cum Summit. Urtic. urent.* atque *Radicis. Liquirit.* quotidie mane ac vesperi in Infuso calente usurpata, cum nullo vel paucissimo *Saccharo.* Qui saporem injucundum non formidant, illi cum fructu addere quoque poterunt *Chamadrym*, aut *Flores Chamomilla*, à quibus certè majorem longè effectum experiri datum est, quàm ab ipsis *Thee Orientalis* foliis, præprimis si interdum urgentibus nimium doloribus dosis *Anodynæ* cujusdam semel exhibita fuerit. Hoc etiam dicere audeamus, *Nephriticos* frequenter admodum à sabulo, minoribus calculis, vel muco etiam acido-salino acri *Renum*, aut *Vesicæ* excruciatos, quotidiano Infusi dictarum *Herbarum* potu paulatim ita per *Urinam* purgari, ut postliminiò liberi ferè à paroxysmis *nephriticis* maneant, & nunquam amplius tali malo affligantur, sicut etiam de *Sinensibus* atque *Japonensibus* *Incoli* historiæ perhibent, quòd dictis *Calculis* nunquam laborare soleant, propter solum *Thee potum* quotidianum.

In Arthritide,
Podagra,
Scorbuto,

XXXII. Sed & in iisdem *Americæ Orientalis* Insulis, ubi *Thee potus* est quotidianus, nullique excessus in *Vini* potu committuntur, rari vel nulli reperiuntur *Podagræ* & *Nephritici*, *Scorbutici* quoque pauci, *Thee liquore* sanguineam *Hominum* massam continuè mundam, puram, atque dulcem conservante. Simile quid de *nostrarum Herbarum* potu effertur, à quo per longum sat tempus continuato, observatis tamen simul *Dietæ* salubrioris regulis, *Podagræ* jam plures tantum acceperè levamen, ut ab eo tempore & rariores & mitiores paroxysmos habuerint: cujus rei exempla, si brevitati nobis studendum non esset, varia heic adducere possemus. Inprimis autem *Summitates Urticæ urent.* recens germinantes, primo vere collectæ ac inter chartam siccata, heic pro euporisto commendantur, additis si lubebit, *Gemmis* vel *Strobilis junioribus Pini*, *Foliis Hederae terrestr. Anserinæ, Virgæ aureæ. Betonicæ*, aliisque, vel ad exemplum illius *Thee artificialis Celeb. Pechlini Observ. p. m. 262.* lacti incoquendi:

℞. Herb.

℞. *Herb. Trifol. Fibr. miiij.*

Betonic.

Salv. Veronic.

Fl. Lavend. Rorismar. aa. pij.

Thee Sinens. ℥j.

Lumbric. terr. mund. & siccata. ℥ij.

Rasur. Lign. Sassafr.

Sem. Fœnic. aa. ℥β.

Incis. & cont. d. ad Ch. Dos. pugill. unus lacti incoquendus.

XXXIII. In Inflammatione verò, Erysipelate aut Oedematibus, Thee tam Orient. quàm Helvetici usus, non tantùm internus, hucusque tam vehementer laudatus, sed etiam externus in formâ Epithematis calentis frequentissimè applicandi quadrat, multiplici experientia probatus. Quæsitum etiam subinde inter Medicos novimus, annon alio quoque modo externè Folia Thee, horumque succedanea usurpari possint? Tum verò sæpius observatum est, Plantas has omnes post Infusionem denuo siccatas, atque loco Tabaci fumigatas, non contemnendum effectum apud plures Ægrotantes edidisse, atque non solùm Capitis, sed etiam Dentium, aliarumque partium Dolores mitigasse, imò perfectè etiam dissipasse. Notabile in hanc rem exemplum est, quod à prælaudato Zuingero accepimus, Mercatoris cujusdam Sangallensis famigeratissimi, quinquaginta circiter annos nati, qui ultra biennii spatium miro Nuchæ dolore, à spasmo Musculorum Cervicis oriundo, quotidie sive interdiu sive noctu ultra unius vel alterius horulæ spatium ita excruciatu fuit, ut loco moveri, caputq; flectere nullo modo valeret, usque dum cessare dolor inciperet: cumq; sæpius in peregrinationibus vel in mediâ viâ eodem malo corripere, vel in campis, sylvis, aut pratis tranquillu subsistere & quiescere coactus fuit, donec crucians admodum dolor præterierit. In hac autem molestissimâ corporis infirmitudine quamplurima diversissima remedia, ex consilio plurium celeberrimorum ac peritissimorum Medicorum, in usum diligenter satis traxit, sed sine ullo planè effectu, quin dolores nonnunquam ab iis acerbiores adhuc redditos

*Vsus Thee
externus.*

*In formâ fu-
mi.*

*Exemplum
notabile Do-
loru spasmu
dici.*

animadvertit : tandem verò in transitu per Urbem hanc Basileam auxilium quoque imploravit *Zuingeri* Archiatri, qui auditâ Morbi, & Remediorum in usum vocatorum relatione, nil nisi *Fumum Theë Helvetici* cum *Succino flavo*, *Nuce mosch.* *Semine Fœniculi*, ac *Foliis Solani* permixti, quotidie ad aliquot fistulas sugendum consuluit; quod consilium etsi Vir *Tabaci fumum* naturaliter horrens, adeoque ei nunquam adsuetus, primo intuitu sprevisset, ac planè rejecisset, suafu tamen Amicorum postea secutus, ex primæ fistulæ suctione insignem mox horrorem, totum corpus pervagantem sensit, nullo tamen alio subsequente incommodo: cum autem secundam fistulam eadem die sugere inciperet, insignem admodum tensionem, atque subitaneum fragorem quendam non sine dolore ac impetu à nuchâ per totum spinæ dorsi tractum, inferiora versus descendentem persensit, momento citius penetrantem ac finientem; à quo tempore postea Vir iste cruciatum omnem perfectè amisit, neque hætenus eundem amplius expertus est, utcunque ab eo tempore jam elapsi sint tres integri anni, inque his plura itinera fecerit. Sicut præterea nonnulli Chirurghi in Ulceribus aut Vulneribus extergendis *Decoctum Foliorum Theë in Vino* factum adhibent, ita credimus feliciore adhuc cum successu *Decoctum Herbarum traumaticar.* Helvetiæ usurpari posse. Si denique *Pulverem fol. Theë* cum tantillis *Lilii Convallii flosculis* pro *Errhino* quis usurpate contendit, quid impedit, quominus nostrarum *Plantarum*, v. gr. *Salviæ*, *Betonicæ*, *Majoranæ* &c. *Pulverem* eodem fine in usum vocemus?

XXXIV. Si quis verò *Pulverem foliorum Theë* tanquam antithrophum nobis obtrudere velit, potiore jure & successu *Folia Pilosellæ*, *Trichomanes*, aliaque nos adhibebimus. *Essentiæ* autem atque *Extracto foliorum Theë* meritò substituimus *Essentias* vel *Extracta Herbarum* nostræ Regionis *vulnerariarum*, efficaciam profectò suam nullis aliis unquam cedentes, quemadmodum id multiplex Practicorum experientia docet atque confirmat.

XXXV. Quod jam concernit quantitatem & modum assumendi, vel ingurgitandi nostri *Potius Theë Helvetici*, certum est, heic abusum æquè ac in vero *Theë* fieri posse. Itaque (1.) consu-

Regula circa
usum Theë.

I.

consulimus statim, ut ultra tres vel quatuor *caliculos* talis *Infusi* quis unâ vice nunquam forbillet, sicque nimium naturæ valdè inimicum semper studiosè vitet. (2.) Authores sumus, ut parum vel nihil *Sacchari* infuso tali permisceatur, sed inter forbillandum continuè frustulum *Sacchari candi* ore teneatur, ejusq; dulcedine sapor *Thee* forsan ingratus evitetur. (3.) Suedemus ut ferventem planè, nec tantùm calentem quis *Aquam Thee Helvetico* superfundat. (4.) Nolumus, ut vel *Spiritum Ceras. nigr.* vel *Spiritum Vini*, vel similem *Spirituosum*, etiam *Saccharatum Liquorem*, vel *Vinum* quaecunq; Infuso *Thee* permisceant, quemadmodum id aliqui non sine manifesto sanitatis dispendio facere cœperunt. (5.) Magnum eumque noxium abusum esse contendimus, multa cum tali potu *Thee* comedenda offerre, veluti sunt *Panes melliti* aut *Saccharati*, aliaque hujus generis *bellaria*, quibus omnibus certè præferimus frustulum *Panis* nonnihil *tosti*, quale deglutiendum concedi potest, si cubi *Stomachus* forsan efuriens aliquid exigeret. (6.) *Thee* potum aliquot horis ante vel post pastum salubriorem esse credimus, quàm longiùs ante ipsum, quoniam sic nulla *Cor-dis imbecillitas*, nulla *Nervorum debilitas*, *Artuum tremor* nullus, nec etiam *Vertigo* excitari potest, quale quid illi quandoque experiuntur, qui diu ante pastum, & largâ quantitate, magnâ etiam vi *Sacchari* edulcoratum quotidie ingurgitare solent.

XXXVI. Atque hæc sunt, quæ in gratiam *Plantarum Helveticarum* quàm saluberrimarum deproperare Speciminis loco volumus, non ut *genuini & orientalis* illius *Thee* laudibus atque prærogativis quidquam detrahamus; sed ut ostendamus tantum, in nostris quoque Regionibus providam naturam talia quotannis suggerere, quorum vires Exoticorum illorum virtutes planè exæquent, si non antecellant Quòd si verò singularum, quas sub *Thee Helvetici* nomine commendavimus, Herbarum structuram atq; descriptionem per omnia momenta exactam tradere voluissemus, *Botanicum* sanè *Tractatum*, eumq; prolixum conscribere debuissimus, hoc verò cum à nostro instituto prorsus alienum fuerit, arbitramur, ea quæ protulimus,

2.

3.

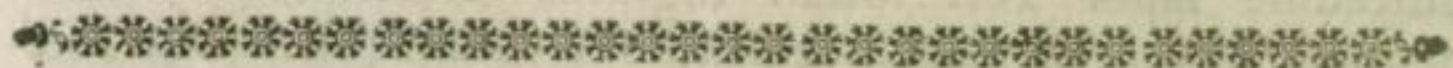
4.

5.

6.

Epilogus.

tulimus vel sufficientia existere, vel à benevolo Lectore ex voto nostro augeri, emendari, aut illustrari posse. DEO autem, qui suâ nobis gratiâ in hoc qualicumque labore adesse voluit, TER OPT. MAXIMO sit laus, honor & gloria in æternum.

INTERPELLATIO

Ad

Nobiliss. atque Experient.

D N. A U T H O R E M.

Nondum perceptam qui Rem rigidâ excutit arte,
Zoilus an malus est? an Philaetha bonus?
Justus an injustus Judex? Qui praelia fingit,
Musisque excelsis censet abesse fidem?
Hæc mihi si promptè clareque exponis Amice,
Omne feres punctum, judiciumque meum.

Amicus Amico proposuit.

F I N I S.

DISSERTATIONIS
De
CYMBALARIA
PROOEMIUM.

Antiquissimum est studium Botanicum, sed diverso nihilominus fine à sui amatoribus excultum; videas enim hos quidem simplici aspectu vel intuitu stirpium, atque eapropter etiam illarum Iconibus ac denominationibus contentos; alios verò ulterius progredientes, earumque culturam suis in Hortis prosequentes. Videas iterum, qui non nisi earum usui plus minus salutaris examinando, explorandove sunt intenti; alios præterea, qui cum insignem diversitatem Herbarum observarent, in eo desudârunt maximè, ut illas in certas Classes, Genera ac Species dividerent, hujusque digestionis fontes modò ex Foliis, modò ex Floribus, modò denique ex Fructificatione & Seminibus deducerent. Omnes procul dubio suas meruere laudes, sed ii tamen nobis quidem videntur reliquis præferendi, qui ad publicam utilitatem Studium illud simul accommodârunt, qui que eapropter non solum externam

A quali-

*Botanices
Studium di-
versimodè ex-
cultum.*

*Plantarum
divisio in
Classes.*

*Qui Botanico
reliquis præ-
ferendi.*

Plura in
Plantis de-
tegendis
restant.

qualiumcunque Plantarum structuram, faciem, con-
formationem, magnitudinem, colorem, odorem,
sapore, quoad omnes suas partes describere, sed
& ad interiora magis earundem penetrare, Resolu-
tiones chymicas aut pharmaceuticas instituere, at-
que sic tandem ipsarum ἐνέργεια in corpore no-
stro explorare, vel ad usum qualemcunque huma-
num trahere laborarunt. Ac sanè heic campum
quis habet amplissimum inquirendi diligenter, ru-
spandi atque detegendi mille milleque Plantarum vi-
res nondum hucusque cognitās; etsi enim primo
statim intuitu magnas inveniāt difficultates ad talem
scopum attingendum, desperare tamen nequiquam
debet, dum media adhibet necessaria. Liceat hinc
nobis talia mente attentā considerantibus, ad eo-
rum, qui huic laudabili hucusque proposito insti-
terunt, imitationem specimen quoddam commen-
tationis de *Cymbalaria*, Herbā illā in Officinis phar-
maceuticis haecenus ignotā atque inusitatā, in me-
dium proferre, ac ejus, quantum fieri à nobis po-
terat, adcuratam, quoad externa & interna descrip-
tionem, vires atque usum in quibusdam morbis sa-
lutarem tradere. Præstet DEUS Opt. Max. succes-
sum felicem, Lector autem benevolus nostros qua-
lescunque conatus æqui bonique consulat, ac erro-
res hinc inde forsan commissos suā benignitate haud
gravatim corrigat.

CYMBA-

☼) 3 (☼

C Y M B A L A R I A.

THESES I.

Cymbalaria à Cymbalo forsan sed nescio cur dictam, Tournefortius Hodiernorum Botano-philorum facile Princeps, ad Plantas retulit *Flore* gaudentes monopetalo, anomalo, tubulato &c. at-

Cymbalaria
cymologia
obscura.

A 2

que

Nota chara-
cteristica ex
Tournefortio.

que sub *Linariarum* genere collocavit, characteristi-
cas ejus notas statuens, *Florem* monopetalum, ano-
malum, personatum, posterius in caudam desinen-
tem, anterius in duo labia, quorum superius bifari-
am vel multifariam, inferius autem trifariam seca-
tur, divisum; è cujus Calyce surgat *Pistillum*, posti-
cæ Floris parti adinstar clavi infixum, quod deinde
abeat in *Fructum* seu *Testam* subrotundam, septo in-
termedio, in duo loculamenta, diversimodè rumpi
consueta, divisam, *Seminibusque* foetam, modò com-
pressis & marginatis, modò angulatis & subrotun-
dis, placentæ affixis. Robertus Morisonus *Histor.*
Plant. Univers. Part. II. Sect. V. cap. 10. p. 503. simi-
liter ad Plantas monopetalas, bicapsulares, Floribus
rictu anterius & calcari posterius donatis, Semine
exiguo rotundo, Folio glabro præditas retulit. *Ex-*
cellentiss. autem Rivinus, *Medicinæ Profess. in Academ.*
Lipsiens. Celeberrimus, sub *Cymbalaria* titulo eam jun-
git Plantis Flore irregulari, monopetalo, clauso & la-
biato præditis, ac *Semina* ferentibus in pericarpio
membranaceo bicapsulari. Atque hinc Planta hæc,
si spectemus nunc *Synonyma*, est *Linaria hederaceo*
folio glabro seu Cymbalaria vulgaris, Tournef. *Lina-*
ria folio glabro subrotundo, *Hederæ folio Clematidis*,
Morison. *Linaria Cymbalaria dicta*, Joh. Raii. *Cym-*
balaria, Matth. Lugd. Cæs. Rivin. Cast. C. Bauh. *Cym-*
balaria vulgaris, Lacun. *Cymbalaria Italica hederæ-*
ceæ folio, ad Obs. Icon. Lob. *Cymbalaria foliis hede-*
raceis flore cæruleo, Eyst. *Cymbalaria flosculis purpu-*
rascentibus, J. B. Chabr. *Cymbalaria Italica*, Gerard.
Italica hederacea, Parkinson. *Cymbalaria flore ex pur-*
pureo albicante & luteo variegato, *Folio Hepaticæ repente*,
J. H.

Morisono.

Rivino.

Synonyma.

J. H. Heucheri. German. Zymbal-Kraut / Kriechend
 Nabelkraut. Fabius Columna *Cotyledonem* 2. *Dioscoridis*
 five *Telephium*, *Crassulam* aut *Fabariam*, pro verâ *Cym-*
balariâ adgnoscit, quòd ejus Folia suâ figurâ oblongâ
 tantillumq; cavâ, veluti *Cymbam* navigatoriam five
 piscatoriam referant magis quàm nostræ *Cymbala-*
riæ hederacea folia; unde ab aliis *Κυμβάλιον*,
Cymbalium quoque vocata fuit. Cur autem *Loni-*
cerus in suo *Herbario* hanc Plantam nuncupaverit
Umbilicum Veneris & quidem *Officinarum*, profectò
 non assequimur, cùm in *Officinis* pharmaceuticis
 hætenus locum non habuerit.

II. E quibus patet, Herbam hanc ab hodie-
 nis plerisque Botanicis, quos inter etiam Viri Celeb. *Linariarum*
Classi asser-
tur.
Paulus Hermannus atque *Hermannus Boerhaave*, Bota-
 nici *Lugduno-Bat.* existunt, ad *Linariæ* speciem re-
 ferri, *Clariss.* autem *Joh. Henr. Heucherus*, *Prof.*
Botan. Witteberg. exactissimus, in *Horti Witteberg.*
Medici Novis Provent. p. m. 57. aliam sententiam fo-
 vet, dum ita inter alia scribit: *quoniam & modus cresc-*
cendi à Linariâ diversus est, in *Cymbalariâ*, cùm hæc
nunquam erigatur sed procumbat penitus, & concepta-
culum Seminis diversum habeat, est enim *quamvis bi-*
partitum, tamen *aliter conformatum*, *rotundum magis*,
quodque maturum non debiscit per modum Linariæ, id-
circo à Clarissimo Rivino jure optimo, evitandæ confusio-
nis gratiâ, à Linariâ distinguitur.

III. Crescit autem *Cymbalaria* in murorum
 rimis madefieri solitis five humidis è *Radicibus* co-
 piosis, albicantibus, fibrosis, tenuibus, oblongis,
 lævibus, teneris atque succo turgidis. Ex his dein
 pendulas evibrat fibras, è viridi purpurascens, te-
 retes

- Cauliculi.* retes glabras, longas, nervo albicante, in quibusdam locis paulisper lignoso, quem facile stringendo linquit succulentus cortex, farctas, multiplici amplexu sibi invicem instar Convolvuli intortas, diversimodè varias emittendo fibrillas, è quibus *Folia* conspiciuntur longis appensa pediculis, hederacea, angulosa, unciam circiter longa, plus minusve lata, in tria quasi segmenta divisa, pingua, tenera, succo aquoso multo turgida, superius lætè atro-virentia & splendentia, inferius tenui pellucidâ pelliculâ facile separabili ac purpurascens, nitentèq; Cyclaminis instar obducta, intus pallidè virentia, vesiculis aut cellulis pluribus, viridanti succo turgentibus, (armatis vel etiam ferè nudis oculis conspiciendis) prædita: ad exortum verò pediculorum, quibus folia hærent, tortiles exsurgunt alii pediculi, tenuiores, oblongi, teretes, quibus *Flosculi* insident monopetali, anomali, personati, posterius calcari exiguo purpureo donati, antè purpurascens, rictu pallido conspici, in duo labia divisi, quorum superius bifariam venulis intercurrentibus cæruleis distinctum, inferius autem introrsum in floris cavitate crocato villo conspicium trifariam secatur. Medium Floris occupant *Stamina* quaterna, oblonga, albicantia, tenera, apicibus pallidioribus polline digitos imbuentibus dotata. Flori verò subjicitur purpurascens *Calyx* in quinque exigua petala, quibus florem inferius amplectitur, pulchrè distinctus, è cuius medio assurgens albicans *Pistillum* posticæ Floris parti ad instar clavi infixum definit, flosculis evanidis, in *Fructum* seu *Testam* globosam ex purpureo viridantem, verrucosam, bicapsularem, in duo loculamen-

lamen-

lamenta septo intermedio distinctam, in quibus *Semina* continentur parva, modò subrotunda, modò marginata angulosa ac crispa, hinc inde ad latera septi & membranæ exterius cingentis, tenuibus fibrillis adhærentia ac inde nutrita, quæ dein per maturitatem nigricantia evadunt, ac ultrò erumpere solent. Nascitur in antiquis uliginosisque ædificiorum muris, parietibus atque maceriis. *Locus natalis* Hic Basileæ hinc inde copiosè reperitur, & præcipuè in ipsa Urbe, ubi muros fossarum interiorum magna in quantitate coronat, ac per totam ferè Æstatem & Autumnum usque in Hyemem flosculos profert.

IV. Circa singularum verò recensitarum *Herbæ nostræ partium* Colorem, Saporem & Odorem in specie hæc tenenda sunt: *Radix* nimirum succulenta alba est, & *saporem* habet blandum, gustu primo subdulcem, relictâ tamen post se leni amaritudine herbaceâ. *Folia* supernè gaudent colore atro-virenti, inferius autem *Cyclaminis* instar purpurascete, & *sapores* sunt prædita obscure amaro cum adstrictione aliquâ. *Caulis* ex viridi purpureus à Foliis ratione *saporis* nullo alio modo distinctus est, quàm quòd illum apertius adhuc amaricantem præbeat. *Flos* variegatis coloribus est ornatus; ut ex ejus descriptione superius traditâ videre est, convenit autem quoad *saporem* cum Radice, nisi quòd adhuc blandius papillas gustatorias afficiat. *Fructus* ex purpureo viridescens ratione *saporis* Radici similiter respondet. Denique *Semen* maturum nigricante præditum est colore, & sapore gaudet amariuscule adstrictivo. *Odorem* omnes hæ partes eundem spirant, videlicet satis fortem herbaceum.

V. At-

Cymbalaria
partes ele-
mentares.

V. Atque hæ fuerunt *Cymbalariae* partes vifibiles & organicae, quas olim difsimilares nuncupare confueverunt; elementares nunc aut fimilares, fubinde invifibiles quòd concernit, eae partim per fe, ac fimplici præparatione, partim Refolutione chymico-pharmaceuticâ cognofcendae præbentur. Exficcatio certè recentis Herbæ, copia Aquæ ex eâ deftillatæ, quantitas Succij expreffij, ejusque inffiffatio aperte nobis demonffrant, illam maximâ ex parte conftare particulis *aqueis*, tantillum *mucilaginosis* & *nitroffis*. Sapor dein parum amaricans, ac ejus vis qualifcunque traumatica particulas nonnullas alcalino-terreftræs; Sal verò, quod inde elicetur lixivioffum, falino - alcalinas; tandem ex eâ deftillatâ prodiens Oleum empyreumaticum, non fecus atque ejusdem ficcatæ combuffio præfentes quasdam fulphureo-oleofas Plantæ huic inefle; fed aquofas tamen reliquis omnibus maximè præponderare offendit. Hæc autem omnia è qualitatibus mox ordine narrandorum Præparatorum clarius elucefcunt.

Ejus Pulvis.

VI. Itaque nunc perluftrabimus figillatim ea omnia, quæ ex *Cymbalaria* tam Galenicè quàm Chymicè pro poffe & nôffe elaborare ac præparare datâ operâ potuimus. Ubi feffè primùm offert *Pulvis*, ad quem conficiendum exficcavimus Herbæ recentis uncias tres, indeque poft exficcationem nonniffi tres drachmas obtinuimus, quas dein pulverifavimus, ficque *Pulvis* evafit colore quidem virente imbutus, fapore autem falfo amaricante, non tamen ingrato, odoreque ut aliàs Herba recens habet proprio, fed non adeo forti inffructus: quæ omnia profectò fufficienter & clarè præfentiam non tantùm copiae parti-

particularum aquoso-nitrosarum, sed & quarundam sulphureo-salino-terrestrium indigitant.

VII. *Succum* si consideramus *Cymbalaria*, is ad-
 eo copiosus è succulentâ hâc Herbâ exprimi potest, *Succus ex-*
pressus.
 ut ex illius optimè incisæ & contusæ libris duabus
 obtinuerimus libram integram *Succi* atro-viridius-
 culi, qui odore gaudebat herbaceo, atque sapore
 amariusculo leniter adstrictivo præditus à nobis de-
 prehendebatur.

VIII. *Succum* deinceps eundem ex Herbâ re-
 centi, expressum & *Albumine ovorum* clarificatum sive
 depuratum, ad *Syrupum* inde conficiendum sumpsi-
 mus, admistoque æquali pondere *Sacchari albi* su-
 per lenem ignem Carbonum paulatim coximus,
 donec *Syrupi* consistentiam solitam obtinebamus;
 sic autem evadit *Syrupus* coloris punicei, saporis
 planè dulcis aquosi, ad traumaticos Syrupos acce-
 dentis, odoris herbacei fracti; qui cochleatim ad
 temperandam humorum acrimoniam hauriri potest. *Syrupus.*

IX. Cùm porrò crederemus, aliis etiam sub
 formis non incommodè aut inutiliter assumi posse *Conserva.*
Cymbariam, in *Conservæ* formam simul ipsius Folia
 redegimus, utpote quam jam ante complures an-
 nos, notante *diligentissimo Britannorum Scriptore Bo-*
tanico, Johanne Rajo, Anglis suis Acetariorum loco,
 quibus assueti non essent, usurpandam commenda-
 verat Johannes Parkinsonus, *Londinensis, Pharmaco-*
pæus Regius: *℞. Fol. Cymbalâr. recent. opt. à stipitibus*
mundat. part. j. incidantur tenuissimè & conquassentur
in mortario lapideo ad pultis formam, postea admisce
Sacch. alb. pulveris. part. ij. quibus optimè subactis eva-
dit Conserva pallidè viridescens, cæterum ab Herbâ

B

recenti

recenti contusâ quoad saporem non diversa, nisi quòd sit dulcificata.

Essentia.

X. Paravimus etiam ex Cymbalariâ *Essentiam*, odoris haud injucundi, saporis falsi penetrantis, sequenti modo: *Rz. Herb. Cymbalar. siccata. z ij. Incisis minutim affunde Spirit. Vini rectific. ʒ viij, simul admisce salis Tartari z ij, stent in loco calido per aliquot dies, dein expressa Essentia filtretur, cui filtratæ postea injiciatur Salis Cymbalar. ʒ j. & sic denuo in loco calido usque ad dissolutionem Salis servetur, quæ ita circulata usui reponatur.* Extemporanea autem conficitur *Essentia Cymbalarie*, (priori si non prævalens, certè viribus non cedens) ex dissolutione ipsius *Extracti v. g. ʒ j. in Spir. Vin. rectificatis. ʒ j.* quæ solutio *Essentiæ* vicem egregiè præstat, atque ad 30. pluresve guttas commodè propinari potest, efficaciter in Vulneribus & Ulceribus mundificandis, & ad consolidationem promovendis operans.

Extractum.

XI. Elegantissimum enim Cymbalaria præbet *Extractum*, coloris nigricantis, saporis amari non tamen ingrati; licet illud exiguâ quantitate obtineri possit, dum ex ʒ ij. Succo depurati vix ʒ j. *Extracti* impetratur. Modum autem ejus parandi observavimus ordinarium in hoc genere Remediorum, videlicet sumpsimus Herbam recentem, quam incidimus, conquassavimus, expressioneque factâ in Succum redegimus; Succum dein hunc à crassamentis terrestribus per clarificationem, cum Albumine ovorum institutam, probè mundavimus, ac deinceps ad Mellis consistentiam in Cucurbitâ vitreâ, superimposito alembico, in Balneo arenæ inspissavimus, atque sic habuimus *Extractum Cymbalarie* ad Pilulas
trauma-

*Traumati-
ca.*

traumaticas perquam utile. Succus illius depurationem alio quoque modo, quàm per Albumen ovorum aliàs instituere solemus; nimirum Succum expressum ollæ incrustatæ infundimus, operculo arctè tegimus, juncturas probè lutamus, ne quid facile exspirare queat, dein ollam Clibano, post extractum Panem, adhuc calenti immittimus, per trihorium ibi relinquimus, hinc eximimus, refrigerari permittimus, ac demum remoto cautè operculo Succum probè depuratam decantamus, relicto in ollæ fundo crassamento terrestri atque impuro.

XII. Ex Cymbalariâ quoque *Pulverem* alium *Magisterium.* curiosè magis quàm utiliter præcipitationis ope Chymici parare docent, nomine *Magisterii* venientem. Modum elaborandi hunc observare potes: Foliis *Cymbalariae* recenter incisiss & optimè contusiss admisce Cinerum clavellatorum vel Salis Tartari q. v. coque cum s. q. Aquæ simpl. per dimidiam horam, postea Mixturam filtra, & solutionem Aluminis infunde, sic præcipitabitur in vasis fundum *Pulvis*, Aquâ simplici calidâ edulcorandus, atque exticcandus. Obtinebis ita ex Foliorum librâ medicâ duodecim unciarum vix duas drachmas *Magisterii* pallido-virentis, saporis terrei, odoris nullius.

XIII. Neque verò sufficit nobis simpliciter *De stillatio.* quædam ex hac Plantâ elaborâsse, quîn placuit insuper ad meliorem virium ejus indagacionem, atque particularum elementalium meliorem adhuc detectionem specialius eam examinare, Chymicamque analysin instituere. Hunc itaque in finem recepimus Herb. recent. *Cymbalariae* optimè incisæ & contusæ ℥viiij, cucurbitæ vitreæ indidimus, ac sine additione

Per Balneum Mar. ex Maris Balneo s. a. usque ad siccitatem destillavimus, donec videlicet nihil amplius planè efflueret, sicque obtinuimus ferè ℥vj. Liqueoris clarissimi, limpidissimi, omnis odoris & saporis empyreumatici expertis, leniter tamen adstringentis, cum juncto simul odore blandè penetrante.

Per Arenam. XIV. *Destillatione* autem ex *MBalneo* existente nimis laboriosâ, alteram, quæ per *Arenam* contingit, instituire voluimus, eâque experturi, num Cymbalaria contusa ac per multos dies fermentata spiritum exhiberet, nec ne? Verùm spe nostrâ frustrati sumus, dum Liqueor ex destillatione fermentatæ Herbae prodiens ab aquâ ex eâdem recenti destillatâ non multum differebat, ideoque Spiritus appellationem minimè merebatur. Idem etiam experimentum spem nobis omnem eripuit acquirendi Sal aliquod volatile, etenim tales Spiritus communiter nihil aliud sunt, quàm Sal volatile in Phlegmate dissolutum; cùm igitur nullos Spiritus prolicere datum fuit, neque Sal volatile illos conficiens inde expectare licuit.

Tentamen Salis obtinendi volatilis. XV. Hoc tamen non obstante tentare nihilominus voluimus, annon vel tantillum *Salis volatilis* ex Cymbalaria elicere possemus? Itaque Remanentiam illam ab Aquâ ex Maris Balneo destillatâ in Cucurbitæ fundo relictam aperto igne, ex Retortâ lutatâ destillavimus, usque ad omnis humiditatis expulsionem, sicque obtinuimus, nullo planè nec ad latera nec in fundo apparente Sale volatili, Olei foetidi ℥vj. & Liqueoris empyreumatici ℥xij. ex flavo rubescens, qui odore foetido, nidoroso & sapore amaro nauseabundo præditus erat.

XVI. Nul-

XVI. Nullō proin sic impetrato Sale volatili, *Sal fixum.*
 ad eliciendum è Cymbalariâ *Sal fixum* nos accinximus, visuri, quanam in quantitate illud obtinere & colligere possemus: atque hunc in finem Remanentiam illam adustam, à Liquore & Oleo empyreumatico in Retortâ relictam, usque ad incinerationem calcinavimus, sicque Cinerum ℥ij & ℥ij. obtinuimus, è quibus post elixivationem cum s. q. Aquæ fontanæ præstitam, subsequutamque filtrationem & evaporationem, extraximus Salis fixi purissimi ℥vjß. Ad examinandam hinc illorum opinionem, qui putant ex Herba recenti plus hujus Salis elici posse, quam ex Herba sicca, instituimus utrumque experimentum; ad quorum prius recepimus Herbæ recentis ℥iv. quæ combustæ dederunt Cinerum ℥ij. atque ex his dein acquisivimus salis fixi purissimi ℥ij. gran. v. Ad alterum exsiccavimus ℥iv. Herbæ recentis, quæ *Et siccatæ.* siccatæ non nisi sex uncias denuo ponderârunt, ac dein combustæ Cinerum unciam unam cum dimidia exhibuerunt, è quibus postea Salis fixi purissimi ℥ij. extraximus. Unde manifestum redditur, parvi esse momenti hanc differentiam, minusque proin æstimandam; cum leviusculum ac insensibile quoddam accidens in præparatione *Salis fixi ex Herbâ sicca,* facile deperdere potuerit illa quinque grana, quibus pondere suo prævaluit *Sal ex Herbâ recenti* paratum. Licet, si calculum instituamus, in priore experimento Cinerum uncia dimidia exhibuerit Salis grana undecim cum quarta insuper parte uniusgrani: in posteriore autem experimento uncia dimidia Cinerum dederit Salis grana tredecim cum triente: ut hinc concludendum sit, in priore experimento

Ex Herbâ recentis.

Et siccatæ.

per violentam forsan magis ignis torturam salis il-
 lius quædam grana deperdita esse. Quicquid verò
 horum sit, *Sal istud lixiviosum* ritè præparatum, ele-
 ganti colore albo præditum evadit, atque sapore
 gaudet blandè falso; cujus particulæ per microscopium
 visæ & consideratæ apparent porosæ obtusangu-
 læ; ut proin ex hoc phænomeno rationem haud
 vanam deducere liceat, ob quam *Sal istud* usum ha-
 beat maximè laudabilem, atque insigni efficacîa &
 virtute polleat incidendi, attenuandi, absorbendi,
 invertendi, præcipitandi &c.

Analysîs
Herba per pu-
trificationem. XVII. His peractis etiam analysin Plantæ hu-
 jus putrefactæ suscipere voluimus, sed quacunque
 adhibitâ arte & encheiresi putrefactionem obtinere
 debitam nescivimus, qualis quidem deinceps ex voto
 nostro sub destillationis processu Spiritum, *Sal vola-*
tile aut *Quintam Essentiam* exhibuisset. Abiit enim
 hoc modo Planta non nisi in aquosas maximè & ter-
 restres particulas, sulphureo-spirituoso-salinis nul-
 lis, vel paucissimis, quæ nares adstantium ferirent,
 apparentibus: unde etiam destillationem ex totaliter
 putrefactâ Herbâ supervacaneam censuimus.

Evanida.
Cymbalaria
virtutis. XVIII. Præmissâ sic *Cymbalariae* qualicunq;
 resolutione, expositisque variis illius præparatio-
 nibus, proximum nunc est, ut virtutes quoque ip-
 sius specialiores enarremus; hoc verò vel eaprop-
 ter arduum ac difficile est, quòd in Usum hæc Plan-
 ta Medicum, hucusque rarius fuerit tracta, utcun-
 que *Lonicerus* eam *Umbilicum Veneris officinarum*,
 quasi in Officinis pharmaceuticis expetitam aut usi-
 tatam nuncupaverit. Liceat tamen cogitata qualia-
 cunque nostra circa Plantæ hujus utilitatem non
 penitus

penitus contemnendam in apricum proferre. Primò itaque ex superioribus jam patet, *Cymbalarium recentem* constare particulis copiosis aqueis, tantillum mucilaginosi, quibus pleræque aliàs Herbæ emollientes gaudent; unde parùm à vero nos ablu-
 furos credimus, si Vires ipsi, facultatemque tribua-
 mus attenuandi & emolliendi, quæ videlicet molecu-
 lis sive corpusculis suis aqueosis fibras nimis strictas
 laxare, & quicquid in corpore nostro præternatu-
 raliter induruit, mollius atque flexilius reddere va-
 leat. Sapor autem Herbæ ficcatae leniter amaricans
 ac blandè adstrictivus, cùm indigitet, terrestres par-
 ticulas non sine consortio quarundam salino alcali-
 narum & sulphurearum ei inesse, judicare vel su-
 spicari saltem facit, ipsam *Virtute* aliquâ pollere
traumaticâ, quâ quidem corpuscula heterogenea
 invertendo, absorbendo, extergendo, tandemque
 leniter adstringendo, Vulnera, Ulceraque mundifi-
 care & consolidare apta sit. Insuper tamen etiam
 ratione salis alcalini, si velis, blandè volatilis, utut per-
 pauci, inter Herbas *aperientes*, ac *incidentes* nostram
Cymbalarium referimus, quæ videlicet obstructio-
 nes nondum scirrhasas resolvat, atque sic in inci-
 piente *Atropiâ*, aliisque *Affectibus Mesenterii, Splen-*
is, Hepatis ac Pulmonis nondum desperatis vel con-
 summatis utilis esse queat. Inprimis autem Herbam
siccâ præ *recenti* tales effectus præstare existima-
 mus, quoniam *siccata* particulis suis aqueis, salinarum
 ac incidentium molecularum vim infrigentibus, de-
 stituitur: à *recenti* autem maximeque succulentâ
 tali Herbâ ejusmodi *aperientes* ac *deobstruents*
 virtutes, tam promptè, tamque certò & feliciter ex-
 pectari minimè possunt.

*Attenuandi.
emolliendi.*

*Detergendi.
Consolidandi.*

*Aperiendi,
incidenti.*

Deobstruendi.

*Herba sicca
efficacia.*

Ejus Vfus.

XIX. Ad istos autem effectus variis in Morbis expediendos, diversas quoque *Cymbalaria* subit Medicaminum formas aut species. Ante omnia igitur *externè* quidem cum fructu *Balneis Aquæ dulcis* immissam audivimus in *Nepbritide, Calculo, Sabulo Mucove Renum* aut *Vesicæ* extergendo, *Partu* facilitando, *Hæmorrhoidibus cæcis*, atque dolorem ardentem excitantibus, demulcendis, v. gr.

In Balneis.

Ad Nepbritidem.

Partum difficilem.

Hæmorrhoides.

℞. *Herb. recent. Cymbalar. mx.*

Malv.

Parietar.

Flor. Chamom. aa. mij.

Incisa includantur sacco, qui Aquæ fluviatili incoquitur pro Balneo, cui per unam alteramve horam Æger insidebit quotidie.

In Clysmatibus.

Pari modo *Clysmata* ingredi potest emollientia, extergentia, paregorica, sequenti vel simili modo: v. gr.

℞. *Herb. rec. aut sicc. Cymbalar. mij.*

Malv.

Parietar.

Flor. Melilot.

Verbasc. aa. mj.

Sem. Cumin.

Lini aa. ꝑß.

Incis. & contus. coque in s. q. Aqu. fontan. In colatur. ℥j. dissolve

Mell. mercurial. ꝑj.

Ol. Lilior. alb. ꝑij.

Salis commun. ꝑj.

M. F. Clysma tepidè injiciendum.

Ad

Ad *Hæmorrhoides cæcæ* ardentés ac dolentes *Herba recens*, cum vel sine *Foliis* recentibus *Quercûs* contusa & applicata sæpius anodynâ vim egregiè exercet. Idem præstat, si *Succus* ex eadem expressus cum *Aqu. Rosar. albar.* & *Tutiâ* vel *Antimonio diaph.* permixtus tepidè sæpius cum linteis applicetur, imprimis ubi *Albumen ovorum* adhuc sociatum fuerit. *Porrò Herba recens* parum siccata, dein contusa, ac Fronti vel Capitis vertici sæpius apposita *Cephalalgiam*, à causa calida vel humore acri oriundam, compescere vel dissipare valet. Si quis etiam *Herbæ* hujus *folia* recentia contusa, atque in *Cataplasmatibus* formam redacta cum *Rubricæ fabrilis*, aut *Boli communis* & *Malicorii Pulvere*, addito similiter *ovorum Albumine* misceat, hinc *Stupæ* crassius imponat, partibusque sanguinem nimium fundentibus, verb. gr. *Hæmorrhoidibus* copiosè admodum *fluentibus* imponat, *Hæmorrhagiam* feliciter sedari notabit.

XX. Neque tamen *externè* tantum salutarem effectum præstare valet hæc *Planta*, sed *intus* quoque in variis *Morbis* debellandis utilitatem non contemnendam habere experientia docet, utpote quæ virtute suâ diluente atque extergente blandè *salia* *Massæ sanguineæ* copiosiora, acida & austera, multum infringere, atque per varias *secretionum* vias abducere valet. Hinc *recens* quidem in *Jusculis* cum *Chærefolio*, *Endiviâ*, *Lactucâ*, *Taraxaco*, *Acetosâ*, ad *æstus febriles* restinguendos, sanguinisque particularum motum placidiorem ac naturalem revocandum, *Renes* atque *Vesicam* extergendam, ac à *Muco* vel *Sabulo* liberandam, *Ulcerum*, *Vulnerumque* acidum destruendum, *Viscerum obstructiones* qualescunque

Hæmorrhagiam

In Epithematibus.

Ad Cephalalgiam.

In Cataplasmate.

Ad Hæmorrhagias.

Vsus in ternis Cymbalaria.

In Jusculis.

Ad Febriles æstus.

Vicia Renum ac V. sra. Vicia, Vuln. Obstructiones.

C

cunque

cunque expediendas, similesque alios effectus mor-
 bosos feliciter debellandos non sine fructu usurpa-
 bitur. *Siccata* autem vel in *Decocto* cum aliis plantis
 traumaticis adhibita aperiendi, absorbendi, deter-
 gendi atque consolidationem promovendi virtute
 haud caret: vel instar *Foliorum Thee* sola, aut aliis
 quoque sociata, in praedictis Aegritudinibus saluta-
 rem Potum exhibet; praecipue etiam cum *Anserina*
 usurpata *Fluorem Mulierum album* paulatim minuit,
 tandemque plane compescit, si diu satis in usum
 vocata, atque simul *Extractum* ejus in Pilulis sequen-
 ti modo sumtum fuerit:

In Decoctis.

Infusi.

Ad Fluorem
album.

Extractum.

℞. *Extract.* *Cymbalar.* ʒiijß.
Diaphor. Dial. ʒj.
Succin. flav. vel alb. ppt. ʒß.
Essent. Zedoar. q. s.

*Misc. Fiant Pilulae ex ʒj. numero 40. quae
 conspersae Pulvere Cinam. dentur ad scat.*

Dosis mane ac vesp. duodecim vel quindecim.

In Acetariis.

In Pulveribus
ad
Atrophiam.

Quin recentem Herbam *Cymbalariae* felici cum suc-
 cessu ad eundem *Fluorem album* in Acetariis sub ini-
 tium coenae quotidie comestam maxime prodesse
Celebris P. Andr. Matthiolus testatur, *Commentar.
 in Libr. iv. Discorid. p. m. 788.* Denique siccata atque
 in *Pulverem* subtilissimum redacta haec Planta, *Atro-
 phiâ* laborantibus Pueris & Infantibus felici cum suc-
 cessu ad octo, decem plurave grana quotidie bis vel
 ter in *Lacte*, vel *Infuso Thee*, aut alio vehiculo data
 fuit, & quidem nunc sola, ubi alvus quotidie esset
 satis libera, nunc etiam cum aliis permista; sic enim
Pulveres aliquando compositi *antatropi* parantur
 valde efficaces, sequentem aut similem in modum:

℞. *Rad.*

℞. Rad. Carlin.
 Ebor. phil. ppt. aa. ʒiij.
 Diaph. ʒvial. ʒiʒ.
 Fol. Cymbalar. ʒiijʒ.
 Sem. Anis. ʒj.
 Cinam. elect. ʒʒ.
 Sacch. cand. alb. ʒj.
 Misc. fiat Pulv. subt. detur ad scat. Dosis
 ʒj. ad ʒʒ. vel ʒij.

Vel ℞. Folior. Cymbalar. ʒiij.
 Trichoman.
 Pilosell. aa. ʒj.
 Rad. Ireos flor. ʒiʒ.
 C. C. phil. ppt.
 Bol. Basil. ppt. aa. ʒʒ.
 Eis volat. Fuligin. puriʒ. ʒʒ.
 Sem. Fœnic. ʒj.
 Sacch. cand. alb. ʒiʒ.
 Misc. fiat Pulv. subt. detur ad scat.
 Dosis ut supra.

Vel ℞. Folior. Cymbalar. ʒʒ.
 Rut. murar. ʒij.
 Sem. Violar. ʒiijʒ.
 Fœnic. ʒiʒ.
 Specif. stom. Poter. ʒij.
 Spod. ex Ebor. ppt. ʒʒ.
 Rad. Zedoar. ʒij.
 Sacch. cand. alb. ʒij.
 Misc. fiat Pulv. subt. detur ad scat.
 Dosis ut supra.

Ejus-

Ejusmodi *Pulveribus* autem subinde blanda *purgantia* intercalari debent, ut eorum vi pituitosi & crudi humores viscidi, *Atrophiam* foventes, è corpore eliminentur; huncque in finem nunc *Infusum Fol. Theé ac Senæ* cum *Semine Anisi*, nunc *Trochisci hermetici Scretæ* aut *Zvingeri*, nunc *Pulvis folior. Senæ* cum prædictis *Pulveribus antipeccicis* sive *antatrophis* mistus exhiberi potest. Atque hæc Speciminis loco sufficient, sequiturâ forsan ulteriore experientiâ augmentum non contemnendum impetratura, si modò id SUMMO placebit Animæ Corporisque
 ARCHIATRO, cui sit Laus & Gloria
 in omnem æternitatem.

Botan. 6886.

